

Natura 2000-gebied Haringvliet

De Staatssecretaris van Economische Zaken

Gelet op artikel 3, eerste lid, en artikel 4, vierde lid, van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PbEG L 206);

Gelet op het Uitvoeringsbesluit van de Commissie 2013/26/EU van 16 november 2012 op grond van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad, tot vaststelling van een zesde bijgewerkte lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio (PbEU 2013, L 24/379);

Gelet op artikel 4, eerste en tweede lid, van Richtlijn 2009/147/EG van het Europees Parlement en de Raad van de Europese Unie van 30 november 2009 inzake het behoud van de vogelstand (PbEU 2010, L 20);

Gelet op de artikelen 10a en 15 van de Natuurbeschermingswet 1998;

BESLUIT:

Artikel 1

- Als speciale beschermingszone in de zin van artikel 4, vierde lid, van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PbEG L 206) wordt aangewezen: het op de bij dit besluit behorende kaart aangegeven gebied, bekend onder de naam: **Haringvliet**.
- De in het eerste lid bedoelde speciale beschermingszone is aangewezen voor de volgende natuurlijke habitattypen opgenomen in bijlage I van Richtlijn 92/43/EEG; prioritaire habitattypen zijn met een sterretje (*) aangeduid:
  - H3270 Rivieren met slikoevers met vegetaties behorend tot het *Chenopodietum rubri* p.p. en *Bidention* p.p.
  - H6430 Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones
  - H91E0 *Bossen op alluviale grond met *Alnus glutinosa* en *Fraxinus excelsior* (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)
- De in het eerste lid bedoelde speciale beschermingszone is aangewezen voor de volgende soorten opgenomen in bijlage II van Richtlijn 92/43/EEG; prioritaire soorten zijn met een sterretje (*) aangeduid:
  - H1095 Zeeprik (*Petromyzon marinus*)
  - H1099 Rivierprik (*Lampetra fluviatilis*)
  - H1102 Elft (*Alosa alosa*)
  - H1103 Fint (*Alosa fallax*)
  - H1106 Zalm (*Salmo salar*)
  - H1134 Bittervoorn (*Rhodeus amarus*)
  - H1163 Rivierdonderpad (*Cottus gobio*)
  - H1340 *Noordse woelmuis (*Microtus oeconomus arenicola*)

Artikel 2

Het besluit tot aanwijzing van het gebied **Haringvliet** als speciale beschermingszone in de zin van artikel 4, eerste en tweede lid, van Richtlijn 79/409/EEG van de Raad van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand (PbEG L 103) van 24 maart 2000 (N/2000/319; Stcrt. 2000, nr. 65) wordt als volgt gewijzigd:

- de begrenzing van het aangewezen gebied wordt op de in paragraaf 3.3 van de Nota van toelichting, zoals bedoeld in artikel 3, eerste lid, van dit besluit beschreven wijze gewijzigd;
- de Nota van toelichting met uitzondering van de paragrafen 3.2, 4.1, 4.2 en 4.3 wordt ingetrokken en vervangen door de Nota van toelichting, zoals bedoeld in artikel 3, eerste lid, van dit besluit;

- c. de in de aanhef bedoelde speciale beschermingszone geldt als te zijn aangewezen voor de volgende vogelsoorten, welke worden beschermd op grond van artikel 4, eerste lid, van Richtlijn 2009/147/EG:
- A026 Kleine zilverreiger (*Egretta garzetta*)
  - A034 Lepelaar (*Platalea leucorodia*)
  - A037 Kleine zwaan (*Cygnus bewickii* (*Cygnus columbianus bewickii*))
  - A042 Dwerggans (*Anser erythropus*)
  - A045 Brandgans (*Branta leucopsis*)
  - A081 Bruine kiekendief (*Circus aeruginosus*)
  - A094 Visarend (*Pandion haliaetus*)
  - A103 Slechtvalk (*Falco peregrinus*)
  - A132 Kluut (*Recurvirostra avosetta*)
  - A138 Strandplevier (*Charadrius alexandrinus*)
  - A140 Goudplevier (*Pluvialis apricaria*)
  - A176 Zwartkopmeeuw (*Larus melanocephalus*)
  - A191 Grote stern (*Sterna sandvicensis*)
  - A193 Visdief (*Sterna hirundo*)
  - A195 Dwergstern (*Sterna albifrons*)
  - A272 Blauwborst (*Luscinia svecica*)
- d. de in de aanhef bedoelde speciale beschermingszone geldt als te zijn aangewezen voor de volgende trekkende vogelsoorten, welke worden beschermd op grond van artikel 4, tweede lid, van Richtlijn 2009/147/EG:
- A005 Fuut (*Podiceps cristatus*)
  - A017 Aalscholver (*Phalacrocorax carbo*)
  - A041 Kolgans (*Anser albifrons*)
  - A043 Grauwe gans (*Anser anser*)
  - A048 Bergeend (*Tadorna tadorna*)
  - A050 Smient (*Anas penelope*)
  - A051 Krakeend (*Anas strepera*)
  - A052 Wintertaling (*Anas crecca*)
  - A053 Wilde eend (*Anas platyrhynchos*)
  - A054 Pijlstaart (*Anas acuta*)
  - A056 Slobeend (*Anas clypeata*)
  - A061 Kuifeend (*Aythya fuligula*)
  - A062 Topper (*Aythya marila*)
  - A125 Meerkoet (*Fulica atra*)
  - A137 Bontbekplevier (*Charadrius hiaticula*)
  - A142 Kievit (*Vanellus vanellus*)
  - A156 Grutto (*Limosa limosa*)
  - A160 Wulp (*Numenius arquata*)
  - A295 Rietzanger (*Acrocephalus schoenobaenus*)
- e. de kaart voor zover van toepassing op het in de aanhef genoemde besluit wordt ingetrokken.

Artikel 3

1. Dit besluit gaat vergezeld van een Nota van toelichting inclusief bijlagen en een kaart die integraal deel uitmaken van dit besluit.
2. De in de artikelen 1 en 2 genoemde speciale beschermingszones vormen samen het Natura 2000-gebied **Haringvliet**, waarvan de instandhoudingsdoelstelling in de zin van artikel 10a, tweede lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 is opgenomen in de Nota van toelichting.

Artikel 4

Als onderdeel van de beschermd natuurmonumenten Grasgorzen tussen Stad aan het Haringvliet en Den Bommel en Rietgorzen tussen Stad aan het Haringvliet en Den Bommel, zoals aangewezen bij de besluiten van resp. 1 november 1971 (nr. 6168, Stcr. 1971, nr. 229) en 22 september 1980 (nr. 41860, Stcrt 1980, nr. 203), komen te vervallen: de in paragraaf 3.5 van de Nota van toelichting van dit besluit bedoelde terreindelen, welke zijn aangegeven op de kaart opgenomen in bijlage A bij deze Nota van toelichting.

Artikel 5

1. De bekendmaking van dit besluit geschiedt in de Staatscourant.
2. Dit besluit treedt in werking op de dag na bekendmaking in de Staatscourant.

De Staatssecretaris van Economische Zaken,
w.g. Sharon A.M. Dijksma
d.d. 4 juli 2013

Dit aanwijzingsbesluit en de daarbij behorende Nota van toelichting worden gedurende zes weken ter inzage gelegd. De exacte periode en locatie worden vermeld in de bekendmaking die wordt gepubliceerd in de Staatscourant en in de advertentie die wordt gepubliceerd in gedrukte media en op internet.

Het aanwijzingsbesluit kan digitaal worden ingezien via de website www.rijksoverheid.nl/natura2000.

Belanghebbenden die hun zienswijze als bedoeld in artikel 3:15 van de Algemene wet bestuursrecht naar voren hebben gebracht of die het redelijkerwijs niet verweten kan worden geen zienswijze naar voren te hebben gebracht, kunnen gedurende zes weken ná de bekendmaking beroep instellen bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State, Postbus 20019, 2500 EA te Den Haag.

**Nota van toelichting van het Natura 2000-gebied Haringvliet waarin opgenomen:
Nota van toelichting bij de aanwijzing van Haringvliet als speciale beschermingszone in het kader van de Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna en hierna te noemen de Habitatrichtlijn, alsmede
Nota van toelichting bij de wijziging van besluit N/2000/319 tot aanwijzing van Haringvliet als speciale beschermingszone in het kader van de Richtlijn 2009/147/EG van het Europees Parlement en de Raad van de Europese Unie van 30 november 2009¹ inzake het behoud van de vogelstand en hierna te noemen de Vogelrichtlijn**

1 INLEIDING

Met dit besluit wordt het gebied Haringvliet aangewezen als speciale beschermingszone onder de Habitatrichtlijn. Tevens wordt met dit besluit het besluit tot de aanwijzing van Haringvliet als speciale beschermingszone onder de Vogelrichtlijn, inclusief de daarbij behorende Nota van toelichting, gewijzigd. Het gebied wordt ook aangewezen als het Natura 2000-gebied Haringvliet, waarbij instandhoudingsdoelstellingen worden toegevoegd.

In artikel 1 van het besluit staat de naam van het gebied en worden de habitattypen en habitatsoorten opgesomd, waarvoor het gebied is aangewezen.

Artikel 2 van het besluit regelt de belangrijkste wijzigingen ten opzichte van het eerder genomen besluit tot aanwijzing van het gebied onder de Vogelrichtlijn. Zo wordt de Nota van toelichting, behorende bij het bestaande Vogelrichtlijnbesluit, nagenoeg geheel ingetrokken en zover noodzakelijk vervangen door deze Nota van toelichting. Alleen de toelichting op de criteria die voor de aanwijzing van het gebied zijn gebruikt, wordt niet ingetrokken en is in een appendix aan deze Nota gehecht. Daarnaast worden de vogelsoorten opgesomd waarvoor het gebied van belang is en waarvoor het wordt geacht te zijn aangewezen. De aanwijzing als Wetland is door dit besluit niet gewijzigd.

In artikel 3 van het besluit wordt de term Natura 2000-gebied geïntroduceerd en wordt bepaald dat er voor het gebied een instandhoudingsdoelstelling verwezenlijkt dient te worden. Deze doelstelling heeft zowel betrekking op de in artikel 1 opgesomde habitattypen en habitatsoorten als op de in artikel 2 opgesomde vogelsoorten. De vogels waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn vastgesteld, zijn geselecteerd aan de hand van de criteria die destijds zijn gebruikt bij de aanwijzing van de Vogelrichtlijngebieden in 2000. In dit deel van het besluit is het Natura 2000-gebied Haringvliet gevormd uit het Habitatrichtlijngebied en het Vogelrichtlijngebied, waarbij instandhoudingsdoelstellingen zijn toegevoegd. De instandhoudingsdoelstellingen staan in de Nota van toelichting.

Artikel 4 regelt de bekendmaking en de inwerkingtreding van dit besluit.

In hoofdstuk 2 van deze Nota van toelichting worden de aanwijzingen op grond van de Habitat- en Vogelrichtlijn kort toegelicht. Vervolgens wordt in hoofdstuk 3 een gebiedsbeschrijving gegeven en wordt ingegaan op eventuele grenswijzigingen die zijn doorgevoerd nadat het gebied bij de Europese Commissie is aangemeld of die zijn doorgevoerd nadat het gebied als Vogelrichtlijngebied is aangewezen. Tevens wordt in hoofdstuk 3 de bij dit besluit behorende kaart toegelicht.

In hoofdstuk 4 wordt een opsomming gegeven van habitattypen en soorten waaraan het gebied zijn betekenis ontleent. Eventueel doorgevoerde wijzigingen worden in bijlage B van een toelichting voorzien.

---

¹ Dit betreft een geconsolideerde versie van Richtlijn 79/409/EEG van de Raad van 2 april 1979, inclusief wijzigingen die sindsdien op de Richtlijn van toepassing zijn. Met uitzondering van de bijlagen en verwijzingen is de tekst van de Richtlijn inhoudelijk niet gewijzigd.

Een belangrijk onderdeel van de Nota van toelichting is de opsomming van de instandhoudingsdoelstellingen in hoofdstuk 5. Allereerst worden de algemene doelstellingen geformuleerd en vervolgens staan de instandhoudingsdoelstellingen van de in het gebied aanwezige habitattypen en soorten vermeld. Er wordt aangegeven in welke richting de instandhoudingsdoelstelling zich zal moeten ontwikkelen. Daarvoor worden de termen "behoud", "uitbreiding" en "verbetering" gebruikt. Voor een habitatype wordt de verdeling gemaakt in oppervlakte en kwaliteit, zodat de aanduiding van de instandhoudingsdoelstelling van een habitatype altijd in de vorm van "behoud" of "uitbreiding" van de oppervlakte en van "behoud" of "verbetering" van de kwaliteit wordt gegeven. Voor soorten is het leefgebied medebepalend en geldt een verdeling in omvang en kwaliteit van het leefgebied. De aanduiding van de instandhoudingsdoelstelling van een soort is altijd in de vorm van "behoud" of "uitbreiding" van de omvang van het leefgebied en van "behoud" of "verbetering" van de kwaliteit van het leefgebied ten behoeve van "behoud" of "uitbreiding" van de populatie.

Daarnaast zijn aan de Nota van toelichting drie bijlagen toegevoegd. Ook de bijlagen maken integraal onderdeel uit van het besluit. Bijlage A (voor zover van toepassing) laat zien welke terreindelen zijn vervallen of zijn toegevoegd als onderdeel van de speciale beschermingszone in de zin van de Vogelrichtlijn. Bijlage B is toegevoegd naar aanleiding van zienswijzen en omvat een nadere onderbouwing van de wijzigingen in Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen, van de selectie als Habitatrictlijngebied en toewijzing van en wijzigingen in instandhoudingsdoelstellingen. In bijlage C wordt naar aanleiding van de ontvangen zienswijzen een nadere onderbouwing van het besluit gegeven. De gebiedsspecifieke behandeling van zienswijzen in deze bijlage beperkt zich tot de punten die direct van invloed zijn op dit aanwijzingsbesluit.

2 AANWIJZINGEN HABITAT- EN VOGELRICHTLIJN

Door middel van dit besluit wordt het gebied Haringvliet aangewezen als speciale beschermingszone onder de Habitatrichtlijn (verder aangeduid als "Habitatrichtlijngebied"). Het gebied is in mei 2003 aangemeld volgens de procedure zoals opgenomen in artikel 4 van deze Richtlijn, waarna het gebied in december 2004 door de Europese Commissie onder de naam "Haringvliet" en onder nummer NL1000015 is geplaatst op de lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio². Het gebied is onder meer aangewezen voor één prioritair habitatype en één prioritaire habitatsoort in de zin van artikel 1 van de Habitatrichtlijn.

Het gebied is op 24 maart 2000 (N/2000/319) onder de naam "Haringvliet" ook aangewezen als speciale beschermingszone onder de Vogelrichtlijn (verder aangeduid als "Vogelrichtlijngebied"). Bij de Europese Commissie is dit gebied bekend onder nummer NL9802018. Het bestaande Vogelrichtlijnbesluit N/2000/319 is door middel van dit besluit gewijzigd. Uit het Vogelrichtlijnbesluit overgenomen tekstdelen zijn in paragraaf 3.2 van deze Nota van toelichting cursief gezet³.

Met betrekking tot het Vogelrichtlijngebied kan er in dit besluit naast mogelijke grenswijzigingen ook een wijziging plaatsvinden bij de vogelsoorten, waarvoor dit gebied destijds is aangewezen. Deze eventuele wijzigingen worden toegelicht in bijlage B. In dit besluit worden alle vogelsoorten opgesomd waarvoor het gebied wordt geacht te zijn aangewezen.

Het Natura 2000-gebied Haringvliet (landelijk gebiedsnummer 109) omvat derhalve het Vogelrichtlijngebied Haringvliet en het Habitatrichtlijngebied Haringvliet.

Natura 2000 is het samenhangende Europees ecologisch netwerk bestaande uit de gebieden aangewezen onder de Habitatrichtlijn en onder de Vogelrichtlijn. Dit netwerk moet de betrokken natuurlijke habitattypen, habitats van soorten en de leefgebieden van vogels in een gunstige staat van instandhouding behouden of, in voorkomend geval, herstellen. De instandhoudingsdoelstellingen (hoofdstuk 5) en eventuele wijziging van de begrenzing zijn in algemene zin nader toegelicht in het Natura 2000 doelendocument (2006)⁴. Dit document geeft het beleidskader van de geformuleerde instandhoudingsdoelstellingen weer en van de daarbij gehanteerde systematiek. Beschrijvingen van habitattypen en (vogel)soorten waarvoor doelen zijn vastgesteld, zijn opgenomen in het Natura 2000 profielendocument (2008)⁵.

Het Natura 2000-gebied Haringvliet ligt in de provincie Zuid-Holland en behoort tot het grondgebied van de gemeenten Bernisse, Cromstrijen, Dirksland, Goedereede, Hellevoetsluis, Korendijk, Middelharnis en Oostflakkee.

2.1 Beschermd natuurmonumenten

Ingevolge artikel 15a, tweede en derde lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 vervalt van rechtswege de status van de hieronder opgesomde natuurmonumenten, voor zover gelegen in het Natura 2000-gebied⁶. Een of meerdere terreindelen van het beschermd natuurmonument vallen buiten het Natura 2000-gebied. Van deze terreindelen vervalt de status van beschermd natuurmonument op grond van artikel 4 van dit besluit. In paragraaf 3.5 van deze Nota van toelichting is hierop een toelichting gegeven.

Het beschermd natuurmonument Quackgors is aangewezen op 1 november 1971 (nr. 6161; Stcrt. 1971, nr. 229).

Het beschermd natuurmonument Rietgorzen en grasgorzen (tweede gedeelte) van het Quackgors is aangewezen op 11 januari 1982 (NLB/GS/GA-49829; Stcrt. 1982, nr. 12).

² Beschikking van de Commissie van de Europese Gemeenschappen van 7 december 2004 tot vaststelling, op grond van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad, van de lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio (2004/813/EG). PB EU 2004, L 387/1.

Laatstelijk vervangen door Uitvoeringsbesluit van de Commissie 2013/26/EU van 16 november 2012 tot vaststelling van een zesde bijgewerkte lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio (PbEU 2013, L 24/ 379).

³ De afkorting sbz ("speciale beschermingszone") en de aanduiding "beschermingszone" zijn hierin vervangen door de term "Vogelrichtlijngebied".

⁴ Ministerie van LNV (2006): Natura 2000 doelendocument. Duidelijkheid bieden, richting geven en ruimte laten. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

⁵ Ministerie van LNV (2008): Natura 2000 profielendocument. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

⁶ De oude wet kende zowel staatsnatuurmonumenten als beschermde natuurmonumenten. Dit verschil is in de huidige wet komen te vervallen.

Het beschermd natuurmonument Beninger Slikken is aangewezen op 3 april 1980 (NLB/N-40407; Stcrt. 1980, nr. 84).

Het beschermd natuurmonument Leenheren Buitengorzen is aangewezen op 24 juli 1979 (NLB/N-36599; Stcrt. 1979, nr. 145).

Het beschermd natuurmonument 's Lands bekade Gorzen is aangewezen op 1 november 1971 (nr. 6162; Stcrt. 1971, nr. 229).

Het beschermd natuurmonument Korendijksche Slikken is aangewezen op 23 maart 1978 (NLB/N-29679; Stcrt. 1978, nr. 62).

Het beschermd natuurmonument Kleiput in de Tiendgorzen is aangewezen op 24 juli 1979 (NLB/N-36709; Stcrt. 1979, nr. 145).

Het beschermd natuurmonument Westerse Laagjes is aangewezen op 1 november 1971 (nr. 6163; Stcrt. 1971, nr. 229).

Het beschermd natuurmonument Rietgorzen en grasgorzen van de Westerse Laagjes is aangewezen op 23 december 1981 (NLB/GS/GA-49679; Stcrt. 1982, nr. 10).

Het beschermd natuurmonument Oosterse Laagjes is aangewezen op 1 november 1971 (nr. 6165; Stcrt. 1971, nr. 229).

Het beschermd natuurmonument Rietgorzen van de Oostersche laagjes is aangewezen op 17 september 1981 (NLB/BB/GA-48271; Stcrt. 1981, nr. 198).

Het beschermd natuurmonument Gorzen tussen Oostersche laagjes en Haringvlietbrug is aangewezen op 18 september 1981 (NLB/BB/GA-48272; Stcrt. 1981, nr. 198).

Het beschermd natuurmonument Grasgorzen tussen Den Bommel en de Hellegatsdam is aangewezen op 1 november 1971 (nr. 6169; Stcrt. 1971, nr. 229).

Het beschermd natuurmonument Grasgorzen van de Griendweipolder is aangewezen op 1 november 1971 (nr. 6164; Stcrt. 1971, nr. 229).

Het beschermd natuurmonument Blanke Slikken is aangewezen op 28 maart 1978 (NLB/N-29680; Stcrt. 1978, nr. 62).

Het beschermd natuurmonument Grasgorzen tussen Stad aan 't Haringvliet en Den Bommel is aangewezen op 1 november 1971 (nr. 6168; Stcrt. 1971, nr. 229).

Het beschermd natuurmonument Westplaat buitengronden en Meneersche Plaat is aangewezen op 1 november 1971 (nr. 6167; Stcrt. 1971, nr. 229).

Het staatsnatuurmonument Rietgorzen en grasgorzen (tweede gedeelte) van het Quackgors is aangewezen op 10 december 1980 (NLB/N-41862; Stcrt. 1981, nr. 21).

Het staatsnatuurmonument Beninger slikken is aangewezen op 29 augustus 1980 (NLB/N 41861; Stcrt. 1980, nr. 84).

Het staatsnatuurmonument Ventjagersplaat ten noorden van de Hellegatsdam is aangewezen op 31 december 1980 (NLB/N-43602; Stcrt. 1981, nr. 21).

Het staatsnatuurmonument Blanke slikken is aangewezen op 22 augustus 1980 (NLB/N 41913; Stcrt. 1980, nr. 181).

Het staatsnatuurmonument Rietgorzen tussen Stad aan 't Haringvliet en Den Bommel is aangewezen op 22 september 1980 (nr. 41860; Stcrt. 1980, nr. 203).

Het staatsnatuurmonument Slijkplaat is aangewezen op 22 augustus 1980 (NLB/N 41938; Stcrt. 1980, nr. 181).

Het staatsnatuurmonument Scheelhoek is aangewezen op 22 september 1980 (nr. 41939; Stcrt. 1980, nr. 203), en gewijzigd bij besluit van 22 april 1999 (DN. 1999123).

Op grond van de wet heeft de instandhoudingsdoelstelling voor de gedeelten van het Natura 2000-gebied waarop de aanwijzingen als natuurmonument van toepassing waren, mede betrekking op de doelstellingen ten aanzien van het behoud, herstel en de ontwikkeling van het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis van het gebied zoals deze waren vastgelegd in de vervallen besluiten (zie verder hoofdstuk 5). De gebieden, die in het verleden als natuurmonument zijn aangewezen, zijn op de bijgevoegde kaarten ook als zodanig te herkennen.

3 GEBIEDSBESCHRIJVING EN BEGRENZING

3.1 Gebiedsbeschrijving

Het Haringvliet is een afgesloten zeearm die via een open verbinding met het Hollands Diep deel uitmaakt van de delta van Rijn en Maas. Na de voltooiing van de Haringvlietsluizen in 1970 viel het getij in het voormalige brakke getijdengebied grotendeels weg. Het water werd zoet tot aan de sluisen en het getij werd beperkt. Het Haringvliet vormt nu een groot zoetwaterbekken, dat alleen via Spui, Oude Maas en Nieuwe Waterweg nog in verbinding staat met de Noordzee. Het peil wordt beïnvloed door de Haringvlietsluizen en de bovenstroomse stuwen.

Aan de oevers van Voorne-Putten, de Hoeksche Waard en Goeree-Overflakkee bestaat het landschap uit grasgorzen, riet- en biezenvelden en begroeide en onbegroeide zand- en slikplaten grenzend aan het open water. Een aantal voormalige platen zijn door vooroeververdediging en aanvulling met grond uitgegroeid tot uitgestrekte gebieden (Ventjagersplaten en Slijkplaat).

Een deel van de rietlanden en zilte gorzen is door begrazing omgevormd in grasland van brakke bodem (zilverschoonverbond), terwijl onbegraasde delen zich ontwikkeld hebben tot riet, brakke ruigte en struweel. Middenin het Haringvliet ligt het eiland Tiengemeten. Op de oostpunt van het eiland wordt 19^e eeuwse kleinschalige landbouw in stand gehouden. Het centrale deel van het eiland is een open watermoeras. Het water komt binnen via een gegraven kreek, die met een gat in de dijk verbonden is met het Haringvliet.

3.2 Landschappelijke context en kenmerken begrenzing

Haringvliet behoort tot het Natura 2000-landschap "Noordzee, Waddenzee en Delta".

De ligging van de habitattypen en van de leefgebieden van de soorten (paragraaf 4.4) waarvoor het gebied is aangewezen, vormt het uitgangspunt voor de begrenzing van de Habitatrichtlijngebieden. Dit is inclusief terreindelen die van mindere kwaliteit zijn. Daarnaast omvat het begrensde gebied ook natuurwaarden die integraal onderdeel uitmaken van de ecosystemen waartoe de betreffende habitattypen en leefgebieden van soorten behoren, alsmede terreindelen die noodzakelijk worden geacht om de betreffende habitattypen en leefgebieden van soorten in stand te houden en te herstellen⁷.

Bij de keuze en de afbakening van de gebieden is geen rekening gehouden met andere vereisten dan die verband houden met de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna⁸.

De grenzen van Vogelrichtlijngebieden worden bepaald door het gebruik dat de aanwezige bijlage I-soorten, en/of trekkende watervogels, en/of overige trekkende vogels ervan maken, waarbij wordt uitgegaan van landschapsecologische eenheden en de biotoeppen van de betrokken vogelsoorten.

Het Haringvliet is aangewezen als Vogelrichtlijngebied vanwege de aanwezigheid van uitgestrekt open water met oeverzones en platen die als geheel het leefgebied vormen van een aantal in artikel 4 van de Richtlijn bedoelde vogelsoorten. Het is een watergebied dat het leefgebied vormt van soorten van Bijlage I van de Vogelrichtlijn (art. 4.1) en tevens fungeert als broed-, rui-, overwinteringsgebied en rustplaats in de trekzone van andere trekvogelsoorten (art. 4.2). De begrenzing van het Vogelrichtlijngebied is zo gekozen dat een in landschappelijk en vogelkundig opzicht samenhangend geheel is ontstaan dat in samenhang met de Vogelrichtlijngebieden Voordelta, Voornes Duin, Kwade Hoek, Hollands Diep en Oudeland van Strijen, voorziet in de beschermingsbehoefte met betrekking tot het voortbestaan en/of voortplanten van bedoelde vogelsoorten.⁹

3.3 Begrenzing en oppervlakte

De begrenzing van het Natura 2000-gebied Haringvliet is aangegeven op de bij de aanwijzing behorende kaart (datum kaartproductie: 25-06-2013). Het Vogel- en Habitatrichtlijngebied bestaat uit het open water van Haringvliet en Zuiderdiep en met name de volgende oevergebieden en eilanden: Quackgors, Beninger Slikken, Buitengorzen Beningerwaard, Polder Beningerwaard, Leenheerengorzenpolder,

⁷ De begrenzingsmethodiek is verder uitgewerkt in het Gebiedendocument (2004).

⁸ Hof van Justitie EG, 7 november 2000, First Corporate Shipping, zaak C-371/98, punten 16 en 25.

⁹ De wijze van begrenzing van Vogelrichtlijngebieden is toegelicht in de Nota van Antwoord Vogelrichtlijn (2000), bijlage 1, Selectiecriteria en methode van begrenzing.

Leenheerenbuitengorzen, Korendijksche Slikken, Polder 's Lands Bekade Gorzen, Tiendgorzen, Westerse Laagjes, Oosterse Laagjes, Tiengemeten (inclusief Griendweipolder en Blanken Slikken), Ventjagersplaten, Riet en Grasgorzen tussen Stad aan 't Haringvliet en Den Bommel, Meneersche Plaat, Westplaat Buitengronden, De Scheelhoek, Slijkplaat en Zuiderdiep e.o. (incl. 't Kiekgat).

Het Natura 2000-gebied beslaat een totale oppervlakte van ongeveer 10.980 ha. Voor de exacte oppervlakte wordt verwezen naar de legenda van de bij dit besluit behorende kaart. Dit betreft de bruto-oppervlakte, omdat bij de berekening geen rekening is gehouden met niet op de kaart, tekstueel uitgesloten delen. De (voormalige) natuurmonumenten hebben een gezamenlijke oppervlakte van ongeveer 3.170 ha en liggen in het geheel binnen het gebied (behoudens een vervallen terreindeel, zie paragraaf 3.5).

De begrenzingen van het Vogelrichtlijngebied en het Habitatrichtlijngebied (zoals aangemeld) zijn op de kaart op enkele technische punten verbeterd¹⁰:

- Bestaande bebouwing (inclusief erven en tuinen; reeds tekstueel geëxclaveerd) waar geen Natura 2000-waarden voorkomen, is waar mogelijk op grond van kadastrale of topografische lijnen ook op de kaart buiten de begrenzing gebracht. (°)
  - De begrenzing is waar mogelijk gelegd langs topografisch herkenbare lijnen, zoals wegen, wateren, perceelscheidingen en bosranden.
  - De begrenzing is afgestemd op die van de (voormalige) natuurmonumenten opdat deze geheel binnen het Habitatrichtlijngebied vallen (zie paragraaf 3.5 voor afwijking op deze beleidsregel).
  - Waar de grens een waterkerende dijk volgt, is deze ook op de kaart gelegd op de buitenteen conform de aanwijzing van het Vogelrichtlijngebied (2000). (°)
  - Overlap van 5 meter of minder met kadastrale percelen die grotendeels buiten het gebied zijn gelegen, is gelet op de kadastrale inschrijving¹¹, waar mogelijk beperkt. Dit betekent dat aldaar de kadastrale lijn is gevolgd. Deze werkwijze is alleen gevolgd op plekken waar Natura 2000-waarden aanwezig zijn. (°)
- Overige wijzigingen van meer dan 1 ha worden in de volgende alinea's toegelicht.

De begrenzing van het Habitatrichtlijngebied (zoals aangemeld) is aangepast:

- Ten westen van Hellevoetsluis langs de duinstrook die onderdeel is van Natura 2000-gebied Voornes Duin, is de grens gelegd op die van het Vogelrichtlijngebied Haringvliet (+5 ha).
- Aan de noordwestzijde van De Scheelhoek is het gebied uitgebreid met gronden die qua aard een geheel vormen met het aangrenzende gebied (8,3 ha; grotendeels eigendom Staat, in beheer bij Natuurmonumenten).
- De uitbreiding met de Zuiderdieppolders, die in het ontwerp was opgenomen, is ongedaan gemaakt omdat de voorgenomen natuurontwikkeling geen doorgang zal vinden. De uitbreiding van het leefgebied van de noordse woelmuis, die hier was voorzien, zal elders in het gebied worden gerealiseerd. (°)
- Het Zuiderdiep e.o. ten westen van Stellendam (N57) is overgeheveld van Habitatrichtlijngebied Duinen Goeree naar Natura 2000-gebied Haringvliet omdat het in landschappelijk opzicht hierop beter aansluit.
- Tevens is het haventje van Havenhoofd buiten de begrenzing gebracht (- 1,8 ha) omdat het geen waarden herbergt of anderszins bijdraagt aan de instandhouding van het gebied.
- Polder Zuidoord en Leenheerenpolder (190 ha) zijn aan het gebied onttrokken omdat de hier voorgenomen natuurontwikkeling geen doorgang zal vinden. Deze landbouwgronden herbergen geen actuele habitatwaarden en zijn ook niet strikt noodzakelijk voor het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen.(°)
- Het dagrecreatiegebied Hitserse Kade (ca. 1 ha) is verwijderd omdat er geen habitattypen of leefgebieden van soorten aanwezig zijn, waarvoor het gebied is aangewezen. Het betreft verhardingen, bebouwing, verspreide bomen en struiken, en ligweiden. (°)

¹⁰ Wijzigingen aangeduid met (°) betreffen aanpassingen ten opzichte van het ontwerpbesluit.

¹¹ Conform artikel 15 van de Wet kenbaarheid publiekrechtelijke beperkingen onroerende zaken (Stb. 2004, 31) is dit besluit, wat betreft de kadastrale percelen die geheel of gedeeltelijk binnen het aangewezen gebied zijn gelegen, in de kadastrale registratie als beperking ingeschreven.

De begrenzing van het Vogelrichtlijngebied Haringvliet, zoals aangewezen in maart 2000, is verder nog op de volgende plekken aangepast (gelijktrekking Habitatrichtlijngebied):

- Uitbreiding met het Zuiderdiep en omgeving (circa 130 ha; bijlage A) ten westen van Stellendam (N57). Dit gebied bestaat uit water, moeras en oeverlanden die een functie vervullen voor diverse soorten watervogels waarvoor het Haringvliet is aangewezen;
- Uitbreiding met Polder Beningerwaard (70 ha) die tezamen met de Buitengorzen Beningerwaard, worden ingericht als zoetwatergetijdenatuur waarna het een geheel vormt met de aangrenzende oeverlanden;
- Het dagrecreatiegebied Hiterse Kade (ca. 1 ha) is verwijderd omdat dit niet behoort tot het leefgebied van de vogelsoorten waarvoor het gebied is aangewezen. Het bestaat uit verhardingen (o.a. parkeerterrein), bebouwing, verspreide bomen en struiken en ligweiden. (°)

3.4 Toelichting bij de kaart en uitgesloten delen

De begrenzing van het Natura 2000-gebied is aangegeven op de bij de aanwijzing behorende kaart. Voor zover van toepassing is daarbij onderscheid gemaakt tussen de begrenzingen van Habitatrichtlijngebied, Vogelrichtlijngebied en (voormalige) natuurmonumenten. Daar waar de kaart en de Nota van toelichting, bijvoorbeeld om kaarttechnische redenen, niet overeenstemmen, is de tekst in deze paragraaf doorslaggevend. In voorkomende gevallen zijn op de kaart ook aangrenzende Natura 2000-gebieden aangegeven. Aan de indicatief aangeduide begrenzing van deze gebieden kunnen geen rechten worden ontleend (voor de begrenzing van deze gebieden wordt verwezen naar de kaarten van de betreffende aangewezen of aangemelde gebieden).

Voor de begrenzing van Natura 2000-gebieden geldt de volgende algemene exclaveringsformule: Bestaande bebouwing, erven, tuinen, verhardingen en hoofdspoorwegen maken geen deel uit van het aangewezen gebied, tenzij daarvan in paragraaf 3.3 wordt afgeweken. Voor de gebruikte begrippen gelden de volgende definities (voor zover van toepassing in het onderhavige gebied):

- Bebouwing betreft één of meer gebouwen of bouwwerken geen gebouwen zijnde. Gebouw: elk bouwwerk, dat een voor mensen toegankelijke, overdekte, geheel of gedeeltelijk met wanden omsloten ruimte vormt. Bouwwerk: elke constructie van enige omvang van hout, steen, metaal of ander materiaal, welke hetzij direct of indirect met de grond verbonden is, of hetzij direct of indirect steun vindt in of op de grond.
- Erven zijn de onmiddellijk aan een woning of ander gebouw gelegen, daarbij behorende en daarmee in gebruik zijnde terreinen.
- Tuinen zijn in de onmiddellijke nabijheid van een woning of ander gebouw gelegen intensief onderhouden terreinen, beplant met siergewassen en gazons of in gebruik als moestuin, die zich duidelijk onderscheiden van de omgeving. Tuinen zijn meestal besloten en omheind middels een afrastering, schutting, muur of haag, of (deels) omgeven door een sloot.
- Verhardingen kunnen bijvoorbeeld zijn: wegen, pleinen, parkeervoorzieningen, erfverhardingen en steenglooiingen. Wegen betreffen alle voor het gemotoriseerd verkeer in gebruik zijnde kunstmatig verharde wegen met inbegrip van de daarin liggende bruggen en duikers en de tot die wegen behorende paden en bermen of zijkanten.
- Hoofdspoorwegen betreffen spoorlijnen die zijn opgenomen in het Besluit aanwijzing hoofdspoorwegen (Stb. 2004, nr. 722). Langs hoofdspoorwegen geldt artikel 20 van de Spoorwegwet.

3.5 Intrekking deel beschermd natuurmonumenten

Terreindelen van de beschermd natuurmonumenten Grasgorzen tussen Stad aan het Haringvliet en Den Bommel en Rietgorzen tussen Stad aan het Haringvliet en Den Bommel zijn gelegen buiten het Natura 2000-gebied (zie ook paragraaf 2.1). Dit betreft een bedrijfsterrein aan de westzijde van de haven van Den Bommel zoals aangeduid op de detailkaart die is opgenomen in bijlage A van deze Nota van toelichting. De totale omvang van het bedoelde terrein bedraagt 1,39 ha. Dit bedrijfsterrein herbergt geen waarden die natuurwetenschappelijke betekenis hebben zoals bedoeld in de genoemde aanwijzingen tot beschermd natuurmonument. Om deze reden is de aanwijzing tot beschermd natuurmonument van de in bijlage A aangeduide terreindelen op grond van artikel 15 van de Natuurbeschermingswet 1998 ingetrokken.

4 NATURA 2000-WAARDEN

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt allereerst een opsomming gegeven van de waarden waaraan het gebied zijn betekenis ontleent als Habitatrictlijngebied en Vogelrichtlijngebied. Wat betreft de aanwijzing als Habitatrictlijngebied wordt in paragrafen 4.2.1 en 4.2.2 een lijst gegeven van de habitattypen (met vermelding van de aanwezige subtypen) en soorten waarvoor het gebied is aangewezen¹². Paragraaf 4.2.3 vermeldt de vogelsoorten waarvoor het gebied onder de Vogelrichtlijn is aangewezen. Op alle vermelde habitattypen en (vogel)soorten is een instandhoudingsdoelstelling van toepassing (zie hoofdstuk 5).

Vervolgens wordt in paragraaf 4.3 vermeld welke selectiecriteria op het Habitatrictlijngebied van toepassing zijn en wordt onderbouwd waarom het gebied als Habitatrictlijngebied is geselecteerd. Van elk habitatype en van elke soort waarvoor het gebied aan de selectiecriteria voldoet, wordt in bijlage B.3 in tekst en/of tabelvorm de betekenis (relatieve bijdrage) van het gebied afgezet tegen de betekenis van de andere Habitatrictlijngebieden die aan de selectiecriteria voldoen. Ten slotte beschrijft paragraaf 4.4 de verspreiding van habitattypen en soorten binnen het gebied, ter onderbouwing van de gevolgde gebiedsbegrenzing van het Habitatrictlijngebied.

4.2 Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen

4.2.1 Habitatrictlijn: habitattypen (bijlage I¹³)

Het gebied is aangewezen voor de volgende natuurlijke habitats opgenomen in bijlage I van de Habitatrictlijn, waarvoor het gebied een bijdrage levert aan de instandhouding op landelijk niveau. Ten behoeve van de nationale uitwerking van de Habitatrictlijn is een deel van de habitattypen verdeeld in subtypen, vanwege de zeer ruime variatie in fysieke omstandigheden en soortensamenstelling. De namen van de habitattypen en daarvan afgeleide subtypen zullen verder met hun verkorte namen worden aangeduid. Wijzigingen ten opzichte van de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en/of het ontwerpbesluit (2007) zijn verklaard in bijlage B.1 van deze Nota van toelichting¹⁰.

H3270 Rivieren met slikoevers met vegetaties behorend tot het *Chenopodietum rubri* p.p. en *Bidention* p.p.
Verkorte naam Slikkige rivieroever

H6430 Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones
Verkorte naam Ruigten en zomen

betreft het subtype:

H6430B Ruigten en zomen (*harig wilgenroosje*)

H91E0 *Bossen op alluviale grond met *Alnus glutinosa* en *Fraxinus excelsior* (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)
Verkorte naam Vochtige alluviale bossen

betreft het subtype:

H91E0A *Vochtige alluviale bossen (*zachthoutoibossen*)

4.2.2 Habitatrictlijn: soorten (bijlage II¹³)

Het gebied is aangewezen voor de volgende soorten opgenomen in bijlage II van de Habitatrictlijn, waarvoor het gebied een wezenlijke functie in de levenscyclus vervult. Hiermee wordt een bijdrage geleverd aan de instandhouding op landelijk niveau. Wijzigingen ten opzichte van de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en/of het ontwerpbesluit (2007) zijn verklaard in bijlage B.1 van deze Nota van toelichting¹⁰.

¹² Prioritaire habitattypen en habitatoorten zijn in bijlagen I en II van de Habitatrictlijn en in dit besluit aangeduid met een sterretje *.

¹³ Bijlagen I en II laatstelijk aangepast op 20 november 2006, Richtlijn 2006/105/EG, PbEG L 363, 20.12.2006, p. 368-405 (zie ook rectificatie PbEG L 80, 21.3.2007, p. 15).

H1095	Zeeprik (<i>Petromyzon marinus</i>)
H1099	Rivierprik (<i>Lampetra fluviatilis</i>)
H1102	Elft (<i>Alosa alosa</i>)
H1103	Fint (<i>Alosa fallax</i>)
H1106	Zalm (<i>Salmo salar</i>)
H1134	Bittervoorn (<i>Rhodeus amarus</i>)
H1163	Rivierdonderpad (<i>Cottus gobio</i>)
H1340	*Noordse woelmuis (<i>Microtus oeconomus arenicola</i>)

4.2.3 Vogelrichtlijn: vogelsoorten (bijlage I en artikel 4.2)

Het gebied is aangewezen voor de volgende soorten opgenomen in bijlage I van de Vogelrichtlijn:

A026	Kleine zilverreiger (<i>Egretta garzetta</i>) (°)
A034	Lepelaar (<i>Platalea leucorodia</i>)
A037	Kleine zwaan (<i>Cygnus bewickii</i> (<i>Cygnus columbianus bewickii</i>))
A042	Dwerggans (<i>Anser erythropus</i>)
A045	Brandgans (<i>Branta leucopsis</i>)
A081	Bruine kiekendief (<i>Circus aeruginosus</i>)
A094	Visarend (<i>Pandion haliaetus</i>)
A103	Slechtvalk (<i>Falco peregrinus</i>)
A132	Kluut (<i>Recurvirostra avosetta</i>)
A138	Strandplevier (<i>Charadrius alexandrinus</i>)
A140	Goudplevier (<i>Pluvialis apricaria</i>)
A176	Zwartkopmeeuw (<i>Larus melanocephalus</i>)
A191	Grote stern (<i>Sterna sandvicensis</i>)
A193	Visdief (<i>Sterna hirundo</i>)
A195	Dwergstern (<i>Sterna albifrons</i>)
A272	Blauwborst (<i>Luscinia svecica</i>)

Verder is het gebied aangewezen voor de volgende andere geregeld voorkomende trekvogels waarvoor het gebied van betekenis is als broed-, rui- en/of overwinteringsgebied en rustplaatsen in hun trekzones (artikel 4.2):

A005	Fuut (<i>Podiceps cristatus</i>)
A017	Aalscholver (<i>Phalacrocorax carbo</i>)
A041	Kolgans (<i>Anser albifrons</i>)
A043	Grauwe gans (<i>Anser anser</i>)
A048	Bergeend (<i>Tadorna tadorna</i>)
A050	Smient (<i>Anas penelope</i>)
A051	Krakeend (<i>Anas strepera</i>)
A052	Wintertaling (<i>Anas crecca</i>)
A053	Wilde eend (<i>Anas platyrhynchos</i>)
A054	Pijlstaart (<i>Anas acuta</i>)
A056	Slobeend (<i>Anas clypeata</i>)
A061	Kuifeend (<i>Aythya fuligula</i>)
A062	Topper (<i>Aythya marila</i>)
A125	Meerkoet (<i>Fulica atra</i>)
A137	Bontbekplevier (<i>Charadrius hiaticula</i>)
A142	Kievit (<i>Vanellus vanellus</i>)
A156	Grutto (<i>Limosa limosa</i>)
A160	Wulp (<i>Numenius arquata</i>)
A295	Rietzanger (<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>)

Wijzigingen ten opzichte van de aanwijzing als Vogelrichtlijngebied (2000) en/of het ontwerpbesluit (2007) zijn verklaard in bijlage B.2 van deze Nota van toelichting¹⁰.

4.3 Habitatrictlijn: waarden waarvoor het gebied aan de selectiecriteria voldoet

4.3.1 Habitattypen (bijlage I)

Voor niet-prioritaire habitattypen opgenomen in bijlage I van de Habitatrictlijn zijn in de eerste stap van het selectieproces in beginsel de "vijf belangrijkste gebieden" geselecteerd. Voor habitattypen welke verdeeld zijn in subtypen, geldt een aantal van "drie belangrijkste gebieden" per subtype. Voor prioritaire habitattypen¹² geldt een aantal van "tien belangrijkste gebieden" en voor subtypen van prioritaire habitattypen een aantal van "vijf belangrijkste gebieden" per subtype. Verdeling in subtypen ten behoeve van de selectie is alleen toegepast indien de subtypen een verschillende verspreiding hebben en de beschikbare gegevens verdeling in subtypen toelaten. Voor enkele verspreid over het land voorkomende habitattypen, die in voldoende mate in gebieden zijn vertegenwoordigd welke voor andere waarden zijn opgenomen, zijn geen gebieden geselecteerd¹⁴. De betekenis van het gebied is afgemeten aan de aanwezige oppervlakte en zo nodig ook de representativiteit van het habitatype. In een tweede stap zijn eventueel nog extra gebieden toegevoegd met het oog op landelijke dekking, geografische spreiding en grensoverschrijding¹⁵.

In Haringvliet heeft het habitatype ruigten en zomen (H6430) bij de aanmelding geleid tot selectie van het gebied. Op grond van de huidige gegevens en omstandigheden zou dit gebied aan de selectiecriteria voldoen voor de habitattypen slikkige rivieroever (H3270) en ruigten en zomen (H6430), zie ook bijlage B.3.

4.3.2 Soorten (bijlage II)

Voor niet-prioritaire soorten opgenomen in bijlage II van de Habitatrictlijn zijn in de eerste stap van het selectieproces in beginsel de "vijf belangrijkste gebieden" geselecteerd. Voor prioritaire soorten¹² geldt een aantal van "tien belangrijkste gebieden". Voor enkele verspreid over het land voorkomende soorten, die in voldoende mate in gebieden zijn vertegenwoordigd welke voor andere waarden zijn opgenomen, zijn geen gebieden geselecteerd¹⁶. De betekenis van het gebied is afgemeten aan de omvang van de aanwezige populatie. In een tweede stap zijn eventueel nog extra gebieden toegevoegd met het oog op landelijke dekking, geografische spreiding en grensoverschrijding¹⁵. In de onderstaande tabel zijn de habitatsoorten vermeld die bij de aanmelding hebben geleid tot selectie van het gebied en/of de habitatsoorten waarvoor het gebied op grond van de huidige gegevens en omstandigheden aan de selectiecriteria zou voldoen (zie ook bijlage B.3).

Code	Soort	X ^a	Y ^b	Landelijke populatie ^c	% in Haringvliet ^d	% in Yde gebied ^e	Selectie bij aanmelding
H1103	Fint	5	4	>3.000	A (>15%)	A (>15%)	ja
*H1340	Noordse woelmuis	10	13	ca. 600	B1 (2-6%)	C (<2%)	ja

- (a) Aantal gebieden dat maximaal voor deze soort kan worden geselecteerd volgens het criterium: "behorend tot de X belangrijkste gebieden" voor de betreffende soort.
- (b) Aantal gebieden dat op grond van de huidige gegevens en omstandigheden zou voldoen aan het onder (a) genoemde selectiecriteria (Y < X indien er minder dan X gebieden zijn waarin de soort is vastgesteld of voorkomt in differentiërende omvang).
- (c) Landelijke voortplantingspopulatie in exemplaren of aantal bezette kilometerhokken (km²).
- (d) Populatiegrootte in het onderhavige gebied uitgedrukt als percentage van de landelijke populatie. (Niet ingevuld indien gebied niet één van de X belangrijkste gebieden is.)
- (e) Populatiegrootte in het, in rangorde van aflopende betekenis, Yde belangrijkste gebied.

4.4 Verspreiding habitattypen en soorten in het Habitatrictlijngebied

De begrenzing van het Habitatrictlijngebied Haringvliet is in het bijzonder bepaald aan de hand van de ligging van habitattypen en leefgebieden van de soorten waarvoor het gebied is aangewezen (zie verder paragraaf 3.2). De verspreiding van de betreffende habitattypen en soorten binnen het gebied wordt in deze paragraaf globaal beschreven ter onderbouwing van de gevolgde begrenzing. Het is niet bedoeld als een uitputtende beschrijving.

¹⁴ Habitattypen waarvoor geen gebieden zijn geselecteerd zijn: slijkgrasvelden (H1320) en ruigten en zomen, moerasspirea (H6430A) en ruigten en zomen, droge bosranden (H6430C).

¹⁵ De selectiecriteria zijn verder uitgewerkt in het Verantwoordingsdocument (2003).

¹⁶ Soorten waarvoor geen gebieden zijn geselecteerd zijn: zeepriek (H1095), elft (H1102), zalm (H1106), bittervoorn (H1134) en kleine modderkruiper (H1149). Voor de platte schijffhoren (H4056) zijn geen gebieden geselecteerd omdat de soort bij de uitbreiding van de EU in 2004 is toegevoegd aan bijlage II.

In de monding van het Haringvliet, onder andere op het Quackgors groeien op de hogere delen over grote oppervlakten brakke ruigten met heemst behorend tot het habitatype ruigten en zomen, *harig wilgenroosje* (H6430B). Slikkige rivieroever (H3270) reageren op natuurontwikkelingsprojecten in het Haringvliet, zoals bij Westplaat buiten en nieuw opgespoten platen bij het Quackgors. Vochtige alluviale bossen, *zachtouthoibossen* (H91E0A) komen zeer versnipperd en verspreid voor in het gebied. Het open water van het Haringvliet behoort tot het leefgebied van de zeeprik (H1095), rivierprik (H1099), elft (H1102), fint (H1103) en de zalm (H1106). De rivierdonderpad (H1163) komt daarentegen vooral langs de stenige oevers van het Haringvliet voor.

De bittervoorn (H1134) komt binnen de begrenzing in diverse polders ten noorden van het Haringvliet voor en potenties zijn aanwezig in de polderwateren van het eiland Tiengemeten. De noordse woelmuis (H1340) is te vinden op Tiengemeten en rond De Scheelhoek.

5 INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN

5.1 Inleiding

Het ecologisch netwerk Natura 2000 moet de betrokken natuurlijke habitats en leefgebieden van soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding behouden of in voorkomend geval herstellen. Onder het begrip "instandhouding" wordt een geheel aan maatregelen verstaan die nodig zijn voor het behoud of herstel van natuurlijke habitats en populaties van wilde dier- en plantensoorten in een gunstige staat van instandhouding. Ingevolge artikel 4, vierde lid, Habitatrichtlijn worden bij aanwijzing als Habitatrichtlijngebied "tevens de prioriteiten vast[gesteld] gelet op het belang van de gebieden voor het in een gunstige staat van instandhouding behouden of herstellen van een type natuurlijke habitat [...] of van een soort [...] alsmede voor de coherentie van Natura 2000 en gelet op de voor dat gebied bestaande dreiging van achteruitgang en vernietiging".

Deze bepaling is in artikel 10a, tweede lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 nader uitgewerkt. Op grond van dit artikel bestaat de verplichting om in een aanwijzing doelstellingen ten aanzien van de instandhouding van leefgebieden van vogelsoorten dan wel doelstellingen ten aanzien van de instandhouding van natuurlijke habitats of populaties van de in het wild levende dier- en plantensoorten op te nemen. Om die reden zijn voor elk Natura 2000-gebied instandhoudingsdoelstellingen ontwikkeld, waarbij per habitatype en per (vogel)soort is uitgegaan van landelijke doelen en de bijdrage die een gebied redelijkerwijs kan leveren voor het bereiken van een gunstige staat van instandhouding op landelijk niveau. Voor zover van toepassing is daarbij aangegeven welke habitatypes en/of (vogel)soorten ten koste mogen gaan van andere habitatypes en (vogel)soorten. Bij broedvogelsoorten met een regionale doelstelling is in de toelichting aangegeven wat in een bepaalde periode de minimale en maximale bijdrage van het betreffende gebied aan het regionale doelniveau is geweest.

In bijlage B.4 van deze Nota van toelichting is een overzicht opgenomen van alle gebiedsdoelstellingen per habitatype en per (vogel)soort.

Voor de Natura 2000-gebieden zullen in beheerplannen instandhoudingsmaatregelen worden uitgewerkt die beantwoorden aan de gebiedsspecifieke ecologische vereisten van de betrokken natuurlijke habitats en (vogel)soorten.

Als verdere invulling van het stellen van prioriteiten zijn voor de acht onderscheiden Natura 2000-landschappen¹⁷ kernopgaven geformuleerd op grond van de daar voorkomende habitatypes en soorten, de landelijke betekenis van deze waarden binnen het betreffende landschap, de belangrijkste verbeteropgaven en de beïnvloedingsmogelijkheden. Per landschap omvatten ze de belangrijkste behoud- en herstelopgaven. De kernopgaven stellen prioriteiten ("richting geven") en geven overeenkomsten en verschillen tussen en binnen de gebieden aan. Zij hebben in het bijzonder betrekking op habitatypes en (vogel)soorten die sterk onder druk staan en/of waarvoor Nederland van groot of zeer groot belang is. De kernopgaven worden per Natura 2000-landschap behandeld en opgesomd in hoofdstuk 5 van het Natura 2000 doelendocument (2006).

5.2 Algemene doelen

Behoud en indien van toepassing herstel van:

1. de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de ecologische samenhang van Natura 2000 zowel binnen Nederland als binnen de Europese Unie;
2. de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de biologische diversiteit en aan de gunstige staat van instandhouding van natuurlijke habitats en soorten binnen de Europese Unie, die zijn opgenomen in bijlage I of bijlage II van de Habitatrichtlijn. Dit behelst de benodigde bijdrage van het gebied aan het streven naar een op landelijk niveau gunstige staat van instandhouding voor de habitatypes en de soorten waarvoor het gebied is aangewezen;
3. de natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-gebied, inclusief de samenhang van de structuur en functies van de habitatypes en van de soorten waarvoor het gebied is aangewezen;

---

¹⁷ Het Natura 2000-landschap van het gebied waarop dit besluit betrekking heeft staat vermeld in paragraaf 3.2 van deze Nota van toelichting.

4. de op het gebied van toepassing zijnde ecologische vereisten van de habitattypen en soorten waarvoor het gebied is aangewezen.

5.3 Habitatrictlijn: habitattypen (bijlage I)

H3270 Slikkige rivieroevers

Doel Uitbreiding oppervlakte en behoud kwaliteit.

Toelichting Het habitatype slikkige rivieroevers komt hier onder meer voor in de vorm van de associatie van blauwe waterereprijs en waterpeper (*Polygono-Veronicetum anagallidis-aquaticae*). Na de afsluiting van het Haringvliet is de oppervlakte sterk afgenomen.

H6430 Ruigten en zomen

Doel Uitbreiding oppervlakte en behoud kwaliteit ruigten en zomen, *harig wilgenroosje* (subtype B).

Toelichting Het gebied levert de grootste bijdrage voor de brakke variant met heemst binnen het habitatype ruigten en zomen, *harig wilgenroosje* (subtype B).

H91E0 *Vochtige alluviale bossen

Doel Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit vochtige alluviale bossen, *zacht houtooibossen* (subtype A).

Toelichting Het habitatype komt momenteel over geringe oppervlakte voor. Het gebied biedt potentie om de kwaliteit te verbeteren op onder andere het eiland Tiengemeten.

5.4 Habitatrictlijn: soorten (bijlage II)

H1095 Zeeprrik

Doel Behoud omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie.

Toelichting Het Haringvliet is als doortrekgebied van groot belang voor de Rijn- en de Maaspopulaties. De gewenste verbetering van de kwaliteit van het leefgebied heeft met name betrekking op de verbinding met het Natura 2000-gebied Voordelta. Door deze verbinding te verbeteren wordt ook het leefmilieu van het Haringvliet zelf verbeterd.

H1099 Rivierprik

Doel Behoud omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie.

Toelichting Het Haringvliet is als doortrekgebied van groot belang voor de Rijn- en de Maaspopulaties. De gewenste verbetering van de kwaliteit van het leefgebied heeft met name betrekking op de verbinding met het Natura 2000-gebied Voordelta. Door deze verbinding te verbeteren wordt ook het leefmilieu van het Haringvliet zelf verbeterd.

H1102 Elft

Doel Behoud omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie.

Toelichting Het Haringvliet is als doortrek- en opgroeigebied van groot (potentieel) belang voor de elft. Vroeger bevonden zich paaipopulaties bovenstrooms (buiten Nederland), waarna de jonge vissen geleidelijk weer afzakten en opgroeiden in estuaria en zoetwatergetijdengebieden (zoals destijds de Biesbosch en het Haringvliet). Er zijn concrete aanwijzingen dat in de Boven-Rijn (Duitsland) nog een kleine populatie voorkomt. De gewenste verbetering van de kwaliteit van het leefgebied heeft met name betrekking op de verbinding met het Natura 2000-gebied Voordelta.

H1103 Fint

Doel Behoud omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie.

Toelichting Het Haringvliet is als doortrek- en opgroeigebied van groot belang. Het gaat in dit gebied waarschijnlijk vooral om finten van de voormalige grootste paaipopulatie, die lag in het zoetwatergetijdengebied, waaronder de Biesbosch. De gewenste verbetering van de kwaliteit van het leefgebied heeft met name betrekking op de verbinding met het Natura 2000-gebied Voordelta.

- H1106 Zalm**
 Doel Behoud omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie.
 Toelichting Het Haringvliet is als doortrekgebied van groot belang voor de Rijn- en de Maaspopulaties. De gewenste verbetering van de kwaliteit van het leefgebied heeft met name betrekking op de verbinding met het Natura 2000-gebied Voordelta.
- H1134 Bittervoorn**
 Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.
 Toelichting Het Haringvliet ligt niet binnen één van de kerngebieden voor de soort bittervoorn in Nederland. De relatieve bijdrage is gering.
- H1163 Rivierdonderpad**
 Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.
 Toelichting Het rivierengebied is relatief belangrijk voor de rivierdonderpad omdat de populatie in de grote rivieren minder kwetsbaar is dan in de beken.
- H1340 *Noordse woelmuis**
 Doel Uitbreiding verspreiding, omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie.
 Toelichting De oeverlanden van het Haringvliet en de eilanden vormen één van de meest uitgestrekte leefgebieden van de noordse woelmuis van Nederland. Het Haringvliet is mede van belang door de isolatie van de aanwezige populatie, waardoor minder kans bestaat op concurrentie door de aardmuis en de veldmuis.

5.5 Vogelrichtlijn: broedvogels

- A081 Bruine kiekendief**
 Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 20 paren.
 Toelichting De bruine kiekendief is van oudsher een vrij zeldzame broedvogel. Vanaf de jaren zeventig heeft er een sterke toename plaatsgevonden, tot circa 30 paren begin jaren negentig. Daarna bleef het aantal stabiel op een iets lager niveau (1999-2003 18-23 paren). Het gemiddelde van de jaren 1999-2003 was 20 broedparen. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.
- A132 Kluit**
 Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied als bijdrage aan de draagkracht voor de populatie van het Deltagebied van ten minste 2.000 paren.
 Toelichting De regionale doelstelling van het Deltagebied heeft betrekking op de volgende gebieden: Haringvliet, Hollands Diep, Krammer-Volkerak, Grevelingen, Oosterschelde, Zoommeer, Westerschelde & Saeftinghe en Markiezaat. De populatie is alleen op regionaal niveau gedefinieerd vanwege het sterk wisselende voorkomen per gebied. Het gebied draagt bij aan de draagkracht ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie. In de periode 1999-2008 broedde minimaal 10% en maximaal 27% van het regionale doelniveau van het Deltagebied in het onderhavige gebied. Na een toename tot 1999 zijn de aantallen teruggelopen. Belangrijke deelgebieden zijn De Scheelhoek, de Slijkplaat en de Ventjagersplaten.
- A137 Bontbekplevier**
 Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied als bijdrage aan de draagkracht voor de populatie van het Deltagebied van ten minste 105 paren.
 Toelichting De regionale doelstelling van het Deltagebied heeft betrekking op de volgende gebieden: Haringvliet, Krammer-Volkerak, Grevelingen, Oosterschelde, Zoommeer, Westerschelde & Saeftinghe en Markiezaat. De populatie is alleen op regionaal niveau gedefinieerd vanwege het sterk wisselende voorkomen per gebied. Het gebied draagt bij aan de draagkracht ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie. In de periode 1999-2008 broedde minimaal 3% en

maximaal 11% van het regionale doelniveau van het Deltagebied in het onderhavige gebied. Vanaf 1995 tot 2000 is de bontbekplevier in aantal toegenomen. Sinds 2000 zijn de aantallen teruggelopen.

A138 Strandplevier

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied als bijdrage aan de draagkracht voor de populatie van het Deltagebied van ten minste 220 paren.

Toelichting De regionale doelstelling van het Deltagebied heeft betrekking op de volgende gebieden: Duinen Goeree & Kwade Hoek, Haringvliet, Krammer-Volkerak, Grevelingen, Oosterschelde, Zoommeer, Westerschelde & Saeftinghe en Markiezaat. De populatie is alleen op regionaal niveau gedefinieerd vanwege het sterk wisselende voorkomen per gebied. Het gebied draagt bij aan de draagkracht ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie. In de periode 1999-2008 broedde minimaal 0% en maximaal 14% van het regionale doelniveau van het Deltagebied in het onderhavige gebied. De strandplevier is van oudsher broedvogel in dit gebied met als belangrijkste broedplaatsen De Scheelhoek en het Quackgors bij Hellevoetsluis. Door de Deltawerken ontstonden tijdelijke broedplaatsen door het opspuiten van zand bij de Hellegatsdam en het droogvallen van de Ventjagersplaten. Bij De Scheelhoek en de Slijkplaat nam vervolgens het aantal broedparen snel toe.

A176 Zwartkopmeeuw

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied als bijdrage aan de draagkracht voor de populatie van het Deltagebied van ten minste 400 paren.

Toelichting De regionale doelstelling van het Deltagebied heeft betrekking op de volgende gebieden: Haringvliet, Krammer-Volkerak, Zoommeer en Westerschelde & Saeftinghe. De populatie is alleen op regionaal niveau gedefinieerd vanwege het sterk wisselende voorkomen per gebied. Het gebied draagt bij aan de draagkracht ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie. In de periode 1999-2008 broedde minimaal 19% en maximaal 100% van het regionale doelniveau van het Deltagebied in het onderhavige gebied. Het eerste zekere broedgeval van de zwartkopmeeuw werd vastgesteld op De Scheelhoek in 1959. Pas in de jaren tachtig werd het een regelmatige broedvogel in snel toenemende aantallen met een (voorlopig) maximum in 2001 met 389 paren. De belangrijkste broedplaatsen zijn de eilandjes langs De Scheelhoek.

A191 Grote stern

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied als bijdrage aan de draagkracht voor de populatie van het Deltagebied van ten minste 6.200 paren.

Toelichting De regionale doelstelling van het Deltagebied heeft betrekking op de volgende gebieden: Haringvliet, Grevelingen, Oosterschelde en Westerschelde & Saeftinghe. De populatie is alleen op regionaal niveau gedefinieerd vanwege het sterk wisselende voorkomen per gebied. Het gebied draagt bij aan de draagkracht ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie. In de periode 1999-2008 broedde minimaal 0% en maximaal 46% van het regionale doelniveau van het Deltagebied in het onderhavige gebied. Ondanks de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding de populatie is herstel van het leefgebied niet direct vereist, omdat er sinds 2004 een positieve trend zichtbaar is. De grote stern broedt verspreid over het Deltagebied in een beperkt aantal kolonies die geregeld van plaats wisselen. Het is daarom van groot belang op meerdere locaties waar de soort recentelijk (na 2003) heeft gebroed aandacht te besteden aan behoud van het leefgebied. Recente broedplaatsen zijn de eilandjes langs De Scheelhoek.

A193 Visdief

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied als bijdrage aan de draagkracht voor de populatie van het Deltagebied van ten minste 6.500 paren.

Toelichting De regionale doelstelling van het Deltagebied heeft betrekking op de volgende gebieden: Haringvliet, Krammer-Volkerak, Grevelingen, Oosterschelde, Zoommeer en Westerschelde & Saeftinghe. De populatie is alleen op regionaal niveau gedefinieerd vanwege het sterk wisselende voorkomen per gebied. Het gebied draagt bij aan de draagkracht ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie. In de periode 1999-2008 broedde minimaal 16% en maximaal

41% van het regionale doelniveau van het Deltagebied in het onderhavige gebied. Net als elders in Nederland viel de populatie van de visdief halverwege de 20^e eeuw sterk terug. In het Haringvliet heeft de soort zich vanaf de jaren tachtig weer enigszins hersteld tot een voorlopig maximum van circa 2.700 paren in 1998 en 2000. De belangrijkste deelgebieden zijn eilandjes langs De Scheelhoek en op de Slijkplaat.

A195 Dwergstern

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied als bijdrage aan de draagkracht voor de populatie van het Deltagebied van ten minste 300 paren.

Toelichting De regionale doelstelling van het Deltagebied heeft betrekking op de volgende gebieden: Haringvliet, Krammer-Volkerak, Grevelingen, Oosterschelde en Westerschelde & Saeftinghe. De populatie is alleen op regionaal niveau gedefinieerd vanwege het sterk wisselende voorkomen per gebied. Het gebied draagt bij aan de draagkracht ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie. In de periode 1999-2008 broedde minimaal 3% en maximaal 45% van het regionale doelniveau van het Deltagebied in het onderhavige gebied. Ondanks de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding is herstel van de populatie niet direct vereist, omdat er een positieve trend zichtbaar is. Halverwege de 20^e eeuw was sprake van een sterke achteruitgang. Begin jaren zestig was de soort vrijwel verdwenen als broedvogel. Belangrijkste deelgebieden zijn de eilandjes langs De Scheelhoek, op de Slijkplaat en bij de Ventjagersplaten.

A272 Blauwborst

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 410 paren.

Toelichting Van oorsprong was de blauwborst vermoedelijk een onregelmatige broedvogel langs het Haringvliet (onder andere De Scheelhoek in de jaren vijftig). Pas in de jaren tachtig vond op uitgebreide schaal kolonisatie plaats van nieuw ontstane rietruigtes op drooggevalen platen en verruigde gorzen. Begin jaren negentig werden bij niet geheel volledige tellingen maximaal tegen de 300 paren geteld. Voor de periode 1999-2003 wordt het aantal paren op gemiddeld 410 geschat. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud van dit aantal voldoende. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

A295 Rietzanger

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 420 paren.

Toelichting Van oorsprong was de rietzanger een schaarse broedvogel langs het Haringvliet. Pas in de jaren tachtig vond kolonisatie plaats van nieuw ontstane rietruigtes op drooggevalen platen en verruigde gorzen. Begin jaren negentig werden bij niet geheel volledige tellingen maximaal tegen de 200 paren geteld. Voor de periode 1999-2003 wordt het aantal paren op gemiddeld 420 geschat. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding met betrekking tot de populatieomvang, is behoud voldoende. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

5.6 Vogelrichtlijn: niet-broedvogels

A005 Fuut

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 160 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de fuut met name een functie als foerageergebied. Sinds de jaren tachtig is de populatie toegenomen, maar recent zijn aantallen enigszins fluctuerend. Behoud van de huidige situatie is voldoende, de waarschijnlijke oorzaak van de landelijk ongunstige staat van instandhouding is niet gelegen in dit gebied.

A017 Aalscholver

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 240 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de aalscholver met name een functie als foerageergebied en slaappleats. De draagkrachtschatting heeft betrekking op de foerageerfunctie. In de jaren zeventig was het Haringvliet een belangrijk foerageergebied, maar terwijl de landelijke populatie groeide, namen de aantallen in het Haringvliet af, met name sinds het midden van de jaren negentig. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

A026 Kleine zilverreiger

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 3 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied behoort tot de vijf belangrijkste voor de soort. Het gemiddelde over de periode 1999-2003 is 3 vogels (seizoensgemiddelde). Sinds 2003 is het belang van het gebied als foerageer- en slaappleats verder toegenomen tot 11 vogels in 2007 (seizoensgemiddelde). De soort is vooral aanwezig in de maanden juni tot en met augustus in de oeverzones. Handhaving van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

A034 Lepelaar

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 160 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Aantallen lepelaars zijn van nationale en internationale betekenis. Het gebied heeft met name Oeen functie als foerageergebied. Vanaf eind jaren tachtig is de populatie sterk toegenomen. Tegenwoordig levert het Haringvliet na de Waddenzee de grootste bijdrage, met gemiddeld ongeveer 15% van de landelijke populatie. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

A037 Kleine zwaan

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.

Toelichting Het gebied heeft voor de kleine zwaan met name een functie als foerageergebied en als slaappleats. De aantallen in de nabije omgeving tijdens dagtellingen binnendijks zijn in de jaren tachtig sterk toegenomen, maar na het midden van de jaren negentig weer even sterk afgenomen. Behoud van de huidige situatie is voldoende, want de vermoedelijke oorzaken van de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding liggen niet in dit gebied.

A041 Kolgans

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 400 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Aantallen kolgans zijn van nationale betekenis. Het gebied heeft met name een functie als foerageergebied en als slaappleats voor vogels uit Goerree-Overflakkee, Voorne Putten en Hoekse Waard. De draagkrachtschatting heeft betrekking op de foerageerfunctie. De slaappleatsfunctie is van regionale betekenis en daarmee waarschijnlijk belangrijker, maar er zijn niet voldoende telgegevens voor een kwantificering in het doel. De populatie is toegenomen volgens het landelijke beeld, maar met relatief grote fluctuaties in verhouding tot beperkte aantallen. Om te foerageren is de kolgans minder afhankelijk van de grasgorzen (Beninger Slikken en Korendijksche Slikken) dan de brandgans (A045). Deze gorzen worden ook als rustgebied gebruikt als in het najaar wordt gefoerageerd op binnendijkse akkers (oogstresten). Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

A042 Dwerggans

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 20 vogels (seizoensmaximum).

Toelichting Aantallen dwergganzen zijn van grote nationale betekenis. Het gebied heeft met name een functie als foerageergebied en als slaappleats. De draagkrachtschatting heeft betrekking op de

foerageerfunctie. De slaappleats is van regionale betekenis en daarmee mogelijk belangrijker, maar er zijn niet voldoende telgegevens voor een kwantificering in het doel. Na het Lauwersmeer levert het Haringvliet (Korendijksche Slikken) de grootste bijdrage. Gegevens zijn niet toereikend voor een trendanalyse. Handhaving van de huidige situatie is voldoende, want de oorzaak voor de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is gelegen buiten Nederland.

A043

Grauwe gans

- Doel** Behoud omvang en kwaliteit leefgebied, met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 6.600 vogels (seizoensgemiddelde).
- Toelichting** Aantallen grauwe ganzen zijn van nationale en internationale betekenis. Het gebied heeft met name een functie als foerageergebied en als slaappleats. De draagkrachtschatting heeft betrekking op de foerageerfunctie. De slaappleatsfunctie is mogelijk belangrijker, maar er zijn niet voldoende telgegevens voor een kwantificering van deze functie in het doel. De slaappleatsfunctie betreft ook vogels uit Voorne-Putten, de Hoekse Waard en Goeree-Overflakkee (regionale betekenis). Het Haringvliet levert na de Westerschelde & Saeftinghe en de Waddenzee de grootste bijdrage voor deze soort. Om te foerageren is de grauwe gans minder afhankelijk van de grasgorzen (Beninger Slikken en Korendijksche Slikken) dan de brandgans (A045), die ook als rustgebied gebruikt worden als in het najaar wordt gefoerageerd op binnendijkse akkers (oogstresten). De populatie is sterk toegenomen na 1990, enigszins vertraagd ten opzichte van de landelijke trend. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding. De doelstelling heeft geen betrekking op de eventuele functie van het gebied als broedgebied voor deze soort.

A045

Brandgans

- Doel** Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 14.800 vogels (seizoensgemiddelde).
- Toelichting** Aantallen brandganzen zijn van nationale en internationale betekenis. Het betreft de Russische populatie van deze soort die voornamelijk in Nederland overwintert. Het gebied heeft met name een functie als foerageergebied en als slaappleats. De draagkrachtschatting heeft betrekking op de foerageerfunctie. De slaappleatsfunctie (regionale betekenis) betreft grotendeels vogels die in de directe omgeving (Goeree-Overflakkee, Voorne-Putten en Hoekse Waard) foerageren. Na de Waddenzee levert het gebied de grootste bijdrage, met gemiddeld ongeveer 10% van de Nederlandse vogels. Vooral de functie van de grasgorzen zoals de Beninger Slikken en Korendijksche Slikken is aanzienlijk. De populatie is toegenomen volgens het landelijke populatieverloop. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding. De doelstelling heeft geen betrekking op de eventuele functie van het gebied als broedgebied voor deze soort.

A048

Bergeend

- Doel** Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 820 vogels (seizoensgemiddelde).
- Toelichting** Aantallen bergeenden zijn van nationale betekenis. Het gebied heeft met name een functie als foerageergebied. Het Haringvliet levert één van de grootste bijdragen in Nederland. Sinds het begin van de jaren negentig is de populatie toegenomen. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

A050

Smient

- Doel** Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 8.900 vogels (seizoensgemiddelde).
- Toelichting** Aantallen smienten zijn van nationale en internationale betekenis. Het gebied heeft met name een functie als slaappleats en als foerageergebied. De draagkrachtschatting heeft vooral betrekking op de slaappleatsfunctie. De slaappleats is van regionale betekenis. De soort komt vooral voor op grasgorzen als de Beninger Slikken en Korendijksche Slikken, en overdag ook pleisterend in De Scheelhoek, van waaruit 's nachts gefoerageerd wordt in de Grevelingen

(Slikken van Flakkee). Tot eind jaren negentig was er sprake van een doorgaande populatietoename, daarna heeft enige terugval plaatsgevonden. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

A051 Krakeend

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 860 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Aantallen krakeenden zijn van nationale en internationale betekenis. Het gebied heeft met name een functie als foerageergebied. Het Haringvliet levert na de Biesbosch en het Lauwersmeer de grootste bijdrage, met gemiddeld bijna 10% van de landelijke populatie. De soort komt voor verspreid over het gebied, onder andere foeragerend op draadalgen die op verdedigingswerken en strekdammen groeien. De populatie is toegenomen volgens de landelijke populatietrend. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

A052 Wintertaling

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 770 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Aantallen wintertalingen zijn van nationale betekenis. Het gebied heeft met name een functie als foerageergebied. Het grootste deel van de jaren tachtig en negentig was de populatie min of meer stabiel, recent is deze enigszins toegenomen. Behoud van de huidige situatie is voldoende, op landelijk niveau is geen herstelopgave geformuleerd.

A053 Wilde eend

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 6.100 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Aantallen wilde eenden zijn van nationale betekenis. Het gebied heeft met name een functie als foerageergebied. Het gebied levert als wetland na de Waddenzee en de Westerschelde de grootste bijdrage. Hoogste aantallen komen voor in de wintermaanden. De populatie is min of meer stabiel, net als de landelijke populatie. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

A054 Pijlstaart

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 30 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Aantallen pijlstaarten zijn van nationale betekenis. Het gebied heeft met name een functie als foerageergebied. Populatieaantallen fluctueren enigszins, er is geen duidelijke trend. Behoud van de huidige situatie is voldoende, op landelijk niveau is geen herstelopgave geformuleerd.

A056 Slobeend

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 90 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Aantallen zijn van nationale betekenis. Het gebied heeft voor de slobeend met name een functie als foerageergebied. Rond 1990 was er sprake van verhoogde aantallen, afgezien daarvan is de populatiegrootte stabiel. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijke staat van instandhouding.

A061 Kuifeend

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 3.600 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Aantallen kuifeenden zijn van nationale betekenis. Het gebied heeft met name een functie als foerageergebied. De populatie is toegenomen tot begin jaren negentig, daarna enigszins fluctuerend. De landelijke staat van instandhouding is matig ongunstig op grond van verwachte afname als gevolg van herstel van zout-zoet overgangen en eventueel oligotrofiëring. Behoud van de huidige situatie is voldoende, op landelijk niveau is geen herstelopgave geformuleerd.

A062 Topper

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 120 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Aantallen toppers zijn van nationale betekenis. Het gebied heeft met name een functie als foerageergebied. Het gebied levert weliswaar na het IJsselmeer en de Waddenzee de grootste bijdrage, maar is daaraan veruit ondergeschikt. De aantallen fluctueren, maar recent liggen ze gemiddeld hoger dan in de periode 1985-1995. Behoud van de huidige situatie is voldoende, de waarschijnlijke oorzaak van de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is niet gelegen in dit gebied.

A094 Visarend

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 3 vogels (seizoensmaximum).

Toelichting Aantallen zijn van nationale betekenis. Het gebied heeft voor de visarend met name een functie als foerageergebied. Het gebied levert na de Biesbosch en het Ketelmeer & Vossemeer de grootste bijdrage. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

A103 Slechtvalk

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 8 vogels (seizoensmaximum).

Toelichting Aantallen zijn van nationale betekenis. Het gebied heeft met name een functie als foerageergebied. Het gebied levert één van de grootste bijdragen in Nederland. Populatieaantallen zijn sinds begin jaren tachtig sterk toegenomen. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

A125 Meerkoet

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 2.300 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Aantallen meerkoeten zijn van nationale betekenis. Het gebied heeft met name een functie als foerageergebied. Het aantalsverloop vertoont grootschalige fluctuaties, met optima rond 1980 en begin jaren negentig. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

A132 Kluit

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 160 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Aantallen kluten zijn van nationale betekenis. Het gebied heeft met name een functie als foerageergebied. Populatieaantallen fluctueren enigszins, er is geen duidelijke trend. Behoud van de huidige situatie is voldoende, op landelijk niveau is geen herstelopgave geformuleerd.

A140 Goudplevier

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 1.600 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Aantallen zijn van nationale betekenis. Het gebied heeft voor de goudplevier met name een functie als foerageergebied. Het Haringvliet levert één van de grootste bijdragen binnen het Natura 2000-netwerk. De goudplevier maakt vooral gebruik van de grasgorzen, met hoogste aantallen tijdens de (najaars)trek. Aantallen zijn sterk fluctuerend, er is geen duidelijke trend. De landelijk ongunstige staat van instandhouding heeft vooral betrekking op gebieden buiten het Natura 2000-netwerk. Behoud van de huidige situatie is voldoende, de waarschijnlijke oorzaak van de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is niet gelegen in dit gebied.

A142 Kievit

- Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 3.700 vogels (seizoensgemiddelde).
- Toelichting Aantallen zijn van nationale betekenis. Het gebied heeft voor de kievit met name een functie als foerageergebied en als slaapplaats. De draagkrachtschatting heeft vooral betrekking op de slaapplaatsfunctie. Het Haringvliet levert als wetland één van de grootste bijdragen. De kievit maakt gedurende het winterhalfjaar vooral gebruik van de grasgorzen. Populatieaantallen zijn in de jaren tachtig toegenomen, daarna zijn ze fluctuerend. Behoud van de huidige situatie is voldoende, op landelijk niveau is geen herstelopgave geformuleerd.

A156 Grutto

- Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 290 vogels (seizoensgemiddelde).
- Toelichting Aantallen grutto's zijn van nationale betekenis. Het gebied heeft met name een functie als foerageergebied en als slaapplaats. De draagkrachtschatting heeft vooral betrekking op de slaapplaatsfunctie. Het Haringvliet levert als wetland één van de grootste bijdragen. Aantallen zijn toegenomen, vooral in de jaren tachtig, weliswaar met grote fluctuaties. De landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding heeft vooral betrekking op gebieden buiten het Natura 2000-netwerk en condities in de broedgebieden. Behoud van de huidige situatie is voldoende, de waarschijnlijke oorzaak van de landelijk ongunstige staat van instandhouding is niet gelegen in dit gebied.

A160 Wulp

- Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 210 vogels (seizoensgemiddelde).
- Toelichting Aantallen wulpen zijn van nationale betekenis. Het gebied heeft met name een functie als foerageergebied en slaapplaats. De draagkrachtschatting heeft vooral betrekking op de slaapplaatsfunctie. Het aantalsverloop vertoonde een optimum rond 1985, met recent gemiddeld lagere aantallen. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

5.7 Beschermde natuurmonumenten

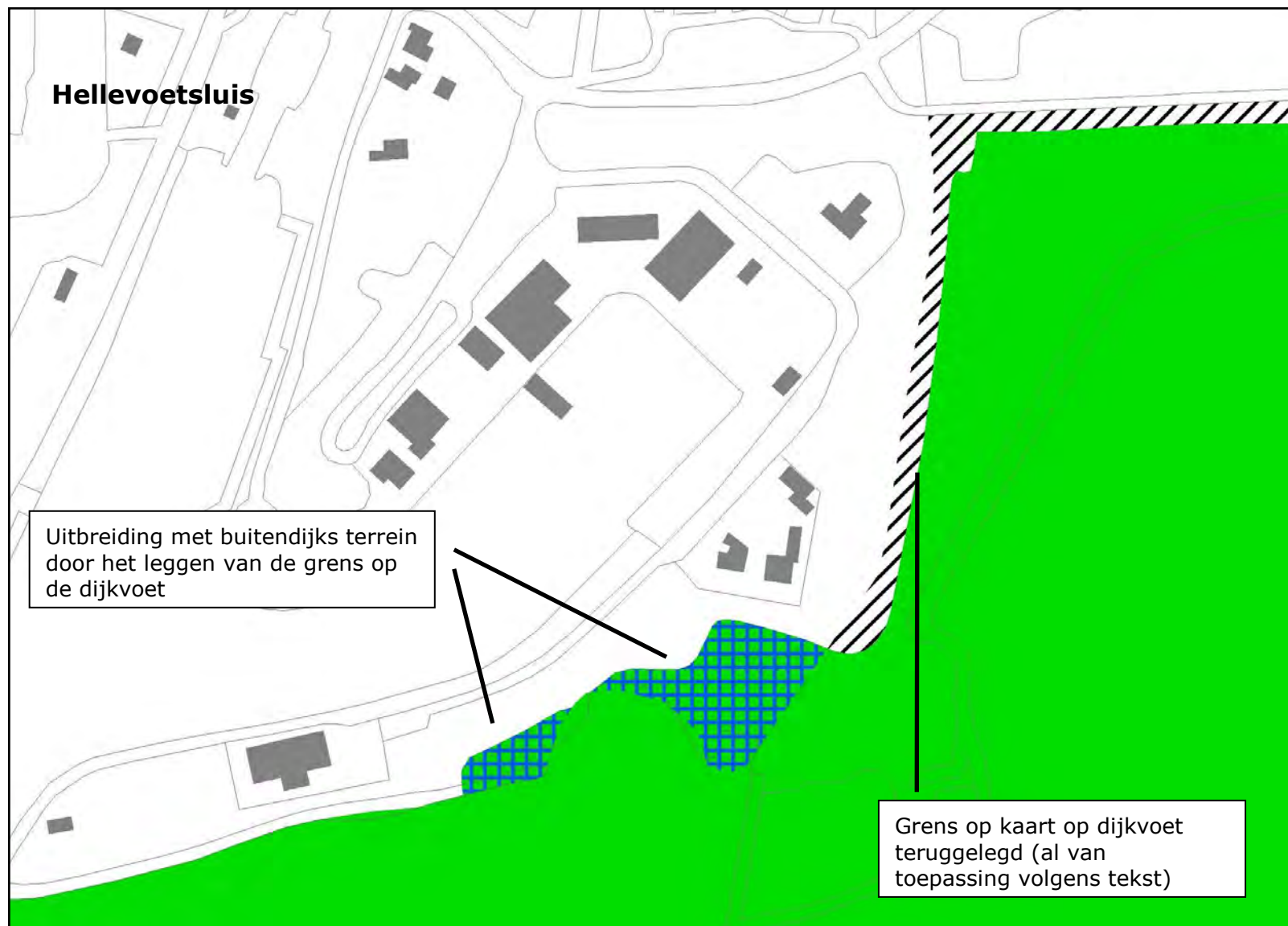
Het Natura 2000-gebied omvat één of meer voormalige beschermde natuurmonumenten (zie paragrafen 2.1 en 3.3 van deze Nota van toelichting). Ingevolge artikel 15a, derde lid, Natuurbeschermingswet 1998, heeft de bescherming van dat deel van het gebied, dat zijn status als beschermd natuurmonument heeft verloren, mede betrekking op de doelstellingen ten aanzien van het behoud, herstel en de ontwikkeling van het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis van het gebied zoals bepaald in het van rechtswege vervallen besluit. Voor zover deze doelstellingen Natura 2000-waarden betreffen (zoals opgenomen in paragraaf 4.2 van deze Nota van toelichting), maken deze deel uit van de in voorgaande paragrafen opgenomen instandhoudingsdoelstellingen. Indien de doelstellingen geen Natura 2000-waarden betreffen, houden deze doelstellingen, zoals de bescherming van het natuurschoon, hun zelfstandige betekenis. In een aantal gevallen is het niet mogelijk om zowel de doelen die voortkomen uit de aanwijzing als beschermd natuurmonument als de Natura 2000-doelstellingen te bereiken (bijvoorbeeld omdat dat om tegenstrijdig beheer vraagt). In deze gevallen hebben de Natura 2000-doelen voorrang om de Europeesrechtelijke verplichtingen na te komen.

Met de wijziging van de Natuurbeschermingswet 1998 op 18 maart 2010 (Stb. 2010, 135) is de uitwerking van de doelen van voormalige beschermde natuurmonumenten in het beheerplan facultatief geworden, in plaats van dat daartoe een verplichting geldt. De van rechtswege vervallen besluiten zijn ter informatie aan het einde van dit besluit toegevoegd.

Grenswijzigingen Vogelrichtlijngebied Haringvliet (109)

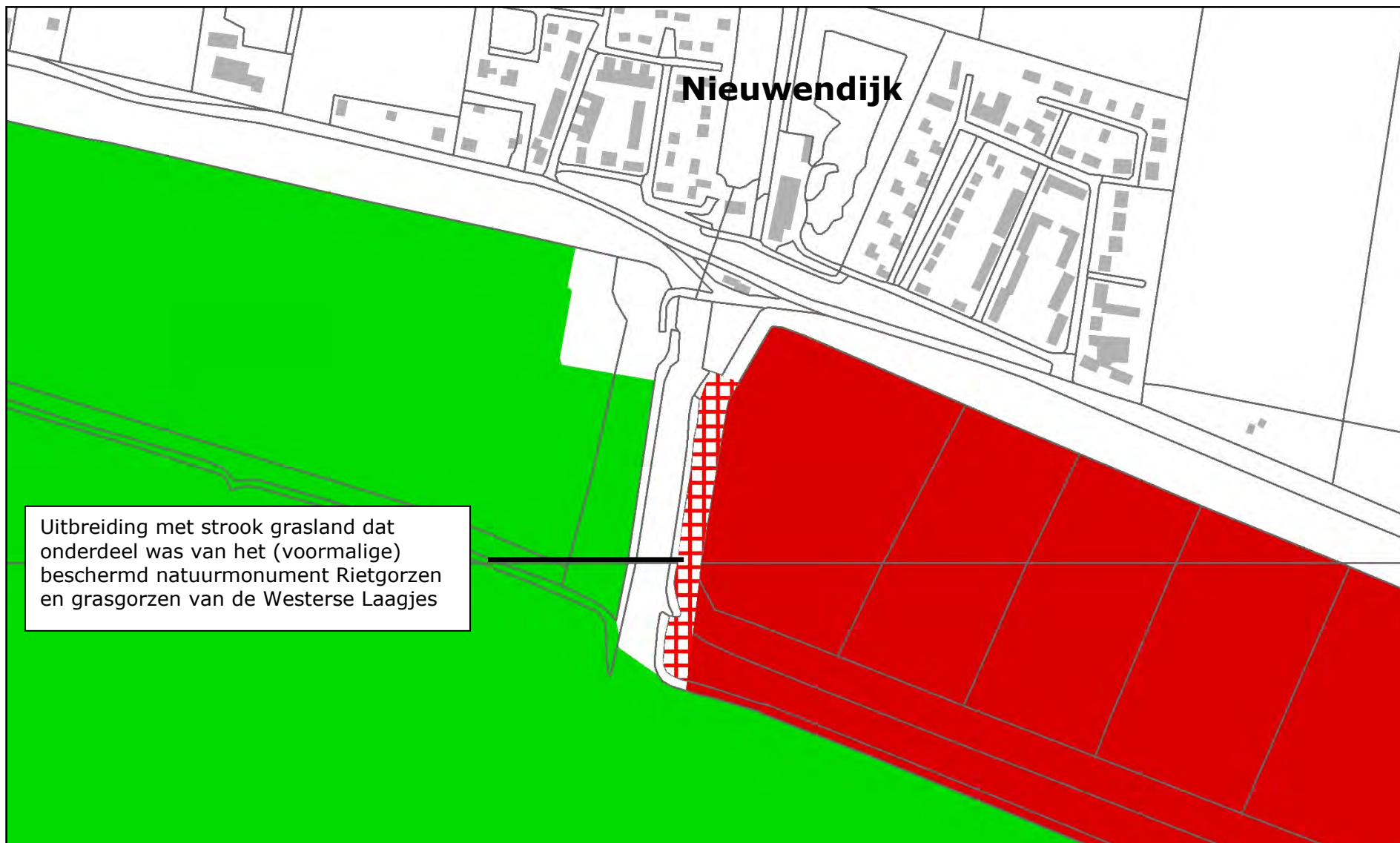

Grenswijzigingen Vogelrichtlijngebied Haringvliet (109)

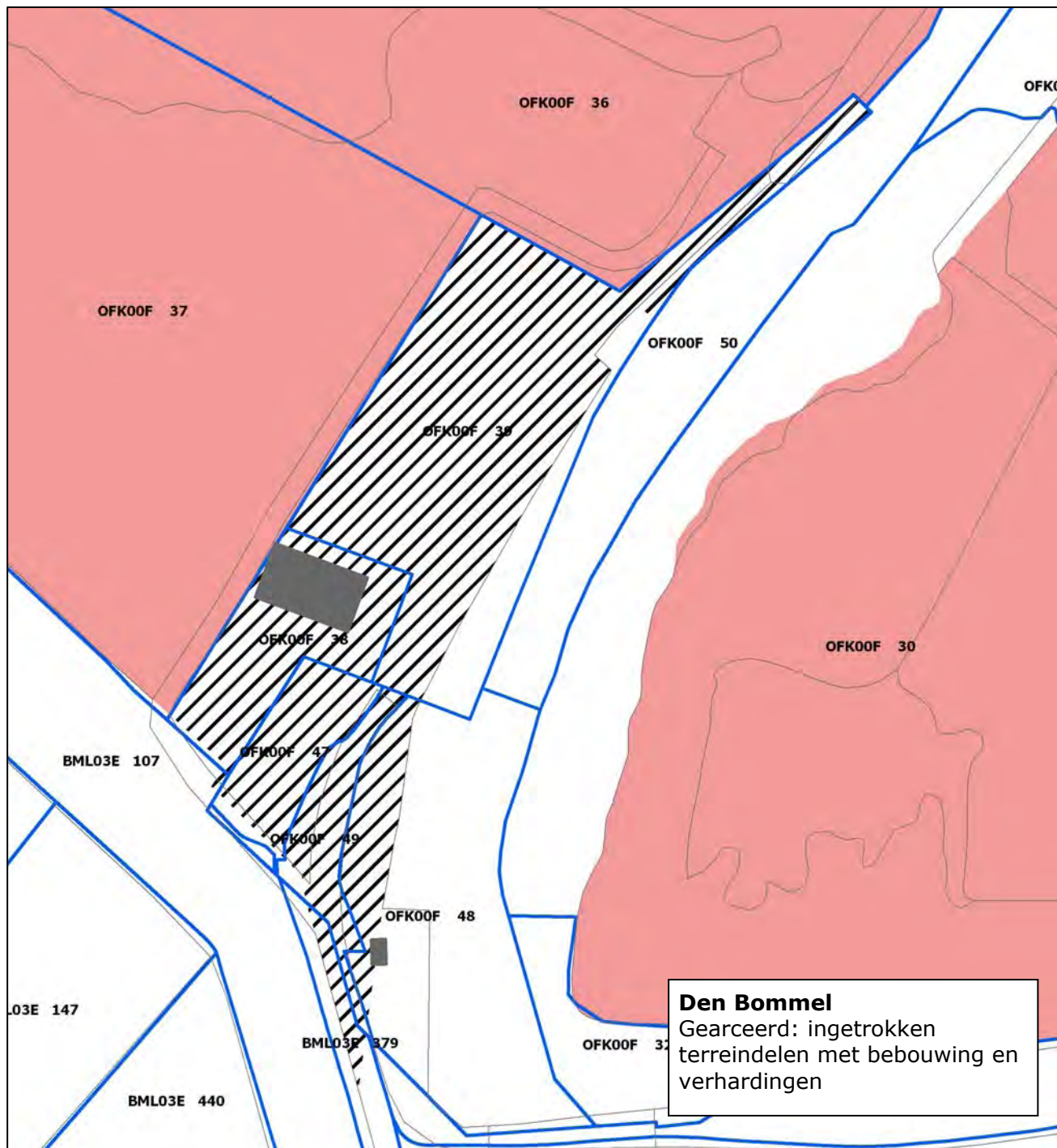
Grenswijzigingen Vogelrichtlijngebied Haringvliet (109)

Intrekking terreindelen beschermd natuurmonument

Aanduiding plekken waar terreindelen die volgens de kaarten deel uitmaken van de beschermd natuurmonumenten Rietgorzen tussen Stad aan het Haringvliet en Den Bommel en Grasgorzen tussen Stad aan het Haringvliet en Den Bommel, zijn ingetrokken als onderdeel van de betreffende beschermd natuurmonumenten

Blauwe lijnen zijn kadastrale lijnen, codes betreffen kadastrale perceelnummers

Nadere onderbouwing van wijzigingen in Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen, van de selectie als Habitatrictlijngebied en toewijzing van en wijzigingen in instandhoudingsdoelstellingen

- B.1 Wijzigingen in habitattypen en soorten ten opzichte van aanmelding als Habitatrictlijngebied en/of het ontwerpbesluit (paragraaf 4.2.1 en 4.2.2)
- B.2 Wijzigingen in vogelsoorten ten opzichte van aanwijzing als Vogelrichtlijngebied en/of het ontwerpbesluit (paragraaf 4.2.3)
- B.3 Toepassing selectiecriteria Habitatrictlijngebieden (paragraaf 4.3)
- B.4 Toewijzing instandhoudingsdoelstellingen (hoofdstuk 5)

B.1 Wijzigingen in habitattypen en soorten ten opzichte van aanmelding als Habitatrictlijngebied en/of het ontwerpbesluit (paragraaf 4.2.1 en 4.2.2)

- Conform aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003), maar in afwijking van het ontwerpbesluit (2007) is het gebied niet aangewezen voor het habitatype schorren en zilte graslanden, *buitendijks* (H1330A).
- In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003), maar conform het ontwerpbesluit (2007), is het gebied ook aangewezen voor het habitatype vochtige alluviale bossen, *zachtouthoutoibossen* (H91E0A). Het subtype komt momenteel over geringe oppervlakte voor in het gebied en er zijn potenties voor ontwikkeling.
- In afwijking van het ontwerpbesluit (2007), maar conform de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003), is het gebied niet aangewezen voor het habitatype vochtige alluviale bossen, *essen-iepenbossen* (H91E0B). Het subtype blijkt met de huidige kennis niet voor te komen in het gebied.

B.2 Wijzigingen in vogelsoorten ten opzichte van aanwijzing als Vogelrichtlijngebied en/of het ontwerpbesluit (paragraaf 4.2.3)

De vogelsoorten waarvoor het gebied in 2000 is aangewezen, zijn indertijd ontleend aan SOVON (2000)¹⁸. De numerieke criteria die daarin zijn opgenomen zijn ontleend aan de Nota van Antwoord Vogelrichtlijn (2000)¹⁹. Een gebied wordt slechts aangewezen voor soorten waarvoor het gebied van landelijke betekenis is. Hiervan is in beginsel sprake indien het gebied minstens 1% van de landelijke broedpopulatie herbergt, indien 0,1% van de biogeografische populatie geregeld in het gebied verblijft of indien het gebied in combinatie met andere gebieden voldoende bijdrage kan leveren aan een sleutelpopulatie.

Voor eventuele toevoeging of verwijdering van vogelsoorten is gebruik gemaakt van SOVON & CBS (2005)²⁰ waarin de ontwikkeling van vogelaantallen in de laatste decennia is beschreven. Dit rapport heeft ten grondslag gelegen aan de formulering van de instandhoudingsdoelstellingen voor de Vogelrichtlijnsoorten. In bijlage 1 van dit rapport zijn de verschillen aangegeven tussen de soortenlijsten per gebied die in beide aangehaalde rapporten zijn opgenomen. Om ecologische redenen die in voorkomende gevallen hieronder zijn vermeld, is soms van deze algemene criteria afgeweken. Deze werkwijze heeft voor de lijst van vogelsoorten waarvoor dit gebied is aangewezen, de volgende consequenties:

- In aanvulling op de oorspronkelijke aanwijzing als Vogelrichtlijngebied (2000), maar conform het ontwerpbesluit (2007), is het gebied ook aangewezen voor de volgende vogelsoorten van bijlage I: dwerggans (A042) als niet-broedvogel en grote stern (A191) als broedvogel. De dwerggans is als doelsoort toegevoegd naar aanleiding van uitspraken van de Raad van State dat op grond van artikel 4,

¹⁸ SOVON (2000): Belangrijke vogelgebieden in Nederland 1993-97. SOVON-informatierapport 2000/01. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

¹⁹ Ministerie van LNV (2000): Nota van Antwoord Vogelrichtlijn, bijlage 1, selectiecriteria en methode van begrenzing. Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Den Haag.

²⁰ SOVON & CBS (2005): Trends van vogelaantallen in het Nederlandse Natura 2000 netwerk. SOVON-informatierapport 2005/09. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

eerste lid van de Vogelrichtlijn een verplichting bestaat tot speciale bescherming van deze soort²¹. Een aanzienlijk deel van de winterpopulatie pleistert regelmatig in het gebied. De grote stern is toegevoegd omdat dit gebied sinds 2004 jaarlijks bijdraagt aan de regionale doelstelling voor het Deltagebied.

- In aanvulling op de oorspronkelijke aanwijzing als Vogelrichtlijngebied (2000), maar conform het ontwerpbesluit (2007), is het gebied ook aangewezen voor de volgende soort trekvogel zoals bedoeld in artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn: bontbekplevier (A137) als broedvogel. De relatieve bijdrage van dit gebied is zodanig toegenomen dat dit gebied volgens recente gegevens (1999-2003) van betekenis is voor de landelijke staat van instandhouding van deze soort. Daarnaast is het gebied van relatief groot belang voor het realiseren van de regionale doelstelling in de Delta.
- In afwijking van de oorspronkelijke aanwijzing als Vogelrichtlijngebied (2000), maar conform het ontwerpbesluit (2007), is het gebied niet aangewezen voor de volgende vogelsoort van bijlage I: dwergmeeuw (A177) als niet-broedvogel. Tellingen uit de periode 1999-2003 laten zien dat van deze soort niet geregeld minstens 0,1% van de biogeografische populatie in het gebied verblijft.
- In afwijking van de oorspronkelijke aanwijzing als Vogelrichtlijngebied (2000), maar conform het ontwerpbesluit (2007), is het gebied niet aangewezen voor de volgende soort trekvogel zoals bedoeld in artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn: aalscholver (A017) als broedvogel. De aalscholver als broedvogel is in 2000 onterecht als trekkende vogelsoort in de aanwijzing als Vogelrichtlijngebied (2000) opgenomen. Zowel in de periode 1993-1997 (peilperiode Vogelrichtlijnbesluit (2000)) als in de periode 1999-2003 bedroeg het gemiddeld aantal broedparen in het gebied minder dan 1% van de landelijke broedpopulatie (respectievelijk 113 en 73 broedparen, landelijke broedpopulatie respectievelijk 70.000 en 21.000).
- In aanvulling op het ontwerpbesluit (2007), maar conform de oorspronkelijke aanwijzing als Vogelrichtlijngebied (2000), is het gebied ook aangewezen voor de volgende vogelsoort van bijlage I: kleine zilverreiger (A026) als niet-broedvogel. Het gebied is in 2000 al aangewezen als één van de vijf belangrijkste gebieden voor de soort. Het gebied voldeed daarnaast in 2000 met 7,8% aan het criterium voor opname van 0,1% van de biogeografische populatie.

B.3 Toepassing selectiecriteria Habitatrichtlijngebieden (paragraaf 4.3)

In dit onderdeel wordt voor elk habitatype en elke soort waarvoor het onderhavige gebied aan de selectiecriteria voldoet (zie paragraaf 4.3), een overzicht gegeven van alle daarvoor kwalificerende gebieden. Dit gebeurt zoveel mogelijk in de vorm van een tabel met de gebieden die aan de selectiecriteria voldoen, onder vermelding van de relatieve bijdrage. In het geval van habitattypen betreft dit het actuele aandeel van de landelijke oppervlakte dat in het gebied aanwezig is. Indien kwaliteit een rol heeft gespeeld in de bepaling van de gebiedenselectie voor habitattypen is dit tekstueel toegelicht. In het geval van soorten betreft de relatieve bijdrage het aandeel van de landelijke populatie dat (geregeld) in het gebied aanwezig is. Afhankelijk van de soort wordt dit afgemeten aan getelde aantallen, aantal bezette plekken of kilometerhokken.

Er is gebruik gemaakt van de volgende klasse-indeling:

A1 = 15-30%, A2 = 30-50%, A3 = 50-75% en A4 = >75%

B1 = 2-6% en B2 = 6-15%

C = <2%

In de kolom "Bronvermelding" zijn de terreinbeherende organisaties en andere instanties en bronnen vermeld, waaraan de oppervlaktecijfers en aantallen zijn ontleend, met vermelding van de jaren waarin deze zijn verzameld of gepubliceerd.

²¹ Afdeling bestuursrechtspraak Raad van State, 17 maart en 29 december 2004, zaaknummers 200305428/1 en 200408181/1.

- Het gebied is één van de belangrijkste gebieden voor de volgende habitattypen:

H3270 – Slikkige rivieroever

Ten tijde van de aanmelding van Habitatrictlijngebieden (2003) zijn voor het habitatype slikkige rivieroever (H3270) drie gebieden geselecteerd: Gelderse Poort (067), Biesbosch (112) en Grensmaas (152). Door het onbestendige karakter van deze pioniervegetatie (opschietend op tijdelijk droogvallende slikoevers) is het niet mogelijk de actuele voorkomens in kwantitatieve zin te duiden. Naast de drie geselecteerde gebieden kunnen ook Uiterwaarden IJssel (038) en Haringvliet (109) tot de vijf belangrijkste gebieden worden gerekend gelet op de oeverlengte waar het habitatype kan voorkomen. Het gebied Grensmaas is ook van belang uit het oogpunt van geografische spreiding.

H6430B – Ruigten en zomen, *harig wilgenroosje*

Het habitatype ruigten en zomen (H6430) was ten tijde van de aanmelding van de Habitatrictlijngebieden (2003) niet in subtypen verdeeld. In het Natura 2000 doelendocument (2006) worden voor dit habitatype drie subtypen onderscheiden. De gebiedselectie is geheel gebaseerd op het voorkomen van één van deze drie subtypen, namelijk het subtype *harig wilgenroosje* (H6430B). Dit betreft de volgende vijf gebieden: Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder (090), Polder Westzaan (091), Oude Maas (108), Haringvliet (109) en Biesbosch (112). Landelijk gezien herbergen Haringvliet en Biesbosch de grootste oppervlakten van dit habitatype, welke van goede kwaliteit zijn dankzij de brakke invloed. Goede kwaliteit is ook aanwezig in de Oude Maas: het enige nog resterende zoetwatergetijdengebied met belangrijke voorkomens van bijzondere soorten als zomerklokje, engels lepelblad en rivierkruiskruid. Verder is dit subtype door (zwak) brakke omstandigheden ook goed vertegenwoordigd in de Noord-Hollandse veenweidegebieden waarvan Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder en Polder Westzaan de grootste oppervlakten en beste kwaliteit herbergen (met als bijzondere soorten heemst en engels lepelblad). Kwantitatieve gegevens over het voorkomen van deze zoomvegetaties zijn beperkt beschikbaar. Oppervlakten zijn moeilijk te bepalen omdat het meestal slechts smalle stroken of kleine plekken betreft.

- Het gebied is één van de belangrijkste gebieden voor de volgende habitasoorten:

H1103 – Fint

Ten tijde van de aanmelding van de Habitatrictlijngebieden zijn er drie gebieden geselecteerd voor de fint (H1103), te weten: Waddenzee (001), Voordelta (113) en Haringvliet (109). Naast de zoute kustwateren zijn ook zoete wateren die vanuit zee bereikbaar zijn potentiële leefgebieden voor de fint. Finten trekken de rivier op tot daar waar het getij nog merkbaar is. De Biesbosch (112) behoort op basis hiervan ook tot de belangrijkste gebieden. Er wordt aangenomen dat het numerieke belang van elk van deze gebieden afgezet tegen de landelijke populatie meer dan 15% bedraagt. Het belang van andere gebieden waar de soort geregeld wordt aangetroffen, wordt ingeschat op minder dan 15%.

H1340 – *Noordse woelmuis			
Landelijke populatie ca. 600 kilometerhokken			
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Relatieve bijdrage	Bronvermelding
002	Duinen en Lage Land Texel	B2 (6-15%)	Aanwijzingsbesluit 2009
112	Biesbosch	B2 (6-15%)	Zoogdiervereniging VZZ 2008
115	Grevelingen	B2 (6-15%)	Zoogdiervereniging VZZ 2008
109	Haringvliet	B1 (2-6%)	Zoogdiervereniging VZZ 2008
118	Oosterschelde	B1 (2-6%)	Aanwijzingsbesluit 2010
092	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	B1 (2-6%)	Aanwijzingsbesluit 2013
095	Oostelijke Vechtplassen	B1 (2-6%)	Aanwijzingsbesluit 2013
114	Krammer-Volkerak	B1 (2-6%)	Zoogdiervereniging VZZ 2008
091	Polder Westzaan	B1 (2-6%)	Aanwijzingsbesluit 2013
090	Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	C (<2%)	Zoogdiervereniging VZZ 2008
009	Groote Wielen	C (<2%)	Aanwijzingsbesluit 2013

010	Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving	C (<2%)	Aanwijzingsbesluit 2011
089	Eilandspolder	C (<2%)	Aanwijzingsbesluit 2013

Voor de prioritaire soort noordse woelmuis, waarvan de ondersoort *arenicola* alleen in Nederland voorkomt (grote internationale verantwoordelijkheid), geldt in de eerste plaats het selectie criterium "tien belangrijkste gebieden". Bij de aanmelding van Habitatrichtlijngebieden (2003) waren er acht gebieden waar populaties van redelijke omvang bekend waren die tevens een groot en kwalitatief relatief goed leefgebied tot hun beschikking hadden. Deze acht gebieden zijn achtereenvolgens Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder (090), Polder Westzaan (091), Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske (092)²², Nieuwkoopse Plassen & De Haeck (103), Haringvliet (109), Biesbosch (112), Krammer-Volkerak (114) en Grevelingen (115). Omwille van een goede geografische spreiding is bij de aanmelding aan deze acht gebieden nog een negende gebied toegevoegd, namelijk Eilandspolder (089), dat een belangrijk bolwerk vormt voor de populatie in het veenweidegebied van Laag Holland. Met deze negen – kwalitatief beste – gebieden werd de sterk bedreigde metapopulatie uit Friesland nog niet afgedekt. Daarom zijn ten tijde van de aanmelding van Habitatrichtlijngebieden aanvullend de gebieden IJsselmeer (072)²³, Groote Wielen (009) en Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving (010) geselecteerd.

Op grond van inventarisatiegegevens uit de periode 1994-2007 zijn, afgemeten aan het aantal bezette kilometerhokken, Duinen en Lage Land Texel (002), Biesbosch en Grevelingen de drie belangrijkste gebieden voor de noordse woelmuis. Daarnaast behoren Haringvliet, Oosterschelde (118), Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske, Oostelijke Vechtplassen (095), Krammer-Volkerak, Polder Westzaan, Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder tot de tien belangrijkste gebieden voor deze soort. Groote Wielen, Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving en Eilandspolder kunnen hieraan worden toegevoegd omwille van het bereiken van voldoende geografische spreiding en dekking (mede gelet op de precare situatie van de Friese populatie).

B.4 Toewijzing instandhoudingsdoelstellingen (hoofdstuk 5)

Voor zover de hier vermelde gebiedsdoelen en relatieve bijdragen betrekking hebben op de Natura 2000-gebieden die buiten dit aanwijzingsbesluit vallen en waarvan de definitieve besluiten op het moment van vaststelling van het onderhavige besluit nog niet zijn vastgesteld, moeten deze worden beschouwd als "indicatieve" opgaven en kunnen ze nog aan verandering onderhevig zijn.

In dit onderdeel wordt voor iedere Natura 2000-waarde waarvoor het onderhavige gebied is aangewezen, inzichtelijk gemaakt hoe de landelijke doelstelling²⁴ is uitgewerkt in de Natura 2000-gebieden. De landelijke doelstellingen vormen een kader voor de formulering van instandhoudingsdoelstellingen op gebiedsniveau. De gebiedsdoelen bij elkaar "opgeteld", eventueel tezamen met een opgave buiten het Natura 2000-netwerk, hebben als som het landelijke doel. Onder iedere tabel wordt de landelijke staat van instandhouding van betreffende habitatype of (vogel)soort vermeld. Indien de landelijke doelstelling van de betreffende waarde afwijkt van wat kan worden verwacht uit de landelijke staat van instandhouding, is dit hier gemotiveerd. Gebiedsdoelstellingen die afwijken van de landelijke doelstelling, worden ook zoveel mogelijk gemotiveerd. In gevallen waarin motivering ontbreekt, is aanpassing nog in overweging (met name naar aanleiding van zienswijzen) in het kader van het besluit voor het betreffende gebied. Doelstellingen die volgens de tabellen zijn aangepast ten opzichte van het ontwerpbesluit (zie kolom "Besluit") staan eveneens onder de betreffende tabellen gemotiveerd. De instandhoudingsdoelstellingen van habitatypen en (vogel)soorten die zijn toegevoegd ten opzichte van het ontwerpbesluit, zijn in principe op behoud gesteld, omdat de landelijke doelstelling al haalbaar werd geacht zonder deze toevoegingen. De instandhoudingsdoelstellingen die om deze reden op behoud zijn gesteld en daarmee afwijken van de landelijke doelstelling voor het betreffende habitatype of de betreffende soort, zijn in de tabellen gemarkeerd met een ^x.

²² Destijds bekend als Ilperveld/Oostzanerveld/Varkensland.

²³ Destijds bekend als Friese IJsselmeerkust.

²⁴ De landelijke doelomschrijving in deze paragraaf beperkt zich in principe tot behoud/uitbreiding oppervlakte (of omvang leefgebied) en behoud/verbetering kwaliteit (leefgebied), in geval van soorten en vogels aangevuld met het doel voor behoud/uitbreiding populatie. Voor de volledige formulering van de landelijke doelen inclusief toelichting wordt verwezen naar het Natura 2000 doelendocument (2006).

De niet-broedvogelsoorten waarvoor zowel landelijk als in alle gebieden een behoudopgave is gesteld zijn samengevat in één tabel. Regels in cursief betreffen complementaire doelen. Deze zijn in de tabellen opgenomen omdat ze nog in de vigerende besluiten staan vermeld. Deze doelen zullen niet langer in aanwijzingsbesluiten worden opgenomen (zie bijlage C, paragraaf 4.1). Bij broedvogels en niet-broedvogels wordt in de kolom "Populatie" tevens aangegeven of er sprake is van herstel dan wel uitbreiding (↑). In een aparte kolom is van elk gebied de relatieve bijdrage vermeld. Voor een nadere toelichting en de klasse-indeling wordt verwezen naar de inleiding van onderdeel 3 van deze bijlage.

B.4.1 Habitatrictlijn: habitattypen

H3270 – Slikkige rivieroever				
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit				
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Besluit
038	Uiterwaarden IJssel	uitbreiding	verbetering	ontwerpbesluit
038	<i>Uiterwaarden IJssel</i>	<i>uitbreiding</i>	<i>verbetering</i>	<i>ontwerpbesluit</i>
066	Uiterwaarden Neder-Rijn	uitbreiding	verbetering	ontwerpbesluit
067	Gelderse Poort	uitbreiding	verbetering	ontwerpbesluit
068	Uiterwaarden Waal	behoud	verbetering	ontwerpbesluit
068	<i>Uiterwaarden Waal</i>	<i>uitbreiding</i>	<i>verbetering</i>	<i>ontwerpbesluit</i>
071	Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem	uitbreiding	verbetering	aanwijzingsbesluit
082	Uiterwaarden Lek	behoud	behoud	ontwerpbesluit
108	Oude Maas	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
109	Haringvliet	uitbreiding	behoud	conform ontwerp
112	Biesbosch	uitbreiding	verbetering	ontwerpbesluit
152	Grensmaas	behoud	verbetering	ontwerpbesluit

Ruim de helft van de landelijke oppervlakte van het habitatype slikkige rivieroever wordt binnen de Natura 2000-gebieden beschermd. De landelijke staat van instandhouding voor het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "matig ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Door het onbestendige karakter van deze pioniervegetatie (opschietend op tijdelijk droogvallende slikoever) is het niet mogelijk de actuele voorkomens in kwantitatieve zin te duiden. Diverse gebiedsdoelstellingen wijken, gezien de beperkte potentie van het gebied, af van de landelijke doelstelling. Dit geldt onder andere voor de gebieden Uiterwaarden Waal (068), Uiterwaarden Lek (082) en Oude Maas (108) waar geen potentie lijkt te zijn voor uitbreiding van de oppervlakte en/of verbetering van de kwaliteit. In de Grensmaas (152), waar het habitatype veelal over aanzienlijke oppervlakte aanwezig is, wordt uitbreiding binnen de bestaande begrenzing niet mogelijk geacht. In het Haringvliet (109) is de kwaliteit van het gebied reeds in goede staat en is behoud van de kwaliteit derhalve voldoende.

H6430B – Ruigten en zomen, harig wilgenroosje					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en behoud/verbetering kwaliteit ^a					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage ^c	Besluit
010	Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
038	Uiterwaarden IJssel	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
072	IJsselmeer	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
082	Uiterwaarden Lek	uitbreiding	behoud	C	ontwerpbesluit
089	Eilandspolder	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
090	Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
091	Polder Westzaan	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
092	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x

101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
108	Oude Maas	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
109	Haringvliet	uitbreiding	behoud	B	doel aangepast ^d
111	Hollands Diep	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
112	Biesbosch	uitbreiding	behoud	A	ontwerpbesluit
114	Krammer-Volkerak	behoud ^b	behoud	C	concept-ontwerp
115	Grevelingen	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
124	Groote Gat	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit

- (a) Verbetering kwaliteit geldt voor de brakke varianten.
- (b) Waarschijnlijk kan dit subtype bij de huidige voortschrijdende verzoeting niet behouden blijven, maar zullen hiervoor (minder bedreigde) zoete vormen ruigten en zomen, *moerasspirea* (subtype A) in de plaats komen.
- (c) De weergegeven relatieve bijdragen betreffen een voorlopige inschatting, omdat er nog onduidelijkheid is over de landelijke oppervlakte van dit subtype. Klassen zijn slechts globaal geduid (A > 15%, B = 2-15% en C < 2%) omdat kwantitatieve gegevens over het voorkomen van deze zoomvegetaties beperkt beschikbaar zijn. Oppervlakten zijn moeilijk te bepalen omdat het meestal slechts smalle stroken of kleine plekken betreft.
- (d) De doelstelling in het Haringvliet is op het aspect kwaliteit aangepast van verbetering naar behoud, omdat het onzeker is of de voor verbetering noodzakelijke verbrakking zal kunnen worden gerealiseerd.

De landelijke staat van instandhouding van het habitatype ruigten en zomen, *harig wilgenroosje* (subtype B) is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "matig ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Niet in alle gebieden kan de landelijke doelstelling worden nagestreefd. De doelstelling voor uitbreiding van de oppervlakte wordt enkel nagestreefd in de belangrijkste gebieden voor dit habitatype, zoals Oude Maas (108), Haringvliet (109) en Biesbosch (112).

De landelijke doelstelling voor verbetering van de kwaliteit is alleen neergelegd in gebieden die van belang zijn voor de brakke variant van dit habitatype. In slechts één van de "brakke" gebieden is echter potentie voor kwaliteitsverbetering: Polder Westzaan (091).

H91E0A – *Vochtige alluviale bossen, zachthoutoibossen					
Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
038	Uiterwaarden IJssel	behoud	behoud	B2 ^c	ontwerpbesluit
038	<i>Uiterwaarden IJssel</i>	uitbreiding	verbetering		ontwerpbesluit
067	Gelderse Poort	uitbreiding	verbetering	B2	ontwerpbesluit
068	Uiterwaarden Waal	behoud	verbetering	B2 ^c	ontwerpbesluit
068	<i>Uiterwaarden Waal</i>	uitbreiding	verbetering		ontwerpbesluit
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	behoud ^a	behoud	C	aanwijzingsbesluit
071	Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
108	Oude Maas	behoud	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
109	Haringvliet	behoud	verbetering	C	doel aangepast ^d
111	Hollands Diep	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit
112	Biesbosch	behoud ^b	verbetering	A2	ontwerpbesluit
114	Krammer-Volkerak	uitbreiding	verbetering	C	concept-ontwerp
152	Grensmaas	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit

- (a) Enige achteruitgang in oppervlakte ten gunste van habitatype kalkmoerassen (H7230) is toegestaan²⁵.
- (b) Enige achteruitgang in oppervlakte ten gunste van habitatype vochtige alluviale bossen, *essen-iepenbossen* (H91E0B) is toegestaan²⁵.
- (c) De relatieve bijdrage geldt voor het Natura 2000-gebied als geheel, dus voor het Habitatrictlijn gedeelte en het Vogelrichtlijn gedeelte gecombineerd.
- (d) De doelstelling voor het Haringvliet is aangepast van uitbreiding naar behoud van de oppervlakte. Met de huidige kennis blijkt dat uitbreiding van deze bijzondere getijdenvorm door de (zeer) beperkte aanwezigheid van getijdeninvloed niet mogelijk is.

²⁵ Nadere toelichting over de "ten gunste formulering" wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37.

Ongeveer drie kwart van de landelijke oppervlakte van het habitatype vochtige alluviale bossen, *zachtouthoibossen* (subtype A) bevindt zich binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van dit subtype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk "gunstig" en "matig ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan²⁶.

De landelijke opgave voor het aspect kwaliteit kan niet in alle gebieden worden nagestreefd. In het Habitatrichtlijngedeelte van het gebied Uiterwaarden IJssel wijkt de doelstelling af vanwege de beperkte mogelijkheden binnen de begrenzing van dit deel van het gebied in vergelijking met het Vogelrichtlijngedeelte van het gebied, waar de doelstelling wel aansluit op de landelijke doelstelling. In Lingegebied & Diefdijk-Zuid (070) is, gezien het geringe belang van dit gebied voor het type, een behoudsdoelstelling geformuleerd. Een andere reden voor het afwijken van de landelijke doelstelling is dat er al een goede kwaliteit aanwezig is, bijvoorbeeld in Oude Maas (108), waar behoud van de kwaliteit derhalve voldoende is.

B.4.2 Habitatrichtlijn: soorten

H1095 – Zeeprik						
Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied ten behoeve van uitbreiding populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage ^a	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	uitbreiding	B	aanwijzingsbesluit
007	Noordzeekustzone	behoud	behoud	uitbreiding	B	aanwijzingsbesluit
066	<i>Uiterwaarden Neder-Rijn</i>	<i>behoud</i>	<i>verbetering</i>	<i>uitbreiding</i>	<i>B</i>	<i>ontwerpbesluit</i>
067	Gelderse Poort	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	A	ontwerpbesluit
068	Uiterwaarden Waal	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	A ^b	ontwerpbesluit
068	<i>Uiterwaarden Waal</i>	<i>uitbreiding</i>	<i>verbetering</i>	<i>uitbreiding</i>		<i>ontwerpbesluit</i>
109	Haringvliet	behoud	verbetering	uitbreiding	A	conform ontwerp
111	Hollands Diep	behoud	behoud	uitbreiding	A ^b	ontwerpbesluit
111	<i>Hollands Diep</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>uitbreiding</i>		<i>ontwerpbesluit</i>
112	Biesbosch	behoud	behoud	uitbreiding	A	ontwerpbesluit
113	Voordelta	behoud	behoud	uitbreiding	A	aanwijzingsbesluit
122	Westerschelde & Saeftinghe	behoud	behoud	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
150	Roerdal	behoud	verbetering	uitbreiding	A	aanwijzingsbesluit
163	Vlakte van de Raan	behoud	behoud	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit

- (a) Voor trekvissen kan de som van de relatieve bijdragen boven de 100% uitkomen, omdat voor deze soorten alle gebieden in een trekroute van even groot belang zijn. Klassen zijn slechts globaal gededd (A > 15%, B = 2-15% en C < 2%) vanwege beperkte monitoringsgegevens.
- (b) De relatieve bijdrage geldt voor het Natura 2000-gebied als geheel, dus voor het Habitatrichtlijngedeelte en het Vogelrichtlijngedeelte gecombineerd.

De landelijke staat van instandhouding van de zeeprik is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als "matig ongunstig"²⁷. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Uitbreiding van het leefgebied heeft met name betrekking op het opgroeigebied in het rivierengebied (nevengulen), waarbij de potenties voornamelijk in de gebieden Gelderse Poort (067) en de Uiterwaarden Waal (068) liggen. Ook verbetering van de kwaliteit van het leefgebied heeft voornamelijk betrekking op het rivierengebied (opgroeigebied) en daarnaast op het verbeteren van de migratiemogelijkheden tussen de paaigebieden en de zee. In het Roerdal (150) heeft verbetering van de kwaliteit van het leefgebied betrekking op verbinding met de Maas en belangrijke leefgebieden buiten het Natura 2000-gebied. Onder andere de gebieden Waddenzee (001), Noordzeekustzone (007), Hollands Diep (111), Voordelta (113) en Westerschelde & Saeftinghe (122)

²⁶ Landelijk doel gewijzigd: Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Oude Maas (Stcrt. 2011, 4458).

²⁷ De beschreven staat van instandhouding wijkt af van de staat van instandhouding zoals gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006). Zie het Natura 2000 profielendocument (2008) voor een nadere uitleg.

wijken op de aspecten omvang en kwaliteit leefgebied af van de landelijke doelstelling. De landelijk matig ongunstige staat van instandhouding van de soort wordt niet veroorzaakt in deze gebieden.

H1099 – Rivierprik						
Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied ten behoeve van uitbreiding populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage^a	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	uitbreiding	B	aanwijzingsbesluit
007	Noordzeekustzone	behoud	behoud	uitbreiding	B	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	uitbreiding	A	ontwerpbesluit
066	<i>Uiterwaarden Neder-Rijn</i>	<i>behoud</i>	<i>verbetering</i>	<i>uitbreiding</i>	<i>B</i>	<i>ontwerpbesluit</i>
067	Gelderse Poort	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	A	ontwerpbesluit
068	Uiterwaarden Waal	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	A ^b	ontwerpbesluit
068	<i>Uiterwaarden Waal</i>	<i>uitbreiding</i>	<i>verbetering</i>	<i>uitbreiding</i>		<i>ontwerpbesluit</i>
109	Haringvliet	behoud	verbetering	uitbreiding	A	conform ontwerp
111	Hollands Diep	behoud	behoud	uitbreiding	A ^b	ontwerpbesluit
111	<i>Hollands Diep</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>uitbreiding</i>		<i>ontwerpbesluit</i>
112	Biesbosch	behoud	behoud	uitbreiding	A	ontwerpbesluit
113	Voordelta	behoud	behoud	uitbreiding	B	aanwijzingsbesluit
122	Westerschelde & Saeftinghe	behoud	behoud	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
150	Roerdal	behoud	verbetering	behoud	B	aanwijzingsbesluit
152	Grensmaas	behoud	behoud	uitbreiding	B	ontwerpbesluit
163	Vlakte van de Raan	behoud	behoud	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit

- (a) Voor trekvissen kan de som van de relatieve bijdragen boven de 100% uitkomen, omdat voor deze soorten alle gebieden in een trekroute van even groot belang zijn. Klassen zijn slechts globaal gededd (A > 15%, B = 2-15% en C < 2%) vanwege beperkte monitoringsgegevens.
- (b) De relatieve bijdrage geldt voor het Natura 2000-gebied als geheel, dus voor het Habitatrictlijn gedeelte en het Vogelrichtlijn gedeelte gecombineerd.

De landelijke staat van instandhouding van de rivierprik is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als "matig ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Uitbreiding van het leefgebied heeft met name betrekking op het opgroeigebied in het rivierengebied (nevengulen), waarbij de potenties voornamelijk in de gebieden Gelderse Poort (067) en Uiterwaarden Waal (068) liggen. Ook verbetering van de kwaliteit van het leefgebied heeft voornamelijk betrekking op het rivierengebied (opgroeigebied) en daarnaast op het verbeteren van de migratiemogelijkheden tussen de paaigebieden en de zee. In het Roerdal (150) heeft verbetering van de kwaliteit van het leefgebied betrekking op verbinding met de Maas en belangrijke leefgebieden buiten het Natura 2000-gebied. In de Grensmaas (152) wordt, gezien het beperkte belang als opgroeigebied en het ontbreken van mogelijkheden voor herstel van het leefgebied, geen hersteldoelstelling op het aspect leefgebied nagestreefd. Onder andere de gebieden Waddenzee (001), Noordzeekustzone (007), Hollands Diep (111), Voordelta (113) en Westerschelde & Saeftinghe (122) wijken op de aspecten omvang en kwaliteit leefgebied af van de landelijke doelstelling. De landelijk matig ongunstige staat van instandhouding van de soort wordt niet veroorzaakt in deze gebieden.

H1102 – Elft						
Landelijke doelstelling: behoud omvang en verbetering kwaliteit leefgebied ten behoeve van uitbreiding populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage^a	Besluit
067	Gelderse Poort	behoud	behoud	uitbreiding	A	ontwerpbesluit
068	Uiterwaarden Waal	behoud	behoud	uitbreiding	A ^b	ontwerpbesluit
068	<i>Uiterwaarden Waal</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>uitbreiding</i>		<i>ontwerpbesluit</i>
109	Haringvliet	behoud	verbetering	uitbreiding	A	conform ontwerp

111	Hollands Diep	behoud	behoud	uitbreiding	A ^b	ontwerpbesluit
111	<i>Hollands Diep</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>uitbreiding</i>		<i>ontwerpbesluit</i>
112	Biesbosch	behoud	behoud	uitbreiding	A	ontwerpbesluit
113	Voordelta	behoud	behoud	uitbreiding	A	aanwijzingsbesluit

- (a) Voor trekvissen kan de som van de relatieve bijdragen boven de 100% uitkomen, omdat voor deze soorten alle gebieden in een trekroute van even groot belang zijn. Klassen zijn slechts globaal geduid (A > 15%, B = 2-15% en C < 2%) vanwege beperkte monitoringsgegevens.
- (b) De relatieve bijdrage geldt voor het Natura 2000-gebied als geheel, dus voor het Habitatrictlijn gedeelte en het Vogelrichtlijn gedeelte gecombineerd.

De landelijke staat van instandhouding van de elft is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als "zeer ongunstig". Op het aspect populatie, net als op het aspect kwaliteit leefgebied, sluit de landelijke doelstelling hierop aan. De landelijke doelstelling is aangepast van "behoud kwaliteit leefgebied" naar "verbetering kwaliteit leefgebied" zodat het doel op dit aspect aansluit bij de landelijke staat van instandhouding. Voor het aspect omvang leefgebied is, landelijk en in alle gebieden, een behoudopgave geformuleerd omdat de zeer ongunstige staat van instandhouding op het aspect leefgebied veroorzaakt wordt door verminderde migratiemogelijkheden. Verbetering van de migratiemogelijkheden tussen de paaigebieden en de zee zal de populatie van deze anadrome vissoort in achterliggende gebieden naar verwachting uitbreiden. Het doel "verbetering kwaliteit leefgebied" heeft dan ook alleen betrekking op het gebied Haringvliet (109).

H1103 – Fint						
Landelijke doelstelling: behoud omvang en verbetering kwaliteit leefgebied ten behoeve van uitbreiding populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage ^a	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	uitbreiding	A	aanwijzingsbesluit
007	Noordzeekustzone	behoud	behoud	uitbreiding	B	aanwijzingsbesluit
109	Haringvliet	behoud	verbetering	uitbreiding	A	conform ontwerp
111	Hollands Diep	behoud	behoud	uitbreiding	C	ontwerpbesluit
111	<i>Hollands Diep</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>uitbreiding</i>	<i>B</i>	<i>ontwerpbesluit</i>
112	Biesbosch	behoud	behoud	uitbreiding	A	ontwerpbesluit
113	Voordelta	behoud	behoud	uitbreiding	A	aanwijzingsbesluit
122	Westerschelde & Saeftinghe	behoud	behoud	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
163	Vlakte van de Raan	behoud	behoud	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit

- (a) Voor trekvissen kan de som van de relatieve bijdragen boven de 100% uitkomen, omdat voor deze soorten alle gebieden in een trekroute van even groot belang zijn. Klassen zijn slechts globaal geduid (A > 15%, B = 2-15% en C < 2%) vanwege beperkte monitoringsgegevens.

De landelijke staat van instandhouding van de fint is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als "zeer ongunstig". Op het aspect populatie, net als op het aspect kwaliteit leefgebied, sluit de landelijke doelstelling hierop aan. De landelijke doelstelling is aangepast van "behoud kwaliteit leefgebied" naar "verbetering kwaliteit leefgebied" zodat het doel op dit aspect aansluit bij de landelijke staat van instandhouding. Voor het aspect omvang leefgebied is, landelijk en in alle gebieden, een behoudopgave geformuleerd, omdat de zeer ongunstige staat van instandhouding op het aspect leefgebied veroorzaakt wordt door verminderde migratiemogelijkheden. Verbetering van de migratiemogelijkheden tussen de paaigebieden en de zee zal de populatie van deze anadrome vissoort in achterliggende gebieden naar verwachting uitbreiden. Het doel "verbetering kwaliteit leefgebied" heeft dan ook alleen betrekking op het gebied Haringvliet (109).

H1106 – Zalm						
Landelijke doelstelling: behoud omvang en verbetering kwaliteit leefgebied ten behoeve van uitbreiding populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage ^a	Besluit
067	Gelderse Poort	behoud	behoud	uitbreiding	A	ontwerpbesluit
068	Uiterwaarden Waal	behoud	behoud	uitbreiding	A ^b	ontwerpbesluit
068	<i>Uiterwaarden Waal</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>uitbreiding</i>		ontwerpbesluit
109	Haringvliet	behoud	verbetering	uitbreiding	A	conform ontwerp
111	Hollands Diep	behoud	behoud	uitbreiding	A ^b	ontwerpbesluit
111	<i>Hollands Diep</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>uitbreiding</i>		ontwerpbesluit
112	Biesbosch	behoud	behoud	uitbreiding	A	ontwerpbesluit
152	Grensmaas	behoud	behoud	uitbreiding	C	ontwerpbesluit

- (a) Voor trekvisser kan de som van de relatieve bijdragen boven de 100% uitkomen, omdat voor deze soorten alle gebieden in een trekroute van even groot belang zijn. Klassen zijn slechts globaal geduid (A > 15%, B = 2-15% en C < 2%) vanwege beperkte monitoringsgegevens.
- (b) De relatieve bijdrage geldt voor het Natura 2000-gebied als geheel, dus voor het Habitatrichtlijngedeelte en het Vogelrichtlijngedeelte gecombineerd.

De landelijke staat van instandhouding van de zalm is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als respectievelijk "zeer ongunstig" en "matig ongunstig". Op het aspect populatie, net als op het aspect kwaliteit leefgebied, sluit de landelijke doelstelling hierop aan. Voor het aspect omvang leefgebied is, landelijk en in alle gebieden, een behoudopgave geformuleerd omdat de matig ongunstige staat van instandhouding op het aspect leefgebied veroorzaakt wordt door verminderde migratiemogelijkheden. Verbetering van de migratiemogelijkheden tussen de paaigebieden en de zee zal de populatie van deze anadrome vissoort in achterliggende gebieden naar verwachting uitbreiden. Het doel "verbetering kwaliteit leefgebied" heeft dan ook alleen betrekking op het gebied Haringvliet (109).

H1134 – Bittervoorn						
Landelijke doelstelling: behoud omvang en kwaliteit leefgebied ten behoeve van behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
009	Groote Wielen	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud ^a	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
034	Weerribben	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
037	Olde Maten & Veerslootslanden	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
038	Uiterwaarden IJssel	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
067	Gelderse Poort	behoud	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
071	Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
083	Botshol	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
089	Eilandspolder	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
090	Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
091	Polder Westzaan	behoud ^b	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
092	Iperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
094	Naardermeer	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit

103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
105	Zouweboezem	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
109	Haringvliet	behoud	behoud	behoud	C	conform ontwerp
112	Biesbosch	behoud	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit
136	Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
150	Roerdal	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit

- (a) Enige achteruitgang in omvang leefgebied ten gunste van habitattypen beken en rivieren met waterplanten, *waterranonkels* (H3260A), is toegestaan²⁵.
- (b) Enige achteruitgang in omvang leefgebied ten gunste van habitattypen ruigten en zomen (H6430) is toegestaan²⁵.

De landelijke staat van instandhouding van de bittervoorn is op het aspect leefgebied beoordeeld als "gunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Alle gebiedsdoelstellingen sluiten aan op de landelijke doelstelling.

H1163 – Rivierdonderpad					
Landelijke doelstelling: behoud/uitbreiding omvang en behoud/verbetering kwaliteit leefgebied ^a					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Besluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
034	Weerribben	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
038	Uiterwaarden IJssel	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
049	Dinkelland	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
057	Veluwe	uitbreiding	behoud	uitbreiding	ontwerpbesluit
067	Gelderse Poort	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
071	Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
072	IJsselmeer	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
073	Markermeer & IJmeer	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
074	Zwarte Meer	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
076	Veluwerandmeren	behoud ^b	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
083	Botshol	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
090	Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
092	Ijperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
109	Haringvliet	behoud	behoud	behoud	conform ontwerp
112	Biesbosch	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
148	Swalmdal	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
150	Roerdal	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
152	Grensmaas	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
157	Geuldal	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	ontwerpbesluit

- (a) Behoud omvang en kwaliteit leefgebied in de grote wateren en uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied in de beken.
- (b) Enige achteruitgang in oppervlakte leefgebied ten gunste van broedvogelsoorten roerdomp (A021) of grote karekiet (A298) is toegestaan²⁵.

De landelijke staat van instandhouding van de rivierdonderpad is op het aspect leefgebied als "matig ongunstig"²⁷ beoordeeld en heeft voornamelijk betrekking op in beken voorkomende rivierdonderpadden, waaronder de "beekdonderpad" (*Cottus rhenanus*). De staat van instandhouding van de "gewone" rivierdonderpad (*Cottus perifretum*) die een veel ruimere verspreiding heeft in meren, rivieren en beken, wordt, behalve in beken, vooralsnog als gunstig beoordeeld. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Er zijn onvoldoende inventarisatiegegevens over de landelijke verspreiding van de soort op kilometerhokniveau

bekend, daarom worden er geen relatieve bijdragen per gebied gegeven. In de beekdalgebieden is een landelijke hersteldoelstelling neergelegd. Alleen in de gebieden Veluwe (057) en Geuldal (157), waar het leefgebied het meest onder druk staat en er mogelijkheden zijn voor herstel van het leefgebied en van de populatie, is een hersteldoelstelling neergelegd.

H1340 – *Noordse woelmuis						
Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied ten behoeve van uitbreiding populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	verbetering	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
009	Groote Wielen	uitbreiding	verbetering	behoud	C	aanwijzingsbesluit
010	Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
013	Alde Feanen	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
072	IJsselmeer	uitbreiding	behoud	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
089	Eilandspolder	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
090	Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
091	Polder Westzaan	behoud	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
092	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	behoud	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	B1	aanwijzingsbesluit
100	Voornes Duin	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	behoud	verbetering	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
108	Oude Maas	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
109	Haringvliet	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	B1	doel aangepast ^b
111	Hollands Diep	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	ontwerpbesluit
112	Biesbosch	behoud	behoud	behoud	B2	ontwerpbesluit
114	Krammer-Volkerak	behoud	behoud	behoud	B1	concept-ontwerp
115	Grevelingen	behoud	behoud	behoud	B2	ontwerpbesluit
116	Kop van Schouwen	behoud	verbetering	behoud	C	ontwerpbesluit
118	Oosterschelde	uitbreiding	behoud	uitbreiding	B1	aanwijzingsbesluit

- (a) De relatieve bijdrage geldt voor het Natura 2000-gebied als geheel, dus voor het Habitatrichtlijngebied en het Vogelrichtlijngebied gecombineerd.
- (b) De doelstelling voor het gebied Haringvliet is aangepast van "behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie" naar "uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie". Het gebied biedt hiervoor bij uitstek potenties. Op korte termijn zal areaal geschikt leefgebied zich kunnen uitbreiden door de recente omzetting van landbouwgronden in (nat) natuurgebied. Ook de in voorbereiding zijnde natuurontwikkeling kan een belangrijke bijdrage gaan leveren. Tevens zal het uitbreidingsdoel voor het habitatype ruigten en zomen (H6430) voor de soort een gunstige uitwerking hebben.

De landelijke staat van instandhouding van de noordse woelmuis is op het aspect leefgebied beoordeeld als "zeer ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Landelijke uitbreiding van de populatie wordt vooral beoogd in de Friese gebieden omdat het leefgebied vooral daar sterk versnipperd is geraakt. De doelstellingen uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied en uitbreiding populatie zijn verder neergelegd in gebieden die daarvoor mogelijkheden bieden (bijvoorbeeld in het kader van natuurontwikkeling) of waar duidelijke aanwijzing is dat de soort recent is achteruitgegaan. In Duinen en Lage Land Texel (002) staat het doel voor omvang van het leefgebied op "behoud" omdat de soort al over het gehele eiland voorkomt. Verbetering van de kwaliteit van het leefgebied is vooral nodig om de populatie weerstand te kunnen laten bieden tegen concurrentie met andere diersoorten. In IJsselmeer (072) en Oosterschelde (118) is op het aspect kwaliteit van de landelijke opgave afgeweken. In de Oosterschelde is de kwaliteit al op orde; derhalve is behoud voldoende. In het IJsselmeer is afgeweken omdat hier de mogelijkheden voor verbetering van de kwaliteit beperkt zijn.

B.4.3 Vogelrichtlijn: broedvogels

A081 – Bruine kiekendief						
Landelijke doelstelling: behoud omvang en behoud kwaliteit leefgebied voor behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	30	B1	aanwijzingsbesluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	30	B1	aanwijzingsbesluit
003	Duinen Vlieland	behoud	behoud	20	C	aanwijzingsbesluit
004	Duinen Terschelling	behoud	behoud	45	B1	aanwijzingsbesluit
005	Duinen Ameland	behoud	behoud	40	B1	aanwijzingsbesluit
006	Duinen Schiermonnikoog	behoud	behoud	25	B1	aanwijzingsbesluit
008	Lauwersmeer	behoud	behoud	20	C	aanwijzingsbesluit
013	Alde Feanen	uitbreiding	verbetering	20 (↑)	C	aanwijzingsbesluit
014	Deelen	uitbreiding	verbetering	5	C	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	19	C	aanwijzingsbesluit
072	IJsselmeer	behoud	behoud	25	C	aanwijzingsbesluit
078	Oostvaardersplassen	behoud	behoud	40	B1	aanwijzingsbesluit
092	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	behoud	behoud	15	C	aanwijzingsbesluit
109	Haringvliet	behoud	behoud	20	C	conform ontwerp
112	Biesbosch	behoud	behoud	30	B1	ontwerpbesluit
114	Krammer-Volkerak	behoud	behoud	13	C	concept-ontwerp
115	Grevelingen	behoud	behoud	20	C	ontwerpbesluit
118	Oosterschelde	behoud	behoud	19	C	aanwijzingsbesluit
122	Westerschelde & Saeftinghe	behoud	behoud	20	C	aanwijzingsbesluit

De landelijke staat van instandhouding van de bruine kiekendief is voor de aspecten leefgebied en populatie als "gunstig" beoordeeld. De landelijke doelstelling sluit daarbij aan: "behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud van ten minste 1.300 paren". Gezien de belangrijke functie van Nederland als noordwestelijk bolwerk in het broedgebied in Europa is een veilige marge ingebouwd in het voor Nederland na te streven populatieniveau. Het gestelde doel betreft behoud van het huidige niveau. Voor de realisatie van de landelijke doelstelling zal aansluiting nodig zijn van nationaal beleid zoals de realisatie van de Ecologische Hoofdstructuur.

De gebiedsdoelstellingen sluiten bij de landelijke doelstelling aan, met uitzondering van de gebieden Alde Feanen (013) en Deelen (014). Vanwege de recente afname van de populatie in gebied Deelen is hier een beperkte herstelopgave geformuleerd, zodat de soort in het gebied behouden kan blijven.

A132 – Kluut						
Landelijke doelstelling: behoud omvang en behoud kwaliteit leefgebied voor behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	verbetering	3.800	A2	aanwijzingsbesluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	120 (↑)	C	aanwijzingsbesluit
008	Lauwersmeer	behoud	behoud	110	C	aanwijzingsbesluit
109	Haringvliet	behoud	behoud	2.000 ^R	B1	conform ontwerp
114	Krammer-Volkerak	behoud	behoud	2.000 ^R	B2	concept-ontwerp
115	Grevelingen	behoud	behoud	2.000 ^R	B1	ontwerpbesluit
118	Oosterschelde	behoud	behoud	2.000 ^R	B1	aanwijzingsbesluit
120	Zoommeer	behoud	behoud	2.000 ^R	C	concept-ontwerp
122	Westerschelde & Saeftinghe	behoud	behoud	2.000 ^R	B1	aanwijzingsbesluit

127	Markiezaat	behoud	behoud	2.000 ^R	C	aanwijzingsbesluit
------------	------------	--------	--------	--------------------	---	--------------------

(R) Betreft een regionale doelstelling.

De landelijke staat van instandhouding van de kluut is voor wat betreft de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als respectievelijk "gunstig" en "matig ongunstig". Op het aspect populatie sluit de landelijke doelstelling hierop aan. De doelstelling luidt: "behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie van ten minste 8.000 paren". Gezien de zeer grote betekenis van Nederland voor Europa als broedgebied dient de nationale populatieomvang gehandhaafd te worden op ten minste het basisniveau van de afgelopen decennia van 8.000 paren. Landelijk is op het aspect leefgebied een behoudsdoelstelling geformuleerd, omdat met name in het gebied Waddenzee (001) het leefgebied als matig ongunstig werd beoordeeld. In afwijking van de landelijke doelstelling heeft dat gebied dan ook een verbeteropgave gekregen voor het leefgebied. De overige gebieden sluiten aan bij de landelijke doelstelling.

A137 – Bontbekplevier						
Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	60	A1	aanwijzingsbesluit
002	Duinen en Lage Land Texel	uitbreiding	verbetering	20 (↑)	C	aanwijzingsbesluit
004	Duinen Terschelling	uitbreiding	verbetering	10 (↑)	C	aanwijzingsbesluit
007	Noordzeekustzone	behoud	behoud	20	B1	aanwijzingsbesluit
008	Lauwersmeer	behoud	behoud	4	C	aanwijzingsbesluit
072	IJsselmeer	uitbreiding	verbetering	13 (↑)	B1	aanwijzingsbesluit
109	Haringvliet	behoud	behoud	105 ^R (↑)	C	doel aangepast ^a
114	Krammer-Volkerak	behoud	behoud	105 ^R (↑)	B1	concept-ontwerp
115	Grevelingen	behoud	behoud	105 ^R (↑)	B1	in voorbereiding
118	Oosterschelde	behoud	behoud	100 ^R (↑)	B2	in voorbereiding ²⁸
120	Zoommeer	behoud	behoud	105 ^R (↑)	C	concept-ontwerp
122	Westerschelde & Saeftinghe	behoud	behoud	105 ^R (↑)	B1	in voorbereiding ²⁹
127	Markiezaat	behoud	behoud	105 ^R (↑)	C	aanwijzingsbesluit

(a) De regionale doelstelling is aangepast omdat er een administratieve correctie is doorgevoerd. De regionale populatie blijkt hoger te zijn omdat een Vogelrichtlijngebied (Zoommeer) niet in de telling was meegenomen, hoewel het gebied wel was aangewezen voor de bontbekplevier.

(R) Betreft een regionale doelstelling. De wijziging van het aantal broedpaar van 100 naar 105 is nog niet in alle aangewezen gebieden doorgevoerd.

De landelijke staat van instandhouding van de bontbekplevier is op de aspecten leefgebied en populatie beoordeeld als "matig ongunstig"³⁰. De landelijke doelstelling sluit op het aspect leefgebied daarbij aan: "uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor behoud populatie van ten minste 400 paren"³⁰. De doelstellingen van de gebieden Waddenzee (001), Duinen en Lage Land Texel (002), Duinen Terschelling (004), Noordzeekustzone (007), Lauwersmeer (008), IJsselmeer (072), Haringvliet (109), Oosterschelde (118), Westerschelde & Saeftinghe (122) en Markiezaat (127) wijken af van de landelijke doelstelling. De gebieden Waddenzee en Noordzeekustzone worden niet gezien als gebieden met de beste potentie voor herstel van de leefgebieden. Voor de gebieden Lauwersmeer en Markiezaat wordt behoud nagestreefd omdat de historische potentie in de verzoete gebieden niet meer haalbaar is. Het gebied Oosterschelde wijkt af omdat er sprake is van een min of meer stabiele stand. Voor Haringvliet is de doelstelling binnen de kaders van afspraken in het Natura 2000 doelendocument (2006) geformuleerd. De doelstelling past bij de afspraken met betrekking tot "verzoeting versus verzouting".

²⁸ Het doelniveau in Oosterschelde zal in een toekomstige wijziging van het besluit van 16 februari 2010 (Stcrt. 2010, 2212), waarmee de Oosterschelde als Natura 2000-gebied is aangewezen, worden aangepast.

²⁹ Het doelniveau in Westerschelde zal in een toekomstige wijziging van het besluit van 16 februari 2010 (Stcrt. 2010, 2212), waarmee de Westerschelde als Natura 2000-gebied is aangewezen, worden aangepast.

³⁰ Aanwijzingsbesluiten Natura 2000-gebieden Waddenzee, Duinen en Lage Land Texel, Duinen Terschelling en Noordzeekustzone (Stcrt.2009, 38).

In afwijking van de landelijke populatiedoelstelling is van meerdere gebieden de populatiedoelstelling verhoogd. Van het gebied Duinen en Lage Land Texel omdat er rekening is gehouden met de diverse broedvogels in de binnendijs gelegen terreinen langs de waddijk. Voor de genoemde Deltagebieden wordt een licht herstel van de populatie nagestreefd, om achteruitgang van de landelijke populatie buiten de Natura 2000-gebieden (veelal tijdelijke populaties) op te vangen.

A138 – Strandplevier						
Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor herstel populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	uitbreiding	verbetering	50 (↑)	B2	aanwijzingsbesluit
004	Duinen Terschelling	uitbreiding	verbetering	10 (↑)	B1	aanwijzingsbesluit
007	Noordzeekustzone	uitbreiding	verbetering	30 (↑)	B1	aanwijzingsbesluit
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	behoud	behoud	220 ^R (↑)	B1	aanwijzingsbesluit
109	Haringvliet	behoud	behoud	220 ^R (↑)	B1	conform ontwerp
114	Krammer-Volkerak	behoud	behoud	220 ^R (↑)	B2	concept-ontwerp
115	Grevelingen	behoud	behoud	220 ^R (↑)	A1	ontwerpbesluit
118	Oosterschelde	uitbreiding	verbetering	220 ^R (↑)	B1	aanwijzingsbesluit
120	Zoommeer	behoud	behoud	220 ^R (↑)	B1	concept-ontwerp
122	Westerschelde & Saeftinghe	behoud	behoud	220 ^R (↑)	B2	aanwijzingsbesluit
127	Markiezaat	behoud	behoud	220 ^R (↑)	B1	aanwijzingsbesluit

(R) Betreft een regionale doelstelling.

De landelijke staat van instandhouding van de strandplevier is op de aspecten leefgebied en populatie beoordeeld als "zeer ongunstig". De landelijke doelstelling sluit daarbij aan: "uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied ten behoeve van herstel populatie van ten minste 400 paren". Er is herstel gewenst tot boven het niveau van de minimum populatie, mede als verzekering naar de toekomst. De mogelijkheden voor verbetering zijn beperkt. De kans op immigratie vanuit populaties in buurlanden is gering omdat de populatie zich bevindt aan de noordelijke rand van het Europese verspreidingsgebied van de soort. Mogelijkheden voor verbetering van de kwaliteit van het leefgebied zullen worden onderzocht om beter te kunnen garanderen dat de soort zich in Nederland op het niveau van een duurzame populatie kan handhaven. De doelstelling van de gebieden Duinen Goeree & Kwade Hoek (101), Haringvliet (109), Westerschelde & Saeftinghe (122) en Markiezaat (127) wijkt af van de landelijke doelstelling. Voor Duinen Goeree & Kwade Hoek en Westerschelde & Saeftinghe is niet voor uitbreiding gekozen omdat de ontwikkelingen onzeker zijn. Voor het gebied Markiezaat wordt behoud nagestreefd omdat de historische potentie in dit verzoete gebied niet meer haalbaar is. Voor het gebied Haringvliet is de doelstelling binnen de kaders van afspraken in het Natura 2000 doelendocument (2006) geformuleerd. De doelstelling past bij de afspraken met betrekking tot "verzoeting versus verzouting".

A176 – Zwartkopmeeuw						
Landelijke doelstelling: behoud omvang en behoud kwaliteit voor behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	9	C	ontwerpbesluit
109	Haringvliet	behoud	behoud	400 ^R	A1	conform ontwerp
114	Krammer-Volkerak	behoud	behoud	400 ^R	A2	concept-ontwerp
120	Zoommeer	behoud	behoud	400 ^R	C	concept-ontwerp
122	Westerschelde & Saeftinghe	behoud	behoud	400 ^R	B1	aanwijzingsbesluit

(R) Betreft een regionale doelstelling.

De landelijke staat van instandhouding van de zwartkopmeeuw is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als "gunstig". De landelijke doelstelling sluit daarbij aan: "behoud omvang en kwaliteit van het

leefgebied voor behoud populatie met een totaal van ten minste 500 paren". Er is slechts een beperkt aantal kolonies van enige omvang aanwezig in het Deltagebied. Buiten de Delta broedt de soort verspreid over heel Nederland in kleine aantallen. In het Natura 2000-gebied Nieuwkoopse Plassen & De Haeck (103) bevindt zich de enige "kolonie" buiten het Deltagebied welke kwalificeerde op basis van gegevens in 1999-2003. De gebiedsdoelen sluiten aan bij de landelijke doelstelling.

A191 – Grote stern						
Landelijke doelstelling: behoud omvang en behoud kwaliteit leefgebied voor herstel populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	16.000 (↑)	A3	aanwijzingsbesluit
109	Haringvliet	behoud	behoud	6.200 ^R	C	doel aangepast
115	Grevelingen	behoud	behoud	6.200 ^R	A1	in voorbereiding
118	Oosterschelde	behoud	behoud	6.200 ^R	C	in voorbereiding ²⁸
122	Westerschelde & Saeftinghe	behoud	behoud	6.200 ^R	A1	aanwijzingsbesluit

(R) Betreft een regionale doelstelling.

De landelijke staat van instandhouding van de grote stern is voor wat betreft de aspecten populatie en leefgebied respectievelijk als "matig ongunstig" en "gunstig"³¹ beoordeeld. De landelijke doelstelling sluit hierbij aan: "behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor herstel populatie van ten minste 22.200 paren". Dit is een aanpassing ten opzichte van de eerder vastgestelde landelijke doelstelling³¹ welke voortvloeit uit de verhoging van het regionale doel in het Deltagebied van 4.000 tot 6.200 broedparen³². Vanwege de kwetsbaarheid van de nestplaatsen is de soort vrijwel volledig aangewezen op het Natura 2000-netwerk³³. Alleen in de Waddenzee (001) wordt herstel van de populatie haalbaar geacht. Alle gebiedsdoelen sluiten wat het leefgebied betreft aan bij de landelijke doelstelling. De gebieden leveren gezamenlijk voldoende bijdrage aan de landelijke populatiedoelstelling. In het Deltagebied bestaat veel dynamiek in de locaties van de kolonies. Dit kan per deelgebied grote jaarlijkse aantalsverschillen veroorzaken³⁴.

A193 – Visdief						
Landelijke doelstelling: behoud omvang en behoud kwaliteit leefgebied voor herstel populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	5.300	A1	aanwijzingsbesluit
072	IJsselmeer	behoud	behoud	3.300	B2	aanwijzingsbesluit
073	Markermeer & IJmeer	behoud	behoud	630	B1	aanwijzingsbesluit
077	Eemmeer & Gooimeer Zuidoever	behoud	behoud	280	B1	aanwijzingsbesluit
092	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	behoud	behoud	180	C	aanwijzingsbesluit
109	Haringvliet	behoud	behoud	6.500 ^R (↑)	B2	conform ontwerp
114	Krammer-Volkerak	behoud	behoud	6.500 ^R (↑)	C	concept-ontwerp
115	Grevelingen	behoud	behoud	6.500 ^R (↑)	B1	ontwerpbesluit
118	Oosterschelde	behoud	behoud	6.500 ^R (↑)	B1	aanwijzingsbesluit
120	Zoommeer	behoud	behoud	6.500 ^R (↑)	C	concept-ontwerp
122	Westerschelde & Saeftinghe	behoud	behoud	6.500 ^R (↑)	B2	aanwijzingsbesluit

(R) Betreft een regionale doelstelling.

³¹ Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Waddenzee (Stcrt. 2009, 38).

³² Wijzigingsbesluit Natura 2000-gebied Westerschelde & Saeftinghe (Stcrt. 2012, 19571).

³³ In de peilperiode 1999-2003 100% in aangewezen gebieden maar in 2006 6% broedpopulatie in nieuwe kolonie in Natura 2000-gebied Duinen en Lage Land Texel (002) waarvoor geen gebiedsdoel is gesteld.

³⁴ Aarts, B.L. van den Bremer, E. van Winden & D. Zoetebier (2008). Trendinformatie en referentiewaarden voor Nederlandse kustvogels. Wageningen. Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu, WOT-rapport 79. (Beek-Ubbergen, SOVON Vogelonderzoek Nederland, SOVON-informatierapport 2008/06).

De landelijke staat van instandhouding van de visdief is op de aspecten leefgebied en populatie beoordeeld als "matig ongunstig". De landelijke doelstelling sluit op het aspect populatie daarbij aan: "behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor herstel populatie van ten minste 20.000 broedparen". Op het aspect leefgebied komt de landelijke behoudsdoelstelling niet overeen met de matig ongunstige staat van instandhouding. Er wordt verwacht dat de positieve trend van de populatie zich door kan zetten met behoud van het leefgebied. Er vindt namelijk na een sterke terugval rond de jaren zestig sindsdien voortdurend herstel plaats, al lijkt dit momenteel te stagneren. De populatiedoelstellingen van de gebieden Waddenzee (001), IJsselmeer (072), Markermeer & IJmeer (073) en Eemmeer & Gooimeer Zuidoever (077) wijken af van de landelijke doelstelling. In de Waddenzee wordt het stoppen van de neergaande trend ten doel gesteld. In het IJsselmeer heeft de draagkracht betrekking op gunstige jaren en bestaat er nog onzekerheid over de draagkracht van de Kreupel op langere termijn. Van het Markermeer & IJmeer en Eemmeer & Gooimeer Zuidoever is de bijdrage aan de landelijke doelstelling relatief klein en worden de potenties laag ingeschat.

A195 – Dwergstern						
Landelijke doelstelling: behoud omvang en behoud kwaliteit leefgebied voor herstel populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	uitbreiding	verbetering	210 (↑)	A2	aanwijzingsbesluit
002	Duinen en Lage Land Texel	uitbreiding	verbetering	40 (↑)	B1	aanwijzingsbesluit
004	Duinen Terschelling	uitbreiding	verbetering	20 (↑)	B1	aanwijzingsbesluit
007	Noordzeekustzone	uitbreiding	verbetering	20 (↑)	C	aanwijzingsbesluit
109	Haringvliet	behoud	behoud	300 ^R (↑)	A1	conform ontwerp
114	Krammer-Volkerak	behoud	behoud	300 ^R (↑)	C	concept-ontwerp
115	Grevelingen	behoud	behoud	300 ^R (↑)	B1	ontwerpbesluit
118	Oosterschelde	behoud	behoud	300 ^R (↑)	B2	aanwijzingsbesluit
122	Westerschelde & Saeftinghe	behoud	behoud	300 ^R (↑)	A1	aanwijzingsbesluit

(R) Betreft een regionale doelstelling.

De landelijke staat van instandhouding van de dwergstern is voor wat betreft de aspecten populatie³¹ en leefgebied als "matig ongunstig" beoordeeld. De landelijke doelstelling sluit voor het aspect populatie daarbij aan: "behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor herstel populatie van ten minste 600 paren"³¹. Vanwege de kwetsbaarheid van de nestplaatsen is de soort vrijwel volledig aangewezen op het Natura 2000-netwerk. De som van de gebiedsdoelen, met daarbij opgeteld het aantal dat buiten Natura 2000 broedt (1%), bereikt het genoemde doelniveau van 600. De doelstellingen op het aspect leefgebied van de gebieden Waddenzee (001), Duinen en Lage Land Texel (002), Duinen Terschelling (004) en Noordzeekustzone (007) wijken af van de landelijke doelstelling. In het Waddengebied, waar de Natura 2000-gebieden op veel plekken op elkaar aansluiten, wordt een herstelopgave met betrekking tot het leefgebied (naast herstel populatie) haalbaar geacht en is het vooral van belang dat de som van de gebiedsdoelen (290) in de regio wordt gehaald. De doelstellingen van de overige gebieden sluiten aan bij de landelijke doelstelling.

A272 – Blauwborst						
Landelijke doelstelling: behoud omvang en behoud kwaliteit leefgebied voor behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
008	Lauwersmeer	behoud	behoud	120	C	aanwijzingsbesluit
033	Bargerveen	behoud	behoud	150	C	aanwijzingsbesluit
067	Gelderse Poort	behoud	behoud	80	C	ontwerpbesluit
078	Oostvaardersplassen	behoud	behoud	190	C	aanwijzingsbesluit
109	Haringvliet	behoud	behoud	410	B1	doel aangepast ^a
112	Biesbosch	behoud	behoud	2.300	A1	ontwerpbesluit
122	Westerschelde & Saeftinghe	behoud	behoud	450	B1	aanwijzingsbesluit

139	Deurnsche Peel & Mariapeel	behoud	behoud	350	B1	aanwijzingsbesluit
140	Groote Peel	behoud	behoud	200	B1	aanwijzingsbesluit

(a) Het aantal voor Haringvliet is aangepast conform het gemiddelde van de periode 1999-2003.

De landelijke staat van instandhouding van de blauwborst is op de aspecten leefgebied en populatie beoordeeld als "gunstig". De landelijke doelstelling sluit daarbij aan: "behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud van een totaal van 6.500 paren". De huidige populatie is groter dan ooit eerder in de vorige eeuw en groter dan het gewenste basisoniveau vanuit populatie-ecologische optiek. Het aantal van 6.500 paren is conform het Beschermingsplan moerasvogels 2000-2004 (2000)³⁵. De gebiedsdoelstellingen sluiten aan bij de landelijke doelstelling.

A295 – Rietzanger						
Landelijke doelstelling: behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
004	Duinen Terschelling	behoud	behoud	120	C	aanwijzingsbesluit
005	Duinen Ameland	behoud	behoud	230	C	aanwijzingsbesluit
008	Lauwersmeer	behoud	behoud	1.900	B2	aanwijzingsbesluit
009	Groote Wielen	behoud	behoud	220	C	aanwijzingsbesluit
012	Sneekermeergebied	behoud	behoud	370	C	aanwijzingsbesluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	800	B1	aanwijzingsbesluit
014	Deelen	behoud	behoud	200	C	aanwijzingsbesluit
019	Leekstermeergebied	behoud	behoud	70	C	aanwijzingsbesluit
020	Zuidlaardermeergebied	behoud	behoud	200	C	aanwijzingsbesluit
034	Weerribben	behoud	behoud	900	B1	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	2.000	A1	aanwijzingsbesluit
072	IJsselmeer	behoud	behoud	990	B1	aanwijzingsbesluit
074	Zwarte Meer	behoud	behoud	270	C	aanwijzingsbesluit
078	Oostvaardersplassen	behoud	behoud	790	B1	aanwijzingsbesluit
089	Eilandspolder	behoud	behoud	230	C	aanwijzingsbesluit
090	Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	behoud	behoud	480	B1	ontwerpbesluit
092	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	behoud	behoud	800	B1	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	880	B1	aanwijzingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	340	C	ontwerpbesluit
109	Haringvliet	behoud	behoud	420	C	conform ontwerp
112	Biesbosch	behoud	behoud	260	C	ontwerpbesluit

De landelijke staat van instandhouding van de rietzanger is op de aspecten leefgebied en populatie beoordeeld als "gunstig". De landelijke doelstelling sluit daarbij aan: "behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie van ten minste 20.000 paren". De gebiedsdoelen sluiten aan bij de landelijke doelstelling.

B.4.4 Vogelrichtlijn: niet-broedvogels

De doelniveaus van niet-broedvogels zijn meestal uitgedrukt als seizoensgemiddelde of als (gemiddeld) seizoensmaximum. Deze gemiddelden, die worden bepaald aan de hand van maandelijkse tellingen, worden als volgt berekend³⁶:

³⁵ Boer, T. den (2000): Beschermingsplan moerasvogels 2000-2004. Rapport Directie Natuurbeheer nr.47. Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Wageningen.

³⁶ Voorbeeld voor een seizoen met de volgende telresultaten (juli-juni): 0, 0, 0, 100, 100, 200, 100, 100, 0, 0, 0, 0. Het seizoensmaximum bedraagt in dit geval 200, het seizoensgemiddelde 50 (som van alle maandcijfers gedeeld door 12).

Het seizoensgemiddelde is het gemiddelde aantal in een gebied aanwezige vogels over het gehele seizoen, berekend aan de hand van maandelijks uitgevoerde tellingen over een reeks seizoenen (1999/2000-2003/2004).

Het (gemiddeld) seizoensmaximum is het gemiddelde van het grootste getelde aantal (piekaantal) per seizoen (juli t/m juni van het volgende jaar) berekend over een reeks van achtereenvolgende seizoenen (meestal vijf seizoenen: 1999/2000-2003/2004).

Bij voorkeur is het doelniveau uitgedrukt als seizoensgemiddelde omdat dit een indicatie geeft voor het gebruik van een gebied over het gehele seizoen. Bij onvoldoende beschikbaarheid van jaarrondtellingen moet soms worden teruggevallen op het seizoensmaximum.

A062 – Topper						
Landelijke doelstelling: behoud omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage*	Besluit
001	Waddenzee	behoud	verbetering	3.100	f, A1	aanwijzingsbesluit
007	Noordzeekustzone	behoud	behoud	behoud	f, B1-B2	wijzigingsbesluit
072	IJsselmeer	behoud	behoud	15.800	f, A4	aanwijzingsbesluit
073	Markermeer & IJmeer	behoud	behoud	70	f, C	aanwijzingsbesluit
109	Haringvliet	behoud	behoud	120	f, C	conform ontwerp
113	Voordelta	behoud	behoud	80	f, C	aanwijzingsbesluit

* Het gebied vervult hoofdzakelijk een slaapplaatsfunctie (s), foerageerfunctie (f) of beide (sf).

De staat van instandhouding van de topper is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als respectievelijk "zeer ongunstig" en "matig ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hier deels op aan; de zeer ongunstige staat van de populatie resulteert niet in een herstelopgave in de vorm van een draagkrachtschatting die hoger is dan de huidige aantallen, omdat de aantallen van voor 1988 ook relatief laag waren en omdat er geen aanwijzingen zijn voor potentiële duurzaamheid van de verhoogde aantallen rond 1990. Betreffende de omvang van het leefgebied is eveneens een behoudopgave gesteld omdat de matig ongunstige staat van instandhouding op het aspect leefgebied uitsluitend een kwaliteitsprobleem betreft³⁷. Dit wordt veroorzaakt door de afname in de zoute wateren die mogelijk met aanbod van schelpdieren te maken heeft. Het aantal toppers in Nederland is in de periode 1988-1996 tijdelijk hoger geweest door de aanwezigheid van grote aantallen op het IJsselmeer (072). Deze toename betrof vooral vogels die normaal buiten Nederland overwinteren maar in deze periode uitweken naar met name het IJsselmeer. De oorzaak hiervoor was zeer waarschijnlijk buiten Nederland gelegen en niet zozeer door een (tijdelijk) verhoogde draagkracht van het IJsselmeer zelf. De ongunstige staat van instandhouding van de topper is gebaseerd op het feit dat landelijk gezien de aantallen na deze periode lager waren dan ervoor. In het IJsselmeer zelf was dit niet het geval, en in de afzonderlijke zoute gebieden (Noordzeekustzone (007), Haringvliet (109) en Voordelta (113)) was de negatieve tendens mede door het geringe aantal beschikbare tellingen niet significant. De oorzaak voor de zeer ongunstige staat van instandhouding van de topper is evenmin gelegen in het Markermeer & IJmeer (073). Daarom is voor de verbeteropgave volstaan met verbetering van de kwaliteit van het leefgebied in de Waddenzee (001).

Overige niet-broedvogelsoorten					
Landelijke doelstelling: behoud omvang en behoud kwaliteit leefgebied voor behoud populatie					
Vogelsoort	Aantal gebieden	Landelijke doelstelling populatie	Populatie Haringvliet	Relatieve bijdrage*	Besluit
A005 Fuut ^{(a);(i)}	24	10.900	160	f, C	conform ontwerp
A017 Aalscholver ^(g)	26	24.500	240	sf, C	conform ontwerp
A026 Kleine zilverreiger ^(g)	6	140	3	sf, B1	doel toegevoegd

³⁷ Landelijke doelstelling gewijzigd: Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Waddenzee (Stcrt. 2009, 38).

A034 Lepelaar ^(g)	22	1.225	160	f, B2	conform ontwerp
A037 Kleine zwaan ^(b)	29	4.820	behoud	sf	conform ontwerp
A041 Kolgans ^{(g);(h)}	36	218.300	400	sf, C	conform ontwerp
A042 Dwerggans ^(k)	5	100 ^j	20 (max)	sf, A1	conform ontwerp
A043 Grauwe gans ^{(g);(h)}	31	86.300	6.600	sf, B2	conform ontwerp
A045 Brandgans ^{(g);(h)}	26	140.900	14.800	sf, B2	conform ontwerp
A048 Bergeend ^(g)	14	48.900	820	f, C	conform ontwerp
A050 Smient ^{(g);(h)}	45	258.200	8.900	sf, B1	conform ontwerp
A051 Krakeend ^{(g);(h)}	35	10.200	860	f, B2	conform ontwerp
A052 Wintertaling ^(d)	24	21.000	770	f, B1	conform ontwerp
A053 Wilde eend ^(g)	13	128.000	6.100	f, B1	conform ontwerp
A054 Pijlstaart ^(c)	25	7.850	30	f, C	conform ontwerp
A056 Slobeend ^{(g);(i)}	38	5.750	90	f, C	conform ontwerp
A061 Kuifeend ^{(c);(i)}	21	75.700	3.600	f, B1	conform ontwerp
A094 Visarend ^(g)	5	110 ^j	3 (max)	f, B1	conform ontwerp
A103 Slechtvalk ^(g)	6	180 ^j	8 (max)	f, B1	conform ontwerp
A125 Meerkoet ^{(g);(i)}	23	89.700	2.300	f, B1	conform ontwerp
A132 Kluut ^{(c);(i)}	17	9.510	160	f, C	conform ontwerp
A140 Goudplevier ^(f)	11	32.300	1.600	f, B1	conform ontwerp
A142 Kievit ^(c)	11	75.500	3.700	sf, B1	conform ontwerp
A156 Grutto ^(e)	23	6.000	290	sf, B1	conform ontwerp
A160 Wulp ^(g)	17	101.100	210	sf, C	conform ontwerp

* Het gebied vervult hoofdzakelijk een slaappleatsfunctie (s), foerageerfunctie (f) of beide (sf). Relatieve bijdrage is alleen berekend als het landelijke doel en het gebiedsdoel beide zijn gebaseerd op dezelfde waarde (of seizoensmaximum of seizoensgemiddelde).

- (a) Fuut: ondanks de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding is landelijk een behoudsdoelstelling geformuleerd voor deze soort vanwege slechte stuurbaarheid van vermoedelijke oorzaken (Natura 2000 doelendocument, 2006).
- (b) Kleine zwaan: ondanks de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding is landelijk een behoudsdoelstelling geformuleerd. De recente afname is verbonden aan een afname op internationaal niveau en mogelijk aan enkele andere slecht stuurbare factoren (Natura 2000 doelendocument, 2006).
- (c) Pijlstaart, kuifeend, kluut en kievit: ondanks de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding is landelijk een behoudsdoelstelling voor deze soorten geformuleerd, omdat deze staat van instandhouding alleen gebaseerd is op toekomstverwachting (Natura 2000 doelendocument, 2006).
- (d) Wintertaling: ondanks de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding op het aspect populatie is landelijk een behoudsdoelstelling voor deze soort geformuleerd. De staat van instandhouding is gebaseerd op een populatie-afname die niet leidt tot een waarde van minder dan 75% van de draagkrachtindicatie (Natura 2000 doelendocument, 2006).
- (e) Grutto: de grutto heeft landelijk een opgave voor uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied. Aangezien deze opgave niet te realiseren is binnen het Natura 2000-netwerk is in alle gebieden een behoudsopgave voor de grutto geformuleerd (Natura 2000 doelendocument, 2006).
- (f) Goudplevier: de goudplevier heeft landelijk een opgave voor uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied. De verslechtering van de kwaliteit van het leefgebied is niet zichtbaar in de trend, deze laat een toename zien binnen het Natura 2000-netwerk. Dit betreft echter minder dan de helft van de Nederlandse vogels en is een gevolg van verschuivingen in de ligging van de pleisterplaatsen. Incidentele tellingen buiten het monitoringsnetwerk suggereren dat de kwaliteit van het leefgebied buiten het Natura 2000-netwerk is afgenomen. Herstelopgaven binnen het netwerk zijn in dit licht niet geformuleerd (Natura 2000 doelendocument, 2006).
- (g) Aalscholver, kleine zilverreiger, lepelaar, kolgans, grauwe gans, brandgans, bergeend, smient, krakeend, wilde eend, slobeend, visarend, slechtvalk, meerkoet en wulp: de staat van instandhouding van de soort is beoordeeld als "gunstig".³⁸
- (h) Kolgans, grauwe gans, brandgans, smient en krakeend: enige afname landelijk veroorzaakt door extensivering van landgebruik (onder andere door natuurontwikkeling) is aanvaardbaar.
- (i) Fuut, slobeend, kuifeend, meerkoet en kluut: enige afname landelijk als gevolg van herstel van zout-zoet overgangen is aanvaardbaar.
- (j) Dwerggans, visarend en slechtvalk: de landelijke instandhoudingdoelstellingen voor deze soorten zijn gebaseerd op het gemiddelde seizoensmaximum over de periode 1999/2000-2003/2004.
- (k) Dwerggans: de staat van instandhouding voor het aspect "populatie" is ten opzichte van het Natura 2000 doelendocument gewijzigd van "gunstig" naar "zeer ongunstig" omdat de gunstige referentiewaarde³⁹ niet wordt gehaald. Dit betekent dat de totaalbeoordeling

³⁸ De beschreven staat van instandhouding van de meerkoet wijkt af van de staat van instandhouding zoals gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006). Op basis van de stabiele trend in de afgelopen 3 decennia is er geen sprake van een ongunstige staat van instandhouding op het aspect populatie. Zie het Natura 2000 profielendocument (2008).

van de landelijke staat van instandhouding als "zeer ongunstig" moet worden aangemerkt. De landelijke doelstelling ("behoud") is echter niet gewijzigd omdat toename van de populatie geheel afhankelijk is van omstandigheden buiten Nederland (met name in het Zweedse broedgebied). De beschikbaarheid van leefgebied (c.q. voedselgebieden en slaapplekken) in het Nederlandse overwinteringsgebied is geen beperkende factor. Bovendien is van een herstelopgave geen sprake omdat het een recent ontstane (geherintroduceerde) populatie betreft. Van nature volgen de Scandinavische dwergganzen een zuidelijke tot zuidoostelijke trekroute naar de Oost-Europese overwinteringsgebieden.

---

³⁹ Gunstige referentiewaarden zijn voor vogels (nog) niet bepaald maar de populatiegrootte ligt ver onder het absolute minimum van 1.000 voortplantende exemplaren (de Zweedse broedpopulatie bedraagt minder dan 100 voortplantende exemplaren). Populaties van minder dan 1.000 hebben een hoge uitsterfkans (Red List Category "Vulnerable", IUCN 2004).

Motivering van het besluit op basis van de binnengekomen zienswijzen

1 INLEIDING

Op 27 november 2006 zijn 111 ontwerp-aanwijzingsbesluiten gepubliceerd voor de eerste tranche Natura 2000-gebieden.

Deze ontwerp-aanwijzingsbesluiten hebben in de periode van 9 januari 2007 tot en met 19 februari 2007 ter inzage gelegen. Dit heeft ertoe geleid dat er door bijna 7.800 personen of organisaties een zienswijze is ingediend over één of meer gebieden. Een belangrijk deel van de argumentatie in deze zienswijzen heeft betrekking op de gebruikte criteria, de voorgestelde begrenzing van de gebieden en de mogelijke gevolgen van Natura 2000 voor burgers en het bedrijfsleven. In veel zienswijzen werd dezelfde argumentatie gebruikt en werden gelijklopende zorgen geuit.

Er is destijds besloten om in één nota tot een algemene beantwoording van deze breed geuite kritiekpunten over te gaan. In deze Nota van Antwoord⁴⁰ is op hoofdlijnen het gevoerde beleid uiteengezet. De Nota van Antwoord is op 21 november 2007 aan de Tweede Kamer aangeboden en op 13 februari en 6 maart 2008 heeft de Tweede Kamer de nota besproken. Iedereen die een zienswijze heeft ingediend, heeft in een persoonlijke brief een antwoord ontvangen, waarin op de algemene opmerkingen uit de zienswijze is ingegaan.

Gelet op het grote aantal zienswijzen dat voor elk gebied is ingediend en het grote aantal onderwerpen dat daarbij aan de orde is gekomen, is besloten om bij elk besluit de individuele zienswijzen per thema te behandelen. Dit gebeurt in deze bijlage C. Verder wordt in deze bijlage C vermeld welke specifiek op het aanwijzingsbesluit van dit gebied betrekking hebbende inspraakreacties zijn binnengekomen en hoe hiermee is omgegaan bij het opstellen van het aanwijzingsbesluit.

Bij de beantwoording van de zienswijzen zijn ook de provinciale beschouwingen op de zienswijzen betrokken.

Voor het gebied Haringvliet zijn 122 zienswijzen ingediend. De reacties worden hieronder thematisch besproken.

---

⁴⁰ Ministerie van LNV (2007): Nota van Antwoord. Inspraakprocedure aanwijzing Natura 2000-gebieden. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

2 REACTIES OVER DE PROCEDURE

2.1 ALGEMEEN

In een aantal zienswijzen zijn vragen gesteld en opmerkingen gemaakt over de gebruikte aanmeldingsgegevens en de onderbouwing van de vermelde gegevens in het standaardgegevensformulier, waaronder "beschermingsstatus". Verder wordt opgemerkt dat er voor de soorten en habitattypen met de kwalificatie "aanwezig maar verwaarloosbaar" geen instandhoudingsdoelstellingen in de besluiten hoeven te worden opgenomen. Daarnaast wordt opgemerkt dat op het standaardgegevensformulier de bedrijfsactiviteiten, die in en om het gebied plaatsvinden, niet zijn vermeld. Men vraagt zich af of de Europese Commissie bij de beoordeling van de selectie van de gebieden daarmee rekening heeft kunnen houden.

Men vraagt zich ook af of de aanmeldingsprocedure wel zorgvuldig genoeg is doorlopen en wijst in dit kader mede op de verschillen tussen de huidige besluiten en de eerdere concepten die eind 2005 zijn opgesteld. Zo wordt er gesteld dat de vertaling van de aanmeldingsgegevens naar de doelstellingen disproportioneel is. Daarnaast zijn de doelstellingen volgens deze insprekers uitgebreider dan de Richtlijnen voorschrijven. Door doelstellingen op te nemen in het ontwerp-aanwijzingsbesluit voor alle soorten en habitattypen en dus ook voor die soorten en habitattypen waarvoor het gebied niet is geselecteerd, wordt er naar de mening van een aantal insprekers ten onrechte de suggestie gewekt dat de maatregelen die hieruit voortvloeien het gevolg zijn van de verplichtingen van de Vogel- en Habitatrichtlijn. In een aantal zienswijzen wordt erop aangedrongen om in een gebied alleen die habitattypen en soorten te beschermen, waarvoor het gebied tot de categorie van belangrijkste gebieden behoort.

In een ander verband wordt gewezen op grote aantallen ganzen die reeds zonder speciale beschermingsgebieden al een gunstige ontwikkeling doormaken. Insprekers wijzen verder op documenten die in een eerdere fase van het proces ter beoordeling zijn aangeboden, waarop men wijzigingen heeft voorgesteld en ten aanzien waarvan wijzigingen zijn doorgevoerd in de ontwerpbesluiten. Het betreft onder andere de profielendocumenten 2006⁴¹ en gebiedendocumenten uit 2005. Verder wordt er door diverse insprekers op gewezen dat de aanwijzing van een Natura 2000-gebied een nieuwe wettelijke status tot gevolg heeft. Dat zou moeten betekenen dat in de besluitvorming de belangen van alle betrokkenen zorgvuldig dienen te worden meegewogen.

Met betrekking tot de hierboven genoemde reacties worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Selectie en aanwijzing van Vogelrichtlijngebieden

De selectie en aanwijzing van de Vogelrichtlijngebieden is, met uitzondering van twee gebieden⁴², in 2005 volledig afgerond. De rechter is destijds met betrekking tot de in 2000 gebruikte selectie- en begrenzingsmethodiek⁴³ tot de conclusie gekomen dat deze criteria niet onredelijk waren⁴⁴ en heeft alle bezwaren ten aanzien van de selectie en begrenzing van de toen aangewezen Vogelrichtlijngebieden ongegrond verklaard. Dat betekent dat de aanwijzing van alle Vogelrichtlijngebieden al rechtens vaststaat. Het Vogelrichtlijngebied was dus al voor de terinzagelegging een volwaardig Natura 2000-gebied en op dat feit kon daarom niet worden ingesproken. In deze procedure zijn nu aan dit gebied instandhoudingsdoelstellingen toegevoegd en daarnaast is een aantal wijzigingen doorgevoerd. Voor de eventuele wijzigingen van de vogelsoorten waarvoor het gebied is aangewezen wordt verwezen naar bijlage B.2 van deze Nota van toelichting en naar hoofdstuk 4 van deze bijlage C. Voor eventuele wijzigingen in de begrenzing van het Vogelrichtlijngebied wordt verwezen naar hoofdstuk 3 van deze Nota van toelichting en naar hoofdstuk 3 van deze bijlage C.

⁴¹ Ministerie van LNV (2006): Natura 2000 profielendocument. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

⁴² De gebieden Strabrechtse Heide & Beuven (137) en Abtskolk & De Putten (162) zijn in resp. 2013 en 2010 als Vogelrichtlijngebied aangewezen.

⁴³ Ministerie van LNV (2000): Nota van Antwoord Vogelrichtlijn, deel 1, bijlage 1. Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Den Haag.

⁴⁴ Afdeling bestuursrechtspraak Raad van State, 19 maart 2003, nr. 200201933.

Stappen in het selectieproces van Habitatrictlijngebieden

Zoals in het Verantwoordingsdocument (2003)⁴⁵ beschreven staat, heeft de aanmelding van Habitatrictlijngebieden in twee stappen plaatsgevonden:

Eerste stap van de selectie:

Bij de eerste stap zijn voor elk prioritair habitatype en voor elke prioritaire soort in principe de tien belangrijkste gebieden geselecteerd. Dit zijn de gebieden waar het type of de soort het best ontwikkeld is en met de grootste oppervlakte of populatie aanwezig is. Indien bij een bepaald prioritair habitatype de variatie in soortensamenstelling zodanig groot is dat er meerdere subtypen (plantensociologische eenheden op verbondsniveau) zijn te onderscheiden, zijn per subtype de vijf belangrijkste gebieden geselecteerd. Een onderverdeling in subtypen is niet toegepast indien de verschillende subtypen in dezelfde gebieden voorkomen.

Voor elk niet-prioritair habitatype of elke niet-prioritaire soort is in principe dezelfde methodiek toegepast, met dien verstande dat voor die typen of soorten de vijf belangrijkste gebieden zijn geselecteerd. Ook hier geldt dat alleen die gebieden zijn geselecteerd waar het habitatype of de soort het best ontwikkeld is en waar de grootste oppervlakte of populatie aanwezig is. Indien de variatie in soortensamenstelling van een niet-prioritair habitatype zodanig groot is dat het type meerdere subtypen omvat, zijn per subtype de drie belangrijkste gebieden geselecteerd. Ook hier is deze onderverdeling in subtypen niet gemaakt indien de verschillende subtypen in dezelfde gebieden voorkomen.

Tweede stap van de selectie:

Bij de tweede stap van het selectieproces is onderzocht in hoeverre de landelijke dekking en de geografische spreiding van de gebieden als voldoende kunnen worden aangemerkt.

De landelijke dekking van habitattypen of soorten betreft de totale oppervlakte van een habitatype of de totale populatie van een soort binnen de aangemelde gebieden als percentage van de landelijke oppervlakte van dat habitatype of als percentage van de landelijke populatie van de soort. Als op basis van de selectie in de eerste stap het aantal geselecteerde "belangrijkste" gebieden onvoldoende dekking oplevert, moet onderzocht worden welke gebieden aanvullend geselecteerd dan wel aangemeld moeten worden om voldoende landelijke dekking te halen. Daarnaast is bekeken of gebieden die één ecologische eenheid vormen met gebieden in België of Duitsland aan de lijst van aangemelde gebieden toegevoegd moeten worden. Voor ieder niet-prioritair habitatype en iedere niet-prioritaire soort wordt voldoende landelijke dekking nagestreefd. De indicaties van het European Topic Centre (ETC) en de conclusies van de biogeografische seminars zijn hiervoor als leidraad gebruikt:

- < 20% wordt in de meeste gevallen als onvoldoende dekkingsgraad beschouwd;
- 20-60% is een bespreekbaar dekkingspercentage;
- > 60% is over het algemeen voldoende dekking.

Hierbij is uitdrukkelijk rekening gehouden met de specifieke kenmerken en eisen die de afzonderlijke habitattypen en soorten stellen. Een relatief laag dekkingspercentage is aanvaardbaar als er sprake is van weinig bedreigde habitattypen of soorten en deze verspreid voorkomen. Hier geldt het proportionaliteitsbeginsel: voor habitattypen en soorten die sterker onder druk staan, wordt relatief meer bijgedragen binnen het Natura 2000-netwerk dan voor meer algemeen voorkomende habitattypen en soorten. Voor prioritaire habitattypen en prioritaire soorten hebben de lidstaten een bijzondere verantwoordelijkheid en verwacht de Europese Commissie dat een hoger dekkingspercentage wordt bereikt.

Beoordeling aanmeldingen door de Europese Commissie

In 2003 is de Nederlandse bijdrage aan de communautaire lijst van Habitatrictlijngebieden door de Europese Commissie goedgekeurd (zie hoofdstuk 2). Daaraan voorafgaand zijn in respectievelijk 1996 en

⁴⁵ Ministerie van LNV (2003): "Verantwoordingsdocument". Selectiemethodiek voor aangemelde Habitatrictlijngebieden. Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Den Haag.

1998 voorlopige aanmeldingen bij de Europese Commissie ingediend. In het Lijstdocument (2004)⁴⁶ is het Nederlandse deel van de communautaire lijst voor de Atlantische biogeografische regio opgenomen. Hoofdstuk 3 van het Lijstdocument geeft per habitatype en per soort een toelichting op de selectie van gebieden. Hierbij staat steeds expliciet aangegeven hoe de Europese Commissie de aanmelding van 1998 heeft beoordeeld. Daaruit blijkt dat de Europese Commissie voor diverse habitatypen en soorten in 2002 heeft gemeld dat er een onvoldoende dekking was. Om die reden is de aanmelding van 2003 nog met een aantal gebieden uitgebreid. Het Reactiedocument (2004)⁴⁷ bevat een Nota van Antwoord met betrekking tot de openbare voorbereidingsprocedure voor de aanmelding van Habitatrictlijngebieden, die begin 2003 heeft plaatsgevonden.

Misverstanden over de aanmelding

Een veel gehoord argument is dat de bedrijfsactiviteiten die in en om het gebied plaatsvinden bij de aanmelding gemeld hadden moeten worden, zodat de Europese Commissie rekening had kunnen houden met bestaand gebruik. Dit berust op een misverstand. Zoals in paragraaf 2.1.1 van de Nota van Antwoord uitvoerig uiteen is gezet, is het standaardgegevensformulier bedoeld om de potentiële Habitatrictlijngebieden met de natuurwaarden bij de Europese Commissie aan te melden. Op het formulier staat per rubriek nauwkeurig aangegeven welke gegevens vóór de aanmelding verstrekt dienen te worden en welke gegevens in een later stadium verstrekt kunnen worden. Eén van de rubrieken die pas ingevuld hoeft te worden nadat het gebied deel uitmaakt van het Natura 2000-netwerk is de rubriek "Activiteiten en invloeden in en buiten het betrokken gebied". Die gegevens dienen vooral als basisinformatie voor de Europese Commissie om de uitvoering van de Richtlijn te kunnen volgen en haar rol als toezichthouder te kunnen vervullen. De aanmelding vindt uitsluitend op ecologische gronden plaats. Het is dan ook een misvatting te veronderstellen dat de Europese Commissie bij de besluitvorming van onjuiste of onvolledige gegevens zou zijn uitgegaan.

Zoals in paragraaf 3.3 van de Nota van Antwoord staat beschreven, dienen ook voor de soorten en habitatypen die niet direct tot de selectie van dat betreffende Habitatrictlijngebied hebben geleid, maar die wel in dat gebied voorkomen, instandhoudingsdoelstellingen te worden opgesteld. Dat zijn namelijk ook soorten en habitatypen waarvoor het gebied is aangemeld. Het berust op een misverstand te veronderstellen dat uit de Richtlijn uitsluitend een verplichting zou voortvloeien met betrekking tot habitatypen en soorten waarvoor het gebied is geselecteerd en dat er met betrekking tot de overige habitatypen en soorten van bijlage II geen verplichtingen zouden bestaan. Er worden daarom niet alleen instandhoudingsdoelstellingen voor de habitatypen of de soorten waarvoor het gebied is geselecteerd geformuleerd, maar voor alle habitatypen of soorten, waarvoor een gebied is aangemeld. Op het standaardgegevensformulier dat naar de Europese Commissie gaat moeten alle relevante Natura 2000-waarden worden vermeld en de daarop verstrekte gegevens moeten geregeld worden geactualiseerd. Voor één bepaalde categorie kan het formuleren van instandhoudingsdoelstellingen echter achterwege blijven. Het betreft de categorie "aanwezig maar verwaarloosbaar". Een habitatype of soort kan in een bepaald gebied in zodanige minieme oppervlakte of slechts incidenteel aanwezig zijn, dat mag worden aangenomen dat het habitatype of de soort zich in dit gebied niet blijvend kan handhaven. Het ontstaan van deze categorie (aanwezig maar verwaarloosbaar) is het gevolg van de voorgeschreven aanmeldingssystematiek, waarbij de lidstaat voor elk gebied alle aanwezige habitatypen en soorten – ongeachte de mate waarin ze voorkomen – dient te melden. Voor deze categorie zijn dan ook geen instandhoudingsdoelstellingen geformuleerd.

Motivering

Naar aanleiding van de ingediende zienswijzen is de selectie van de gebieden inzichtelijker gemaakt. Er is per gebied uiteengezet waarom het gebied is aangemeld en op grond van welke criteria dit is gebeurd. Naast de

---

⁴⁶ Ministerie van LNV (2004): "Lijstdocument". Overzicht van gebiedsselectie voor de Habitatrictlijn. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

⁴⁷ Ministerie van LNV (2004): Reactiedocument aanmelding Habitatrictlijngebieden. Resultaten van de ontvangen reacties bij de openbare procedure voor de aanmelding van Habitatrictlijngebieden in het kader van Natura 2000. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

reeds uitgebreide toelichting in de Nota van Antwoord is in de Nota van toelichting van dit besluit op een overzichtelijke wijze aangegeven voor welke soorten en habitattypen het gebied is aangemeld.

Betrokkenheid bij de voorbereiding van de aanwijzing

Voor de nationale procedure voor de aanwijzing van Natura 2000-gebieden wordt verwezen naar de paragrafen 1.1.4 en 1.3.5 van de Nota van Antwoord. In deze paragrafen wordt uitvoerig ingegaan op de gevolgde procedure, die uiteindelijk tot de terinzagelegging van het ontwerp-aanwijzingsbesluit van dit gebied heeft geleid. Daaruit blijkt dat dit deel van de procedure meerdere jaren in beslag heeft genomen. Zo hebben de betrokken ministeries, provincies, kamers van koophandel, (regionale) land- en tuinbouworganisaties, gemeenten, waterschappen, drinkwaterwinners, visserijorganisaties, recreatieorganisaties, natuurbeschermingsorganisaties en gegevensbeheerders eind 2005 het concept Natura 2000 doelendocument (2005) en de concept Natura 2000-gebiedendocumenten (2005) voor de 162 gebieden ontvangen, met het verzoek om commentaar te geven. Naar aanleiding van de reacties zijn waar nodig nog aanvullende gesprekken gevoerd. Deze consultatie maakte deel uit van de voorbereiding van de besluitvorming en heeft nog tot wijzigingen geleid. Het resultaat van deze voorbereiding heeft ter inzage gelegen en ten aanzien van deze ontwerp-aanwijzingsbesluiten heeft een ieder een zienswijze kunnen indienen.

Zorgvuldigheid van de procedure en afweging van belangen

In de paragrafen 2.1.1 en 1.1.8 van de Nota van Antwoord is de selectieprocedure uitvoerig beschreven en is uiteengezet hoe de verschillende belangen tegen elkaar zijn afgewogen. De keuze van een Natura 2000-gebied heeft uitsluitend plaatsgevonden op basis van de aanwezigheid van de in bijlage I en II van de Habitatrictlijn genoemde habitattypen en soorten en de aanwezigheid van de in bijlage I en artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn genoemde vogelsoorten, trekkende watervogels en/of overige trekkende vogels. Deze werkwijze vloeit voort uit de in de Habitatrictlijn en Vogelrichtlijn genoemde criteria en de hierop gebaseerde Europese jurisprudentie. Het is niet mogelijk om hiervan af te wijken. Pas in een later stadium – bij het vaststellen van de instandhoudingsdoelstellingen en bij het vaststellen van het beheerplan – kunnen naast de ecologische belangen ook andere belangen aan de orde komen. Dit is in de paragrafen 3.4 en 3.5 van de Nota van Antwoord verder uiteengezet. Gesteld mag worden dat de procedure die bij de aanwijzing van de gebieden is gevolgd zorgvuldig is geweest en geheel overeenkomstig de wet- en regelgeving heeft plaatsgevonden.

2.2 SPECIFIEKE REACTIES OVER DE PROCEDURE

Een inspreker is van mening dat het Natura 2000-gebied Haringvliet moet worden opgedeeld in verschillende kleine Natura 2000-gebieden. Volgens de inspreker kunnen hierdoor de doelstellingen veel nauwkeuriger worden toegespitst op de mogelijkheden van het gebied en kan er voldoende rekening worden gehouden met de ondernemers.

De zienswijze heeft niet tot wijzigingen geleid. In het beheerplan dienen de instandhoudingsdoelstellingen te worden uitgewerkt in omvang, ruimte en tijd.

Andere insprekers zijn juist van mening dat Haringvliet deel moet uitmaken van een groter Natura 2000-gebied; de Delta, bestaande uit Voornes Duin (100), Hollands Diep (111), Voordelta (113) en Haringvliet (109). Dit gebied kan als één ecosysteem (een stelsel van intergetijdengebieden en zoet-zout overgangen) werken met uitwisselbare instandhoudingsdoelstellingen tussen de deelgebieden. Bovendien biedt het de mogelijkheid voor het tot stand brengen van eenzelfde natuureffectenboekhouding (kansen voor recreatie versus winst voor natuurbelangen) zoals dit ook voor de Veluwe is gebeurd.

De zienswijze heeft niet tot wijzigingen geleid. Voor een aantal soorten (kustbroedvogels, zeehonden) zijn instandhoudingsdoelstellingen op regionaal niveau gedefinieerd, omdat er voor deze soorten sprake is van een regionale populatie. Voor het overige geldt dat op dit moment de verschillen tussen de Deltagebieden vaak groter zijn dan de overeenkomsten (zoet versus zout, getij versus vast peil, wel of geen rivierinvloed) om het gebied nu voor alle instandhoudingsdoelstellingen als een regio te beschouwen. Doelen op gebiedsniveau bieden daarnaast het meeste houvast bij eventuele vergunningverlening.

3 REACTIES OVER DE BEGRENZING

3.1 ALGEMEEN

Bij de begrenzing van het gebied heeft een aantal insprekers aangegeven dat geen rekening wordt gehouden met andere dan ecologische eisen. Tevens wordt in zienswijzen gemeld dat bepaalde habitattypen en soorten niet of in beperkte mate aanwezig zijn in delen van het gebied. Insprekers verwachten dat in ieder geval die gronden waar deze waarden niet aanwezig zijn buiten de begrenzing van het Natura 2000-gebied worden gelaten.

Er wordt voor gepleit om de Natura 2000-gebieden op eenduidige wijze ook in het verticale vlak te begrenzen op 500 voet, zijnde de bestaande minimumvlieghoogte. Verder wordt aangegeven dat bij de aanwijzing van de Vogelrichtlijngebieden destijds voor een bufferzone van 100 meter rond jachthavens gekozen is. In die geest wordt er bepleit om een bufferzone van 300 tot 500 meter rond agrarische- en recreatiebedrijven in te stellen. Tevens wordt er aangegeven dat de aanmelding onvoldoende wetenschappelijk onderbouwd is, zodat de onderzoekspllicht bij de belanghebbende wordt gelegd wanneer deze de begrenzing gewijzigd wil zien. Ook wordt gesteld dat de stranden niet binnen de begrenzing van een Natura 2000-gebied behoren te vallen. Zij herbergen geen habitattypen of soorten waarvoor het gebied is aangewezen.

Met betrekking tot de hierboven genoemde argumenten worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Begrenzing van bestaande Vogelrichtlijngebieden

De aanwijzing van Natura 2000-gebieden is niet bedoeld om de grenzen van reeds eerder aangewezen Vogelrichtlijngebieden te wijzigen. Aangezien Haringvliet reeds eerder is aangewezen als Vogelrichtlijngebied (zie ook hoofdstuk 2 over de procedure), staat de oorspronkelijke begrenzing in principe nu niet ter discussie. Dat neemt niet weg dat er soms aanleiding kan zijn om de begrenzing aan te passen. Daarbij kan het gaan om technische of inhoudelijke wijzigingen (zie "Hoofdlijnen aanpassing begrenzing Natura 2000-gebieden" hierna).

Uitgangspunten begrenzing Habitatrichtlijngebieden

Zoals in paragraaf 2.2 van de Nota van Antwoord en in bijlage 9.1 van het Natura 2000 doelendocument (2006)⁴⁸ uitvoerig uiteen is gezet, is ook bij het begrenzen van een gebied geen rekening gehouden met andere vereisten dan die verband houden met de aanwezigheid en de instandhouding van de natuurlijke habitats en soorten. Daarbij zijn de volgende algemene uitgangspunten gebruikt:

- Habitattypen en soorten van de bijlagen: de habitattypen van bijlage I en de leefgebieden van de soorten van bijlage II van de Habitatrichtlijn (en dus niet de soorten van bijlage IV) vormen het uitgangspunt voor de begrenzing. Dit is inclusief in kwaliteit achteruitgegangene en gedegenerende terreindelen, indien herstel haalbaar is en voor zover nodig voor de instandhouding van de aanwezige habitattypen en/of soorten.
- Herkenbare eenheden en identiteit: er is gestreefd naar de begrenzing van herkenbare en beheerbare eenheden: ecologische eenheden (bijvoorbeeld op basis van vegetatiestructuur, hydrologie of geomorfologie) of beheereenheden. Door eenheden op deze manier te begrenzen krijgt het gebied een duidelijke identiteit.
- "Cement tussen de bakstenen": de begrenzing van ecologische eenheden impliceert dat het Habitatrichtlijngebied bestaat uit de habitattypen van bijlage I en het leefgebied van de soorten van bijlage II én een stelsel van natuurwaarden waarvoor het gebied niet is geselecteerd en/of niet is aangemeld. Die natuurwaarden, gekenmerkt als het "cement tussen de bakstenen", maken integraal onderdeel uit van de ecosystemen en zijn nodig voor herstel en/of instandhouding van de betreffende in de Richtlijn opgenomen habitattypen en/of soorten.
- Deelgebieden: bij zeer sterke versnippering in meerdere deelgebieden worden alleen deze deelgebieden begrensd. De verschillende deelgebieden bevatten dan elk afzonderlijk de habitattypen en/of soorten waarvoor het gebied geselecteerd is.
- Enclaves: binnen grote eenheden zijn enclaves van grootschalige landbouw en/of bebouwing uitgesloten,

⁴⁸ Ministerie van LNV (2006): Natura 2000 doelendocument. Duidelijkheid bieden, richting geven en ruimte laten. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

voor zover ze geen wezenlijke bijdrage leveren aan de instandhouding van de betreffende habitattypen en/of soorten.

- Aansluiting bij administratieve grenzen: er is zoveel mogelijk aangesloten bij bestaande administratieve grenzen (bijvoorbeeld begrenzing van onder de Natuurbeschermingswet aangewezen gebieden, Nationale Parken, Vogelrichtlijngebieden en/of eigendomsgrenzen).
- Herkenbare topografische lijnen: de gebiedsgrenzen vallen bij voorkeur samen met duidelijk in het landschap herkenbare topografische lijnen, zoals wegen, sloten, heggen, oevers, bosranden en markante verschillen in landgebruik.

Hoofdpijnen aanpassing begrenzing Natura 2000-gebieden

Bij de aanwijzing van de Habitatrichtlijngebieden en bij de aanvulling van de Vogelrichtlijnaanwijzingen met gebiedsdoelen zijn overlappende Vogel- en Habitatrichtlijngebieden gecombineerd tot één Natura 2000-gebied. Daarbij is ernaar gestreefd de begrenzing van Vogel- en Habitatrichtlijngebieden zo goed mogelijk op elkaar af te stemmen. De herbegrenzing is doorgevoerd op basis van technische en/of inhoudelijke argumenten.

Technische aanpassingen:

Dit zijn vaak minieme kaarttechnische verbeteringen teneinde de grenzen af te stemmen en gelijk te trekken. Het zijn ook pragmatische aanpassingen. Hierdoor blijven het beheer en de bescherming hanteerbaar en wordt de burger een zo duidelijk en eenvoudig mogelijke begrenzing geboden. Dit kan betekenen dat Vogel- en Habitatrichtlijngebieden die voor een belangrijk deel overlap vertonen met (voormalige) beschermde en staatsnatuurmonumenten op deze begrenzing afgestemd worden. Hierdoor worden onlogische verschillen vermeden.

Verder betreft dit ook het zoveel mogelijk op kaart uitzonderen van bestaande bebouwing, tuinen en erven die alleen tekstueel waren geëxclaveerd. Tot deze categorie behoren ook aanpassingen aan de hand van kadastrale perceelsgrenzen in verband met de kadastrale registratie van bij de aanwijzing "betrokken" percelen (zie Nota van toelichting, paragraaf 3.3). Hiermee wordt voorkomen dat kadastrale percelen die slechts voor een onbetekenend deel met het gebied overlappen, kadastraal worden ingeschreven als deel uitmakend van het gebied.

Inhoudelijke aanpassingen:

Verkleining van Vogelrichtlijngebieden wordt door de Europese Commissie, gelet op de Europese jurisprudentie, slechts "in uitzonderlijke gevallen" aanvaardbaar geacht indien bij de oorspronkelijke aanwijzing een "duidelijke wetenschappelijke fout" is gemaakt.

Uit jurisprudentie⁴⁹ blijkt dat de oppervlakte van een Vogelrichtlijngebied niet mag worden verkleind en de grenzen van een Vogelrichtlijngebied niet mogen worden gewijzigd, als daardoor zones worden uitgesloten waarin in het wild levende vogelsoorten voorkomen waarvan de bescherming de aanwijzing van dat Vogelrichtlijngebied heeft gerechtvaardigd. Een uitzondering hierop vormen de van het Vogelrichtlijngebied uitgesloten zones die niet langer overeenkomen met de, voor de instandhouding van de in het wild levende vogelsoorten, meest geschikte leefgebieden in de zin van artikel 4, lid 1, van de Richtlijn. Zo kan de begrenzing van Vogelrichtlijngebieden zijn aangepast door bebouwing op de rand van het gebied, bedrijventerreinen (>5 ha) en rijkswegen zoveel mogelijk ook op kaarten te exclaveren (de tekstuele exclaveringsformule geldt alleen voor de in 2000 aangewezen gebieden).

In gevallen waar in het verleden mogelijk een duidelijke begrenzingsfout is gemaakt, wordt onderzocht of er sprake is van een wetenschappelijke fout die voldoet aan de door de Europese Commissie gestelde voorwaarden. Toekomstige ontwikkelingen vallen buiten die criteria; de vergunningprocedure is daarvoor de aangewezen weg.

Zie verder Nota van Antwoord paragraaf 2.2.4.

Uitbreiding van Vogelrichtlijngebieden kan alleen aan de orde zijn als het gebied tevens Habitatrichtlijngebied is en de uitbreiding onderdeel is van het desbetreffende Habitatrichtlijngebied. Uitbreiding van een "zuiver" Vogelrichtlijngebied is geen onderdeel van deze procedure. Zie ook Nota van Antwoord paragraaf 2.2.5.

⁴⁹ Europese Hof van Justitie, 13 juli 2006, zaak C-191/05 en 25 november 1999, zaak C-96/98.

Gebleken is dat in een beperkt aantal gevallen bij de begrenzing van Habitatrichtlijngebieden onvoldoende rekening is gehouden met de verspreiding van relevante habitattypen of leefgebieden van soorten, waardoor aanpassingen (zowel uitbreiding als verkleining) noodzakelijk waren. Dit is meestal het gevolg van verbeterde en toegenomen kennis. Ook uitbreidingen die noodzakelijk zijn voor het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen van het gebied, vallen in deze categorie van inhoudelijke aanpassingen.

Exclavering van (jacht)havens

In paragraaf 2.2.8 van de Nota van Antwoord staat dat in de Nota's van toelichting, behorende bij de besluiten voor de aanwijzing van Vogelrichtlijngebieden in 2000, havens op de volgende wijze tekstueel zijn uitgezonderd: *"(Jacht)havens maken geen deel uit van de speciale beschermingszone. Bij (jacht)havens, die geheel binnen een speciale beschermingszone liggen, valt aan de waterzijde een zone van 100 meter, gemeten vanaf de havenmond c.q. de aanlegsteigers, ook buiten de begrenzing. Grenst een (jacht)haven aan de buitenzijde direct aan de speciale beschermingszone, dan is de zone van 100 meter ook buiten de begrenzing van de speciale beschermingszone gehouden. Daar waar de kaart en de Nota van toelichting, bijvoorbeeld om kaarttechnische redenen, niet overeenstemmen, is de hierboven opgenomen tekst doorslaggevend."*

De reden hiervoor was dat dergelijke havens geen wezenlijk deel uitmaken van het leefgebied van de betreffende soorten. De formule gaf echter aanleiding tot misverstanden. Zo vatte een gemeente de bovenaangehaalde exclavering op als vrijbrief voor de aanleg van een jachthaven. Ook zijn sommige havens in 2000 op kaart ruimer geëxclaveerd dan de exclaveringsformule voorschrijft. Er bestond bovendien grote onduidelijkheid over de invulling van het begrip (jacht)haven. Daarom is er besloten om de algemene exclaveringsformule voor havens te laten vervallen en alle havens die voor exclavering in aanmerking komen, al op de gebiedskaart uit te zonderen. Het exclaveren van havens op kaart geeft bovendien uitsluitel over wat precies onder het begrip "(jacht)havens" moet worden verstaan, namelijk uitsluitend aanlegplaatsen met havenfaciliteiten. Op zichzelf staande aanlegvoorzieningen zoals aanlegsteigers worden daartoe niet gerekend.

Bufferzones en exclavering van recreatieondernemingen en agrarische bedrijven

Een bufferzone van 300 tot 500 meter rond recreatieondernemingen en agrarische bedrijven, waar door vele ondernemers om is verzocht, behoort niet tot de mogelijkheden. De reden hiervoor is dat menselijk gebruik of de door de mens toegekende bestemming niet bepalend is voor de vraag of een gebied of terrein als Natura 2000-gebied aangewezen dient te worden. Ecologische redenen zijn daarbij bepalend. Een Natura 2000-gebied is in zijn geheel van belang.

Ook in de uitspraak van de Raad van State over de aanwijzing van één van de eerste Natura 2000-gebieden is de vraag over een bufferzone aan de orde gekomen. De Raad van State was toen van oordeel dat "het aanhouden van een minimale afstand tot bedrijfsbebouwing niet mogelijk is, omdat niet in algemene zin ten behoeve van de in het gebied gelegen agrarische bedrijfsbebouwing kan worden vastgesteld in hoeverre de binnen die afstand gelegen gronden naar ecologische maatstaven al dan niet tot het aan te wijzen gebied moeten worden gerekend"⁵⁰.

Bij Vogelrichtlijngebieden wordt het hele gebied door de vogels gebruikt voor broeden, foerageren en/of rusten, hoewel niet elk deel even intensief wordt benut. Voor Habitatrichtlijngebieden geldt een vergelijkbare aanpak hoewel habitattypen meestal geen grote, aaneengesloten oppervlakten beslaan. Daar staat tegenover dat de instandhouding van habitattypen meestal een ruimere begrenzing vereist omdat ook rekening moet worden gehouden met een mogelijke verschuiving van de habitatwaarden door het gebied (successie). Daarentegen maken bestaande bebouwing, erven, tuinen, steigers, verhardingen en hoofdspoorwegen geen deel uit van een Natura 2000-gebied. Zij zijn door hun fysieke aard meestal ongeschikt. Eventuele uitzonderingen op deze algemene regel zijn opgenomen in paragraaf 3.3 van de Nota van toelichting van het besluit. Ook mijnbouwinrichtingen en -installaties vallen onder de definitie van een bouwwerk en daarmee onder de exclaveringsformule (zie paragraaf 3.4 van de Nota van toelichting). Dat geldt niet voor ondergronds of onderwater voorkomende structuren zoals gas- en waterleidingen. De aanwezigheid hiervan betekent niet per definitie dat deze gebieden ongeschikt zijn voor planten of dieren en ze zijn daarom niet geëxclaveerd.

⁵⁰ Afdeling bestuursrechtspraak Raad van State, 5 november 2008, nr. 200802546/1.

Zie ook paragraaf 2.2.6 van de Nota van Antwoord.

Verticale begrenzing

In paragraaf 2.2.9 van de Nota van Antwoord wordt vermeld dat er geen verticale grens in de Natura 2000-gebieden is opgenomen. Wel moet gewaarborgd zijn dat vliegbewegingen in de omgeving van Natura 2000-gebieden niet tot aantasting van natuurlijke kenmerken leiden. Dat geldt voor de gehele burgerluchtvaart (inclusief parasailen, parachutespringen en luchtballonvaren), het militaire luchtverkeer en alle andere activiteiten die in samenhang met deze vliegbewegingen in het luchtruim of op de grond plaatsvinden, zoals schietoefeningen en parachutespringen. De effectbeoordeling van dit soort activiteiten kan daarom het best per gebied plaatsvinden, toegesneden op de omstandigheden ter plekke. Het is dus niet zinvol om hiervoor generieke normen in de besluiten op te nemen. Indien aan de orde, wordt het bestaand gebruik door luchtverkeer beoordeeld bij het opstellen van het beheerplan. Voorwaarde blijft ook hier dat het bestaande gebruik de instandhoudingsdoelstellingen niet in gevaar mag brengen.

3.2 SPECIFIEKE REACTIES OVER DE BEGRENZING

Een inspreker is van mening dat het niet realistisch is om van de Zuiderdieppolder, die momenteel een agrarische bestemming heeft, een buitendijks gebied te maken. Het te ontwikkelen habitatype voor de Zuiderdieppolder is schorren en zilte graslanden (H1330). Volgens de inspreker is dit niet relevant en moet de Zuiderdieppolder buiten de begrenzing worden gelaten (de grens moet op de buitendijk liggen). Andere insprekers voegen hier aan toe dat ook de Kroningspolder, Nieuwe Kroningspolder, Bospolder, Leenherenpolder, Polder Zuidoord, Polder Beningerwaard en het landbouwgebied aan de noordrand van Goeree-Overflakkee hun agrarische bestemming moeten houden omdat, net als in de Zuiderdieppolder, het opleggen van de Habitatrichtlijn niet nodig is voor het behoud van de huidige flora en fauna in de polders.

De zienswijzen zijn overgenomen wat betreft de Zuiderdieppolders, Polder Zuidoord en Leenheerenpolder. De reden hiervan is dat de voorgenomen inrichting van deze polders als getijdennatuur geen doorgang zal vinden. Het uitbreidingsdoel van de noordse woelmuis (H1340), dat hier onder meer was voorzien, zal elders in het gebied gerealiseerd worden (zoals in de Polder Beningerwaard en de aangrenzende Buitengorzen). Polder Beningerwaard zal worden ingericht als zoetwatergetijdenatuur waarna het een geheel vormt met de aangrenzende oeverlanden van het Natura 2000-gebied Haringvliet. Daardoor is het onder meer van belang voor de uitbreiding van het leefgebied van de noordse woelmuis. De buitendijks gelegen landbouwgronden aan de noordrand van Goeree-Overflakkee zijn al in 2000 aangewezen als Vogelrichtlijngebied. In dit besluit zijn aldaar de grenzen van het toen aangewezen Vogelrichtlijngebied aangehouden (zie ook paragraaf 3.3). Deze begrenzing is ook gevolgd bij de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003). Bovendien waren deze buitendijkse gronden, die onder meer behoren tot het leefgebied van de noordse woelmuis, onderdeel van diverse (voormalige) beschermde natuurmonumenten langs de zuidoever van het Haringvliet.

Een andere inspreker vindt juist dat de Zuiderdieppolder ook moet worden meebegrensd onder de Vogelrichtlijn, omdat het gebied volgens de inspreker van groot belang is voor de niet-broedende grauwe gans (A043). Ook zorgt het volgens de inspreker voor een grotere overeenstemming tussen het Habitatrichtlijn- en Vogelrichtlijngebied.

De zienswijze is niet overgenomen. De uitbreiding met de Zuiderdieppolders is ongedaan gemaakt (zie antwoord op de vorige zienswijze). De polders waren opgenomen voor de ontwikkeling van getijdennatuur. Hierdoor zouden de polders minder aantrekkelijk worden als voedselgebied voor de grauwe gans. Het Vogelrichtlijngebied Haringvliet is indertijd begrensd "vanwege de aanwezigheid van uitgestrekt open water met oeverzones en platen die als geheel het leefgebied vormen van een aantal in artikel 4 van de Richtlijn bedoelde vogelsoorten" (zie citaat paragraaf 3.2 van de Nota van toelichting). Deze tekst is nog steeds leidend voor aanpassing van de begrenzing van het Vogelrichtlijngebied als onderdeel van het Natura 2000-gebied. Binnendijks gelegen agrarische polders vallen niet onder deze omschrijving. De Zuiderdieppolders zouden pas aan deze omschrijving voldoen na ontpoldering en inrichting als brakwatergetijdengebied.

Een aantal insprekers, woonachtig op de buitendijkse gronden aan de noordzijde van het Haringvliet (ook wel Tramhaven genoemd) is het niet eens met de krimp van het Vogelrichtlijngebied. In eerste instantie was de woonomgeving van de insprekers volgens de insprekers terecht meebegrensd, maar uit het ontwerp-

aanwijzingsbesluit blijkt dat de grens terug is gelegd. De insprekers vrezen dat de inkringing van het Vogelrichtlijngebied niet vanwege ecologische maar vanwege financiële redenen is gedaan (onder andere in verband met de geplande bouw van woningen en bedrijven op de buitendijkse gronden waar de insprekers wonen).

De zienswijze heeft niet geleid tot aanpassing van het besluit. De begrenzing tussen de Tramhaven (Veerhaven) en de Struytse Zeedijk (Hellevoetsluis) was in ontwerp gelijk aan die van het in 2000 aangewezen Vogelrichtlijngebied en het in 2003 aangemelde Habitatrichtlijngebied. Van inkringing van het gebied is hier geen sprake.

Een inspreker is van mening dat de begrenzing in het ontwerp-aanwijzingsbesluit niet overeenkomt met de oorspronkelijke aanwijzing als Vogelrichtlijngebied, met name in de buurt van de Hitsertse Kade.

De zienswijze heeft niet geleid tot aanpassing van het besluit. Ter hoogte van Nieuwendijk is het Vogelrichtlijngebied met 0,45 ha uitgebreid en het Habitatrichtlijngebied met 0,34 ha. Dit betreft een strook grasland die deel uitmaakte van het (voormalige) beschermde natuurmonument Rietgorzen en grasgorzen van de Westerse Laagjes. Verder is ter hoogte van de Oostersche Laagjes de grens langs de dijk teruggelegd op de kadastrale lijn (Beijerland F16 t/m F19) omdat deze ook de noordgrens vormde van het (voormalige) beschermde natuurmonument Oostersche Laagjes (- 0,8 ha, strookbreedte 5-17 m). Wijzigingen van de begrenzing ten opzichte van de aanwijzing als Vogelrichtlijngebied staan verder toegelicht in paragraaf 3.3 van de Nota van toelichting van dit besluit. Dit betreft onder meer het recreatiegebied bij Hitsertse Kade.

Een inspreker is van mening dat het natuurmonument Gorzen tussen Oosterse Laagjes en Haringvlietbrug niet bij het Natura 2000-gebied begrensd moet worden. Volgens de inspreker kunnen de Natura 2000-doelstellingen hier niet verwezenlijkt worden omdat deze gronden niet geschikt zijn voor een zilt- en brakmilieu. Tevens heeft het gebied zich volgens de inspreker reeds jarenlang ontwikkeld voor weidevogels. De inspreker is van mening dat het gebied in gebruik moet blijven voor extensieve schapenhouderij, en dat het tevens geschrap moeten worden als natuurmonument.

Een andere inspreker verzoekt om het natuurmonument tussen Nieuwendijk en de Haringvlietbrug (Westerse- en Oosterse Laagjes) niet aan te wijzen als Natura 2000-gebied. De inspreker meent dat de ontwikkeling van bijna alle met de aanwijzing beoogde habitattypen en -soorten ter plekke niet mogelijk is en voor zover er wel mogelijkheden zouden zijn de ontwikkeling daarvan niet past in het geldende door Gedeputeerde Staten vastgelegde beheerplan.

De zienswijzen zijn niet overgenomen. Het genoemde gebied zal niet verbrakken, omdat het zich ten oosten van de lijn Spui-Middelharnis bevindt, de uiterste grens tot waar het zoute water zou kunnen komen bij het (beperkt) toelaten van zeewater. Bovendien zijn de betreffende natuurmonumenten al in 2000 in het Vogelrichtlijngebied Haringvliet opgenomen. Die begrenzing van Vogelrichtlijngebieden en beschermde natuurmonumenten zijn in beginsel niet gewijzigd in het kader van deze procedure. Overigens zij er op gewezen dat deze beschermd natuurmonumenten als afzonderlijke gebiedscategorie zijn komen te vervallen bij de inwerkingtreding van de wijziging van de Natuurbeschermingswet 1998 op 1 oktober 2007 (zie hoofdstuk 2, hoofdtekst Nota van toelichting).

Meerdere insprekers willen dat de begrenzing van het natuurmonument Gorzen tussen de Haringvlietbrug en Oosterse Laagjes precies zo wordt overgenomen als toen het gebied in 1981 werd aangewezen als natuurmonument. In het ontwerp-aanwijzingsbesluit Haringvliet staat dat daar waar de buitengrens van een landgebied samenvalt met een waterkerende dijk de grens op de teen van de dijk aan de gebiedszijde ligt. In het besluit waarin het als natuurmonument wordt aangewezen (kenmerk NBL/BB/GA-48272) staat dat aan de landzijde het natuurmonument grenst aan de buitenteen van de dijk.

De zienswijze is overgenomen. De grens van het gebied (en van het voormalige beschermde natuurmonument Gorzen tussen de Haringvlietbrug en Oosterse Laagjes) was abusievelijk gelegd op de kruin van de dijk in plaats van op de buitenteen zoals omschreven in de genoemde besluiten. De grens is verbeterd en volgt op de kaart de onderkant van het talud aan de zuidkant van de dijk.

Een inspreker wil het volgende tekstueel toegevoegd zien in het aanwijzingsbesluit (het staat namelijk wel op de kaart aangegeven): Bij "begrenzing Natura 2000-gebied" het Zuiderdiep met de daar aangrenzende oeverlanden en het Kiekgat. Bij "begrenzing Habitatrichtlijngebied" Haringvliet, Leenheren gorzenpolder, Tiendgorzen, eiland Tiengemeten, Zuiderdiep.

Aan de zienswijze is tegemoetgekomen door vermelding van de ontbrekende topografische aanduidingen in de eerste alinea van paragraaf 3.3.

Een inspreker vraagt om het hoekje boven Polder Zuidoord aan het Spui toe te voegen.

De zienswijze is niet overgenomen. Uitbreiding kan slechts plaatsvinden op grond van een deugdelijke ecologische motivering. Deze is niet gegeven en lijkt ook niet aanwezig. Bovendien is Polder Zuidoord als onderdeel van het gebied vervallen (zie paragraaf 3.3, Nota van Toelichting).

Een inspreker maakt bezwaar tegen het opnemen van een stuk grond genaamd 'het poldertje van Goekoop' (Stellendam, sectienummer F57). Het gebied bestaat uit bouwland (10 ha), voormalige duintjes (5 ha) en gors weiland (10 ha). Het gebied wordt begrensd door het Zuiderdiep, de Zandgorsdijk en de Zuidhavendijk. Volgens de inspreker klopt het niet wat in de plannen staat. Het gebied hoort er niet bij, het is een vergeten gebied en dat wil de inspreker zo houden. In samenhang met de plannen van Deltanatuur over de herinrichting van het Zuiderdiep is er een ernstige aantasting van de agrarische bruikbaarheid van de grond. Bij de begrenzing staat in de toelichting dat de begrenzing waar mogelijk is gelegd langs topografisch herkenbare lijnen zoals wegen, wateren, perceelscheidingen en bosranden. Bij deze grond is dat slechts één sectienummer, de grens loopt dwars door het perceel, aldus de inspreker.

De zienswijze is niet overgenomen. De grens is gelegd op grens tussen ruigte/ grasgors en het bouwland dat wordt gemarkeerd door een rij bomen. Dat betreft een topografische lijn conform de aangehaalde begrenzingmethodiek. De oeverlanden van het Zuiderdiep behoren tot het leefgebied van de noordse woelmuis (H1340), een van de soorten waarvoor het gebied onder de Habitatrichtlijngebied is aangewezen.

4 REACTIES OVER DE INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN

4.1 ALGEMEEN

In de zienswijzen zijn veel opmerkingen gemaakt over de instandhoudingsdoelstellingen en over de realisatie hiervan.

Er is voorgesteld om de tekst van de algemene instandhoudingsdoelstelling "behoud van de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de biologische diversiteit en aan de gunstige staat van instandhouding van natuurlijke habitattypen en soorten binnen de Europese Unie" te vervangen door de letterlijke tekst van de Habitatrichtlijn: "behoud van de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan het waarborgen van de biologische diversiteit door het instandhouden van habitattypen en soorten binnen de Europese Unie".

Verder is voorgesteld om de tekst van de algemene instandhoudingsdoelstelling "behoud en waar nodig herstel van de natuurlijke kenmerken en van de samenhang van de ecologische structuur en functie van het gehele gebied voor alle habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd" te schrappen omdat met de formulering in het ontwerpbesluit onvoldoende rekening is gehouden met de wijze waarop in jurisprudentie rekening is gehouden met de termen "natuurlijke kenmerken" en "instandhoudingsdoelstellingen".

Er zijn vragen gesteld over de gestelde nationale doelen, de monitoring in Natura 2000-gebieden, de afstemming en de verantwoordelijkheden. In een aantal zienswijzen wordt de vraag gesteld of de besluiten in samenhang met elkaar en met de gebieden daarbuiten wel een voldoende bijdrage leveren om de soorten en habitattypen in een landelijk gunstige staat van instandhouding te brengen of te houden. De vrees wordt uitgesproken dat dit niet het geval is. Daarnaast wordt er verzocht om voor die soorten en habitattypen, waarvoor sprake is van een ongunstige staat van instandhouding, zowel landelijk als op gebiedsniveau een herstelopgave te formuleren tenzij er ecologische redenen zijn om hiervan af te zien. Het achterwege laten van adequate herstelopgaven wordt door insprekers als onacceptabel gezien en in strijd met de wettelijke verplichtingen. In een zienswijze is gevraagd om alsnog voor de soorten en habitattypen die zich in een zeer ongunstige staat van instandhouding bevinden minimaal complementaire doelen op te nemen in de gebieden waar herstel mogelijkheden zijn of migratie kan plaatsvinden.

Er is gevraagd om de doelen op gebiedsniveau te herzien voor een aantal broedvogels waarvan de landelijke doelstelling voor het aantal sleutelpopulaties, met de huidige instandhoudingsdoelstellingen, niet zal worden gerealiseerd. Er is aanbevolen om de instandhoudingsdoelstellingen voor een aantal vogelsoorten in te vullen op basis van de in het Beschermingsplan moerasvogels 2000-2004 (2000)⁵¹ vermelde aantallen voor levensvatbare populaties moerasvogels. In het geval van soorten waarvoor actuele gedocumenteerde beschermingsplannen beschikbaar zijn dienen de instandhoudingsdoelstellingen waar mogelijk daarmee gelijk geschakeld te worden. Voor een aantal broedvogels is ook gevraagd om aanvullende doelen op te nemen. Het besluit zou moeten aangeven wat de gevolgen zijn wanneer een soort uit een gebied dreigt te verdwijnen. Daarnaast zou er een gegronde reden aanwezig moeten zijn wanneer er niet gestreefd wordt naar een gunstige staat van instandhouding.

Tevens zijn er vragen over weidevogels en waarom ze geen bescherming krijgen in de Natura 2000-gebieden.

Anderzijds wordt in zienswijzen aangeduid dat veel doelen te hoog gegrepen zijn en dat deze alleen met grote (financiële) inspanningen bereikt kunnen worden. Er wordt over de instandhoudingsdoelstellingen opgemerkt dat ze de status zouden moeten krijgen van een inspanningsverplichting en niet van een resultaatsverplichting. Enkele insprekers menen dat bij het vaststellen van de doelstellingen veel geleund wordt op informatie over het voorkomen van flora en fauna in vroegere jaren, die niet gebaseerd is op voldoende wetenschappelijke gegevens. Het is onduidelijk of deze waarden daadwerkelijk aanwezig zijn. Om die reden zouden de aanwezige habitattypen op een kaart aangeduid moeten worden. Weer anderen menen dat de uitgangssituatie helder moet worden omschreven in het aanwijzingsbesluit.

⁵¹ Boer, T. den (2000): Beschermingsplan moerasvogels 2000-2004. Rapport Directie Natuurbeheer nr. 47. Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Wageningen.

Tegelijkertijd zal er een termijn gegeven moeten worden waarbinnen de doelstellingen gerealiseerd moeten worden.

In de besluiten wordt er volgens insprekers niet ingegaan op de mogelijke gevolgen van klimaatverandering, terwijl deze veranderingen bepalend kunnen zijn voor de haalbaarheid van de natuurdoelen. Er wordt bovendien gevraagd om de kernopgaven in de aanwijzingen op te nemen, dan wel het Natura 2000 doelendocument (2006) deel uit te laten maken van de aanwijzingsbesluiten. Uit het besluit zou duidelijk moeten blijken voor welke functie(s) en voor welke soort(en) het gebied wordt aangewezen, zodat duidelijk is of de soorten in al hun levensbehoeften worden beschermd. Daar waar niet alle levensbehoeften in een Natura 2000-gebied zijn beschermd dient te worden aangegeven waar de ontbrekende functies zijn gelegen en wat de beschermingsstatus is.

Er wordt gevraagd om rekening te houden met vereisten op economisch, sociaal en cultureel gebied en met regionale en lokale bijzonderheden. In dat verband wordt dan ook met nadruk gewezen op het belang van het gebied Haringvliet voor de recreatie en de visserij, waarbij met name een ongestoord toeristisch gebruik van de stranden van groot belang is voor de lokale economie.

Dat het concretiseren van maatregelen wordt doorgeschoven naar het beheerplan geeft voor veel insprekers onduidelijkheid; hierdoor kan het overleg over het beheerplan onder grote spanning komen te staan. Zij bepleiten duidelijke kaders voor het beheerplan, zodat er constructief aan de uitwerking kan worden gewerkt. Daarnaast wordt opgemerkt dat bij het vaststellen van de instandhoudingsdoelstellingen alleen wordt uitgegaan van bestaande budgetten. Welke consequenties de instandhoudingsdoelstellingen hebben in financiële zin wordt pas duidelijk bij het tot stand komen van de beheerplannen.

Met betrekking tot de hierboven genoemde zienswijzen worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Algemene instandhoudingsdoelstellingen

De algemene instandhoudingsdoelstellingen beogen de algemene hoofddoelstelling van de Vogel- en Habitatrichtlijn in de individuele aanwijzingsbesluiten te verankeren. Daarmee wordt de bijdrage van de Nederlandse Natura 2000-gebieden aan het behoud van de biodiversiteit in Europa vastgelegd. Per gebied zijn de specifieke doelstellingen voor de relevante habitattypen en soorten nader omschreven. Op basis van deze instandhoudingsdoelstellingen en de algemene doelstellingen wordt naar een landelijk gunstige staat van instandhouding van de voor Nederland relevante habitattypen en soorten gestreefd. Dit houdt in dat het natuurlijke verspreidingsgebied van de habitat of van de soort stabiel moet zijn of moet toenemen; dit moet in de toekomst ook zo blijven. Een duurzaam behoud van een habitatype kan alleen maar gerealiseerd worden wanneer de planten- en diersoorten die typisch zijn voor de habitat behouden kunnen worden. Dit geldt ook voor de bescherming van een bepaalde plantensoort of diersoort. De betreffende soort kan alleen effectief beschermd worden wanneer de beschermingsmaatregelen zich, naast op de soort zelf, ook richten op het leefgebied van de soort. Zodoende strekt in een Natura 2000-gebied de instandhoudingsdoelstelling van een soort zich mede uit tot het leefgebied van de betreffende soort.

De formulering van de algemene instandhoudingsdoelstellingen is aangepast in hoofdstuk 5 van de Nota van toelichting van dit besluit. In de aangepaste formulering van het tweede algemene doel is niet de letterlijke tekst van de Habitatrichtlijn (artikel 2) gevolgd, omdat het in de Richtlijn een algemene doelstelling van de Richtlijn betreft en in dit geval om de gebiedsspecifieke invulling daarvan gaat. Meer in het bijzonder: een Europese Richtlijn kan een bijdrage leveren aan het waarborgen van de biologische diversiteit, maar een gebied kan alleen bijdragen aan het behoud van de biologische diversiteit. Verder is de term "natuurlijke kenmerken" in de algemene doelen gehandhaafd, omdat dit een begrip is dat in de Richtlijn ook gebruikt wordt in verband met de bescherming van de gebieden (artikel 6).

Verder geldt ook dat invloeden van buitenaf op het Natura 2000-gebied van grote invloed kunnen zijn op de staat van instandhouding van een habitatype of soort: de externe werking. De instandhoudingsdoelstelling richt zich op het gehele biotische en abiotische complex van factoren, die het habitatype of de soort haar specifieke aanzien geven en die noodzakelijk zijn voor het behoud van de biologische diversiteit van het gebied.

Met name bij vogels is een belangrijk deel van het leefgebied buiten het Natura 2000-gebied gehouden. Bij een aantal vogelsoorten gaat het daarbij vooral om de foerageergebieden. Deze bevinden zich in grote aaneengesloten agrarische gebieden of zijn buiten het Natura 2000-gebied gehouden omdat niet gegarandeerd kon worden dat deze gebieden, zoals braakliggende bouwterreinen, hun huidige functie ook in de toekomst behouden. Deze gebieden spelen, vanwege het vervullen van een bepaalde (foerageer)functie voor de soort, een belangrijke rol bij het realiseren van een gunstige staat van instandhouding, zodat ook het verstoren van zo'n gebiedsfunctie van grote invloed kan zijn op de staat van instandhouding van de soort.

Contour "haalbaar en betaalbaar"

In de paragrafen 3.4 en 4.1.7 van de Nota van Antwoord staat aangegeven dat zowel de selectie als de begrenzing uitsluitend gebaseerd is op ecologische criteria. Dit betekent echter niet dat andere dan ecologische belangen geen rol hebben gespeeld bij het vaststellen van de instandhoudingsdoelstellingen. Hierbij heeft het uitgangspunt "haalbaar en betaalbaar", zowel landelijk als per gebied, nadrukkelijk een rol gespeeld. Er is daarbij rekening gehouden met de economische en sociale belangen van de directe omgeving. Dit betekent in de praktijk dat voor een bepaald habitatype of soort de relatief grootste ecologische bijdrage komt van het gebied waar de ecologische vereisten reeds op orde zijn of waar ze op relatief eenvoudige wijze op orde te brengen zijn, om zodoende bij het opstellen van beheerplannen een evenwichtige balans tussen economie en ecologie na te kunnen streven.

In paragraaf 3.4 van de Nota van Antwoord staat dat Nederland zich inspant om zoveel mogelijk habitattypen en soorten in een gunstige staat van instandhouding te houden of te brengen. Er kan echter geen onevenredige financiële inspanning verwacht worden om alle habitattypen en soorten te herstellen. Met oog hierop is voor een aantal soorten en habitattypen in het Natura 2000 doelendocument (2006, hoofdstuk 6) gekozen voor een lager niveau dan gunstige staat van instandhouding. In die gevallen wordt verbetering van de ecologische vereisten voorlopig niet realistisch geacht of staat de inspanning in geen verhouding tot de extra bijdrage die een gebied kan leveren aan de realisering van de Natura 2000-doelen op landelijk niveau. Anderzijds is het logisch dat een hogere inzet wordt nagestreefd voor habitattypen en soorten waar Nederland relatief belangrijk voor is en/of voor habitattypen en soorten die sterk onder druk staan. Dit geldt bijvoorbeeld voor habitatype ruigten en zomen, *harig wilgenroosje* (H6430B). Voor dit habitatype zijn de ecologische omstandigheden nog niet op orde.

Contour "strategisch lokaliseren"

Bij het vaststellen van de instandhoudingsdoelstellingen is ook geanticipeerd op bestaande plannen en projecten ter realisering van de Ecologische Hoofdstructuur en bestaand beleid met betrekking tot bijvoorbeeld mest en waterhuishouding. Dit is het gehanteerde principe van "strategisch lokaliseren": behoud of herstel nastreven daar waar de grootste potentie ligt en waar dit gemakkelijk kan zonder dat afbreuk wordt gedaan aan de ecologische uitgangspunten en ambities. Om daaraan invulling te geven zijn diverse consultatierondes met deskundigen en terreinbeheerders gehouden.

In de toekomst zullen inspanningen voor het waterbeheer meer gericht moeten worden op het natuurbelang. Waar nodig is de begrenzing van gebieden aangepast om een op termijn duurzame situatie te verkrijgen. Voor een aantal habitattypen en soorten zijn gezien de urgentie ten aanzien van één of meerdere kernopgaven ("sense of urgency")⁵², op de korte én lange termijn, aanvullende water- of beheermaatregelen nodig.

Trends, dynamiek en autonome ontwikkelingen

In het aanwijzingsbesluit staat het resultaat van de bovenstaande contouren uitgewerkt in de vorm van de instandhoudingsdoelstellingen. Op grond daarvan worden in het beheerplan de benodigde maatregelen uitgewerkt om de genoemde habitattypen en soorten in de gewenste staat van instandhouding te brengen of te behouden, zodat het gebied voldoende bijdrage kan leveren aan het realiseren van de gunstige staat van instandhouding op landelijk niveau. Eén van de uitgangspunten in de Natura 2000 contourennotitie (2005)⁵³

⁵² Een "sense of urgency" is toegekend aan een gebied als binnen tien jaar (na 2005) mogelijk een onherstelbare situatie ontstaat. Zie verder bijlage 2 begrippen en definities uit de Nota van Antwoord (2007).

⁵³ Ministerie van LNV (2005): Natura 2000 contourennotitie. Kaders voor Natura 2000-doelen, besluiten en beheersplannen. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

is dat doelstellingen in de tijd robuust geformuleerd moeten worden. Dit is gedaan om zo te kunnen anticiperen op bijvoorbeeld de natuurlijke dynamiek of mogelijke klimaatsveranderingen. Als de instandhoudingsdoelstellingen niet gehaald lijken te worden, bijvoorbeeld omdat een populatie vogels of een bepaald habitatype ondanks de bescherming toch kleiner wordt, moet Nederland maatregelen nemen om deze ontwikkeling te keren. Artikel 6, tweede lid, van de Habitatrictlijn, verplicht de lidstaat namelijk om verslechtering van habitattypen en leefgebieden van (vogel)soorten te voorkomen. Soms zullen de genomen maatregelen niet werken, bijvoorbeeld bij klimaatsverandering, een te grote externe beïnvloeding of als trekkende soorten in het buitenland negatief worden beïnvloed. Er zijn dan geen sancties. Gezien een aantal onzekerheden over te verwachten ontwikkelingen, die voortkomen uit natuurlijke dynamiek en klimaatveranderingen, is voor het jaar 2015 voorzien in een evaluatie van het Natura 2000 doelendocument (2006). Indien noodzakelijk worden dan ook de betreffende aanwijzingsbesluiten aangepast (zie Nota van Antwoord, paragraaf 3.19).

In bijlage B.4 van de Nota van toelichting van dit besluit wordt nader op de specifieke keuzes ingegaan.

Herijking instandhoudingsdoelstellingen

De lidstaten van de Europese Unie hebben de afspraak gemaakt om alle maatregelen te nemen die nodig zijn om een gunstige staat van instandhouding van de aangewezen soorten en habitattypen waarvoor gebieden zijn aangewezen te realiseren. Pas wanneer daadwerkelijk is gebleken dat de doelen om wat voor reden dan ook niet haalbaar zijn, bestaat er – zoals onder andere in paragraaf 1.4.1 van de Nota van Antwoord staat vermeld – een aantal momenten waarop de doelen bijgesteld kunnen worden. De drie momenten waarop de instandhoudingsdoelstellingen kunnen worden geëvalueerd en zo nodig kunnen worden bijgesteld (zie ook Nota van Antwoord, paragrafen 3.4 en 3.14):

- bij de definitieve aanwijzing;
- bij het opstellen van het beheerplan;
- bij de geplande evaluatie in 2015.

Ecologische samenhang en belangenafweging

De afweging tussen economie en ecologie moet zodanig plaatsvinden dat de gunstige staat van instandhouding van de habitattypen en soorten waar het gebied voor is aangewezen niet in gevaar komt. De situatie kan zich voordoen dat in een bepaald gebied een aantal habitattypen of soorten voorkomt, waarvoor geen instandhoudingsdoelstellingen zijn vastgesteld. Er is dan de inschatting gemaakt dat het betreffende habitatype of de betreffende soort weliswaar marginaal in het gebied aanwezig is, maar dat het gebied op termijn geen bijdrage kan leveren aan de instandhouding van het habitatype of de soort. Ook bij de formulering van een doel voor vogels is bepalend of het gebied een relevante bijdrage aan het realiseren van het landelijke doel levert of kan gaan leveren (zie ook paragraaf 3.11 van de Nota van Antwoord). Voor elk specifiek gebied komt het erop neer dat de instandhoudingsdoelstelling van een bepaald habitatype of bepaalde soort alleen in samenhang kan worden gezien met de instandhoudingsdoelstelling op landelijk niveau en in andere Natura 2000-gebieden. Dat betekent dat er weliswaar landelijk per soort of per habitatype naar een gunstige staat van instandhouding moet worden gestreefd, maar dat deze situatie niet in elk gebied afzonderlijk hoeft te worden nagestreefd. Binnen dit kader kan ook rekening worden gehouden met vereisten op economisch, sociaal en cultureel gebied en met regionale en lokale bijzonderheden.

Recreatie, toerisme en visserij

Beseft wordt dat Haringvliet een belangrijk onderdeel uitmaakt van het Zuid-Hollandse toeristische product. De waterrecreatiegebieden zijn de belangrijkste trekpleisters voor toeristen. Het toeristische bedrijfsleven vindt dat de aard van het gebied zo moet blijven. In die zin is het belang van een adequaat natuurbeheer ook in het belang van een gezonde toeristische sector. In onder meer paragrafen 4.1.3 en 4.1.4 van de Nota van Antwoord is ingegaan op de ontwikkelingsmogelijkheden van bedrijven en de concurrentiepositie: afhankelijk van de bedrijfstak biedt de aanwezigheid van een Natura 2000-gebied dikwijls nieuwe mogelijkheden. Dit specifieke gebied is een natuurgebied waar ondanks de toeristische druk bepaalde natuurwaarden zich nog steeds in een gunstige staat van instandhouding bevinden. Niettemin is het door de ongunstige staat van instandhouding van ruigten en zomen, *harig wilgenroosje* (H6430B) noodzakelijk om een herstelopgave te formuleren. Wanneer er een herstelverplichting is, dient bij de te nemen maatregelen rekening te worden gehouden met de vereisten op economisch, sociaal en cultureel gebied. Bij het formuleren van de

instandhoudingsdoelstellingen is dat gedaan. Het afwegen van ecologie en economie gebeurt ook in het stelsel van vergunningverlening. Zie verder paragraaf 3.5 van de Nota van Antwoord. Ook wordt beseft dat zowel de beroepsvisserij als de sportvisserij een economische rol van betekenis spelen in het gebied. De belangen van de visserij zullen aan de orde komen in het beheerplanproces. De insteek is hierbij om de visserij en de natuur zo goed mogelijk samen te laten gaan.

Weidevogels

Een aantal insprekers signaleert dat er in de Vogelrichtlijngebieden geen ruimte is voor in ons land broedende weidevogels, in die zin dat er geen doelstellingen voor weidevogels geformuleerd zijn. Onder weidevogels worden vogelsoorten verstaan die in uitgestrekte graslanden broeden. Het is overigens geen uitsluitende classificatie.

Voor broedvogels worden alleen gebieden aangewezen indien:

- de betreffende soort voorkomt op bijlage I van de Vogelrichtlijn;
- het een andere (trekkende) watervogel betreft die nestelt in broedkolonies van minstens 1% van de biogeografische populatie (twee soorten: aalscholver en kleine mantelmeeuw);
- de soort kan worden beschouwd als andere geregeld voorkomende trekvogel zoals bedoeld in artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn, die voorkomt op de Rode Lijst én waarvoor de beschermde gebieden een wezenlijke bijdrage (minstens 25% van de Nederlandse broedpopulatie) leveren aan de bescherming van de soort (zie ook Nota van Antwoord Vogelrichtlijn deel 1, bijlage 3A).

Weidevogelsoorten staan (met uitzondering van de kempiaan) niet op bijlage I maar worden wel beschouwd als geregeld voorkomende trekvogels zoals bedoeld in artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn.

Kunnen weidevogels dan als broedvogels worden opgenomen in de aanwijzingsbesluiten?

Zowel de kempiaan (bijlage I-soort) als de watersnip (soort zoals bedoeld in artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn) voldoen aan bovenstaande criteria. De grutto (soort zoals bedoeld in artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn) bijvoorbeeld voldoet niet aan bovenstaande criteria, omdat slechts 18% broedt binnen de Natura 2000-gebieden, in plaats van minstens 25% van de Nederlandse broedpopulatie. De bescherming van broedende grutto's in Natura 2000-gebieden levert maar een kleine bijdrage aan de instandhouding van de soort op landelijke schaal. Dat neemt niet weg dat het ministerie van Economische Zaken (EZ) een groot belang hecht aan een rijk agrarisch cultuurlandschap buiten de Natura 2000-gebieden en tevens streeft naar een structurele oplossing voor het weidevogelbeheer. Zo worden de opstellers van de beheerplannen voor Natura 2000 er op gewezen dat in de beheerplannen rekening moet worden gehouden met gebiedsspecifieke natuurwaarden, zoals weidevogels⁵⁴.

Complementaire doelen

De analyse van de implementatie van Natura 2000 in Nederland (Kamerstuk 32670 nr. 24) laat zien dat de bescherming van complementaire doelen onder het Natura 2000-regime niet expliciet door de Vogel- en Habitatrichtlijn wordt voorgeschreven. Daarom zullen deze doelen dan ook niet langer in de aanwijzingsbesluiten worden opgenomen.

Onderbouwing besluiten

In diverse ecologische rapporten⁵⁵ en databanken zijn de natuurwaarden en vogelgegevens van Nederland beschreven. Het is voor de selectie of ecologische onderbouwing van een Natura 2000-gebied niet noodzakelijk dat de aanwezige natuurwaarden op kaart worden aangegeven. Wel wordt in paragraaf 4.4 van deze Nota van toelichting een globale, niet-uitputtende, omschrijving gegeven van de verspreiding van de habitattypen en soorten in dit gebied.

Het Natura 2000 doelendocument (2006) is één van de dragende beleidsdocumenten die aan de besluitvorming ten grondslag heeft gelegen. Het beleid zoals daar is uiteengezet, is bij de besluitvorming toegepast, maar het Natura 2000 doelendocument (2006) maakt géén onderdeel uit van het besluit. Met betrekking tot de vraag op welke wijze de gunstige staat van instandhouding voor een bepaald habitatype of een bepaalde soort kan worden bereikt, is er in de Nota van toelichting een uitgebreid

⁵⁴ Uitvoering aangenomen motie Snijder-Hazelhoff, TK 2008-2009, 31 700 XIV, nr. 117.

⁵⁵ Zie voor een overzicht van de bronnen onder andere Ministerie van LNV (2007): Nota van Antwoord. Inspraakprocedure aanwijzing Natura 2000-gebieden, bijlage 3. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

overzicht opgenomen waarin alle gebieden staan vermeld waaraan voor het betreffende habitatype of de betreffende soort een doel is toegekend. Op deze wijze is na te gaan hoe de landelijke opgave over het Natura 2000-netwerk is verdeeld. Het is echter een indicatieve vermelding, want het is niet de bedoeling in deze aanwijzing een besluit te nemen over de instandhoudingsdoelstellingen van andere gebieden.

Kernopgaven

In paragraaf 1.3.4 van de Nota van Antwoord staat vermeld dat de kernopgaven een belangrijk hulpmiddel zijn bij de focus en eventuele prioritering binnen de Natura 2000-beheerplannen. Ze beschrijven de belangrijkste behoud- en herstelopgaven per Natura 2000-landschap en zijn in het Natura 2000 doelendocument (2006) toebedeeld aan gebieden. Het toevoegen van de kernopgaven aan de Nota's van toelichting bij de definitieve aanwijzingsbesluiten heeft geen meerwaarde, omdat die informatie is opgenomen in het Natura 2000 doelendocument (2006). De kernopgaven zijn in deze procedure dan ook niet aan inspraak onderhevig.

Ambitieniveau van de instandhoudingsdoelstellingen

Indien een soort of habitatype landelijk in een ongunstige staat van instandhouding verkeert, betekent dit niet automatisch dat in alle gebieden waar de betreffende waarde voorkomt hiervoor een hersteldoelstelling moet worden geformuleerd. In de Natura 2000 contourennotitie (2005) en het Natura 2000 doelendocument (2006) staan de hoofdlijnen voor het formuleren van de Natura 2000 doelen uitgewerkt. Daarmee is het Europese kader toegespitst op de Nederlandse situatie. Per gebied zijn er gebiedsdoelen opgesteld. Deze richten zich op de kwaliteit en oppervlakte van het habitatype of van het leefgebied van een soort. Voor soorten wordt daarnaast een doel gesteld voor de gewenste populatie. Voor sommige soorten en vrijwel alle vogels zijn hierbij richtinggevend aantal genoemd. Deze dienen als (minimale) draagkracht voor het leefgebied binnen de begrenzing van het gebied. In het geval van herstel is de uitwerking van de landelijke doelen middels het principe van "strategisch lokaliseren" bepaald. Dat wil zeggen dat de herstelopgave is neergelegd in de gebieden waar de meeste potentie is om het habitatype of het leefgebied van de soort te verbeteren. Voor verspreid voorkomende habitatypes en soorten is het niet mogelijk om de landelijke doelstellingen alleen binnen het Natura 2000-netwerk te realiseren. Opgaven buiten het Natura 2000-netwerk worden via ander natuurbeleid gerealiseerd, zoals de Flora- en faunawet en de Ecologische Hoofdstructuur. Voor een aantal habitatypes is in het Natura 2000 doelendocument de expliciete keuze gemaakt om niet te streven naar een gunstige staat van instandhouding (Natura 2000 doelendocument (2006), pagina 138).

Met betrekking tot de vogeldoelen is in het Natura 2000 doelendocument (2006) opgenomen dat voor een gebied "bij een stijgende en stabiele lokale trend" een behoudopgave wordt geformuleerd. Een stijgende trend wordt als aanwijzing opgevat dat het leefgebied voor deze soorten al geschikt is en voldoende draagkracht heeft om bij te dragen aan een populatie hoger dan het gemiddelde in de periode 1999-2003. In dergelijke gevallen wordt volstaan met een behoudopgave omdat geen extra maatregelen ter verbetering van het leefgebied nodig worden geacht. In gevallen waarin de potentie van het gebied dusdanig wordt geacht dat de draagkracht van het gebied nog niet bereikt lijkt te zijn, wel gestreefd naar herstel van de populatie. Naar verwachting zal herstel van de populatie in dit soort gevallen optreden, zolang het leefgebied behouden blijft.

Voor vogels geldt daarnaast dat bij behoudopgaven de aantallen gebaseerd zijn op het gemiddelde seizoensgemiddelde over de periode 1999-2003 (bij niet-broedvogels geldt de periode 1999/2000-2003/2004)⁵⁶. Bij herstelopgaven zijn de aantallen meestal gebaseerd op de historische potentie van een Natura 2000-gebied, dat is het maximaal aantal vastgestelde vogels (of broedparen) over een interval van enkele jaren gedurende de periode 1980-2003 (SOVON). Dit betekent dat op gebiedsniveau geen streefwaarden uit beschermingsplannen zoals het Beschermingsplan moerasvogels 2000-2004 (2000) zijn gebruikt. Deze plannen hebben wel hun doorwerking gekregen in de landelijke instandhoudingsdoelstellingen en kunnen van belang zijn bij het opstellen van beheerplannen. Vervolgens is in de toelichtingen bij de instandhoudingsdoelstellingen aangegeven of het gebied met het gestelde doel ook kan voldoen aan de minimumeisen voor een sleutelpopulatie.

---

⁵⁶ SOVON & CBS (2005): Trends van vogelaantallen in het Nederlandse Natura 2000 netwerk. SOVON-informatierapport 2005/09. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

Ook voor broedvogels geldt dat bij verspreid voorkomende soorten het niveau van een sleutelpopulatie in een specifiek gebied soms niet gehaald kan worden. Vaak is dan op regionale schaal sprake van een min of meer samenhangende populatie met meerdere kernen (meta-populaties), die qua omvang wel het minimale niveau van de sleutelpopulatie overstijgt.

Bij de evaluatie in 2015 worden zowel de ambities van de gebiedsdoelen als de landelijke instandhoudingsdoelstellingen, in geval van broedvogels met inbegrip van het aantal sleutelpopulaties, tegen het licht gehouden en wordt bekeken of bijstelling nodig is.

Foerageerfunctie versus slaapplaatsfunctie

Een gebied kan voor een soort verschillende functies hebben. De meest voor de hand liggende zijn de foerageerfunctie en de slaapplaatsfunctie. Dit zijn de twee functies die in de toelichtingen benoemd worden. Slaapplaatsfuncties worden alleen benoemd bij soorten die groepsgewijs slapen, zoals zwanen, ganzen, smienten en steltlopers. Het niet noemen van een slaapplaatsfunctie bij soorten die overdag foerageren, hoeft dus niet altijd te betekenen dat de soort niet in het gebied slaapt. Bovendien zijn er nog andere functies mogelijk, zoals een functie als ruigebied. Die worden alleen in zeer voor de hand liggende situaties specifiek genoemd. Om geen functies uit te sluiten, is gekozen voor de volgende formuleringen:

1. *'Het gebied heeft voor de soort met name een functie als slaapplaats en als foerageergebied'*: Dit geldt voor soorten die groepsgewijs slapen of rusten (overtijen), en waarbij geen gegevens bekend zijn die aangeven dat de slaapplaatsfunctie de foerageerfunctie aantalsmatig overtreft.
2. *'Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied'*: Dit geldt voor soorten die individueel slapen of rusten, of voor soorten die buiten het betreffende Natura 2000 gebied groepsgewijs slapen (bijv. grasland waar overdag ganzen grazen).
3. *'Het gebied heeft voor de soort met name een functie als slaapplaats'*: Dit geldt voor soorten die groepsgewijs slapen of rusten (overtijen) in het betreffende gebied, maar die elders foerageren, bijv. hoogveengebieden als slaapplaats voor ganzen.

Doorgaans wordt één draagkrachtsindicatie (aantal) omschreven in het doel. Deze indicatie heeft voor de soort betrekking op de draagkracht voor één of meerdere functie(s) van het gebied: foerageer- of slaapplaatsfunctie, danwel foerageer én slaapplaatsfunctie.

Bij bovengenoemde formuleringen 2 en 3 heeft de draagkrachtsindicatie betrekking op de enkele genoemde functie, slaapplaats, danwel foerageergebied.

In geval van bovengenoemde formulering 1 heeft de draagkrachtsindicatie in principe betrekking op beide genoemde functies, behalve:

- a) wanneer de aantallen slechts voor één van beide functies gelden wordt dit expliciet in de toelichting aangegeven, bijvoorbeeld: *'De draagkrachtindicatie heeft betrekking op de slaapplaatsfunctie.'*
- b) wanneer voldoende gegevens voor handen zijn, dat voor beide functies apart een aantal in het doel is opgenomen.

Toelichting op de regionale doelen voor kustbroedvogels in de Delta

Voor een aantal broedvogelsoorten is een regionaal doel geformuleerd vanwege het sterk wisselende voorkomen per gebied. Dit geldt voor de kluut, bontbekplevier, strandplevier, zwartkopmeeuw, grote stern, visdief en de dwergstern. Dit betekent dat de Natura 2000-beheerplannen van de betreffende gebieden binnen een regio op elkaar moeten worden afgestemd. In principe moet in elk gebied voldoende leefgebied voor de redelijkerwijs te verwachten verdeling van de broedpopulaties beschikbaar zijn⁵⁷.

Het regionale doel heeft betrekking op de populatieomvang (en niet op het leefgebied), omdat er in feite sprake is van één populatie in de regio, met een jaarlijks wisselend voorkomen per gebied. Hierdoor is het moeilijk om een adequate kwantitatieve gebiedsdoelstelling te formuleren die recht doet aan dit sterk wisselende voorkomen. Het is de bedoeling dat het langjarige seizoensgemiddelde van de regionale populatie minimaal gelijk blijft aan het regionale doel. De doelstelling voor het leefgebied geldt daarentegen wel per Natura 2000-gebied en niet per regio. Behoud van het leefgebied betekent dat de situatie in de periode

⁵⁷ Toelichting en verklarende woordenlijst- achtergrond document bij de publicatie van Natura 2000-aanwijzingsbesluiten (september 2009).

1999-2003 minimaal behouden blijft. Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit van het leefgebied geldt hierbij ook ten opzichte van dezelfde periode 1999-2003.

Monitoring

Het ministerie van Economische Zaken (EZ) is verantwoordelijk voor de periodieke algemene rapportages aan de Europese Commissie en voor de monitoring van de staat van instandhouding van soorten en habitattypen op landelijk niveau. Het ministerie van EZ zorgt voor een landelijk monitoringssysteem. De gebiedsgerichte monitoring zal plaatsvinden op basis van de monitoringsparagraaf in de beheerplannen waarin ook rollen en verantwoordelijkheden zijn uitgewerkt. Voor zowel de landelijke als de gebiedsgerichte monitoring wordt momenteel - in samenhang - een programma van eisen ontwikkeld in overleg met de betrokken bevoegde gezagen (ministerie van EZ, ministerie van Infrastructuur en Milieu, ministerie van Defensie en de provincies (Interprovinciaal Overleg)). Zie ook paragraaf 1.5.1 van de Nota van Antwoord.

Nulsituatie of uitgangspunt

In paragraaf 3.18 van de Nota van Antwoord staat vermeld dat bij het vaststellen van de gebiedsdoelen niet is uitgegaan van een bepaald referentiejaar, zoals het moment van aanwijzing als Vogelrichtlijngebied of aanmelding als Habitatrictlijngebied. Bij het vaststellen van de doelen is gekeken naar de staat van instandhouding van de betreffende soort of het habitatype op landelijk niveau. Ook is gekeken naar de (minimaal) benodigde oppervlakte leefgebied en/of habitatype om een gunstige staat van instandhouding op landelijk niveau te realiseren.

Die (landelijke) staat van instandhouding vormde mede de basis voor vaststelling van de instandhoudingsdoelstellingen voor soorten en/of habitattypen per gebied. In de Nota's van toelichting bij de besluiten is aangegeven of voor een soort of habitatype in een concreet gebied een behoud- of herstelopgave geldt. Zo is bijvoorbeeld een behoudopgave geformuleerd als er onevenredige maatregelen nodig zouden zijn om het gebied een grotere bijdrage te laten leveren.

Realisatietermijnen

Zoals in paragraaf 3.16 van de Nota van Antwoord wordt gesteld, zijn termijnen onmisbaar om de realisatie van doelen te plannen. Deze planningen zijn grotendeels afhankelijk van regionale en zelfs lokale omstandigheden. Daardoor zijn de op te stellen beheerplannen de aangewezen plaats voor het bepalen van de realisatietermijnen. Om die reden is ervan afgezien realisatietermijnen in de aanwijzingsbesluiten op te nemen.

Flankerend beleid

In paragraaf 5.8 van de Nota van Antwoord staat als uitgangspunt geformuleerd dat de instandhoudingsdoelstellingen met behulp van bestaande budgetten worden gerealiseerd. De "bestaande budgetten" waaruit realisatie van de Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen gefinancierd moet worden, zijn grotendeels opgenomen in het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG) en de financiële middelen voor de bestrijding van verdroging in de zogenoemde TOP-lijst gebieden⁵⁸. Daarnaast is ook het bestaande beheerbudget voor Staatsbosbeheer een financieringsbron voor de instandhoudingsdoelstellingen. Waar de Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen gekoppeld zijn aan waterkwaliteit kunnen de additionele kosten worden gefinancierd via het spoor van de Kaderrichtlijn Water. Veel subsidiemogelijkheden voor inrichting en (agrarisch) natuurbeheer zijn met het ILG onder verantwoordelijkheid van de provincies gekomen. Daartoe behoren de maatregelen die vallen onder het Subsidiestelsel Natuur- & Landschapsbeheer (vanaf 2010) en de provinciale subsidieregelingen zoals de Subsidieregeling Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap (SKNL). Verder is er in het kader van het LIFE+-programma vanuit de Europese Commissie geld beschikbaar voor overheden en NGO's voor co-financiering van de ontwikkeling, implementatie, monitoring, evaluatie en communicatie van het Europees milieu- en natuurbeleid en van wetgeving op dit gebied, bijvoorbeeld voor projecten die gericht zijn op maatregelen voor behoud en herstel van Natura 2000-waarden.

---

⁵⁸ De door de provincies opgestelde lijsten met gebieden die in het kader van het verdrogingsbeleid met voorrang worden aangepakt.

4.2 SPECIFIEKE REACTIES OVER DE INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN

Een inspreker vindt dat op onduidelijke gronden de instandhoudingsdoelstellingen in het aanwijzingsbesluit worden afgezwakt ten opzichte van het profielendocument voor habitattypen, -soorten en vogelsoorten. Als er in het profielendocument wordt gesproken van een matig of zeer ongunstige staat van instandhouding dan wordt er volgens de inspreker in het aanwijzingsbesluit toch vaak gekozen voor een behoudsdoelstelling in plaats van voor de te verwachten uitbreiding- en hersteldoelstelling. De inspreker verzoekt om, indien van toepassing, in meer gevallen te kiezen voor de uitbreiding- of hersteldoelstelling.

In bijlage B.4 zijn de landelijke doelstellingen van alle Natura 2000-waarden waarvoor betreffende gebied is aangewezen nader uitgewerkt. Er is vermeld of de landelijke doelstelling aansluit op de landelijke staat van instandhouding van het habitatype of de soort. In de uitzonderlijke gevallen dat het niet aansluit, is dit toegelicht. Daarnaast is een overzicht gegeven in welke gebieden een doelstelling voor het betreffende habitatype of (vogel)soort is opgenomen, met daarbij het ambitieniveau (behoud of uitbreiding/verbetering). Indien een bepaalde waarde landelijk een uitbreiding- en/of een verbeterdoelstelling heeft zal dit, afhankelijk van de potentie en haalbaarheid, in de gebieden zijn doorvertaald. Afwijkingen van gebiedsdoelstellingen ten opzichte van de landelijke doelstelling zijn toegelicht.

Een inspreker ziet bij het Kierbeheer van de Haringvlietsluizen herstel mogelijkheden voor het habitatype schorren en zilte graslanden (H1330), dit zowel in oppervlakte als in kwaliteit in het Haringvliet, met name op het Quackgors. Ook bij de realisatie van Plan Zuiderdiep, waarbij het zoute getij rechtstreeks invloed heeft op de graslanden en polders aan het Zuiderdiep, zal het habitatype schorren en zilte graslanden, buitendijks (H1330A) op grote schaal tot ontwikkeling komen. Mogelijk zal dit ten koste kunnen gaan van slecht ontwikkelde vormen van ruigten en zomen, harig wilgenroosje (H6430B), welke aldus de inspreker vervolgens elders in het gebied ontwikkeld kunnen worden. De uitbreidingsdoelstelling van het habitatype ruigten en zomen (H6430) is dus volgens de inspreker gerechtvaardigd en noodzakelijk. Door de inspreker wordt ook verzocht in de tekst te verwerken dat kwaliteitsverbetering van het habitatype ruigten en zomen, harig wilgenroosje alleen tot stand kan komen bij een toename van de getijdendynamiek en een grotere brakke invloed in het gebied.

De zienswijze is niet overgenomen. Het habitatype schorren en zilte graslanden, buitendijks (H1330A) is verwijderd. Zie verder bijlage B.1.

Een inspreker verwacht dat de instandhoudingsdoelstellingen van habitatype schorren en zilte graslanden, buitendijks (H1330A) in de Zuiderdieppolders en de aangrenzende Scheelhoek een lichte achteruitgang zal veroorzaken van de bruine kiekendief (A081). De inspreker verwacht echter dat dit gecompenseerd zal worden door de ontwikkeling van de bruine kiekendief op Tiengemeten en rond het Spui.

De zienswijze heeft niet tot aanpassing van het besluit geleid. De behoudopgave voor de bruine kiekendief is niet beperkt tot de genoemde gebiedsdelen, maar is van toepassing op het gehele Natura 2000-gebied. Dit betekent dat het behoud van het broedgebied niet betekent dat dezelfde broedlocatie door de jaren heen behouden moet blijven. Daarnaast is het beheerplan bedoeld om de effecten van maatregelen te beoordelen, tegen elkaar af te wegen en eventueel knelpunten op te lossen. Zie voor H1330 het antwoord op bovenstaande zienswijze.

Een inspreker merkt op dat in een zoetwatergetijdengebied een gradiënt van zoet- naar brakwater kenmerkend is. De inspreker acht het herstellen van de getijdendynamiek in het Haringvliet essentieel voor een aantal habitattypen, waaronder ruigten en zomen, harig wilgenroosje (H6430B). Tevens verwacht de inspreker dat bij het verder openzetten van de Haringvlietsluizen in de omgeving van de Ventjagersplaten en elders in het Haringvliet de oorspronkelijke zoetwatergetijdennatuur met periodiek droogvallende slikken, driekantige bies en mattenbies zal terugkeren. De inspreker merkt op dat vanwege de natuurlijke dynamiek doelsoorten zouden kunnen afnemen of verdwijnen. De inspreker wenst dat bij periodieke evaluaties van de instandhouding dit wordt beoordeeld, en indien nodig de doelstellingen worden aangepast.

In 2015 vindt een herijking van het Natura 2000 doelendocument (2006) plaats. Dit kan aanleiding geven tot het aanpassen van de instandhoudingsdoelstellingen op landelijk niveau en op gebiedsniveau. Van grootschalig getijdeherstel door is overigens (voorlopig) geen sprake en eventuele negatieve effecten zullen derhalve beperkt blijven.

Een inspreker merkt op dat het habitattype vochtige alluviale bossen (H91E0) van nature niet of nauwelijks in het gebied voorkomt. De huidige aanwezigheid is volgens de inspreker een gevolg van de afsluiting van het Haringvliet. Verdere bosvorming is volgens de inspreker niet gewenst en staat op gespannen voet met andere instandhoudingsdoelstellingen die wel passend zijn.

De zienswijze heeft deels tot aanpassing van het besluit geleid. Het habitattype vochtige alluviale bossen, essen-iepenbossen (H91E0B) is verwijderd (zie verder bijlage B.1.). Het aangewezen subtype zachthoutoobossen (H91E0A) is echter wel in het gebied aanwezig. In paragraaf 4.4 van de Nota van toelichting is de locatie van de aangewezen habitattypen en soorten in het gebied globaal nader beschreven. Via zonering van de Natura 2000-doelen zijn niet of nauwelijks conflicten tussen de geformuleerde Natura 2000-doelen te verwachten. Het gewenste beheer voor het bereiken van de aangewezen instandhoudingsdoelstellingen van de habitattypen en soorten en daaruit volgende maatregelen zullen worden uitgewerkt in het beheerplan. Zie voor verdere informatie paragraaf 1.5.1 van de Nota van Antwoord.

Enkele insprekers zijn van mening dat de instandhoudingsdoelstellingen voor trekvissen (zeeprik (H1095), rivierprik (H1099), elft (H1102), fint (H1103) en de zalm (H1106)) zo vaag gedefinieerd zijn dat volstrekt onduidelijk is hoe de populatieontwikkeling en de eventuele invloed van de beroepsvisserij op trekvissen hierop beoordeeld kunnen worden. De inspreker vraagt om de benodigde rechtszekerheid te geven en meetbare doelen te formuleren. Er wordt tevens bezwaar gemaakt tegen het nu al aanwijzen van het gebied voor deze soorten. De insprekers zijn van mening dat het bevoegde gezag een maat moet hebben om effecten te kunnen beoordelen. Deze maat is onvoldoende beschreven, aldus insprekers. Insprekers vragen zich onder andere af uit hoeveel exemplaren een levensvatbare populatie elften en zalmen, en de beoogde uitbreiding van deze soorten, bestaat en hoe dit zich verhoudt tot de gebruikte maat "vangst per fuiketmaal" uit het Natura 2000 profielendocument (2006). Ook wordt specifiek opgemerkt dat de beschrijving van het doel voor de rivierprik en de fint in het Haringvliet niet duidelijk is, aangezien onduidelijk blijft welke uitbreiding er wordt nagestreefd en een maat voor het aantal finten gemist wordt. Tevens is een inspreker van mening dat het onduidelijk is hoe de uitbreiding van de populatie zeeprikken in het gebied Haringvliet gemeten wordt. Verder is het volgens een inspreker onduidelijk hoe de opgave van de zalm zich verhoudt tot de doelen van de bovenstroomse staten. Verschillende insprekers stellen voor het gebied aan te wijzen zonder deze trekvissen en een maat voor de populatieomvang in overleg met de bovenstroomse landen te ontwikkelen. Tevens stellen deze insprekers voor om een nulmeting voor deze soorten uit te voeren (gebruikmakend van deze maat) en dit gebied alsnog aan te wijzen voor deze soorten inclusief een maat en omvang van de populatie.

De zienswijzen hebben niet tot aanpassingen van het besluit geleid. Vanuit de Habitatrictlijn heeft Nederland de verplichting alle aanwezige habitattypen en soorten in de Natura 2000-gebieden aan te wijzen en te beschermen. Alleen de habitattypen en soorten die "aanwezig maar verwaarloosbaar" zijn, hoeven niet bij de instandhoudingsdoelstelling betrokken te worden. Nederland heeft bij de uitwerking van de doelen voor de vogelsoorten en slechts een beperkt aantal Habitatrictlijnsoorten (trekvissen behoren hier niet toe) aantallen genoemd in de instandhoudingsdoelstellingen. Dit is alleen gebeurd als er voldoende betrouwbare kwantitatieve data van de betreffende soort beschikbaar waren. Zie paragraaf 3.9 van de Nota van Antwoord. In het Natura 2000 profielendocument (2008) wordt een streefbeeld weergegeven bij de landelijke instandhoudingsdoelstelling. Voor de trekvissen betreft dit voor het aspect populatie bijvoorbeeld het aantal optrekkende exemplaren. Nederland heeft niet de verplichting op zich genomen een bepaald oud niveau te behouden of opnieuw te bereiken, wél om maatregelen te nemen die de natuurlijke flora en fauna van communautair belang in een gunstige staat van instandhouding houden of brengen. Een nulmeting is daarom niet aan de orde. Zie paragraaf 3.18 van de Nota van Antwoord. Ten tijde van het opstellen van de doelstellingen voor de trekvissen is overleg geweest met de aangrenzende Duitse deelstaat Nordrhein-Westfalen. Hoewel de Duitse aanpak enigszins verschilt wordt er in deze Duitse deelstaat gestreefd naar behoud en uitbreiding van de populatie van verschillende trekvissen. De

samenwerking wordt nog eens versterkt door de Internationale Commissie ter Bescherming van de Rijn (ICBR), waarbij lidstaten werkzaamheden ondersteunen om het ecologische herstel van wateren voor trekvissen in het stroomgebied van de Rijn te bevorderen. Deze werkzaamheden worden in het kader van het programma "Rijn 2020" van de ICBR en in het kader van verschillende EU richtlijnen, zoals de Habitatrictlijn (onderdeel Natura 2000) en de Kaderrichtlijn Water voortgezet.

In het beheerplan worden de instandhoudingsdoelstellingen voor het Natura 2000-gebied uitgewerkt in omvang, ruimte en tijd. Welke maatregelen noodzakelijk zullen zijn om deze instandhoudingsdoelstelling voor de soorten te kunnen behalen en welke consequenties deze zullen hebben voor de visserijsector, zal nader op ingegaan worden tijdens het beheerplanproces. Tijdens het beheerplanproces zullen tevens afspraken gemaakt worden over de monitoring van deze soorten in het gebied.

Een inspreker verzoekt de niet expliciet gemaakte verbetering van de kwaliteit van het leefgebied, door de toevoeging "onder andere", te schrappen in de toelichting op het doel van de fint (H1103).

De zienswijze is deels overgenomen.

De toevoeging "onder andere" in de toelichting op de instandhoudingsdoelstelling is vervangen door "met name", omdat dit beter verwoordt dat, naast eventuele mogelijke maatregelen om de kwaliteit van het leefgebied te verbeteren, naar verwachting het meeste effect door verbetering van de passeerbaarheid van barrières naar de grote rivieren vanuit zee zal worden bereikt. Tijdens het beheerplanproces zullen afspraken gemaakt worden over de maatregelen die noodzakelijk worden geacht om de kwaliteit te verbeteren.

Een inspreker stelt dat in de Habitatrictlijn expliciet het tot stand brengen van een coherent Europees Ecologisch Netwerk wordt genoemd om de habitats en soorten in een gunstige staat van instandhouding te waarborgen. De Habitatrictlijn (artikel 10) pleit tevens voor het bevorderen van adequaat beheer van elementen die essentieel zijn voor de migratie, geografische verdeling en de genetische uitwisseling van planten- en diersoorten. Zo is voor verschillende trekvissen het verbinden van de gebieden met voor hen verschillende gebruiksfuncties van belang, aldus inspreker. De inspreker is van mening dat het voor een aantal trekvissen onduidelijk is hoe hiermee wordt omgegaan. Een goed voorbeeld volgens de inspreker vormt het ontbreken van een opgave voor de zalm (H1106) in het ontwerp-aanwijzingsbesluit van de Voordelta (113) terwijl in het besluit voor Haringvliet (109) de gewenste verbetering van kwaliteit van het leefgebied juist wordt toegeschreven aan de verbinding met het Natura 2000-gebied de Voordelta (113). De voorkomende gevallen waarbij verbinding van de verschillende gebieden noodzakelijk is zouden een "lijnvormige" aanwijzing moeten krijgen, aldus inspreker. De inspreker verzoekt dan ook met het oog op het belang van het onderling verbinden van natuurgebieden het realiseren van de EHS voortvarend te hand te nemen en verbindingen op te nemen in de aanwijzingsbesluiten als noodzakelijke schakels in het Natura 2000-netwerk voor het waarborgen van de gunstige staat van instandhouding.

De zienswijze heeft niet tot aanpassing van het besluit geleid. De vermelding van de zalm in bijlage II van de Habitatrictlijn is beperkt tot zoete wateren (met uitzondering van de Finse populaties). Hoewel de Voordelta (113) belangrijk is voor deze soort is dan ook geen instandhoudingsdoelstelling opgenomen voor dit zoute gebied. Waterbeheerders hebben het opheffen van migratiebarrières en het herstel van leefgebieden geïdentificeerd als een belangrijke maatregel om een gezonde visstand in een watersysteem te bereiken en te behouden. Bereikbaarheid van paai- en opgroeigebieden voor vissen heeft inmiddels een vaste plek in het Europese en landelijk beleid.

Een inspreker merkt op dat het dekkingspercentage van de Habitatrictlijnsoort bittervoorn (H1134) in Natura 2000 gebieden op 30% ligt. Gezien de matig gunstige staat van instandhouding en groot Europees belang van Nederland voor de soort vindt de inspreker dit een laag percentage. In de overige gebieden (70%) is de soort sterk afhankelijk van een juist (sloot)beheer dat vaak niet optimaal is en ook niet gegarandeerd kan worden door de gedragscodes (of worden niet of nauwelijks nageleefd; bijvoorbeeld terugzetten van zoetwattmosselen).

Voor enkele verspreid over het land voorkomende habitattypen, die in voldoende mate in gebieden zijn vertegenwoordigd welke voor andere waarden zijn opgenomen, zijn geen gebieden geselecteerd. Dit geldt onder meer voor de bittervoorn (H1134) (zie paragraaf 4.3.2 van deze Nota van toelichting). Vanwege deze

brede verspreiding wordt slechts een relatief beperkt aandeel afgedekt door de Natura 2000-gebieden. De landelijke doelstelling van de soort is op het aspect leefgebied beoordeeld als gunstig, wat zich heeft vertaald in een behoudsdoelstelling, zowel landelijk als in de gebieden waar de soort als doel is opgenomen. Het streven is om de grote populaties van de bittervoorn in kernleefgebieden binnen het Natura 2000-netwerk bestendig te maken (Natura 2000 doelendocument, 2006). Buiten de Natura 2000-gebieden geniet de soort bescherming middels de Flora- en faunawet.

Een inspreker vraagt zich af of de instandhoudingsdoelstelling voor de bittervoorn (H1134) wel realistisch is, indien er door de kier in de sluizen een grotere dynamiek in het Haringvliet komt.

De zienswijze heeft niet tot aanpassing van het besluit geleid. De bittervoorn is een vis van stilstaand zoet water. Waarschijnlijk was het Haringvliet van oudsher al geen geschikt leefmilieu voor de bittervoorn (te brak). Binnen de begrenzing van het Natura 2000-gebied Haringvliet zijn echter enkele waarnemingen van de bittervoorn bekend. Het eiland Tiengemeten biedt potentie voor deze soort. Zie paragraaf 5.4 van de Nota van toelichting voor de toelichting op het doel, welke op termijn een achteruitgang toestaat voor deze soort in dit gebied.

Een inspreker stelt de vraag uit hoeveel exemplaren een levensvatbare populatie rivierdonderpadden (H1163) bestaat en hoe dit zich verhoudt tot een aantal per kilometerhok.

De zienswijze heeft niet geleid tot aanpassing van het besluit. Een levensvatbare populatie bestaat uit minimaal 500 volwassen individuen per leefgebied (zoals een beek of een meer). Aantallen per kilometerhok zijn niet op voorhand te geven aangezien dit afhangt van het aantal kilometerhokken waarover het betreffende leefgebied is verdeeld.

Een inspreker benadrukt dat voor een duurzame en veilige populatie van de noordse woelmuis (H1340) er meer dynamiek in het gebied gewenst is.

Het gewenste beheer voor het bereiken van de aangewezen instandhoudingsdoelstellingen van de habitattypen en soorten en daaruit volgende maatregelen zullen worden uitgewerkt in het beheerplan. Zie voor verdere informatie paragraaf 1.5.1 van de Nota van Antwoord.

Een inspreker is van mening dat er zich nooit een levensvatbare populatie noordse woelmuizen (H1340) in dit gebied kan vestigen door de aanwezigheid van vele roofvogels en de bestrijding van alle muizen op de agrarische polders.

De zienswijze heeft niet aanpassing van het besluit geleid. Elk gebied herbergt de bij dat gebied genoemde habitattypen en/of soorten, wat niet betekent dat deze overall in het gebied gevonden kunnen worden. Het gebied Haringvliet behoort tot een van de belangrijkste gebieden voor de noordse woelmuis waar een groot en kwalitatief relatief goed leefgebied aanwezig is. In paragraaf 4.4 van de Nota van toelichting zijn de locaties van de genoemde habitattypen en soorten in het gebied globaal nader beschreven. Het gewenste beheer voor het bereiken van de aangewezen instandhoudingsdoelstellingen van de habitattypen en soorten en daaruit volgende maatregelen zullen worden uitgewerkt in het beheerplan. Zie voor verdere informatie paragraaf 1.5.1 van de Nota van Antwoord.

Een inspreker acht het voor de vogelsoorten belangrijk dat het seizoensgemiddelde, het maximum, en de verdeling over de maanden telkens worden vermeld. Deze geven een essentieel inzicht bij de verdere uitwerking en beoordeling van beheer en gebruik. De nu aangegeven aantallen geven te weinig inzicht voor het beheerplan.

Het gehanteerde seizoensgemiddelde is gebaseerd op de aantallen per maand. Hierdoor geeft dit getal een duidelijk beeld van het gebruik van het gebied gedurende het jaar. Dit aantal geeft ook duidelijk het belang binnen Nederland van elk aangewezen gebied weer. Seizoensmaxima en de verdeling over de maanden kunnen erg fluctueren en kunnen ook sterk beïnvloed zijn door externe factoren. Een te gedetailleerde en strikte uitleg van de instandhoudingsdoelstelling, waarbij niet alleen een bepaalde draagkracht wordt

nagestreefd maar ook bepaalde aantallen per maand en een zeker seizoensmaximum, is in strijd met de geest van het Natura 2000 doelendocument dat op gebiedsniveau een zekere ruimte wil laten voor een nadere invulling van de instandhoudingsdoelstellingen.

Volgens meerdere insprekers zal eerst de ganzenproblematiek moeten worden aangepakt (kluten worden bijvoorbeeld verdreven door grote getale (overzomerende) ganzen) voordat er een nieuw beheer kan worden uitgestippeld. Volgens de insprekers trekt de aanwijzing van de polders tot Habitatrictlijngebied juist meer ganzen aan die de huidige flora en fauna verder verstoren.

De zienswijze heeft geleid tot aanpassingen van het besluit. Aan de toelichtingen op de instandhoudingsdoelstellingen voor de ganzen is toegevoegd dat deze geen betrekking hebben op overzomerende ganzen. Indien overzomerende ganzen het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen onder druk zetten kunnen Gedeputeerde Staten van de provincies maatregelen nemen. De minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit heeft daartoe richtlijnen voor provincies opgesteld⁵⁹. In het beheerplan kan dit nader uitgewerkt worden.

Een inspreker is van mening dat het Natura 2000-gebied Haringvliet ten onrechte is aangewezen als speciale beschermingszone voor onder andere de kolgans (A041), dwerggans (A042), grauwe gans (A043), brandgans (A045), kuifeend (A061), visarend (A094), grutto (A156) en rietzanger (A295). Volgens de inspreker komen deze vogelsoorten exclusief dan wel voornamelijk voor in zoetwater. Aangezien Haringvliet door in werking treden van het "Kierbesluit" zal gaan verzilten verdwijnt voor deze vogelsoorten juist de leefomgeving.

De zienswijze is niet overgenomen. Nederland heeft in het jaar 2000 op grond van de Vogelrichtlijn dit gebied aangewezen voor alle genoemde vogelsoorten, met uitzondering van de dwerggans (de dwerggans is met het onderhavige besluit toegevoegd: zie bijlage B.2 van deze Nota van toelichting). Bij de selectie en begrenzing in 2000 speelden alleen ecologische overwegingen een rol. Dit gebied is alleen aangewezen voor de soorten waarvoor het van landelijke betekenis is. Dit betekent dat de genoemde soorten hebben voldaan aan de criteria die zijn genoemd in bijlage B.2 van deze Nota van toelichting. Met het onderhavige besluit is daarin geen wijziging aangebracht, met uitzondering van de dwerggans. Voor het Haringvliet zijn de doelen in overeenstemming met de afspraken in het Natura 2000 doelendocument (2006) over "verzoeting versus verzouting".

Het Haringvliet zal indien de Haringvlietsluizen deels open worden gezet geen zoutwatergetijdegebied worden. Er komt dan een gradiënt naar zoet water in de westelijke helft van het Haringvliet en er is geen sprake van getijdeherstel. Uit de MER die is uitgevoerd voor het "Kierbesluit"⁶⁰ is gebleken dat voor de genoemde soorten effecten van een mogelijke Kier waarschijnlijk beperkt zijn of uitblijven. Alleen de kuifeend zou een achteruitgang kunnen laten zien, vanwege een mogelijke afname van driehoeksmosselen, het belangrijkste voedsel voor die soort. Op termijn zou daar in het aanwijzingsbesluit rekening mee gehouden kunnen worden.

Een inspreker is van mening dat de aantalschattingen bij de instandhoudingsdoelstellingen van de bruine kiekendief (A081) en de blauwborst (A272) niet kloppen. Tevens meent de inspreker dat er bij hen niks bekend is over een afname van de visarend (A094) sinds 1995.

De zienswijze is deels overgenomen. Conform de systematiek is het aantal broedparen voor de blauwborst aangepast naar 410 broedparen. Dit aantal is ontleend aan SOVON & CBS (2005). Voor de visarend is de desbetreffende passage in de toelichting op het doel verwijderd. Het aantal broedparen van de bruine kiekendief is gelijk gebleven. Volgens de systematiek is de draagkracht in de doelstelling zo gekozen dat deze gelijk is aan het vijfjarig gemiddelde 1999-2003 volgens SOVON & CBS (2005).

⁵⁹ Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (2007): handreiking voor beleid ten aanzien van overzomerende ganzen, richtlijnen voor provincies en faunabeheereenheden ten aanzien van overzomerende ganzen.

⁶⁰ MER Beheer Haringvlietsluizen, Deelrapport 'Ecologie en Landschap' De werkgroep Ecologie en Landschap, RWS, notanummer: apv 98/103

Een inspreker noemt dat bij de populatiegrootte voor de kluut (A132) abusievelijk 2.000 paren is vermeld. Dit moet 200 zijn, een aantal dat ook in het vorige gebiedendocument wordt genoemd. Een andere inspreker vindt dat bij de instandhoudingsdoelstellingen de populatiegrootte van de kluut op gemiddeld 200 vogels moet staan in plaats van 160.

De zienswijzen zijn niet overgenomen. Het aantal van 2.000 betreft een regionale doelstelling voor de Delta. Zie paragraaf 4.1 van deze bijlage C voor een verdere toelichting op de regionale doelen voor kustbroedvogels in de Delta.

Een inspreker acht het landelijke doel van 400 broedparen voor de strandplevier (A138) te laag en stelt voor dit te verhogen naar 500 broedparen. Er dient een herstel van 50% van de historische broedpopulatie (referentiejaar 1950) te worden geformuleerd (Beschermingsplan Duin- en kustvogels in prep.). De inspreker geeft ook aan dat zelfs uitgaande van een landelijk herstel van 400 broedparen (waarvan 300 paar in Natura 2000-gebieden voorkomen) slechts voor 276 broedparen in Natura 2000-gebieden een doel gesteld is. Voor de overige 24 broedparen dienen volgens de inspreker doelen te worden geformuleerd verdeeld over Natura 2000-gebieden waarvoor de soort is aangewezen (waaronder Haringvliet), zowel op regionaal- als gebiedsniveau.

De zienswijzen zijn deels overgenomen. Er is getracht meer duidelijkheid te geven op gebiedsniveau aan de hand van een indicatie van het relatieve belang van het Haringvliet. Het gaat om het relatieve belang ten opzichte van het regionale doelniveau door het noemen van minimale en maximale gemiddelden (1999-2008) van het betreffende gebied: "In de periode 1999-2008 broedde minimaal ..% en maximaal ..% van het regionale doelniveau van het Deltagebied in het onderhavige gebied". Aan de hand van deze percentages kunnen de instandhoudingsdoelstellingen van een soort in het betreffende gebied verder worden uitgewerkt in het beheerplan.

Het verzoek om het landelijke doel te verhogen naar 500 broedparen is niet overgenomen. Het gevraagde landelijke doelniveau betreft 50% van de historische referentie in het begin van de vorige eeuw (1.000 broedparen). Een reconstructie van de populatieontwikkeling in de 20e eeuw⁶¹ vermeldt echter een lager getal (900 broedparen). Verder is het onduidelijk waar het percentage van 50, die de inspreker noemt, aan is ontleend. Het is in feite een correctiefactor voor verloren gegane broedgebieden die niet meer hersteld kunnen worden. Deze is aan de hoge kant want stranden waar de soort ongestoord kan nestelen en jongen grootbrengen zijn eigenlijk alleen nog aanwezig in beschermde gebieden (in Wadden- en Deltagebied). Door de aanleg en versterking van kustverdediging, de aanleg van haventerreinen (Europoort, Sloegebied) en de uitvoering van de Deltawerken zijn ook veel broedplaatsen verloren gegaan. Beschermde broedgebieden (met name in reservaten) bieden daarvoor maar beperkt soelaas. Er is dus zeker meer dan 50% van het geschikte broedareaal verloren gegaan en niet meer te herstellen. De vaststelling van het landelijk doelniveau is vastgesteld aan de hand van de actuele en potentiële situatie in de huidige broedgebieden. Dit is een werkwijze die ook in de juridische analyse van Bastmeijer, de Bruin & Verschuuren⁶² wordt aanbevolen. Aan de hand hiervan is een doelniveau van 400 vastgesteld dat overeenkomt met de broedpopulatie in de periode 1991-1995. In de jaren zeventig en tachtig van de vorige eeuw kon de soort nog profiteren van de uitvoering van de Deltawerken waarbij door afdamming en opspuit- en graafwerkzaamheden veel tijdelijke broedplaatsen ontstonden.

Het verzoek om 24 broedparen te verdelen over onder andere het Haringvliet is niet overgenomen. Bij het opstellen van instandhoudingsdoelstellingen wordt gekeken naar de populatieontwikkeling op gebiedsniveau (of op regionaal niveau voor enkele soorten waaronder de strandplevier), de historische potentie en de mogelijkheden die er zijn voor uitbreiding van de omvang en/of verbetering van de kwaliteit van het leefgebied en/of herstel van de populatie. Voor de Deltaregio, waaronder het Haringvliet, wordt een hoger doel dan 220 broedparen om die redenen voornamelijk niet realistisch geacht.

⁶¹ Meininger & Arts (1997): De Strandplevier *Charadrius alexandrinus* als broedvogel in Nederland in de 20^e eeuw. *Limosa* 70: 41-60.

⁶² Bastmeijer, C.J., de Bruin, M.K. & Verschuuren J.M. (2008): Concept-aanwijzingsbesluiten getoetst, Natura 2000 in Nederland. Een onderzoek in opdracht van Vogelbescherming Nederland naar de juridische kwaliteit van de conceptaanwijzingsbesluiten voor geselecteerde Natura 2000-gebieden. Eindrapport. Centrum voor wetgevingsvraagstukken, Universiteit van Tilburg, Tilburg.

Voor de grote stern (A191), die alleen in Natura 2000-gebieden voorkomt, is een landelijk hersteldoel van 25.000 broedparen geformuleerd. Een inspreker merkt op dat er voor slechts 13.500 broedparen een doelstelling opgesteld is. De inspreker wenst dat het resterende, landelijk te herstellen aantal broedparen (11.500) over de gebieden waarvoor de soort is aangewezen verdeeld wordt, waaronder Haringvliet. De inspreker vraagt een herstelopgave voor de gebieden te formuleren en daarbij concrete aantallen te noemen (op zowel regionaal- als gebiedsniveau).

De zienswijze is deels overgenomen. Er is getracht meer duidelijkheid te geven op gebiedsniveau aan de hand van een indicatie van het relatieve belang van het Haringvliet. Het gaat om het relatieve belang ten opzichte van het regionale doelniveau door het noemen van minimale en maximale gemiddelden (1999-2008) van het betreffende gebied: "In de periode 1999-2008 broedde minimaal ..% en maximaal ..% van het regionale doelniveau van het Deltagebied in het onderhavige gebied". Aan de hand van deze percentages kunnen de instandhoudingsdoelstellingen van een soort in het betreffende gebied verder worden uitgewerkt in het beheerplan. De landelijke doelstelling van de grote stern is inmiddels verlaagd van 25.000 naar 22.200 broedparen⁶³. De draagkracht voor deze soort voor de Waddenzee en het Deltagebied (Haringvliet (109), Grevelingen (115), Oosterschelde (118) en Westerschelde & Saeftinghe (122)) bedraagt tezamen 22.200 paren, waarmee aan de landelijk populatiedoelstelling "herstel populatie tot 22.200 paren" zal worden voldaan. Gezien die bijdrage is op regionaal niveau en voor het Haringvliet geen herstelopgave voor de populatie nodig.

Een inspreker begrijpt niet dat er geen herstelopgave voor de grote stern (A191) is geformuleerd aangezien de populatie van deze vogel momenteel slechts langzaam stijgt. In de Delta zouden er nog te weinig geschikte broedplaatsen zijn. Volgens de inspreker zou de na te streven populatie in de Delta 10.000 broedparen moeten zijn.

De zienswijze is niet overgenomen. De trend is op Deltaniveau inderdaad na het jaar 2000 negatief geworden maar de keuze voor een behoudopgave is desondanks gehandhaafd. Een herstelopgave voor de Delta ten behoeve van een populatieniveau hoger dan de populatiedoelstelling van 6.200 broedparen wordt niet realistisch geacht, gelet op het verminderd aanbod aan natuurlijke broedplaatsen (uitvoering Deltawerken, verdwijning vogeleiland De Beer) en de verslechtering van het voedselaanbod. Ook wordt opgemerkt dat rond 1990 een nieuwe broedplaats in Zeebrugge (Vlaanderen) is ontstaan (recent 1.000-4.000 paren) hetgeen mogelijk ten koste is gegaan van de Zeeuwse broedpopulatie. Daarnaast is er gezien de hoogte van het landelijke populatiedoel geen aanleiding om de bijdrage van de Delta daaraan te verhogen (zie ook de voorafgaande zienswijze).

Meerdere insprekers vinden dat alle ganzen uit de instandhoudingsdoelstellingen moeten worden geschrappt omdat de ganzenpopulatie op de Zuid-Hollandse eilanden onevenredig groot is.

De zienswijze is niet overgenomen. Het gebied is in 2000 voor een aantal ganzensoorten aangewezen. Nederland heeft een grote internationale verplichting om de diverse ganzensoorten in een gunstige staat van instandhouding te houden of te brengen. Om die reden zijn er in dit gebied instandhoudingsdoelstellingen opgenomen voor de kolgans (A041), dwerggans (A042), grauwe gans (A043) en brandgans (A045).

Een inspreker is van mening dat gezien de grote hoeveelheid broedende grauwe ganzen (A043) het niet meer houdbaar is de grauwe gans niet als broedvogel aan te wijzen, helemaal omdat Haringvliet een erg belangrijk gebied is voor de grauwe gans. Indien het juridisch niet mogelijk is om de grauwe gans direct aan te melden als broedvogel, dan verzoekt de inspreker dit te doen zodra dit juridisch wel mogelijk is.

De zienswijze is niet overgenomen. Er zijn geen Vogelrichtlijngebieden specifiek aangewezen voor broedende grauwe ganzen, omdat de bescherming van Natura 2000 zich uitsluitend richt op de grauwe gans als niet-broedvogel (c.q. doortrekkende, overwinterende, ruiende vogels). De grauwe gans als broedvogel behoort dan ook niet tot de waarden waarvoor gebieden zijn aangewezen (Nota van Antwoord Vogelrichtlijn 2000,

⁶³ Wijzigingsbesluit Natura 2000-gebied Westerschelde & Saeftinghe (Stcrt. 2012, 19571).

deel 1). Veel van de in Nederland broedende grauwe ganzen vertonen nauwelijks trekgedrag en vallen daarmee ook niet onder de doelstellingen van artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn, waarop het eventuele aanwijzen van gebieden voor broedende grauwe ganzen zou moeten berusten. Het tweede lid van artikel 4 heeft immers slechts betrekking op "niet in bijlage I genoemde en geregeld voorkomende trekvogels". Bij de toekomstige evaluatie van het Natura 2000 doelendocument kunnen eventueel soorten worden toegevoegd of verwijderd, maar bij de grauwe gans als broedvogel ligt dit om bovengenoemde redenen vooralsnog niet voor de hand.

5 REACTIES OVER DE RECHTSGEVOLGEN

Er wordt door diverse insprekers gewezen op het feit dat de gevolgen van het huidig gevoerde natuurbeleid een onevenredige belasting vormen voor de recreatie en agrariërs in en om het Natura 2000-gebied Haringvliet. Men stelt dat het onmogelijk is om op basis van de stukken te bepalen wat de gevolgen van de aanwijzing zijn voor de individuele bedrijfsvoering. De scheiding in tijd tussen het aanwijzingsbesluit en het beheerplan wordt daarvoor verantwoordelijk gehouden. Daarnaast worden er veel opmerkingen gemaakt en vragen gesteld over de diverse facetten van bestaand gebruik, de externe werking, de relatie met het toetsingskader Ammoniak en Natura 2000, de relatie met de Kaderrichtlijn Water en de relatie met bestemmingsplannen en andere ruimtelijke plannen, zoals plaatsing van windmolens. Enkele insprekers wijzen er op dat 1 oktober 2005 (de inwerkingtreding van de Natuurbeschermingswet 1998) niet als peildatum voor bestaand gebruik kan dienstdoen.

Met betrekking tot de hierboven genoemde argumenten worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Externe werking

Het is moeilijk aan te geven wat de precieze omvang van de externe werking van een bepaalde activiteit is. In paragraaf 4.3 van de Nota van Antwoord staat dat dit afhangt van de aard van de activiteit zelf, de intensiteit ervan en de gevoeligheid van de aanwezige habitattypen en soorten. Het valt op voorhand dus niet te zeggen of er beïnvloeding plaatsvindt. Dat betekent dat wanneer niet uitgesloten kan worden dat een Natura 2000-gebied door een bepaalde activiteit wordt beïnvloed, er bekeken moet worden of er op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 een vergunningplicht voor een bepaalde activiteit aan de orde is. Het is dus evenmin aan te geven waar de externe werking van een bepaalde activiteit eindigt.

In het beheerplan zal duidelijkheid gegeven worden voor welke activiteiten een vergunningplicht aan de orde kan zijn. De afstand tussen de locatie van de activiteit en de te beschermen natuurwaarden is daarbij niet altijd doorslaggevend; het gaat er om of een bepaalde activiteit al dan niet de natuurlijke kenmerken van een Natura 2000-gebied, waar habitattypen en leefgebieden van soorten onderdeel van uitmaken, kan aantasten.

Rond de Natura 2000-gebieden wordt, volgens sommige insprekers, een beschermingszone ingesteld van 3.000 meter. Dat is echter niet van toepassing op de beoordeling van effecten op Natura 2000-gebieden. In het kader van de Interimwet ammoniak en veehouderij⁶⁴ werd in verband met de ammoniakdepositie een zone van 3.000 meter gehanteerd. Binnen die zone was de beïnvloeding door een veehouderijbedrijf van verzuringsgevoelig gebied nog meetbaar. Tot deze grens kon een vergunningplicht voor deze verzuringsgevoelige gebieden aan de orde zijn. Deze grens is inmiddels vervallen. Natura 2000 is gericht op de bescherming van de in het gebied voorkomende habitattypen en soorten. Een exacte grens waar de externe werking ophoudt, is in algemene zin niet aan te geven. Dit wordt van geval tot geval beoordeeld. Bepalend is dus niet de afstand, maar of er sprake kan zijn van verslechtering of significante verstoring van natuurwaarden in het betreffende gebied.

Beschermde natuurmonumenten

In de paragrafen 3.15, 4.6.4 en 4.6.9 van de Nota van Antwoord staat dat een belangrijk deel van de aan te wijzen Natura 2000-gebieden, zoals dit gebied, reeds onder de oude Natuurbeschermingswet als beschermd of als staatsnatuurmonument was aangewezen. Op grond van artikel 15a van de Natuurbeschermingswet 1998 vervalt een besluit tot aanwijzing van een beschermd natuurmonument zodra het gebied is aangewezen als Natura 2000-gebied en voor zover het beschermd natuurmonument binnen dat Natura 2000-gebied ligt. Dat betekent dat wanneer een deel van het beschermd natuurmonument buiten het Natura 2000-gebied ligt, de oude aanwijzing als natuurmonument voor dat gebiedsdeel van kracht blijft. Voor Vogelrichtlijngebieden was dit reeds aan de orde.

De instandhoudingsdoelstelling heeft, voor het deel van het Natura 2000-gebied waarop de aanwijzing als beschermd natuurmonument betrekking had, vanaf dat moment mede betrekking op de doelstellingen van dat beschermd natuurmonument ten aanzien van het behoud, herstel en de ontwikkeling van het

⁶⁴ Wet van 9 juni 1994, houdende tijdelijke regeling inzake de ammoniakdepositie veroorzaakt door veehouderijen (Interimwet ammoniak en veehouderij). Staatsblad 1994, nr. 634.

natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis. Bepalingen uit de aanwijzingen tot beschermd natuurmonument over natuurschoon, rust, stilte en over de natuurwetenschappelijke betekenis van het beschermde natuurmonument blijven gewoon van kracht en kunnen mede de inhoud van het beheerplan gaan bepalen. Zie voor verdere toelichting met betrekking tot beschermde natuurmonumenten paragraaf 5.7 Beschermde natuurmonumenten van de Nota van toelichting.

Bestaand gebruik: peildatum en vergunningplicht

Het aanwijzen van een Natura 2000-gebied leidt niet tot een verbod op het verrichten van bepaalde handelingen zoals fietsen, wandelen of het laten loslopen van de hond. In het aanwijzingsbesluit staat alleen voor welke waarden het gebied is aangewezen, welke instandhoudingsdoelstellingen gelden en wat de grens van het betreffende gebied is. In het besluit zelf is niet aangegeven of, en onder welke voorwaarden, een activiteit kan worden toegestaan.

Op grond van de huidige Natuurbeschermingswet 1998 geldt een vergunningplicht voor activiteiten in en om Natura 2000-gebieden die gelet op de instandhoudingsdoelstellingen van het gebied de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van soorten in een Natura 2000-gebied kunnen verslechteren of een significant verstorend effect kunnen hebben op de soorten waarvoor het gebied is aangewezen.

In de wet is op deze vergunningplicht een uitzondering gemaakt voor bestaand gebruik. Bestaand gebruik is als gevolg van de wijziging van de Natuurbeschermingswet 1998 door de Crisis- en herstelwet altijd vergunningvrij, tenzij het gebruik een project is dat niet direct verband houdt met of nodig is voor het beheer van een Natura 2000-gebied, maar dat afzonderlijk of in combinatie met andere projecten of plannen significante gevolgen kan hebben voor het desbetreffende Natura 2000-gebied. De Natuurbeschermingswet 1998 omschrijft bestaand gebruik als *“gebruik dat op 31 maart 2010 bekend is, of redelijkerwijs bekend had kunnen zijn bij het bevoegd gezag.”*

Om te voorkomen dat het bestaand gebruik de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van soorten in een Natura 2000-gebied verslechtert en dat er door bestaand gebruik storende factoren optreden die gelet op de instandhoudingsdoelstellingen een significant effect kunnen hebben op de soorten waarvoor het gebied is aangewezen draagt het bevoegd gezag de verantwoordelijkheid dat er in het gebied passende maatregelen genomen worden. In het uiterste geval kan dit betekenen dat op last van het bevoegd gezag het bestaande gebruik wordt stilgelegd.

In het beheerplan zal het bestaand gebruik beschreven moeten worden en zal zo nodig aan voorwaarden worden gebonden.

Doorwerking aanwijzing in andere plannen

De verplichting om Natura 2000-gebieden aan te wijzen volgt direct uit de Habitatrichtlijn en uit de Vogelrichtlijn. Mede op basis van Europeesrechtelijke uitspraken kan er bij de selectie en bij de begrenzing van Natura 2000-gebieden uitsluitend van ecologische criteria worden uitgegaan. Dat betekent in de praktijk dat de grenzen van deze gebieden zijn bepaald door het gebruik dat de betreffende planten- en diersoorten van het gebied maken. Terreindelen die van mindere kwaliteit zijn, kunnen deel uitmaken van Natura 2000-gebieden als herstel van die terreinen haalbaar is en als ze nodig zijn voor de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen. Daardoor zal de begrenzing van zo'n gebied niet in alle gevallen overeenkomen met de bestemming die in een vastgesteld bestemmingsplan aan het gebied is toegekend. In het uiterste geval zou dat kunnen betekenen dat een bepaalde bestemming die in een bestemmingsplan aan zo'n gebied rechtsgeldig is toegekend, toch niet gerealiseerd kan worden, omdat daarvoor geen vergunning op basis van de Natuurbeschermingswet 1998 kan worden verleend. In paragrafen 4.2 en 6.1 van de Nota van Antwoord wordt hierop verder ingegaan. Ook voor reconstructieplannen⁶⁵, provinciale waterplannen en waterbeheerplannen van de waterschappen geldt een gelijksoortige situatie. Het kan zijn dat dit soort plannen nog onvoldoende concreet zijn om ze op de gevolgen voor Natura 2000-gebieden te toetsen, maar

⁶⁵ Plannen op grond van de Wet van 31 januari 2002, houdende regels inzake de reconstructie van concentratiegebieden (Reconstructiewet concentratiegebieden). Staatsblad 2002, nr. 115.

op een gegeven moment zullen al deze plannen, al dan niet bij hun nadere uitwerking, bij het opstellen van beheerplannen afgestemd worden (paragraaf 6.3.2 van de Nota van Antwoord).

Veiligheid waterkering en kustbeheer in relatie tot Natura 2000

De veiligheid van de gebieden geldt als een dwingende reden van groot openbaar belang die, bij afwezigheid van alternatieven, ingrepen met een significant effect in het Natura 2000-gebied rechtvaardigen. Dat betekent dat Natura 2000 het waarborgen van de (kust- en water)veiligheid niet in de weg zal staan. Zie ook paragraaf 6.3.3 van de Nota van Antwoord. Projecten, plannen en afspraken die verband houden met het kustbeheer komen aan de orde in de Natura 2000-beheerplannen (paragraaf 1.1.8 van de Nota van Antwoord).

Relatie met stikstof

Stikstof is een groot probleem bij de implementatie van Natura 2000 en daarmee het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen. Van de 166 aangewezen natuurgebieden in Nederland zijn er 133 stikstofgevoelig. In Nederland wordt het probleem van stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden zwaarder gevoeld dan in de ons omringende landen. Dat heeft te maken met het feit dat we in een dicht bevolkt land leven, waarin kwetsbare natuur en bijvoorbeeld (snel)wegen dicht bij elkaar liggen. Om de instandhoudingsdoelstellingen te kunnen realiseren moet de neerslag van stikstof uit vooral landbouw, verkeer en industrie minder worden.

Tegen die achtergrond is het steeds moeilijker vergunningen te verlenen voor nieuwe economische activiteiten die tot extra uitstoot van stikstof (kunnen) leiden in en rond de natuurgebieden. Projecten kunnen alleen doorgang vinden indien aangetoond kan worden dat er geen verslechtering van de kwaliteit van de habitats⁶⁶ optreden en de instandhoudingsdoelstellingen van een gebied niet in gevaar komen.

In het Natura 2000-gebied Haringvliet zijn de aangewezen habitattypen, voor zover bekend, weinig gevoelig voor stikstof⁶⁷.

In 2007 is het toetsingskader ammoniak en Natura 2000 vastgesteld. Met behulp van dit toetsingskader konden provincies relatief eenvoudig beoordelen of er zich nieuwe bedrijven konden vestigen. In maart 2008 oordeelde de Raad van State dat dit toetsingskader onvoldoende zekerheid biedt over het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen. Naar aanleiding van deze uitspraak heeft de minister van het voormalig ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit de Taskforce Trojan ingesteld. Deze Taskforce heeft vervolgens een handreiking opgeleverd waarmee het bevoegd gezag maatwerk kan leveren bij de beoordeling van (nieuwe) activiteiten. Deze maatwerkoplossing bleek echter niet altijd werkbaar in de praktijk. Vervolgens is de commissie Huys gevraagd om een advies. Samengevat luidde dit advies dat er ruimte is voor economische ontwikkeling in Natura 2000 gebieden mits wordt zeker gesteld dat ecologische en economische doelen gelijktijdig en in samenhang worden beschouwd. Om dat uitgangspunt in de praktijk toepasbaar te maken is er gestart met de programmatische aanpak stikstof (PAS).

Duidelijk is dat het stikstofprobleem te groot is voor één partij. Essentie is dat de PAS in beeld brengt wat de bijdrage op verschillende niveaus (generiek, provinciaal, gebiedsgericht) en van verschillende sectoren (landbouw, verkeer, industrie) is aan de oplossing van het probleem. Onder oplossing verstaan we het geleidelijk maar onvermijdelijk omlaag brengen van de stikstofdepositie, waardoor de instandhoudingsdoelstellingen gerealiseerd kunnen worden, maar waarbij economische ontwikkelingen mogelijk blijven. Dit wil niet zeggen dat iedere economische ontwikkeling mogelijk blijft. Het incalculeren van ruimte voor economische ontwikkelingen (ontwikkelingsruimte) maakt onderdeel uit van de aanpak.

Meer informatie over de stand van zaken rond de PAS is te vinden op de website: <http://pas.natura2000.nl/>

⁶⁶ Het betreft zowel stikstofgevoelige habitattypen als stikstofgevoelige leefgebieden van Natura 2000-soorten.

⁶⁷ Van Dobben en Van Hinsberg (2008): Overzicht van kritische depositiewaarden voor stikstof, toegepast op habitattypen en Natura 2000-gebieden. Alterra-rapport 1654.

Kaderrichtlijn Water

Haringvliet maakt deel uit van het stroomgebiedbeheerplan voor de Maas⁶⁸ dat het in kader van de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) vastgesteld is. Natura 2000-gebieden zijn in de stroomgebiedbeheerplannen opgenomen als gebieden waar water een bijzondere bescherming behoeft. De in de stroomgebiedbeheerplannen opgenomen milieudoelstellingen en bijbehorende maatregelen moeten dan ook overeenstemmen met de doelen van Natura 2000. De afstemming van doelen en de weergave daarvan in het stroomgebiedbeheerplan beperkt zich tot die delen van de doelstellingen van Natura 2000 die een relatie hebben met de ecologische of chemische kwaliteit van het water.

Het stroomgebiedbeheerplan wordt uitgewerkt in de provinciale waterplannen en in waterbeheerplannen van waterschappen. Daar waar in de afstemming strijdigheid kan ontstaan wordt maatwerk toegepast en wordt afhankelijk van de situatie de KRW of de Vogel- en Habitatrichtlijnen als richtinggevend genomen. Tot gebiedsspecifiek maatwerk behoort bijvoorbeeld de door de waterschappen opgestelde Gewenste Grond en Oppervlakte Water Regimes (GGOR's)⁶⁹.

Waar nodig zullen de lokale watervereisten en de daarvoor benodigde maatregelen verder worden uitgewerkt en in de Natura 2000-beheerplannen worden opgenomen.

Zie ook Nota van Antwoord paragraaf 6.3.

---

⁶⁸ <http://www.kaderrichtlijnwater.nl/uitvoering/>

⁶⁹ De te nemen maatregelen voor grondwater worden gebiedsspecifiek vastgesteld via het GGOR in het stroomgebiedbeheerplan dat opgesteld wordt naar aanleiding van de Kaderrichtlijn Water (EU-richtlijn voor waterkwaliteit).

6 REACTIES OVER DE RELATIE MET DE BEHEERPLANNEN

6.1 ALGEMEEN

De wijze waarop de instandhoudingsdoelstellingen al dan niet verwezenlijkt moeten worden, wordt in vele zienswijzen aan de orde gesteld. Zo wordt in verschillende zienswijzen de wens uitgesproken om de plannen zo te ontwikkelen dat daardoor de aanwezige natuurwaarden zich kunnen verbeteren en voor de komende generaties behouden blijven. Er wordt gewezen op de diverse vormen van ongewenst gebruik van het gebied. In weer andere zienswijzen is men van mening dat bepaalde vormen van gebruik geen negatieve invloed op de natuurwaarden hebben en wordt bepleit dat het huidige landgebruik ongehinderd voortgang moet kunnen vinden. Insprekers wijzen in dit verband onder andere op de recreatieprojecten in het kader van "Haringvliet, Hollands Diep, een visie op de recreatie" uit 2006 en op het weer functioneel maken van de bestaande havenkanalen van Goedereede-Havenhoofd, Stellendam en Dirksland.

In een ander verband wordt er zorg uitgesproken over de bescherming van soorten als de noordse woelmuis (H1340). Er wordt opgemerkt dat door de nationale procedure, waarbij eerst de gebieden worden aangewezen en doelstellingen worden geformuleerd en pas in een later stadium de beheerplannen worden opgesteld, aan sociaal-economische belangen voorbij wordt gegaan. Ook zou er in zijn algemeenheid onvoldoende duidelijkheid bestaan over het algehele ambitieniveau en de consequenties van de aanwijzing en het toekennen van instandhoudingsdoelstellingen. Tot slot geven verschillende sprekers aan betrokken te willen worden bij het opstellen van het beheerplan.

Met betrekking tot de hierboven genoemde argumenten worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Volgorde aanwijzing en beheerplan

De Nota van Antwoord gaat in paragraaf 1.4 in op de relatie tussen de aanwijzingsbesluiten en de nog op te stellen beheerplannen. De onderbouwing van de keuze om niet gelijktijdig tot vaststelling van de instandhoudingsdoelstellingen en het beheerplan over te gaan wordt in paragraaf 1.4.1 van de Nota van Antwoord uiteengezet.

Een verbijzondering hierop vormen de gebieden waar de provincies het voortouw hebben voor het opstellen van de beheerplannen. Op verzoek van de provincies heeft de minister van LNV in het Algemeen Overleg met de Tweede Kamer van 13 februari 2008 toegezegd te wachten met het definitief maken van de aanwijzingsbesluiten voor die gebieden waarvoor de provincie voortouwnemer is en die daarvoor door de provincie zijn aangemeld ("koppelingsafspraken"). De provincies zijn voor deze gebieden eerst in de gelegenheid gesteld met de betrokken partijen in de gebieden concept-beheerplannen op te stellen op basis van de ontwerp-aanwijzingsbesluiten. Deze afspraak beoogde draagvlak te creëren voor de beheerplannen en de implementatie daarvan en meer inzicht te geven in de haalbaarheid en betaalbaarheid van de instandhoudingsdoelstellingen en de begrenzing. De besluitvorming over de definitieve aanwijzingsbesluiten van deze gebieden is daarom uitgesteld tot na 1 september 2009. In het kader van de "koppelingsafspraken" hebben de provincies tot 1 september 2009 de mogelijkheid gehad om gebiedsspecifieke wijzigingsvoorstellen in te dienen die voortkwamen uit de opgestelde concept-beheerplannen. De wijzigingsvoorstellen zijn in samenhang met de zienswijzen en op eenzelfde manier, zorgvuldig in overweging genomen. Bij brief van 26 januari 2010 zijn de provincies op de hoogte gebracht van hoe de minister voornemens is met de voorstellen van de provincies in het definitieve besluit om te gaan. Binnen het reguliere proces van de aanwijzing zijn alle overige zienswijzen behandeld.

Voor de gebieden waarvoor op 1 september 2009 nog geen concept-beheerplan was opgesteld, geldt dat evident nieuwe inzichten uit het beheerplanproces eveneens in het reguliere aanwijzingstraject zijn meegenomen, ook hier met inachtneming van de ingediende zienswijzen.

Beheerplan en bestaand gebruik

Het aanwijzingsbesluit legt - naast de begrenzing - de instandhoudingsdoelstellingen vast waarvoor het gebied als Natura 2000-gebied is aangewezen. De instandhoudingsdoelstellingen geven op hoofdlijnen duidelijkheid over het ambitieniveau (zie ook paragraaf 4.1 van deze bijlage), in termen van "behoud" en "uitbreiding"/"verbetering" van de omvang en kwaliteit van betreffende aangewezen habitatype of leefgebied van een (vogel)soort. De uitwerking in omvang, ruimte en tijd van de instandhoudingsdoelstelling(en) uit het aanwijzingsbesluit, is een thema dat in een beheerplan thuishoort. Als er voor het realiseren van deze

instandhoudingsdoelstellingen bepaalde specifieke maatregelen nodig zijn, dan behoort dit ook in het beheerplan geregeld te worden. Dat kan betekenen dat er ook maatregelen buiten de grenzen van het Natura 2000-gebied genomen moeten worden.

Zoals in paragrafen 1.5 en 4.2 van de Nota van Antwoord staat vermeld, kan bestaand gebruik een plaats in het beheerplan krijgen. Hierbij wordt zoveel mogelijk ruimte gelaten voor het continueren van bestaand gebruik, echter wel binnen de voorwaarden die de instandhoudingsdoelstellingen daaraan stellen. Uiteindelijk heeft het beheerplan een centrale rol als het gaat om de regulering van bestaand gebruik. In een beheerplan wordt concreet gemaakt hoe en op welke termijn de instandhoudingsdoelstellingen van het gebied gerealiseerd kunnen worden. Het beheerplan zal duidelijkheid verschaffen over de vereiste ecologische randvoorwaarden ten behoeve van de instandhoudingsdoelstellingen en over de ruimtelijke samenhang met de omgeving. In het beheerplan zal dus ook aan de orde komen of bestaand gebruik (mogelijk onder voorwaarden) overeenkomstig het beheerplan kan worden uitgeoefend. Kan het bestaand gebruik niet overeenkomstig het beheerplan uitgeoefend worden en zorgt het bestaand gebruik ervoor dat de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van soorten in een Natura 2000-gebied verslechtert of dat er door het bestaand gebruik storende factoren optreden die gelet op de instandhoudingsdoelstellingen een significant effect kunnen hebben op de soorten waarvoor het gebied is aangewezen, dan moet het bevoegd gezag passende maatregelen treffen. Het bevoegd gezag kan dan de aanschrijvingsbevoegdheid gebruiken.

De opstellers van het beheerplan zullen onderling afstemmen hoe zij met bestaand gebruik om willen gaan en hoe zij dit in het beheerplan zullen opnemen. Mogelijk kan niet voor al het bestaand gebruik ten tijde van het vaststellen van het beheerplan worden bepaald wat het effect is op de instandhoudingsdoelstellingen. Voor deze gevallen zal dan een eventuele aanschrijving plaats moeten vinden indien blijkt dat er toch (significante) negatieve effecten zijn op de instandhoudingsdoelstellingen.

Jacht, wildbeheer en schadebestrijding worden gereguleerd door de bepalingen van de Flora- en faunawet. Dit betekent dat zienswijzen over dit onderwerp geen directe relatie hebben met de aanwijzing van Natura 2000-gebieden, maar met de bepalingen van de Flora- en faunawet. De huidige regels voor jacht en wildbeheer volgens de Flora- en faunawet zijn door de aanwijzing als Natura 2000-gebied niet gewijzigd. Over wildbeheer en schadebestrijding zijn afspraken gemaakt in het Faunabeheerplan. Zie verder paragraaf 6.4.2 van de Nota van Antwoord.

Betrokkenheid bij beheerplan

De wens om betrokken te worden bij het opstellen van het beheerplan en de diverse ideeën die daarover naar voren zijn gebracht, zijn een goed signaal. De integrale benadering die het beheerplan voorstaat, kan alleen succesvol zijn bij voldoende betrokkenheid. Per gebied is één bevoegd gezag de zogenaamde voortouwnemer voor het opstellen van het beheerplan. Voor dit gebied is dat Rijkswaterstaat namens het Rijk.

Het is aan de voortouwnemer om grondeigenaren, gebruikers, andere overheden en belanghebbenden of vertegenwoordigers te betrekken bij het beheerplan. Belanghebbenden kunnen natuurlijk ook zelf het initiatief nemen de voortouwnemer of hun vertegenwoordigers te benaderen. Het is niet uitvoerbaar verzoeken om betrokkenheid bij het beheerplan, zoals verwoord in een aantal zienswijzen, door te zenden aan de voortouwnemer.

6.2 SPECIFIEKE REACTIES OVER DE RELATIE MET DE BEHEERPLANNEN

Een aantal insprekers vinden dat de instandhoudingsdoelstellingen voor de zeearm Haringvliet tegenstrijdig zijn met de doelstellingen voor de aanliggende gronden binnen het aanwijzingsbesluit Haringvliet. Voor de zeearm Haringvliet is veel aandacht besteed aan de zoet/zout ontwikkeling. Dit kan van grote invloed zijn op de aanliggende (agrarische) gronden, waar jarenlang is geïnvesteerd in onder andere de verbetering van flora en fauna in het zoete milieu. Een inspreker vreest dat indien de aanliggende gronden verzilten, er zoet water uit de polder het gebied in moet worden gepompt om de verzilting tegen te gaan. Dit kan volgens de insprekers nooit in één beheerplan worden opgenomen aangezien beide maatregelen zeer tegenstrijdig zijn.

Haringvliet wordt geen zoutwatergetijdengebied. Door uitvoering van het "Kierbesluit" ontstaat een brakke overgangszone in het westelijk deel van Haringvliet. Het zout zal niet verder mogen komen dan de lijn

Middelharnis - Spuimonding. Een gebied als de Oosterse en Westerse Laagjes blijft daardoor zoet. Wanneer Deltanatuurproject Zuiderdiep wordt uitgevoerd zal er in de betreffende polders inderdaad geen akkerbouw meer kunnen plaatsvinden. Daarbuiten zijn er door de aanwijzing echter geen ingrijpende beperkingen of effecten te verwachten. Er worden maatregelen getroffen voor de landbouw- zoetwatervoorziening (zoetwaterkanaal in zuidrand Zuiderdieppolders) en om de toename zout kwel tegen te gaan.

7 REACTIES OVER SCHADE

In een groot aantal zienswijzen wordt erop gewezen dat er als gevolg van deze aanwijzing inkomens- en vermogensschade kan optreden. Men mist in het besluit een paragraaf over schade en het betalen van een schadevergoeding. Verscheidene insprekers verwachten onder andere schade te lijden door vraat en overlast van foeragerende niet-broedvogels (met name ganzen en smienten). Verder wordt aangevoerd dat bij het aannemen van de Habitatrichtlijn de toezegging is gedaan dat de eigenaren en de gebruikers van de grond niet de financiële last van deze maatregelen hoeven te dragen. Artikel 31 van de Natuurbeschermingswet 1998 biedt volgens de insprekers geen afdoende mogelijkheid voor compensatie. Verder zou de aanwijzing als Natura 2000-gebied een schending van het eigendomsrecht opleveren en in strijd zijn met artikel 1 van het Eerste Protocol van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens. Ook de beperkingen van artikel 19d tot en met 19l en artikel 20 van de Natuurbeschermingswet 1998 zou een dermate zware verplichting opleveren dat het eigendom of het gebruikersrecht geen waarde van enige betekenis overhoudt. Er wordt in dit kader om een volledige schadeloosstelling gevraagd.

Met betrekking tot de hierboven genoemde argumenten worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Schadevergoeding

Zoals in hoofdstuk 5 van de Nota van Antwoord over dit onderwerp staat vermeld, zijn in de aanwijzingsbesluiten geen aparte vergoedingsregelingen opgenomen. De huidige wettelijke regeling biedt namelijk voldoende mogelijkheden voor compensatie. Het gaat dan in het bijzonder om artikel 31 van de Natuurbeschermingswet 1998.

De aanwijzingsbesluiten zullen naar verwachting niet snel een recht op schadevergoeding geven, omdat het aanwijzingsbesluit zelf over het algemeen geen beperkingen oplevert. Pas in het kader van het beheerplan of bij vergunningverlening kunnen beperkingen worden gesteld aan het bestaand gebruik, aan voorgenomen uitbreidingsmogelijkheden of aan de ontwikkeling van nieuwe activiteiten. Men komt in aanmerking voor schadevergoeding, indien aan de volgende voorwaarden is voldaan:

1. er is schade geleden door een aanwijzing van een Natura 2000-gebied, door het weigeren van een vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 (of door een daaraan verbonden voorwaarde) of door bepalingen in het Natura 2000-beheerplan;
2. de schade behoort redelijkerwijs niet (geheel) voor eigen rekening te blijven;
3. de vergoeding van de schade is niet (voldoende) verzekerd door aankoop, onteigening of door andere maatregelen, zoals beheersubsidies.

Rol van het beheerplan bij schade

In de nog op te stellen Natura 2000-beheerplannen zal uiteindelijk worden bepaald wanneer en hoe de doelen gerealiseerd worden en welke maatregelen daarvoor noodzakelijk zijn. Pas op dat moment kan er een nauwkeurige kosteninschatting worden gemaakt. Er wordt grote waarde gehecht aan goede financiële dekking van de realisering van de doelen in de beheerplannen. Het bovenstaande houdt niet alleen in dat Nederland zich inspant om zoveel mogelijk habitattypen en soorten in een gunstige staat van instandhouding te houden of te brengen. Het betekent ook dat de compensatie van mogelijke inkomens- en vermogensschade van de betrokken eigenaren en gebruikers aan de orde dient te komen. Artikel 31 van de Natuurbeschermingswet 1998 is juist voor dit doel door de wetgever in de wet opgenomen en deze heeft gemeend daarmee een voldoende mogelijkheid voor nadeelcompensatie te bieden. Resolutie 2004/2164(INI) van het Europese Parlement over de financiering van Natura 2000, waarnaar verschillende keren in zienswijzen is verwezen, biedt dan ook geen grond voor de stelling dat artikel 31 van de Natuurbeschermingswet 1998 onvoldoende compensatiemogelijkheden zou bieden.

Schade door foeragerende vogels

Grondgebruikers met gronden binnen of in de nabijheid van een Natura 2000-gebied, waarbij sprake is van een onbelemmerde landbouwproductie (dus geen natuurlandbouw en dergelijke), kunnen bij het Faunafonds een verzoek indienen voor een tegemoetkoming voor schade die is veroorzaakt door beschermde inheemse diersoorten (zoals wilde ganzen en smienten). Het Faunafonds keert een tegemoetkoming uit indien deze schade niet of niet geheel voor rekening van de grondgebruiker hoort te vallen. Zie ook Nota van Antwoord paragraaf 5.9.

Eigendomsrecht

Van schending van het eigendomsrecht en van strijdigheid met artikel 1 van het Eerste Protocol van het Europese Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) is geen sprake. Artikel 1, eerste lid, van het Eerste Protocol van het EVRM bepaalt dat alle natuurlijke rechtspersonen recht hebben op het ongestoord genot van hun eigendom en dat niemand van zijn eigendom zal worden beroofd, behalve indien sprake is van algemeen belang en met inachtneming van de voorwaarden neergelegd in de wet en in de algemene beginselen van het internationaal recht. De voorwaarden die worden gesteld aan het beheer van grond, die nodig is voor het realiseren van het Natura 2000-netwerk, leveren geen aantasting op van het recht van eigendom. De bepaling uit het EVRM laat onverlet dat de Staat het recht heeft om die wetten toe te passen die noodzakelijk worden geacht om het gebruik van eigendom te reguleren in overeenstemming met het algemeen belang.

Toelichting op de selectie- en begrenzingscriteria die bij de aanwijzing van het Vogelrichtlijngebied Haringvliet gebruikt zijn.

Onderstaande paragrafen zijn opgenomen in de Nota van toelichting van het Vogelrichtlijnbesluit.

3 Gebiedsbeschrijving, aanduiding leefgebied en begrenzing

3.2 Aanduiding leefgebied

Het Haringvliet is aangewezen als Speciale Beschermingszone onder de Vogelrichtlijn vanwege de aanwezigheid van uitgestrekt open water met oeverzones en platen die als geheel het leefgebied vormen van een aantal in artikel 4 van de Richtlijn bedoelde vogelsoorten. Het is een watergebied dat het leefgebied vormt van soorten van Bijlage I van de Vogelrichtlijn (art. 4.1) en tevens fungeert als broed-, rui-, overwinteringsgebied en rustplaats in de trekzone van andere trekvogelsoorten (art. 4.2). De begrenzing van de Beschermingszone is zo gekozen dat een in landschappelijk en vogelkundig opzicht samenhangend geheel is ontstaan dat in samenhang met SBZ Voordelta, SBZ Voornes Duin, SBZ Kwade Hoek, SBZ Hollands Diep en SBZ Oudeland van Strijen, voorziet in de beschermingsbehoefte met betrekking tot het voortbestaan en/of voortplanten van bedoelde vogelsoorten.

Het onderhavige gebied is tevens aangewezen als watergebied van internationale betekenis onder de Wetlands-Conventie vanwege het voorkomen van kwetsbare of bedreigde soorten of gemeenschappen (criterium 2) en het voorkomen van belangrijke aantallen watervogels (criterium 5, 6).

4 Vogelkundige- en wetlandwaarden

4.1 Kwalificerende vogelsoorten

Het Haringvliet kwalificeert als Speciale Beschermingszone onder de Vogelrichtlijn vanwege het voorkomen van drempeloverschrijdende aantallen van Lepelaar⁷⁰, Grauwe Gans, Brandgans, Krakeend, Smient en Visdief die het gebied benutten als broed-, rui-, overwinteringsgebied en/of rustplaats. Het gebied kan hierdoor tevens worden aangemerkt als watergebied van internationale betekenis zoals bedoeld in de Wetlands-Conventie (criterium 6). Bovendien behoort het gebied tot één van de vijf belangrijkste broedgebieden dan wel pleisterplaatsen voor Kleine Zilverreiger, Lepelaar, Brandgans, Visdief en Blauwborst in Nederland. Haringvliet wordt verder aangemeld als watergebied van internationale betekenis onder de Wetlands-Conventie vanwege het geregeld voorkomen van minstens 20.000 watervogels (criterium 5).

Soorten van Bijlage I waarvoor het gebied tot "een van vijf belangrijkste" in Nederland behoort

Soort	Art. 4	Brv ^a	Totale populatie ^b	% in 5e ^c	% in SBZ ^d	Telperiode
<u>Kleine Zilverreiger</u> <i>Egretta garzetta</i>	1	nee	100+	7,8%	9%	1994-97
<u>Lepelaar</u> <i>Platalea leucorodia</i>	1	nee	3 000	7,3%	7,5%	1994-96
<u>Brandgans</u> <i>Branta leucopsis</i>	1	nee	180 000	11,4%	13,0%	1993-97
<u>Visdief</u> <i>Sterna hirundo</i>	1	ja	17 200	5,6%	5,6%	1993-97
<u>Blauwborst</u> <i>Luscinia svecica</i>	1	ja	6 500	2,7%	3,7%	1993-97

⁷⁰ Onderstreepte soorten zijn opgenomen in Bijlage I van de Richtlijn (artikel 4.1).

Soorten van Bijlage I en trekkende watervogelsoorten waarvoor het gebied aan de 1%-drempel voldoet

Soort	Art. 4	Brv ^a	Biogeogr. Populatie ^e	1% Biopop ^f	% in SBZ ^g	Telperiode
Lepelaar <i>Platalea leucorodia</i>	1	nee	Oost-Atlantische	30	7,5%	1994-96
Grauwe Gans <i>Anser anser</i>	2	nee	NW/ZW- Europa	2 000	3,1%	1993-97
Brandgans <i>Branta leucopsis</i>	1	nee	Rusland-Nederland	1 800	13,0%	1993-97
Krakeend <i>Anas strepera</i>	2	nee	NW-Europa	300	5,0%	1993-97
Smient <i>Anas penelope</i>	2	nee	W-Siberië/NW-Europa	12 500	1,5%	1993-97
Visdief <i>Sterna hirundo</i>	1	ja	Zuid-/West-Europa	600 bp	1,6%	1993-97

- (a) De kwalificatie betreft in het gebied broedende vogels (indien ingevuld met "ja") of niet-broedende vogels ("nee")
- (b) Omvang van de Nederlandse broedpopulatie (in paren, broedvogels) of betreffende biogeografische populatie (niet-broedvogels); Kleine Zilverreiger landelijke populatie (minimum aantal)
- (c) Aantal in het op vier na belangrijkste gebied (5e gebied) uitgedrukt als percentage van de landelijke broedpopulatie/biogeografische populatie
- (d) Aantal in het onderhavige gebied uitgedrukt als percentage van de landelijke broedpopulatie/biogeografische populatie
- (e) Biogeografische populatie waartoe de in Nederland pleisterende exemplaren van deze soort worden gerekend
- (f) Drempelwaarde zijnde 1% van de betreffende biogeografische populatie (biogeografische populatie en drempelwaarde ontleend aan Rose & Scott 1997, *Waterfowl Population Estimates* – 2nd edition. Wetlands International, Wageningen; broedvogels (paren) zie notitie "Selectie en begrenzing Vogelrichtlijngebieden", bijlage 2B)
- (g) Aantal in het onderhavige gebied uitgedrukt als percentage van de biogeografische populatie

4.2 Andere relevante soorten

Andere soorten van Bijlage I waarvoor het gebied van betekenis is, zijn (broedvogels) Bruine Kiekendief, Zwartkopmeeuw, Dwergstern en Kluut; (niet-broedvogels) Kleine Zwaan, Visarend, Slechtvalk, Kluut en Goudplevier. Andere trekkende vogelsoorten waarvoor het gebied van betekenis is als broedgebied, overwinteringsgebied en/of rustplaats: Fuut, Aalscholver, Kolgans, Bergeend, Wintertaling, Wilde Eend, Pijlstaart, Slobeend, Kuifeend, Toppereend, Meerkoet, Kievit, Strandplevier, Grutto, Wulp en Dwergmeeuw. De oeverlanden zijn van belang als broedgebied voor de Rietzanger (trekvoegel opgenomen in de nationale lijst van met uitroeiing bedreigde of speciaal gevaar lopende soorten). De biotopen van deze vogels hebben mede de begrenzing van dit gebied bepaald.

4.3 Plaatselijke omstandigheden

Lepelaars, die onder meer afkomstig zijn uit de nabijgelegen broedkolonie in SBZ Voornes Duin, pleisteren in het gebied vooral op de Scheelhoek en de Ventjagersplaten. Kluut, Strandplevier, Zwartkopmeeuw, Visdief en Dwergstern nestelen voornamelijk op diverse eilanden in het westelijk deel (o.a. Slijkplaat, eilanden Scheelhoek). Deze Visdieven foerageren vooral in SBZ Voordelta. Moerasvogels als Bruine Kiekendief, Blauwborst en Rietzanger nestelen verspreid langs de oevers van het Haringvliet. Op de Ventjagersplaten bevindt zich een broedkolonie van Aalscholvers. Vogels vanuit deze kolonie maar ook uit de grote kolonie in SBZ Voornes Duin foerageren verspreid in het gehele gebied (evenals Fuut en Dwergmeeuw). Aalscholvers hebben ook een rustplaats op de Slijkplaat, vanwaar ook in SBZ Voordelta wordt gefoerageerd. In de meeste jaren zijn de Ventjagersplaten 's zomers in gebruik als rustplaats voor de Bergeend, alsmede Grauwe Gans, Krakeend en Kuifeend. Kievit en Goudplevier gebruiken de grazige oeverlanden als voedselgebied en rustplaats. Toppereenden afkomstig uit SBZ Voordelta rusten in het westelijk deel van het Haringvliet. Kleine Zilverreiger, de zwemeenden (Wilde Eend, Pijlstaart, Slobeend, Wintertaling) en de Meerkoet houden zich (vooral) op in de oeverzones. In het gebied bevinden zich diverse slaappleatsen van ganzen⁷¹ (o.a. Slijkplaat, Korendijkse Slikken, Ventjagersplaten) die in de oeverlanden en op de omliggende cultuurgronden foerageren (o.a. SBZ Oudeland van Strijen). Ook de Smient zoekt voedsel in de oeverlanden en rust op het open water van het Haringvliet. Slechtvalk en Visarend worden in het winterseizoen of trektijd verspreid over het gebied aangetroffen; eerstgenoemde twee soorten vooral in de buurt van watervogelconcentraties langs de oevers.

⁷¹ De slaappleatsfunctie van het gebied voor ganzen wordt onderschat omdat de tellingen overdag zijn verricht (vgl. Vogelconcentraties en vogelbewegingen in Zeeland (Mostert et al. 1990, Rijkswaterstaat, Middelburg)).

DE STAATSSECRETARIS VAN CULTUUR, RECREATIE EN MAATSCHAPPELIJK WERK

Overwegende, dat het gebied, bekend onder de naam "Beninger Slikken", en gelegen in de gemeenten Oudendoorn en Zuidland, van algemeen belang is om zijn natuurwetenschappelijke betekenis en daardoor een natuurmonument is in de zin van artikel 1, onder b, van de Natuurbeschermingswet (Stb. 1967, 572);

dat het natuurmonument een der buitendijkse terreinen in het gebied van het Haringvliet en het Hollandsch Diep is;

dat deze terreinen in landschappelijk en ecologisch opzicht één samenhangend geheel vormen;

dat deze terreinen kunnen worden onderscheiden in ondiepten (voormalige slikken en platen), riet-, biezen- en grasgorzen en grienden;

dat deze terreinen als watervogelgebied van internationale betekenis zijn;

dat op deze terreinen tal van plantesoorten voorkomen die kenmerkend zijn voor het brakke milieu en dat daar bovendien, ondanks de door de afsluiting van het Haringvliet veroorzaakte verzoeting, een aantal soorten zoutplanten wordt aangetroffen;

dat weliswaar door die afsluiting het milieu van de buitendijkse terreinen verandert, maar dat deze terreinen niettemin bijzondere vegetatiekundige en ornithologische waarden zullen behouden;

dat voorts de optredende wijziging van het milieu en de daarmee samenhangende veranderingen in het planten- en dierenleven van bijzondere betekenis zijn voor het ecologisch onderzoek;

dat de Beninger Slikken hun specifieke betekenis met name ontleen aan hun ligging aan de mond van het Spui;

dat in het natuurmonument plantesoorten voorkomen die kenmerkend zijn voor zoute en brakke milieus;

dat het als beschermd natuurmonument aan te wijzen gedeelte van de Beninger Slikken, gevormd door de hierna kadastraal omschreven percelen, met het aan de Staat toebehorende gedeelte daarvan in ecologisch en landschappelijk opzicht één geheel vormt;

Overwegende ten aanzien van de wezenlijke kenmerken van het onderhavige natuurmonument, dat hieronder niet alleen moeten worden begrepen de biologische waarden, maar ook de voor de avifauna noodzakelijke rust, de opbouw van het bodemprofiel en de geomorfologische structuur;

Overwegende ten slotte, dat de bescherming van dit natuurmonument niet reeds op andere wijze door of krachtens de wet is verzekerd;

Gelet op artikel 7 en artikel 9, zevende lid, van de Natuurbeschermingswet;

Gezien de beschikking van 4 april 1979, nr. NLB/N-32044, houdende het besluit, dat de aanwijzing als beschermd natuurmonument in overweging is ten aanzien van het niet aan de Staat toebehorende gedeelte van de "Beninger Slikken";

Gezien de omtrent de in overweging zijnde aanwijzing door Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland ingezonden en van hun beschouwingen vergezeld schrifturen, alsmede de te zelfder zake door de Natuurbeschermingsraad en de Rijksplanologische Commissie uitgebrachte adviezen;

Handelende in overeenstemming met de Minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening;

B E S L U I T :

Aangewezen wordt als beschermd natuurmonument het gebied, bekend onder de naam "Beninger Slikken", voor zover gevormd door de percelen, kadastraal bekend gemeente Oudendoorn, sectie A, nr. 2238 ged.; gemeente Zuidland, sectie B, nrs. 2994, 2996, 3397, 3418, 3419 en 3420, een en ander zoals aangegeven op de bij deze beschikking behorende kaart BN41/SN43.

Van deze beschikking zal mededeling worden gedaan in de Staatscourant.

De Staatssecretaris van Cultuur, Recreatie
en Maatschappelijk Werk G.C. Wallis de Vries,
namens deze,
de Directeur-Generaal voor Natuurbehoud,
Recreatie en Media,

Dr. J. Verhoeve.

TOELICHTING

Inleiding

Het gebied van het Haringvliet en het Hollandsch Diep, waarvan de Beninger Slikken (in totaal ca 400 ha) deel uitmaken, ontleent zijn natuurwetenschappelijke betekenis vooral aan de buitendijkse terreinen. Deze terreinen kunnen worden onderscheiden in ondiepten (voormalige slikken en platen), riet-, biezengorzen en grasgorzen en grienden.

In de voorgaande jaren is reeds een belangrijk deel van het buitendijkse gebied van het Haringvliet onder de werking van de Natuurbeschermingswet gebracht. Omdat dit gebied met de overige buitendijkse terreinen in het Haringvliet en het Hollandsch Diep in landschappelijk en ecologisch opzicht één geheel vormt, is een aanvang gemaakt met de toepassing van de Natuurbeschermingswet op de resterende terreinen.

Deze beschikking betreft het gedeelte van de Beninger Slikken in de gemeenten Oudendoorn en Zuidland dat geen eigendom is van de Staat. De oppervlakte van dit gedeelte bedraagt ca 20 ha.

Het ligt in het voornemen het gedeelte van de Beninger Slikken dat eigendom is van de Staat (ca 380 ha) binnenkort aan te wijzen als staatsnatuurmonument.

Natuurwetenschappelijke betekenis

Jaarlijks pleisteren en overwinteren in het gebied van het Haringvliet en het Hollandsch Diep vele duizenden Brandganzen, Grauwe ganzen en Kolganzen, honderden Rietganzen, duizenden eenden, waaronder Wilde eenden, Wintertalingen, Smienten en Pijlstaarten, en duizenden steltlopers, waaronder Scholeksters, Wulpen, Kieviten en Goudplevieren. De biezengorzen, rietgorzen en ondiepten zijn voor een groot aantal vogelsoorten van belang als fourageer- en rustgebied, terwijl ze voor Wilde eenden en Wintertalingen als ruigebied en voor ganzen als slaapgebied van betekenis zijn. Het gaat hier veelal om belangrijke delen van totale populaties. De rietgorzen zijn met name van belang als broedgebied voor een aantal soorten riet- en moerasvogels, zoals Bruine kiekendief, Waterral, Baardmannetje, Snor en Grote karekiet.

Het Deltagebied, waarvan het gebied van het Haringvliet en het Hollandsch Diep deel uitmaakt, is als pleisterplaats voor watervogels van een zodanige internationale betekenis, dat het voorkomt op de zogenaamde "MAR-list" in categorie A (hoogste categorie) onder nummer 3. Deze lijst is onder auspiciën van de International Union for the Conservation of Nature and Natural Resources (IUCN) door het International Wildfowl Research Bureau samengesteld. De MAR-list heeft mede gediend als grondslag voor de overeenkomst inzake watergebieden van internationale betekenis, die in 1971 te Ramsar (Iran) tot stand is gekomen (Wetlands-conventie).

De afsluiting van het Haringvliet heeft ingrijpende gevolgen gehad voor het milieu van de buitendijkse terreinen. De eb- en vloedbeweging is in vergelijking met de situatie voor de afsluiting sterk afgenomen. Er resteert nog een gering dagelijks, door windkracht en rivierafvoer versterkt getij. Een andere belangrijke verandering van het milieu betreft de verzoeting van het water. De vroeger aanwezige overgang van zoet via brak naar zout is hierdoor nagenoeg verdwenen. De afsluiting heeft verder nog tot gevolg gehad, dat de biezengorzen en slikken in oppervlakte zijn afgenomen. Toch komt de oorspronkelijke situatie van het milieu, ondanks deze ingrijpende veranderingen, nog steeds tot uitdrukking in het planten- en dierenleven. Zo komen er in het gebied nog typische soorten zoutplanten voor zoals Zilte rus, Zeeaster en Kweldergras, terwijl ook voor het brakke milieu kenmerkende soorten zoals Knolvossestaart, Heemst en Selderij worden aangetroffen.

Voorts kan erop gewezen worden, dat de wijziging van het milieu en de daarmee samenhangende wijzigingen in het planten- en dierenleven ten gevolge van de afsluiting van bijzondere betekenis zijn voor het ecologisch onderzoek. De Beninger Slikken bestaan voornamelijk uit door eb- en vloedkreeken doorsneden rietgorzen. Aan de kant van de dijk bij Oudenhorn komen grasgorzen voor, terwijl zich aan de zijde van het Haringvliet een smalle strook biezengorzen bevindt. Langs de oever liggen uitgestrekte ondiepten. Het als beschermd natuurmonument aangewezen gedeelte van het gebied betreft voornamelijk de grasgorzen. Deze zijn van grote betekenis als fourageergebied van ganzen, met name de Grauwe gans. Het natuurmonument ontleent zijn specifieke betekenis met name aan zijn ligging aan de monding van het Spui. De voormalige overgangen van brak naar zout liggen ten grondslag aan de huidige vegetatie van het gebied.

Beheer

Na de afsluiting van het Haringvliet is op het noordwestelijke gedeelte jongvee ingeschaard, waardoor de vegetatie zich in de richting van grasland heeft ontwikkeld. Dit is een in ecologisch opzicht gunstige ontwikkeling. Begrazing van dit deel van het gebied zal voor het beheer dan ook uitgangspunt moeten zijn. Aan de kant van het water zal het beheer zich dienen te richten op het in stand houden van een brede strook riet. Deze strook is van belang voor broedende riet- en moerasvogels en voor de rust van de ruiende eenden en de slapende ganzen.

Begrenzing

De begrenzing is gebaseerd op de natuurwetenschappelijke waarden van het natuurmonument. De noordgrens volgt de buitenteen van de dijk. De zuidgrens wordt gevormd door de grens met het gedeelte van de Beninger Slikken waarvan de aanwijzing als staatsnatuurmonument binnenkort een feit zal zijn.

Gebruik

Volgens de artikelen 12 en 13 van de Natuurbeschermingswet moet voor handelingen die de wezenlijke kenmerken van het beschermd natuurmonument aantasten dan wel schadelijk voor de natuurwetenschappelijke betekenis of ontsierend zijn, vergunning worden gevraagd. Dit dient krachtens artikel 13, eerste lid, per aangetekende brief te gebeuren. Wellicht ten overvloede wordt erop gewezen, dat de in artikel 12 van de Natuurbeschermingswet bedoelde verbodsbepalingen voor een ieder van kracht zijn.

Het is niet mogelijk op voorhand aan te geven wat wel en wat niet is toegestaan. In de eerste plaats hangt dit samen met de opbouw van het natuurmonument, in de tweede plaats kunnen handelingen in aard en intensiteit verschillen. Gezien het grote aantal handelingen die zich kunnen voordoen, zal van geval tot geval moeten worden vastgesteld of een vergunning al of niet vereist is. Omdat het voor de betrokkenen vaak moeilijk is om een en ander zelf te beoordelen, kan hierbij de hulp worden ingeroepen van de natuurbeschermingsconsulent van het Staatsbosbeheer. Hij zal dan uitsluitel kunnen geven over de vraag of het noodzakelijk is vergunning aan te vragen.

Teneinde wat betreft het voorgaande de gedachten te bepalen, wordt hierna een aantal voorbeelden gegeven van handelingen, waarvoor in het algemeen een vergunning vereist zal zijn.

- Bouwen in de zin van artikel 1 van de Woningwet;
- plaatsen of aanleggen van voor verblijf geschikte - al dan niet aan hun bestemming onttrokken - voer- en vaartuigen, caravans en tenten;
- aanbrengen of aanleggen van oeverbeschoeiingen;
- leggen of aanbrengen van ondergrondse of bovengrondse leidingen, constructies, installaties of apparatuur;

- aanleggen of verharden van wegen, banen of parkeergelegenheden en het aanbrengen van andere oppervlakteverharding van enige omvang;
- aanbrengen of inrichten van recreatieve voorzieningen zoals kampeerterrainen, lig- of speelweiden, picknickplaatsen, aanlegplaatsen enz.;
- ontgronden, bodem verlagen, aanleggen van waterlossingen, plassen of vijvers, ophogen, egaliseren, ontginnen enz.;
- planten van bomen of struiken;
- scheuren of frezen van grasland;
- opslaan, storten, bergen of deponeren van al dan niet afgedankte of aan hun oorspronkelijk gebruik onttrokken voorwerpen, stoffen of producten;
- beoefenen van vormen van buitensport als motorsport e.d.;
- verrichten van handelingen die wijziging of intensivering van het bestaande bodemgebruik beogen of ten gevolge kunnen hebben;
- verrichten van handelingen die wijziging van de waterhuishouding of waterstand beogen of ten gevolge kunnen hebben;
- aanwenden van bestrijdingsmiddelen, groei- en stoorstoffen, kunstmeststoffen en organische meststoffen, zowel op het land als in het water.

Beheersplan

De wet geeft in artikel 14 de mogelijkheid met de eigenaar en gebruiker een beheersplan op te stellen. Dit beheersplan komt tot stand op vrijwillige basis. Met het beheersplan wordt allereerst beoogd, dat het voor het natuurmonument gewenste beheer zal worden uitgevoerd. Voor wat betreft het onderhavige gebied komt dit in grote lijnen neer op hetgeen onder Beheer is weergegeven. Daarnaast brengt het beheersplan met zich, dat de eigenaar en de gebruiker meteen al duidelijkheid verkrijgen over handelingen die zouden moeten worden nagelaten in het belang van het natuurmonument. Op grond van de wet kunnen de betrokkenen een vergoeding krijgen voor de uit zulk een beheersplan voortvloeiende kosten die redelijkerwijs niet voor hun rekening behoren te komen.

Doordat het beheersplan in overeenstemming met de eigenaar en de gebruiker wordt vastgesteld, is ingevolge het derde lid van artikel 12 van de wet voor in het beheersplan neergelegde handelingen géén vergunning vereist. De natuurbeschermingsconsulent van het Staatsbosbeheer is gaarne bereid inlichtingen te verschaffen over de mogelijkheden van een beheersplan. Het kantoor van de consulent in de provincie Zuid-Holland is gevestigd Van Speijkstraat 13 te Den Haag, telefoon 070-924481.

Kenmerk
NLB/N 41861

RIJSWIJK (ZH)
29 AUG. 1980

DE STAATSSECRETARIS VAN CULTUUR, RECREATIE EN MAATSCHAPPELIJK WERK

Gehoord de Natuurbeschermingsraad, Burgemeester en Wethouders van Oudendoorn, Goudswaard en Zuidland en Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland;

Handelende in overeenstemming met de Staatssecretaris van Financiën en de Minister van Verkeer en Waterstaat;

Gelet op artikel 21, eerste lid, van de Natuurbeschermingswet (Stb. 1967, 572);

B E S L U I T:

Het op bijbehorende kaart BN 41/SN 43 aangegeven gebied, deel uitmakende van de "Beninger slikken" en eigendom van de Staat, wordt aangewezen als staatsnatuurmonument.

Van deze beschikking zal mededeling worden gedaan in de Staatscourant.

De Staatssecretaris van Cultuur,
Recreatie en Maatschappelijk Werk
G.C. Wallis de Vries
namens deze
De Directeur-Generaal voor Natuurbehoud,
Recreatie en Media,

(Dr. J. Verhoeve)

Toelichting

Inleiding

Het gebied van het Haringvliet en het Hollandsch Diep, waarvan de Beninger slikken deel uitmaken, ontleent zijn natuurwetenschappelijke betekenis vooral aan de buitendijkse terreinen.

Deze terreinen kunnen worden onderscheiden in ondiepten (voormalige slikken en platen), grienden, riet- en grasgorzen. In de voorgaande jaren is reeds een belangrijk deel van het buitendijkse gebied in het Haringvliet onder de werking van de Natuurbeschermingswet gebracht. Omdat dit gebied met de overige buitendijkse terreinen in het Haringvliet en het Hollandsch Diep in landschappelijk en ecologisch opzicht één geheel vormt, wordt op de resterende terreinen eveneens de Natuurbeschermingswet toegepast.

Deze beschikking betreft het gedeelte van de Beninger slikken in de gemeenten Oudenhorn, Goudswaard en Zuidland, dat eigendom is van de Staat. De oppervlakte van dit gedeelte bedraagt ca. 380 ha.

Het ligt in het voornemen om het gedeelte van de Beninger slikken, dat geen eigendom is van de Staat, aan te wijzen als beschermd natuurmonument.

Natuurwetenschappelijke betekenis

Jaarlijks pleisteren en overwinteren in het gebied van het Haringvliet en het Hollandsch Diep vele duizenden Brandganzen, Grauwe ganzen en Kolganzen, honderden Rietganzen, duizenden eenden waaronder Wilde eenden, Wintertalingen, Smienten en Pijlstaarten en duizenden steltlopers, waaronder Scholeksters, Wulpen, Kieviten en Goudplevieren. De rietgorzen en ondiepten zijn voor een groot aantal vogelsoorten van belang als fourageer- en rustgebied, terwijl ze voor Wilde eenden en Wintertalingen als ruigebied en voor ganzen als slaapgebied van betekenis zijn. Het gaat hier veelal om belangrijke delen van totale populaties. De rietgorzen zijn met name van belang als broedgebied voor een aantal soorten riet- en moerasvogels, zoals Bruine kiekendief, Roerdomp, Waterral, Baardmannetje, Snor en Grote Karekiet.

Het Deltagebied, waarvan het gebied van het Haringvliet en het Hollandsch Diep deel uitmaakt, is als pleisterplaats voor watervogels van een zodanige internationale betekenis dat het voorkomt op de zogenaamde "MAR"-list in categorie A (hoogste categorie) onder nummer 3.

De afsluiting van het Haringvliet heeft ingrijpende gevolgen gehad voor het milieu van de buitendijkse terreinen. Ondanks de opgetreden wijzigingen is evenwel nog steeds een aantal aan brakke omstandigheden gebonden plantesoorten aanwezig.

Voorts kan erop worden gewezen, dat de door de afsluiting veroorzaakte wijziging van het milieu van bijzondere betekenis is voor het ecologische onderzoek.

De Beninger slikken bestaan voornamelijk uit door eb- en vloedkreken doorsneden rietgorzen. Aan de kant van de dijk bij Oudenhorn komen grasgorzen voor, terwijl aan de zijde van het Haringvliet een smalle strook biezengorzen ligt. Langs de oever liggen uitgestrekte ondiepten.

Het natuurmonument ontleent zijn specifieke betekenis met name aan de ligging ervan in de monding van het Spui. De voormalige overgangen van brak naar zout liggen ten grondslag aan de huidige vegetatie van het gebied.

Begrenzing

Aan de waterzijde is de grens zo gekozen dat ook bij de laagste waterstand (0,7-N.A.P.) een strook water binnen het natuurmonument valt. Daarbij is ervan uitgegaan dat deze strook onder dergelijke omstandig-

heden een waterdiepte van 0,2 meter heeft. Bij dit uitgangspunt komt de grens te liggen bij 0,9-N.A.P.

Deze waterstrook is voor ganzen van belang als slaapplaats en voor eenden als rustgebied.

Aan de landzijde wordt de begrenzing gevormd door het gebied, dat geen eigendom is van de staat.

Beheer

Ten aanzien van het beheer zullen te zijner tijd afspraken worden gemaakt tussen Rijkswaterstaat en de natuurbeschermingsconsulent.

Te denken valt aan een convenant.

DE STAATSSECRETARIS VAN CULTUUR, RECREATIE EN MAATSCHAPPELIJK WERK

Overwegende, dat de zogenoemde "Blanke Slikken" onder Goudswaard en Zuid-Beijerland, voor zover gevormd door de hierna kadastraal omschreven percelen, van algemeen belang zijn om hun natuurwetenschappelijke betekenis en daardoor een natuurmonument zijn in de zin van artikel 1, onder b, van de Natuurbeschermingswet (Stb. 1967, 572);

dat het onderhavige gebied een der buitendijkse terreinen in het Haringvliet-Hollands Diepgebied is;

dat deze terreinen kunnen worden onderscheiden in grotendeels voormalige slikken en platen, riet- en biezengorzen, grasgorzen en grienden, die in landschappelijk en natuurwetenschappelijk opzicht een geheel vormen;

dat op 1 november 1971 op grond van de Natuurbeschermingswet een aantal grasgorzen is aangewezen als beschermd natuurmonument;

dat de Blanke Slikken een fraai beeld geven van de levensgemeenschappen die in een voormalig estuarien milieu van enige uitgestrektheid met een zwak brak naar brak karakter voorkomen;

dat deze slikken tezamen en in onderling verband mede bepalend zijn voor de betekenis van het Haringvliet-Hollands Diepgebied als watervogelgebied van internationaal belang;

dat weliswaar door de afsluiting van het Haringvliet het milieu van de slikken tot op zekere hoogte verandert, maar dat de slikken niettemin bijzondere ornithologische en vegetatiekundige waarden zullen behouden;

dat overigens de optredende wijziging van het milieu en de daarmee samenhangende veranderingen in de levensgemeenschappen van bijzondere betekenis zijn voor ecologisch onderzoek;

dat het onderhavige natuurmonument een schakel vormt in een keten van uit ornithologisch oogpunt belangrijke ganzenpleisterplaatsen, die als zodanig met elkaar samenhangen;

dat het natuurmonument een bijzonder belangrijk broedgebied is voor vele moerasvogels, waaronder bruine kiekendief, en een van de belangrijkste ruigebieden in zuidwest Nederland voor eenden en talingen;

dat door de grote geïsoleerdheid van grote delen van het gebied en de daarmee samenhangende rust belangrijk wordt bijgedragen aan de ornithologische betekenis;

dat het als rustgebied een onderdeel uitmaakt van het ruigebied van grote aantallen aalscholvers uit het Haringvliet- Hollands Diepgebied;

dat tal van in het brakke milieu thuishorende plantesoorten op de slikken een groeiplaats vinden en dat daarop bovendien nog steeds een aantal tot in het zoete milieu doordringende, in zuidwest Nederland schaars wordende zoutplanten voorkomt;

Overwegende ten aanzien van de wezenlijke kenmerken van het onderhavige natuurmonument, dat hieronder niet alleen moeten worden begrepen de genoemde biologische waarden, maar ook de in het algemeen ten behoeve van de avifauna noodzakelijke rust en openheid van het landschap, de opbouw van het bodemprofiel en de geomorfologische structuur;

Overwegende ten slotte, dat de bescherming van dit natuurmonument niet reeds voldoende op andere wijze door of krachtens de wet is verzekerd;

Gelet op artikel 7 en artikel 9, zevende lid, van de Natuurbeschermingswet;

Gezien de beschikking van 29 maart 1977, nr. NLB/N-25024, houdende het besluit, dat de aanwijzing als beschermd natuurmonument in overweging is ten aanzien van de Blanke Slikken onder Goudswaard en Zuid-Beijerland;

Gezien de omtrent de in overweging zijnde aanwijzing door Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland ingezonden en van hun beschouwingen vergezeld schrifturen, alsmede de te zelfder zake door de Natuurbeschermingsraad en de Rijksplanologische Commissie uitgebrachte adviezen;

Handelende in overeenstemming met de Minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening;

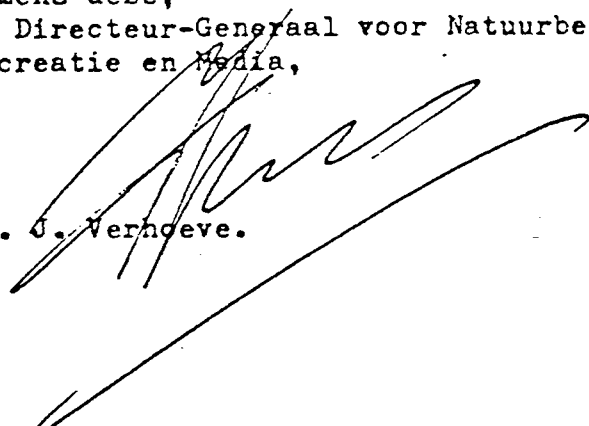
B E S L U I T :

Aangewezen worden als beschermd natuurmonument de zogenoemde "Blanke Slikken" onder Goudswaard en Zuid-Beijerland, voor zover gevormd door de percelen, kadastraal bekend gemeente Goudswaard, sectie C, nrs. 385 t/m 391, 493, 495, 496, 552 t/m 555; gemeente Zuid-Beijerland, sectie E, nrs. 356 t/m 361, 363 t/m 366, 460 t/m 463, 465, 466, 471, 488, 494 t/m 496, een en ander zoals aangegeven op de bij deze beschikking behorende kaart BN 27/SN36.

-Van deze beschikking-

Van deze beschikking zal mededeling worden gedaan in de Staatscourant.

De Staatssecretaris van Cultuur, Recreatie
en Maatschappelijk Werk G.C. Wallis de Vries,
namens deze,
de Directeur-Generaal voor Natuurbehoud,
Recreatie en Media,

Dr. J. Verhoeve.

Toelichting

De grote natuurwetenschappelijke betekenis van het Haringvliet- Hollands Diepgebied wordt vooral bepaald door de aanwezigheid van buitendijkse terreinen, die kunnen worden verdeeld in grotendeels voormalige slikken en platen, riet- en biezenhorzen, grashorzen en grienden.

Aangezien de riet- en biezenhorzen evenals de voormalige slikken en platen, thans ondiepten, in landschappelijk en natuurwetenschappelijk opzicht een samenhangend geheel vormen met de grashorzen, die reeds in 1971 als beschermd natuurmonument werden aangewezen, volgt thans een aanvulling op de reeds als beschermd natuurmonument aangewezen gronden, namelijk met de Blanke Slikken, een rietgors in het Haringvliet aan de west- en zuidzijde van het eiland Tiengemeten.

Jaarlijks pleisteren en overwinteren in het Haringvliet- Hollands Diepgebied vele duizenden brandganzen, grauwe ganzen, rietganzen en kolganzen, voorts duizenden eenden waaronder wilde eenden, wintertalingen, smienten en pijlstaarten. De riet- en biezenhorzen, slikken, platen en ondiepten hebben in het geheel van buitendijkse terreinen met name betekenis als fourage- en rustgebied, als ruigebied voor wilde eend en wintertaling en voor de ganzen als slaappleaats. Voorts maakt het gebied als rustpunt deel uit van het ruigebied van de aalscholvers uit het Haringvliet- Hollands Diepgebied. De riethorzen vormen vooral een broedgebied voor diverse zangvogels en moerasvogels waaronder enige zeldzame (o.a. bruine kiekendief, baardmees, snor, grote karekiet, waterral en krakeend).

Voor de watervogels heeft het Haringvliet- Hollands Diepgebied internationale betekenis. Het bekken maakt deel uit van de onder nummer 3 (Deltagebied) voorkomende gebieden van de zogenaamde "Mar-List" welke door het "International Waterfowl Research Bureau" is samengesteld onder auspiciën van onder andere de International Union for the Conservation of Nature and Natural Resources (IUCN Publications new series nr. 5, 1965). Het Deltagebied is op deze lijst in de hoogste categorie ingedeeld. De Mar-List dient als grondslag voor de verdere uitbouw van de op 2 februari 1971 te Ramsar (Iran) tot stand gekomen Overeenkomst inzake watergebieden van internationale betekenis, in het bijzonder als verblijfplaats voor watervogels. Voor de bekrachtiging van deze Overeenkomst is een ontwerp van Rijkswet bij de Staten-Generaal in behandeling.

De riet- en biezenhorzen, die worden doorsneden door kreken met bijbehorende oeverwallen en kommen, vormen door hun uitgestrektheid en ligging een optimaal rust- en broedgebied. De voormalige slikken platen, thans ondiepten, sluiten hierbij aan. Op de oeverwallen komt een weliswaar verruigde begroeiing, behorende tot het zeldzame Heemstverbond (gekenmerkt door o.m. riet, moerasmelkdistel, rietzwenkgras, heemst) voor. Deze begroeiing is kenmerkend voor het brakke getijdegebied.

Door de afsluiting van het Haringvliet is de voormalige eb- en vloedbeweging sterk afgenomen, maar er is een kleine dagelijkse getijdenfluctuatie gebleven (schijngetij), terwijl ook schommelingen ten gevolge van windrichting en rivieraafvoer doorlopend plaats vinden. Het milieu in de omgeving van de waterlijn blijft derhalve sterk dynamisch, waardoor plaatselijk een ijlbegroeiid slik is ontstaan, dat van grote betekenis is voor het waterwild. De biezenhorzen en slikken, die ook voorheen een zeer belangrijk voedselgebied voor duizenden ganzen, eenden en steltlopers vormden, alsmede slaappleaatsen waren voor ganzen, zijn weliswaar ingekrompen, maar het grootste deel van de vroegere vogelsoorten blijft de gebieden in grote getale bezoeken hoewel kwantitatief wel verschuivingen zijn opgetreden. Plaatselijke omzetting van hoger gelegen riethorzen in graslanden kan voor verloren gegaan voedselgebied compensatie bieden, vooral als hier een daarop gericht beheer wordt gevoerd.

De natuurwetenschappelijke betekenis van het natuurmonument wordt mede bepaald door zijn ligging in het Haringvliet- Hollands Diepgebied. Hier liggen de overgangen van brak via zwak brak naar zoet. Voor 1970 vond op deze plaats een aantal typische zoutplanten de grens van hun verspreidingsgebied; het zijn onder andere zilte rus, zeeveegbree, zeeaster, schorre zoutgras, zilte zegge, kweldergras, zilt vlotgras, melkkruid, zilte en gerande schijnspurrie.

Daarnaast dient een categorie plantesoorten te worden vermeld, die kenmerkend zijn voor een brak milieu. Het zijn knolvossestaart, heemst, lepelblad, behaarde boterbloem, selderij, moerasmelkdistel en weidetorkruid. De plantesoorten die typisch zijn voor een brak milieu worden in Nederland, en ook in Europees verband, steeds zeldzamer, doordat overal in de estuaria van grote rivieren de menselijke invloed toeneemt.

Ondanks het feit, dat de waterstanden grote wijzigingen hebben ondergaan als gevolg van de afsluiting van het Haringvliet mag verwacht worden, dat bij goed beheer het natuurlijke karakter van de vegetatie behouden zal kunnen blijven. Thans is nog steeds een aantal aan brakke omstandigheden gebonden plantesoorten aanwezig. Deze verwachting vindt zijn grond in ecologisch onderzoek, dat na afsluiting van de Zuiderzee en andere getijdewateren is verricht. Gezien het (zwak) brakke uitgangspunt is de situatie hier zelfs gunstiger dan bijvoorbeeld in de voormalige Zuiderzee.

De Blanke Slikken bestaan uit rietgorzen. De rietgorzen zijn opgeslibd en doorsneden door fraaie stelsels van eb- en vloedkreken, de eerste met een vertakte boomvormige structuur, de laatste met brede oeverwallen. De grote geïsoleerdheid van grote delen van het gebied en de daarmee samenhangende rust dragen bij aan de ornithologische betekenis. Het betrokken gebied werd tot de afsluiting van het Haringvliet gedeeltelijk gebruikt voor de rietcultuur. Na de afsluiting gaat, naar mag worden verwacht, de ontwikkeling in de richting van gebruik als grasland. Daartegen bestaat geen bezwaar, mits langs de randen aan het water een brede strook rietland wordt aangehouden. Maatregelen tot verhoging van de agrarische gebruikswaarde kunnen de natuurwetenschappelijke betekenis van het gebied evenwel aantasten. Welke maatregelen en in welke mate deze zullen kunnen worden toegestaan, zal nader kunnen worden geregeld in een beheersplan zoals bedoeld in artikel 14 van de Natuurbeschermingswet.

Ten aanzien van de begrenzing wordt ervan uitgegaan dat de "droge" grens aan de voet van de waterkerende dijk ligt, de "natte" grens ligt globaal op de 0,90 m NAP-lijn.

Deze lijn komt in de meeste gevallen overeen met de vroegere laagwaterlijn. Gezien de verschillen in waterstanden die zich in het Haringvliet nog voordoen, van 0,75 m -NAP tot flink boven 1m +NAP, ligt de zone van 0,20 m diep water, zowel bij hoog als bij laag water, binnen het aangewezen gebied.

Kenmerk
NLB/N 41913

RIJSWIJK (ZH)

3

DE STAATSSECRETARIS VAN CULTUUR, RECREATIE EN MAATSCHAPPELIJK WERK

Gehoord de Natuurbeschermingsraad, Burgemeester en Wethouders van Goudswaard en van Zuid-Beijerland en Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland;

Handelende in overeenstemming met de Staatssecretaris van Financiën en de Minister van Verkeer en Waterstaat;

Gelet op artikel 21, eerste lid, van de Natuurbeschermingswet (Stb. 1967, 572);

B E S L U I T :

Het op bijbehorende kaart BN 27/SN 36 aangegeven gebied, deel uitmakende van de "Blanke slikken" en eigendom van de Staat, wordt aangewezen als staatsnatuurmonument.

Van deze beschikking zal mededeling worden gedaan in de Staatscourant.

De Staatssecretaris van Cultuur,
Recreatie en Maatschappelijk Werk
G.C. Wallis de Vries
namens deze
De Directeur-Generaal voor Natuurbehoud,
Recreatie en Media,

(Dr. J. Verhoeve)

Toelichting

Inleiding

Het gebied van het Haringvliet en het Hollandsch Diep ontleent zijn natuurwetenschappelijke betekenis vooral aan de buitendijkse terreinen.

Deze terreinen kunnen worden onderscheiden in ondiepten (voormalige slikken en platen), grienden, riet- en grasgorzen.

In 1971 is het merendeel van de grasgorzen in het Haringvliet onder de werking van de Natuurbeschermingswet gebracht. Omdat deze gorzen met de overige buitendijkse terreinen in het Haringvliet en het Hollandsch Diep in landschappelijk en ecologisch opzicht één geheel vormen, wordt thans een aanvang gemaakt met de aanwijzing als staatsnatuurmonument van de resterende terreinen.

Deze beschikking betreft het gedeelte van de "Blanke Slikken" in de gemeenten Goudswaard en Zuid-Beijerland, dat eigendom is van de Staat.

Natuurwetenschappelijke betekenis

Jaarlijks pleisteren en overwinteren in het gebied van het Haringvliet en het Hollandsch Diep vele duidenden Brandganzen, Grauwe ganzen en Kolganzen, honderden Rietganzen, duizenden eenden, waaronder Wilde eenden, Wintertalingen, Smienten en Pijlstaarten en duizenden steltlopers, waaronder Scholeksters, Wulpen, Kieviten en Goudplevieren. De rietgorzen en ondiepten zijn voor een groot aantal vogelsoorten van belang als fourageer- en rustgebied, terwijl ze voor Wilde eenden en Wintertalingen als ruigebied en voor ganzen als slaapgebied van betekenis zijn.

De rietgorzen zijn met name van belang als broedgebied voor een aantal soorten riet- en moerasvogels, zoals Bruine kiekendief, Roerdomp, Waterral, Baardmannetje, Snor en Grote karekiet.

Het Deltagebied, en daarmee ook het Haringvliet en het Hollandsch Diep, is als pleisterplaats voor watervogels van internationale betekenis en komt als zodanig voor op de zogenaamde "MAR-list" in categorie A (hoogste categorie) onder nummer 3.

Het gebied van het Haringvliet en het Hollandsch Diep, waarvan de Blanke slikken deel uitmaken, is bovendien van grote internationale betekenis doordat een aantal vogelsoorten hier in zo groten getale voorkomt, dat aan hoge internationale waarderingsnormen wordt voldaan en deze normen in sommige gevallen zelfs verscheidene malen worden overtroffen.

De afsluiting van het Haringvliet heeft ingrijpende gevolgen voor het milieu van de buitendijkse terreinen gehad. De oorspronkelijke situatie van het milieu komt echter nog steeds tot uitdrukking in het planten- en dierenleven.

Ten slotte kan erop worden gewezen, dat de door de afsluiting veroorzaakte wijziging van het milieu van bijzondere betekenis is voor het ecologische onderzoek.

De Blanke slikken bestaan uit door een stelsel van eb- en vloedkreken doorsneden rietgorzen. De door de geïsoleerde ligging veroorzaakte rust in het gebied draagt in belangrijke mate bij aan de ornithologische betekenis van het natuurmonument.

Bij het vaststellen van de begrenzing is de lijn van -0,8/-0,9 m aangehouden.

Ten aanzien van het beheer zullen te zijner tijd afspraken worden gemaakt tussen Rijkswaterstaat en de Natuurbeschermingsconsulent.

Te denken valt aan een convenant.

Kenmerk
Directie Natuur- en Land-
schapsbescherming i.o.,
nr. NLB/BB/GA-48272

RIJSWIJK (ZH)
18 september 1981

DE STAATSECRETARIS VAN CULTUUR, RECREATIE EN MAATSCHAPPELIJK WERK

- Overwegende, dat de "Gorzen tussen Oostersche laagjes en Haringvlietbrug" gelegen in de gemeente Numansdorp, gevormd door de hierna kadastraal omschreven percelen, van algemeen belang zijn om hun natuurschoon en hun natuurwetenschappelijke betekenis en mitsdien een natuurmonument zijn in de zin van artikel 1, onder b, van de Natuurbeschermingswet (Stb. 1967, 572);
- dat het natuurmonument een der buitendijkse terreinen in het gebied van het Haringvliet en Hollandsch Diep is;
- dat deze terreinen in landschappelijk en ecologisch opzicht één samenhangend geheel vormen;
- dat deze terreinen kunnen worden onderscheiden in ondiepten (voormalige slikken en platen), rietgorzen, grasgorzen en grienden;
- dat deze terreinen als watervogelgebied van internationale betekenis zijn;
- dat op deze terreinen tal van plantesoorten voorkomen, die kenmerkend zijn voor het brakke milieu en dat daar bovendien, ondanks de door afsluiting veroorzaakte verzoeting, een aantal soorten zoutplanten wordt aangetroffen;
- dat weliswaar door de afsluiting van het Haringvliet het milieu van de buitendijkse terreinen verandert, maar dat deze niettemin van bijzondere betekenis zullen blijven uit vegetatiekundig en ornithologisch oogpunt;
- dat de optredende wijziging van het milieu en de daarmee samenhangende veranderingen in het planten- en dierenleven van bijzondere betekenis zijn voor ecologisch onderzoek;
- dat het natuurmonument bestaat uit grasgorzen en rietgorzen;
- dat de gorzen tussen Oostersche laagjes en Haringvlietbrug met name van belang zijn als broed- en fourageergebied voor een aantal soorten vogels;

Overwegende ten aanzien van de wezenlijke kenmerken van het onderhavige natuurmonument, dat hieronder niet alleen moeten worden begrepen de biologische waarden, maar ook de voor de avifauna noodzakelijke rust, de opbouw van het bodemprofiel, de geomorfologische structuur en het natuurschoon, zoals dit tot uiting komt in de weidsheid en ongereptheid van het landschap;

Overwegende tenslotte, dat de bescherming van dit natuurmonument niet reeds op andere wijze door of krachtens de wet is verzekerd;

Gelet op artikel 7 en artikel 9, zevende lid, van de Natuurbeschermingswet;

Gezien de beschikking van 19 september 1980, nr. NLB/N-34342, houdende het besluit, dat de aanwijzing als beschermd natuurmonument in overweging is ten aanzien van de "Gorzen tussen Oostersche laagjes en Haringvlietbrug";

Gezien de omtrent de in overweging zijnde aanwijzing door Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland ingezonden beschouwingen, alsmede te zelfder zake door de Natuurbeschermingsraad en de Rijksplanologische Commissie uitgebrachte adviezen;

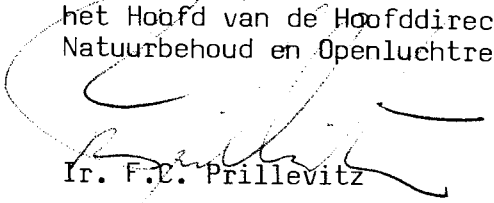
Handelende in overeenstemming met de Minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening;

B E S L U I T :

Aangewezen worden als beschermd natuurmonument de "Gorzen tussen Oostersche laagjes en Haringvlietbrug" voor zover gevormd door de percelen, kadastraal bekend gemeente Numansdorp, sectie D, nrs. 49 (ged.) en 61 (ged.), een en ander zoals aangegeven op de bij deze beschikking behorende kaart BN 48.

Van deze beschikking zal mededeling worden gedaan in de Staatscourant.

De Staatssecretaris van Cultuur,
Recreatie en Maatschappelijk Werk,
namens deze,
het Hoofd van de Hoofddirectie
Natuurbehoud en Openluchtrecreatie i.o.,

Ir. F.C. Prillewitz

TOELICHTING

Het gebied van het Haringvliet en het Hollandsch Diep ontleent zijn natuurwetenschappelijk betekenis vooral aan de buitendijkse terreinen. Deze terreinen kunnen worden onderscheiden in ondiepten (voormalige slikken en platen), riet- en grasgorzen en grienden. In de voorgaande jaren is reeds een belangrijk deel van het buitendijkse gebied van het Haringvliet onder de werking van de Natuurbeschermingswet gebracht. Omdat de "Gorzen tussen Oostersche laagjes en Haringvlietbrug", bestaande uit gras- en rietgorzen evenals de overige buitendijkse terreinen in het Haringvliet en het Hollandsch Diep in landschappelijk en ecologisch opzicht één geheel vormen, wordt thans hierop de Natuurbeschermingswet toegepast. De oppervlakte van het gebied bedraagt ca. 12 ha.

Natuurschoon en natuurwetenschappelijke betekenis

Uit een oogpunt van natuurschoon is het gebied van belang binnen het weidse, visueel weinig verstoorde landschap langs het Haringvliet en het Hollandsch Diep.

Het Deltagebied, waarvan het gebied van het Haringvliet en het Hollandsch Diep deel uitmaakt, is als pleisterplaats voor watervogels van zodanige internationale betekenis, dat het voorkomt op de zogenaamde "MAR-list", opgesteld onder auspiciën van de International Union for the Conservation of Nature and Natural Resources (IUCN), in categorie A (hoogste categorie), onder nummer 3. Jaarlijks pleisteren en overwinteren in het gebied van het Haringvliet en het Hollandsch Diep vele duizenden Brandganzen, Grauwe ganzen en Kolganzen, honderden Rietganzen, duizenden eenden, waaronder Wilde eenden, Wintertalingen, Smienten en Pijlstaarten en duizenden steltlopers, waaronder Scholeksters, Wulpen, Kieviten en Goudplevieren.

De rietgorzen en ondiepten zijn voor een groot aantal vogelsoorten van belang als fourageer- en rustgebied, terwijl ze voor Wilde eenden en Wintertalingen als ruigebied en voor ganzen als slaapgebied van betekenis zijn. Het gaat hier om belangrijke delen van totale populaties.

De rietgorzen zijn met name van belang als broedgebied voor een aantal soorten riet- en moerasvogels als Bruine kiekedief, Roerdomp, Waterral, Baardmannetje, Snor en Grote karekiet.

De afsluiting van het Haringvliet heeft ingrijpende gevolgen gehad voor het milieu van de buitendijkse terreinen.

De eb- en vloedwerking is in vergelijking met de situatie voor de afsluiting sterk afgenomen. Er resteert nog een gering dagelijks, door windkracht en rivierafvoer veroorzaakt getij.

Een andere belangrijke verandering van het milieu betreft de verzoeting van het water. De vroeger aanwezige overgang van zoet via brak naar zout is hierdoor nagenoeg verdwenen.

De afsluiting heeft verder nog tot gevolg gehad, dat de biezen- en slikken in oppervlakte zijn afgenomen. Toch komt de oorspronkelijke situatie van het milieu, ondanks deze ingrijpende veranderingen nog steeds tot uitdrukking in het planten- en dierenleven.

Zo komen er in het gebied zoutplanten voor, zoals Zilte rus, Zeeaster en Kweldergras, terwijl ook voor het brakke milieu kenmerkende soorten zoals Knolvossestaart, Heemst en Selderij kunnen worden aangetroffen.

Ten slotte kan erop worden gewezen, dat de wijziging van het milieu en de daarmee samenhangende wijzigingen in het planten- en dierenleven ten gevolge van de afsluiting van bijzondere betekenis zijn voor het ecologische onderzoek. De gorzen tussen Oostersche laagjes en Haringvlietbrug zijn met name van betekenis als fourageergebied voor een aantal soorten ganzen en eenden en als broedplaats voor weidevogels.

De strook water, grenzend aan het natuurmonument is van belang als rustgebied voor Kuif- en Tafeleenden en Smienten.

Beheer

Thans wordt het natuurmonument extensief beweid.
Het gewenste beheer is gericht op het in stand houden van de huidige riet- en graslandvegetatie.

Begrenzing

De begrenzing is gebaseerd op de natuurwetenschappelijke waarden van het natuurmonument.
Aan de landzijde grenst het natuurmonument aan de buitenteen van de dijk, aan de waterzijde wordt de bazaltglooiing als grens aangehouden.
Deze valt dus buiten het beschermd natuurmonument.

Recreatie

In het zogenaamde "Haringvlietplan" (concept-basisplan voor recreatie en natuurbeheer) is het gedeelte van het gebied dat grenst aan de Haringvlietbrug aangewezen voor extensieve oeverrecreatie (sportvisserij).
Dit basisplan heeft thans nog geen status. Indien het plan definitief wordt en de bovenomschreven gebruiksmogelijkheid gehandhaafd blijft, zal de Natuurbeschermingswet deze onverlet laten.

Gebruik

Volgens artikel 12 van de Natuurbeschermingswet moet voor handelingen die de wezenlijke kenmerken van het beschermd natuurmonument aantasten, dan wel schadelijk voor de natuurwetenschappelijke betekenis of ontsierend zijn, vergunning worden aangevraagd.

Dit dient krachtens artikel 13, eerste lid, per aangetekende brief te gebeuren. Wellicht ten overvloede wordt erop gewezen, dat in artikel 12 van de Natuurbeschermingswet bedoelde verbodsbepalingen voor een ieder van kracht zijn.

Het is niet mogelijk op voorhand aan te geven wat wel en wat niet is toegestaan.

In de eerste plaats hangt dit samen met de gevariëerde opbouw van het natuurmonument, in de tweede plaats kunnen handelingen in aard en intensiteit verschillen.

Gezien het grote aantal verschillende mogelijkheden dat zich kan voordoen, zal van geval tot geval moeten worden vastgesteld of een vergunning al dan niet vereist is.

Omdat het voor de betrokkenen vaak moeilijk is om een en ander zelf te beoordelen, kan hierbij de hulp worden ingeroepen van de natuurbeschermingsconsulent van het Staatsbosbeheer.

Hij zal dan uitsluitend kunnen geven over de vraag of het noodzakelijk is vergunning aan te vragen.

Teneinde wat betreft het voorgaande de gedachten te bepalen, wordt hierna een aantal voorbeelden gegeven van handelingen, waarvoor een vergunning vereist kan zijn:

- Bouwen in de zin van artikel 1 van de Woningwet;
- plaatsen of aanleggen van voor verblijf geschikte - al dan niet aan hun bestemming onttrokken - voer- en vaartuigen, caravans en tenten;
- leggen of aanbrengen van ondergrondse leidingen;
- aanleggen of verharderen van wegen, parkeergelegenheden en het aanbrengen van andere oppervlakteverhardingen van enige omvang;
- aanbrengen of inrichten van recreatieve voorzieningen zoals kampeerterrainen, lig- of speelweiden, picknickplaatsen, aanlegplaatsen enz.;

- ontgronden, bodem verlagen, aanleggen van waterlossingen, ophogen, egaliseren, enz.;
- planten van bomen of struiken;
- scheuren van grasland;
- opslaan, storten, bergen of deponeren van al dan niet afgedankte of aan hun oorspronkelijk gebruik onttrokken voorwerpen, stoffen of producten;
- beoefenen van vormen van buitensport (motorsport, modelvliegtuigsport e.d.);
- verrichten van handelingen die wijziging of intensivering van het bestaande bodemgebruik beogen of ten gevolge kunnen hebben;
- verrichten van handelingen, die wijziging van de waterhuishouding of waterstand beogen of ten gevolge kunnen hebben;
- aanwenden van bestrijdingsmiddelen, groei- en stoorstoffen, kunstmeststoffen, organische meststoffen, zowel op het land als in het water.

Beheersplan

De wet geeft in artikel 14 de mogelijkheid met de eigenaar en gebruiker een beheersplan op te stellen.

Dit beheersplan komt tot stand op vrijwillige basis.

Met het beheersplan wordt allereerst beoogd, dat het voor het natuurmonument gewenste beheer zal worden uitgevoerd. Daarnaast brengt het beheersplan met zich, dat de eigenaar en gebruiker meteen al duidelijkheid verkrijgen over de handelingen als bovenbedoeld en handelingen die zouden moeten worden nagelaten in verband met het behoud van de kwaliteiten van het natuurmonument.

Doordat het beheersplan in overleg en in overeenstemming met de eigenaar en gebruiker wordt opgesteld, is ingevolge het derde lid van artikel 12 van de wet voor in het beheersplan neergelegde handelingen géén vergunning vereist.

Op grond van de wet kunnen de betrokkenen een vergoeding krijgen voor de uit het beheersplan voortvloeiende kosten, die redelijkerwijs niet voor hun rekening behoren te komen.

De natuurbeschermingsconsulent van het Staatsbosbeheer is gaarne bereid inlichtingen te verschaffen over de mogelijkheden van een beheersplan.

Het kantoor van de consulent in de provincie Zuid-Holland is gevestigd te 's-Gravenhage, Van Speykstraat 13, telefoon 070 - 924481.

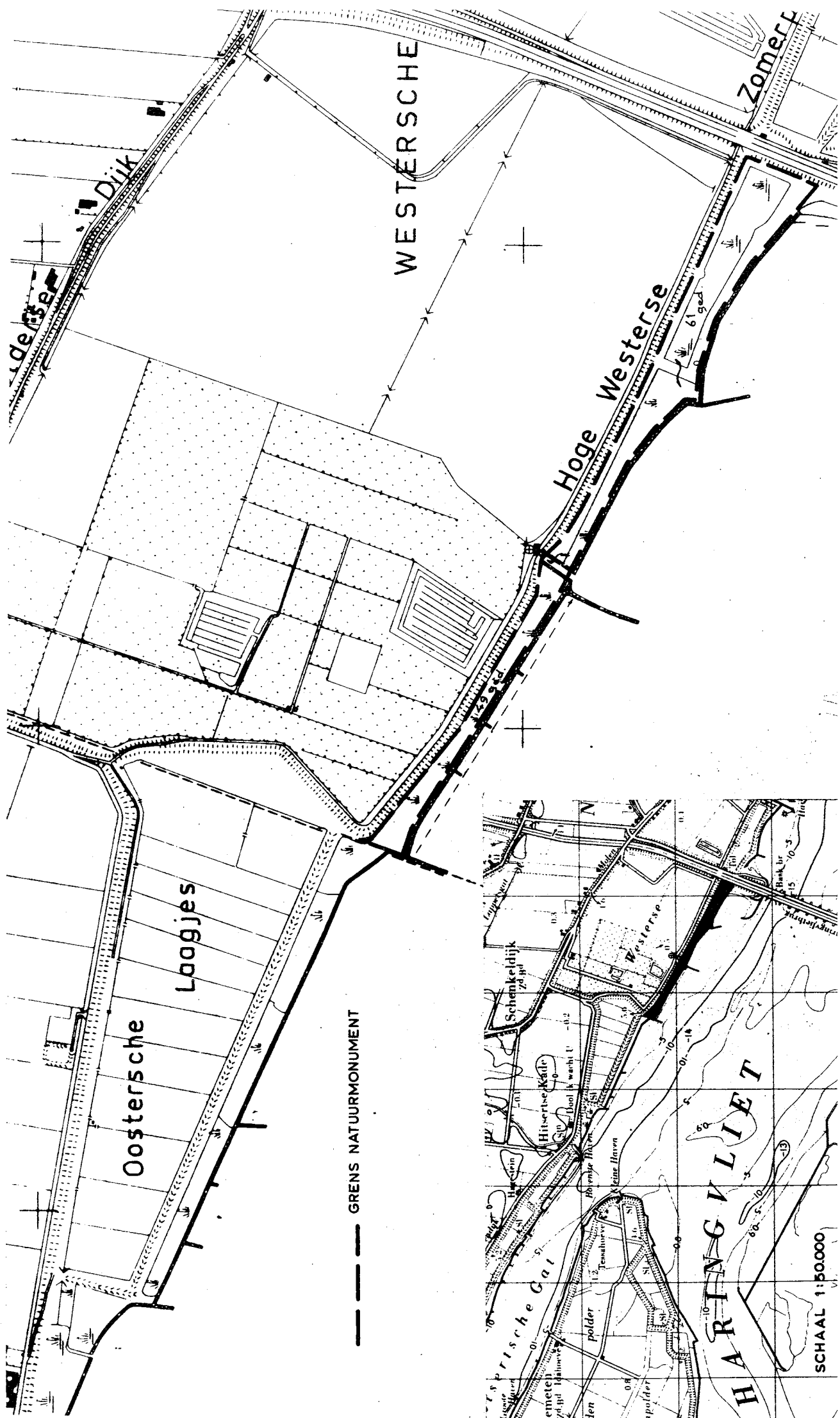

Natuurmonument „GORZE I tussen OOSTERSCHE LAAGJES en HARINGVLIETBRUG”

Schaal 1:10.000

BN 48

Top.krt.nr. 43 E

Nr. 6169
Natuurbehoud en
Directie Openluchtrecreatie
Hfd. Afd. ....
Afdeling .....

DE STAATSSECRETARIS VAN CULTUUR, RECREATIE
EN MAATSCHAPPELIJK WERK,

In overeenstemming met de Minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening,

Gezien de beschikking van 2 november 1970, nr. 2318, van de toenmalige Staatssecretaris van Cultuur Recreatie en Maatschappelijk Werk, houdende het besluit dat de aanwijzing als beschermd natuurmonument in overweging is van de in die beschikking kadastraal omschreven percelen, tezamen vormende de grasgorzen tussen Den Bommel en de Hellegatsdam;

Gezien de omtrent de in overweging zijnde aanwijzing door gedeputeerde staten van Zuid-Holland ingezonden en van hun beschouwingen vergezeldde schrifturen, alsmede de te zelfder zake door de Natuurbeschermingsraad en de Rijksplanologische Commissie uitgebrachte adviezen;

Overwegende, dat de hierna kadastraal omschreven percelen, welke tezamen vormen de grasgorzen tussen Den Bommel en de Hellegatsdam, van algemeen belang zijn om hun natuurwetenschappelijke betekenis en mitsdien een natuurmonument zijn in de zin van artikel 1, onder b, van de Natuurbeschermingswet (Stb.1967,572);

dat dit natuurmonument deel uitmaakt van de buitendijkse grasgorzen die gelegen zijn langs het Hollandsch Diep en het Haringvliet;

dat deze grasgorzen een fraai beeld geven van de levensgemeenschappen die in een estuariem milieu van enige uitgestrektheid met een zwak brak tot fluviatiel karakter voorkomen, welke situatie elders in ons land niet wordt aangetroffen;

dat deze grasgorzen vervolgens tezamen en in onderling verband bepalend zijn voor de betekenis van het Hollandsch Diep en het Haringvliet als waterwildgebied van internationaal belang;

dat weliswaar door de afsluiting van het Haringvliet het milieu van de grasgorzen tot op zekere hoogte zal veranderen, maar dat deze niettemin hun vegetatiekundige en ornithologische waarde in hoofdzaken zullen behouden;

dat overigens de te verwachten wijziging van het milieu en de daarmee samenhangende mogelijke veranderingen in de levensgemeenschappen van bijzondere betekenis zijn voor het ecologisch onderzoek;

Dat de grasgorzen het belangrijkste voedselgebied vormen voor in het Hollandsch Diep-Haringvlietgebied in grote aantallen pleisterende brandganzen en dat zij tevens fouragegebied zijn onder meer voor grote aantallen grauwe ganzen en smienten;

dat de grasgorzen tevens een belangrijk broedgebied voor weidevogels vormen; dat tal van in het brakke milieu thuishorende plantesoorten op de grasgorzen een groeiplaats vinden en dat daarop bovendien een aantal tot in het zoete milieu doordringende, in Zuid-west Nederland schaars wordende zoutplanten voorkomen;

- dat -

dat grasgorzen als de onderhavige zeldzaam zijn geworden;

In het bijzonder overwegende ten aanzien van het onderhavige natuurmonument, zijnde de grasgorzen tussen Den Bommel en de Hellegatsdam:

dat het onderhavige natuurmonument een schakel vormt in een keten van ook uit botanisch oogpunt belangrijke en interessante ganzenpleisterplaatsen, welke slechts tezamen optimaal kunnen fungeren;

dat de specifieke botanische betekenis van de grasgorzen tussen Den Bommel en de Hellegatsdam met name wordt bepaald door het voorkomen van door het brakke milieu gekenmerkte vormen van gemeenschappen van het zilverschoon- en het Engels grasverbond;

dat de specifieke ornithologische betekenis van deze grasgorzen wordt bepaald door de omstandigheid, dat zij een voedselgebied vormen voor honderden grauwe ganzen, honderden brandganzen en honderden smienten;

dat deze gorzen bovendien als fouragegebied een zeer belangrijk onderdeel vormen van een in het oostelijk deel van het Haringvliet gelegen ruigebied van grauwe ganzen, hetwelk een van de vier in Europa bekende ruiplaatsen van deze ganzensoort is;

Overwegende ten aanzien van de wezenlijke kenmerken van het onderhavige natuurmonument, dat hieronder niet alleen worden begrepen de genoemde biologische waarden, maar ook de in het algemeen ten behoeve van de avifauna noodzakelijke rust en openheid van het landschap, de opbouw van het bodemprofiel, de geomorfologische structuur en het bestaande cultuurpatroon;

Overwegende ten slotte, dat bescherming van dit natuurmonument niet reeds op andere wijze door of krachtens de wet is verzekerd;

Gelet op artikel 7 en artikel 9, zevende lid, van de Natuurbeschermingswet;

BESLUIT:

Aangewezen worden als beschermd natuurmonument de percelen, kadastraal bekend gemeente Ooltgensplaat, sectie A, nr. 2726 en gemeente Den Bommel, sectie B, nrs. 298, 1491, 2185 ged., en 2523, een en ander zoals aangegeven op de bij deze beschikking behorende kaart en tezamen vormende de grasgorzen tussen Den Bommel en de Hellegatsdam.

Rijswijk, 1 november 1971

De Staatssecretaris voornoemd,
w.g. H.J.L. Vonhoff

(H.J.L. Vonhoff)

TOELICHTING

De grote natuurwetenschappelijke betekenis van het Haringvliet en het Hollandsch Diep wordt bepaald door de aanwezigheid van buitendijkse terreinen, die kunnen worden verdeeld in slikken en platen, riet- en biezenhorzen, grasgorzen en grienden. Voor bescherming ingevolge de Natuurbeschermingswet komen thans in de eerste plaats de grasgorzen in aanmerking.

De grasgorzen langs het Haringvliet en het Hollandsch Diep zijn buitendijkse terreinen, die zo hoog zijn opgeslibd dat zij slechts bij zeer hoge waterstand kunnen onderlopen. Het milieu van de grasgorzen heeft een zwak brak karakter, dat stroomopwaarts in toenemende mate door fluviatiele invloeden wordt beheerst.

De vegetatie van de grasgorzen in het Haringvliet- en Hollandsch Diepgebied geeft een fraai beeld van deze geleidelijke milieuovergangen. Tal van plantesoorten, die in een zwak brak milieu thuis horen, vinden in de grasgorzen hun groeiplaats, waaronder een aantal voor het Deltagebied zeer specifieke soorten.

Deze zogenaamde estuariene plantesoorten worden zowel in Nederland als in Europa schaars. Bovendien komen in de grasgorzen ook een aantal zoutplanten voor die tot ver in het brakke milieu doordringen.

Voor het waterwild hebben het Haringvliet en het Hollandsch Diep internationale betekenis. Zij maken deel uit van de onder nummer 3 (Deltagebied) voorkomende gebieden van de zogenoemde "Wetlands List", welke door het International Wildfowl Research Bureau is samengesteld onder auspiciën van onder andere de "International Union for the Conservation of Nature and Natural Resources" (IUCN Publications new series, Nr. 5, 1965). Het Deltagebied is op deze lijst in de hoogste categorie ingedeeld.

Jaarlijks pleisteren en overwinteren in het Haringvliet en het Hollandsch Diep duizenden ganzen, waaronder brandganzen, grauwe ganzen en kolganzen; voorts duizenden eenden, waaronder wilde eenden, wintertalingen en smienten. De platen, slikken en gorzen langs het Haringvliet en het Hollandsch Diep vormen een onderling samenhangend geheel van slaap-, rust- en fouragegebieden voor het waterwild. De grasgorzen hebben in dit geheel met name betekenis als fouragegebied en pleisterplaats.

De grasgorzen zijn agrarisch in gebruik als wei- en hooiland. Het bestaande agrarische gebruik kan op dezelfde wijze als thans worden voortgezet. Maatregelen tot verhoging van de agrarische gebruikswaarde kunnen de natuurwetenschappelijke betekenis van deze gebieden evenwel aantasten, zodat van geval tot geval zal moeten worden nagegaan of zij toelaatbaar zijn.

Behalve door hetgeen reeds vermeld is betreffende de botanische betekenis van de grasgorzen in hun algemeenheid, wordt de specifieke botanische betekenis van de grasgorzen tussen Den Bommel en de Hellegatsdam bepaald door het voorkomen van door het brakke milieu gekenmerkte vormen van gemeenschappen van het zilverschoon- en het Engels grasverbond.

De grasgorzen tussen Den Bommel en de Hellegatsdam vormen een voedselgebied voor honderden brandganzen, grauwe ganzen en smienten. Bovendien vormen deze grasgorzen als fouragegebied een zeer belangrijk onderdeel van een op de Ventjagersplaat gelegen rui-gebied van grauwe ganzen.

Ruiplaatsen voor grauwe ganzen zijn in West-Europa slechts bekend in Noord-Noorwegen, Jutland, Gaasterland in Friesland en op de Ventjagersplaat.

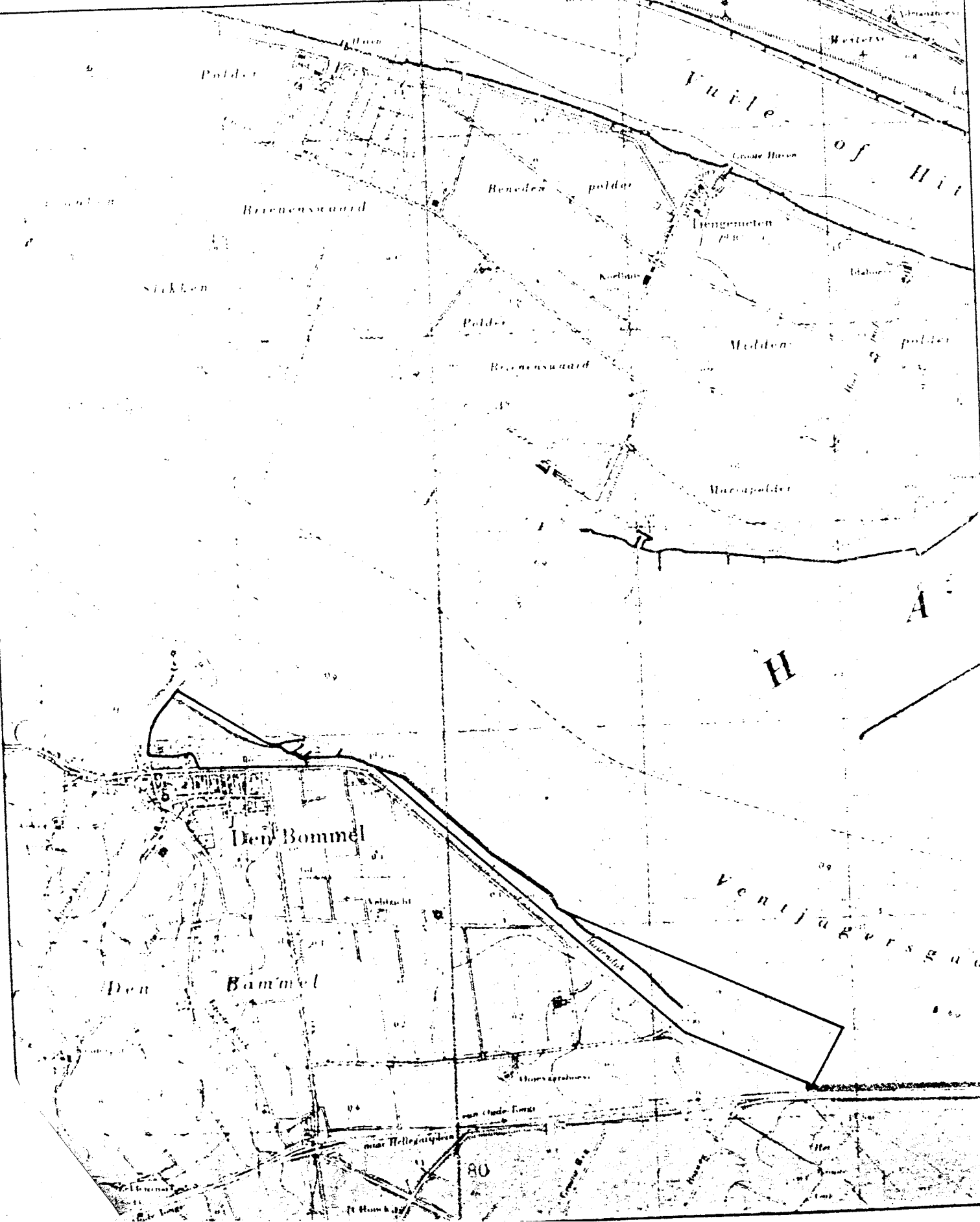
Teneinde enig denkbeeld te geven van handelingen of voortgezette handelingen die de in de beschikking genoemde wezenlijke kenmerken van het natuurmonument kunnen aantasten dan wel overigens schadelijk voor de natuurwetenschappelijke betekenis of ontsierend kunnen zijn, worden hieronder voorbeelden gegeven van handelingen of voortgezette handelingen ten aanzien waarvan het in ieder geval raadzaam is een vergunning aan te vragen, hetgeen krachtens artikel 13, lid 1, van de wet dient te geschieden bij aangetekende brief.

- Bouwen in de zin van artikel 1 van de Woningwet.
- Plaatsen of aanleggen van voor vertlijf geschikte, al dan niet aan hun bestemming onttrokken voor- en vaartuigen, arken, caravans, livingvans en tenten.
- Ontgronden; aanleggen van waterlossingen, havens, plassen of vijvers; ophogen; egaliseren; ontginnen; ploegen; scheuren van grasland.
- Handelingen, welke wijziging van ^{het} sinds jaar en dag bestaande bodemgebruik beogen.
- Aanwenden van bestrijdingsmiddelen en van groei- en stoorstoffen en op onbekade gorzen van kunstmeststoffen.
- Handelingen, welke wijziging van de waterhuishouding of de waterstand beogen of ten gevolge hebben.
- Aanleggen of verharderen van wegen, paden of parkeergelegenheden; tot stand brengen van recreatieve voorzieningen zoals caravan- en kampeerterreinen, lig- en speelweiden, picknickplaatsen, dagcampings, watersportcentra, aanlegplaatsen enz.
- Planten van bomen of andere houtgewassen.
- Opslaan, storten, bergen of deponeren van al dan niet afgedankte of aan hun oorspronkelijk gebruik onttrokken voorwerpen, stoffen of produkten.
- Aanleggen van kaden.
- Leggen of aanbrengen van ondergrondse of bovengrondse leidingen.

In geval van twijfel zal het dienstig zijn zich te wenden tot de natuurbeschermingsconsulent van het Staatsbosbeheer te 's-Gravenhage.

NATUURMONUMENT DE GRASGORZEN
TUSSEN DEN BOMMEL EN DE
HELLEGATSDAM
Schaal 1:25000

Kaart 20356

Nr. 6164
Directie Natuurbehoud en
Openluchtrecreatie
Hfd. Afd.
Afdeling

DE STAATSSECRETARIS VAN CULTUUR, RECREATIE
EN MAATSCHAPPELIJK WERK,

In overeenstemming met de Minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening,
Gezien de beschikking van 2 november 1970, nr. 2313, van de toenmalige Staats-
secretaris van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk, houdende het besluit
dat de aanwijzing als beschermd natuurmonument in overweging is van de in die
beschikking kadastraal omschreven percelen, te zamen vormende de grasgorzen
van de Griendweipolder;

Gezien de omtrent de in overweging zijnde aanwijzing door gedeputeerde staten van
Zuid-Holland ingezonden en van hun beschouwingen vergezeldde schrifturen, alsmede
de te zelfder zake door de Natuurbeschermingsraad en de Rijksplanologische Com-
missie uitgebrachte adviezen;

Overwegende, dat de hierna kadastraal omschreven percelen, welke te zamen vormen
de grasgorzen van de Griendweipolder, van algemeen belang zijn om hun natuurweten-
schappelijke betekenis en mitsdien een natuurmonument zijn in de zin van artikel 1,
onder b, van de Natuurbeschermingswet (Stb. 1967, 572);

dat dit natuurmonument deel uitmaakt van de buitendijkse grasgorzen die gelegen
zijn langs het Hollandsch Diep en het Haringvliet;

dat deze grasgorzen een fraai beeld geven van de levensgemeenschappen die in een
estuariën milieu van enige uitgestrektheid met een zwak brak tot fluviatiel ka-
rakter voorkomen, welke situatie elders in ons land niet wordt aangetroffen;

dat deze grasgorzen vervolgens te zamen en in onderling verband bepalend zijn
voor de betekenis van het Hollandsch Diep en het Haringvliet als waterwildgebied
van internationaal belang;

dat weliswaar door de afsluiting van het Haringvliet het milieu van de grasgorzen
tot op zekere hoogte zal veranderen, maar dat deze niettemin hun vegetatiekundige
en ornithologische waarde in hoofdzaken zullen behouden;

dat overigens de te verwachten wijziging van het milieu en de daarmee samenhangen-
de mogelijke veranderingen in de levensgemeenschappen van bijzondere betekenis zijn
voor het ecologisch onderzoek;

dat tal van in het brakke milieu thuishorende plantesoorten op de grasgorzen een
groeiplaats vinden en dat daarop bovendien een aantal tot in het zoete milieu
doordringende, in Zuid-West-Nederland schaars wordende zoutplanten voorkomen;

dat de grasgorzen het belangrijkste voedselgebied vormen voor in het Hollandsch
Diep-Haringvlietgebied in grote aantallen pleisterende brandganzen en dat zij
tevens fouragegebied zijn onder meer voor grote aantallen grauwe ganzen en smien-
ten;

dat de grasgorzen tevens een belangrijk broedgebied voor weidevogels vormen;

dat grasgorzen als de onderhavige zeldzaam zijn geworden;

In het bijzonder overwegende ten aanzien van het onderhavige natuurmonument, zijnde de grasgorzen van de Griendweipolder;

dat het onderhavige natuurmonument een schakel vormt in een keten van ook uit botanisch oogpunt belangrijke en interessante ganzenpleisterplaatsen, welke slechts te zamen optimaal kunnen fungeren;

dat de specifieke botanische betekenis van deze gorzen wordt bepaald door het voorkomen van door zilte en brakke milieus gekenmerkte vormen van gemeenschappen van o.m. het zilverschoon- en het Engels grasverbond;

dat de specifieke ornithologische betekenis van deze gorzen wordt bepaald door de omstandigheid, dat zij een pleisterplaats vormen voor honderden brandganzen en grauwe ganzen;

dat deze gorzen tevens een belangrijk broedgebied voor weidevogels vormen;

Overwegende ten aanzien van de wezenlijke kenmerken van het onderhavige natuurmonument, dat hieronder niet alleen moeten worden begrepen de genoemde biologische waarden, maar ook de in het algemeen ten behoeve van de avifauna noodzakelijke rust en openheid van het landschap, de opbouw van het bodemprofiel, de geomorfologische structuur en het bestaande cultuurpatroon;

Overwegende ten slotte, dat de bescherming van dit natuurmonument niet reeds op andere wijze door of krachtens de wet is verzekerd;

Gelet op artikel 7 en artikel 9, zevende lid, van de Natuurbeschermingswet;

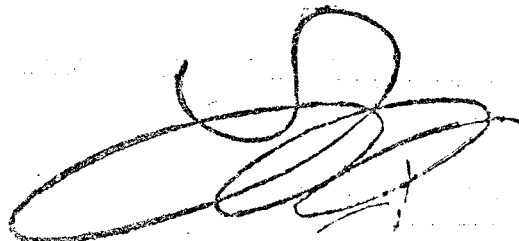
BESLUIT:

Aangewezen worden als beschermd natuurmonument de percelen, kadastraal bekend gemeente Zuid-Beijerland, sectie E, nrs. 129 t/m 131, 242, 243, 245, 423 t/m 425, 457 en 464 ged., een en ander zoals aangegeven op de bij deze beschikking behorende kaart en te zamen vormende de grasgorzen van de Griendweipolder.

Rijswijk, 1 november 1971

De Staatssecretaris voornoemd,
w.g. H.J.L. Vonhoff

(H.J.L. Vonhoff),
Voor kopie conform
De Secretaris-Generaal van het
Ministerie van Cultuur, Recreatie en
Maatschappelijk Werk

TOELICHTING

De grote natuurwetenschappelijke betekenis van het Haringvliet en het Hollandsch Diep wordt bepaald door de aanwezigheid van buitendijkse terreinen, die kunnen worden verdeeld in slikken en platen, riet- en biezenhorzen, grasgorzen en grienden. Voor bescherming ingevolge de Natuurbeschermingswet komen thans in de eerste plaats de grasgorzen in aanmerking.

De grasgorzen langs het Haringvliet en het Hollandsch Diep zijn buitendijkse terreinen, die zo hoog zijn opgeslibd dat zij slechts bij zeer hoge waterstand kunnen onderlopen. Het milieu van de grasgorzen heeft een zwak brak karakter, dat stroomopwaarts in toenemende mate door fluviatiele invloeden wordt beheerst. De vegetatie van de grasgorzen in het Haringvliet- en Hollandsch Diepgebied geeft een fraai beeld van deze geleidelijke milieuovergangen. Tal van plantesoorten, die in een zwak brak milieu thuis horen, vinden in de grasgorzen hun groeiplaats, waaronder een aantal voor het Deltagebied zeer specifieke soorten. Deze zogenaamde estuariene plantesoorten worden zowel in Nederland als in Europa schaars. Bovendien komen in de grasgorzen ook een aantal zoutplanten voor die tot ver in het brakke milieu doordringen.

Voor het waterwild hebben het Haringvliet en het Hollandsch Diep internationale betekenis. Zij maken deel uit van de onder nummer 3 (Deltagebied) voorkomende gebieden van de zogenoemde "Wetlands List", welke door het "International Wildfowl Research Bureau" is samengesteld onder auspiciën van onder andere de "International Union for the Conservation of Nature and Natural Resources" (IUCN Publications new series, Nr. 5. 1965). Het Deltagebied is op deze lijst in de hoogste categorie ingedeeld.

Jaarlijks pleisteren en overwinteren in het Haringvliet en het Hollandsch Diep duizenden ganzen, waaronder brandganzen, grauwe ganzen en kolganzen; voorts duizenden eenden, waaronder wilde eenden, wintertalingen en smienten. De platen, slikken en gorzen langs het Haringvliet en het Hollandsch Diep vormen een onderling samenhangend geheel van slaap-, rust- en fouragegebieden voor het waterwild. De grasgorzen hebben in dit geheel met name betekenis als fouragegebied en pleisterplaats.

De grasgorzen zijn agrarisch in gebruik als wei- en hooiland. Het bestaande agrarische gebruik kan op dezelfde wijze als thans worden voortgezet. Maatregelen tot verhoging van de agrarische gebruikswaarde kunnen de natuurwetenschappelijke betekenis van deze gebieden evenwel aantasten, zodat van geval tot geval zal moeten worden nagegaan of zij toelaatbaar zijn.

Ten aanzien van de grasgorzen van de Griendweipolder kan worden gesteld dat, behalve door hetgeen reeds is vermeld betreffende de botanische betekenis van de grasgorzen in hun algemeenheid, de specifieke botanische betekenis van deze gorzen wordt bepaald door het voorkomen van door zilte en brakke milieus gekenmerkte vormen van gemeenschappen van onder meer het zilverschoon- en Engels grasverbond.

Teneinde enig denkbeeld te geven van handelingen of voortgezette handelingen die de in de beschikking genoemde wezenlijke kenmerken van het natuurmonument kunnen aantasten dan wel overigens schadelijk voor de natuurwetenschappelijke betekenis of ontsierend kunnen zijn, worden hieronder voorbeelden gegeven van handelingen of voortgezette handelingen ten aanzien waarvan het in ieder geval raadzaam is een vergunning aan te vragen, hetgeen krachtens artikel 13, lid 1, van de wet dient te geschieden bij aangetekende brief.

De gorzen vormen een pleisterplaats voor honderden brandganzen en grauwe ganzen. Voorts vormen deze gorzen een belangrijk broedgebied voor weidevogels als kemp- haan en tureluur.

- Bouwen in de zin van artikel 1 van de Woningwet.
- Plaatsen of aanleggen van voor verblijf geschikte, al dan niet aan hun bestemming onttrokken voer- en vaartuigen, arken, caravans, livingvans en tenten.
- Ontgronden; aanleggen van waterlossingen, havens, plassen of vijvers; ophogen; egaliseren; ontginnen; ploegen, scheuren van grasland.
- Handelingen, welke wijziging van het sinds jaar en dag bestaande bodemgebruik beogen.
- Aanwenden van bestrijdingsmiddelen en van groei- en stoorstoffen en op onbekade gorzen van kunstmeststoffen.
- Handelingen, welke wijziging van de waterhuishouding of de waterstand beogen of ten gevolge hebben.
- Aanleggen of verharderen van wegen, paden of parkeergelegenheden; tot stand brengen van recreatieve voorzieningen zoals caravan- en kampeerterreinen, lig- en speelweiden, picknickplaatsen, dagcampings, watersportcentra, aanlegplaatsen enz.
- Planten van bomen of andere houtgewassen.
- Opslaan, storten, bergen of deponeren van al dan niet afgedankte of aan hun oorspronkelijk gebruik onttrokken voorwerpen, stoffen of produkten.
- Aanleggen van kaden.
- Leggen of aanbrengen van ondergrondse of bovengrondse leidingen.

In geval van twijfel zal het dienstig zijn zich te wenden tot de natuurbeschermingsconsulent van het Staatsbosbeheer te 's-Gravenhage.

Nr. 6168
Directie Natuurbehoud en Openluchtrecreatie
Hfd. Afd.
Afdeling

DE STAATSSECRETARIS VAN CULTUUR, RECREATIE
EN MAATSCHAPPELIJK WERK,

In overeenstemming met de Minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening,

Gezien de beschikking van 2 november 1970, nr. 2317, van de toenmalige Staatssecretaris van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk, houdende het besluit dat de aanwijzing als beschermd natuurmonument in overweging is van de in die beschikking kadastraal omschreven percelen, te zamen vormende de grasgorzen tussen Stad aan 't Haringvliet en Den Bommel;

Gezien de omtrent de in overweging zijnde aanwijzing door gedeputeerde staten van Zuid-Holland ingezonden en van hun beschouwingen vergezeldde schrifturen, alsmede de te zelfder zake door de Natuurbeschermingsraad en de Rijksplanologische Commissie uitgebrachte adviezen;

Overwegende, dat de hierna kadastraal omschreven percelen, welke te zamen vormen de grasgorzen tussen Stad aan 't Haringvliet en Den Bommel, van algemeen belang zijn om hun natuurwetenschappelijke betekenis en mitsdien een natuurmonument zijn in de zin van artikel 1, onder b, van de Natuurbeschermingswet (Stb. 1967, 572);

dat dit natuurmonument deel uitmaakt van de buitendijkse grasgorzen die gelegen zijn langs het Hollandsch Diep en het Haringvliet;

dat deze grasgorzen een fraai beeld geven van de levensgemeenschappen die in een estuarien milieu van enige uitgestrektheid met een zwak brak tot fluviatiel karakter voorkomen, welke situatie elders in ons land niet wordt aangetroffen;

dat deze grasgorzen vervolgens te zamen en in onderling verband bepalend zijn voor de betekenis van het Hollandsch Diep en het Haringvliet als waterwildgebied van internationaal belang;

dat weliswaar door de afsluiting van het Haringvliet het milieu van de grasgorzen tot op zekere hoogte zal veranderen, maar dat deze niettemin hun vegetatiekundige en ornithologische waarde in hoofdzaken zullen behouden;

dat overigens de te verwachten wijziging van het milieu en de daarmee samenhangende mogelijke veranderingen in de levensgemeenschappen van bijzondere betekenis zijn voor het ecologisch onderzoek;

- dat -

dat tal van in het brakke milieu thuishorende plantesoorten op de grasgorzen een groeiplaats vinden en dat daarop bovendien een aantal tot in het zoete milieu doordringende, in Zuid-West Nederland schaars wordende zoutplanten voorkomen;

dat de grasgorzen het belangrijkste voedselgebied vormen voor in het Hollandsch Diep-Haringvlietgebied in grote aantallen pleisterende brandganzen en dat zij tevens fouragegebied zijn onder meer voor grote aantallen grauwe ganzen en smienten;

dat de grasgorzen tevens een belangrijk broedgebied voor weidevogels vormen; dat grasgorzen als de onderhavige zeldzaam zijn geworden;

In het bijzonder overwegende ten aanzien van het onderhavige natuurmonument, zijnde de grasgorzen tussen Stad aan 't Haringvliet en Den Bommel:

dat het onderhavige natuurmonument een schakel vormt in een keten van ook uit botanisch oogpunt belangrijke en interessante ganzenpleisterplaatsen, welke slechts te zamen optimaal kunnen fungeren;

dat de specifieke botanische betekenis van de grasgorzen tussen Stad aan 't Haringvliet en Den Bommel met name wordt bepaald door het voorkomen van door het brakke milieu gekenmerkte vormen van gemeenschappen van het zilverschoon- en het Engels grasverbond;

dat de specifieke ornithologische betekenis van deze grasgorzen wordt bepaald door de omstandigheid, dat zij een pleisterplaats vormen voor duizenden brandganzen en voor honderden grauwe ganzen en smienten;

dat deze gorzen bovendien als fouragegebied een zeer belangrijk onderdeel vormen van een in het oostelijk deel van het Haringvliet gelegen ruigebied van grauwe ganzen, hetwelk een van de vier in Europa bekende ruiplaatsen van deze ganzensoort is;

dat deze gorzen voorts een belangrijk broedgebied zijn voor minder algemene weidevogelsoorten alsook voor kluten;

Overwegende ten aanzien van de wezenlijke kenmerken van het onderhavige natuurmonument, dat hieronder niet alleen moeten worden begrepen de genoemde biologische waarden, maar ook de in het algemeen ten behoeve van de avifauna noodzakelijke rust en openheid van het landschap, de opbouw van het bodemprofiel, de geomorfologische structuur en het bestaande cultuurpatroon;

Overwegende ten slotte, dat de bescherming van dit natuurmonument niet reeds op andere wijze door of krachtens de wet is verzekerd;

Gelet op artikel 7 en artikel 9, zevende lid, van de Natuurbeschermingswet;

BESLUIT:

Aangewezen worden als beschermd natuurmonument de percelen, kadastraal bekend gemeente Den Bommel, sectie A, nrs 592 en 600 en gemeente Stad aan 't Haringvliet, nrs 570, 575 t/m 577, 582, 1586 en 1590 t/m 1597, een en

- ander -

Bladzijde 3 Afd. en nummer NBOR 6168

ander zoals aangegeven op de bij deze beschikking behorende kaart en te zamen vormende de grasgorzen tussen Stad aan 't Haringvliet en Den Bommel.

Rijswijk, 1 november 1971

De Staatssecretaris voornoemd,
w.g. H.J.L. Vonhoff

(H.J.L. Vonhoff).

Voor kopie conform
De Secretaris-Generaal van het
Ministerie van Cultuur, Recreatie en
Maatschappelijk Werk

TOELICHTING

De grote natuurwetenschappelijke betekenis van het Haringvliet en het Hollandsch Diep wordt bepaald door de aanwezigheid van buitendijkse terreinen, die kunnen worden verdeeld in slikken en platen, riet- en biezenhorzen, grasgorzen en grienden. Voor bescherming ingevolge de Natuurbeschermingswet komen thans in de eerste plaats de grasgorzen in aanmerking.

De grasgorzen langs het Haringvliet en het Hollandsch Diep zijn buitendijkse terreinen, die zo hoog zijn opgeslibd dat zij slechts bij zeer hoge waterstand kunnen onderlopen. Het milieu van de grasgorzen heeft een zwak brak karakter, dat stroomopwaarts in toenemende mate door fluviatiele invloeden wordt beheerst. De vegetatie van de grasgorzen in het Haringvliet- en Hollandsch Diepgebied geeft een fraai beeld van deze geleidelijke milieuovergangen. Tal van plantesoorten, die in een zwak brak milieu thuis horen, vinden in de grasgorzen hun groeiplaats, waaronder een aantal voor het Deltagebied zeer specifieke soorten. Deze zogenaamde estuariene plantesoorten worden zowel in Nederland als in Europa schaars. Bovendien komen in de grasgorzen ook een aantal zoutplanten voor die tot ver in het brakke milieu doordringen.

Voor het waterwild hebben het Haringvliet en het Hollandsch Diep internationale betekenis. Zij maken deel uit van de onder nummer 3 (Deltagebied) voorkomende gebieden van de zogenoemde "Wetlands List", welke door het "International Wildfowl Research Bureau" is samengesteld onder auspiciën van onder andere de "International Union for the Conservation of Nature and Natural Resources" (IUCN Publications new series, nr. 5, 1965). Het Deltagebied is op deze lijst in de hoogste categorie ingedeeld.

Jaarlijks pleisteren en overwinteren in het Haringvliet en het Hollandsch Diep duizenden ganzen, waaronder brandganzen, grauwe ganzen en kolganzen; voorts duizenden eenden, waaronder wilde eenden, wintertalingen en smienten. De platen, slikken en gorzen langs het Haringvliet en het Hollandsch Diep vormen een onderling samenhangend geheel van slaap-, rust- en fouragegebieden voor het waterwild. De grasgorzen hebben in dit geheel met name betekenis als fouragegebied en pleisterplaats. De grasgorzen zijn agrarisch in gebruik als wei- en hooiland. Het bestaande agrarische gebruik kan op dezelfde wijze als thans worden voortgezet. Maatregelen tot verhoging van de agrarische gebruikswaarde kunnen de natuurwetenschappelijke betekenis van deze gebieden evenwel aantasten, zodat van geval tot geval zal moeten worden nagegaan of zij toelaatbaar zijn.

De grasgorzen tussen Stad aan 't Haringvliet en Den Bommel zijn onbekend, zodat hier geleidelijke overgangen zijn van grasgorzen naar gorzen van riet en zeebies.

Behalve door hetgeen reeds vermeld is betreffende de botanische betekenis van de grasgorzen in hun algemeenheid, wordt de specifieke botanische betekenis van deze grasgorzen bepaald door het voorkomen van door het brakke milieu gekenmerkte vormen van gemeenschappen van het zilverschoon- en het Engels grasverbond.

De grasgorzen tussen Stad aan 't Haringvliet en Den Bommel vormen een pleisterplaats voor brandganzen (500-2000) en honderden grauwe ganzen en smienten. Bovendien vormen deze grasgorzen als fouragegebied een zeer belangrijk onderdeel van een op de Ventjagersplaat gelegen ruigebied van grauwe ganzen. Ruiplaatsen van grauwe ganzen zijn in West-Europa slechts bekend in Noord-Noorwegen, Jutland, Gaasterland in Friesland en op de Ventjagersplaat.

Voorts zijn deze grasgorzen een belangrijk broedgebied van minder algemene weidevogels zoals kempiaan en tureluur, alsmede voor de kluut.

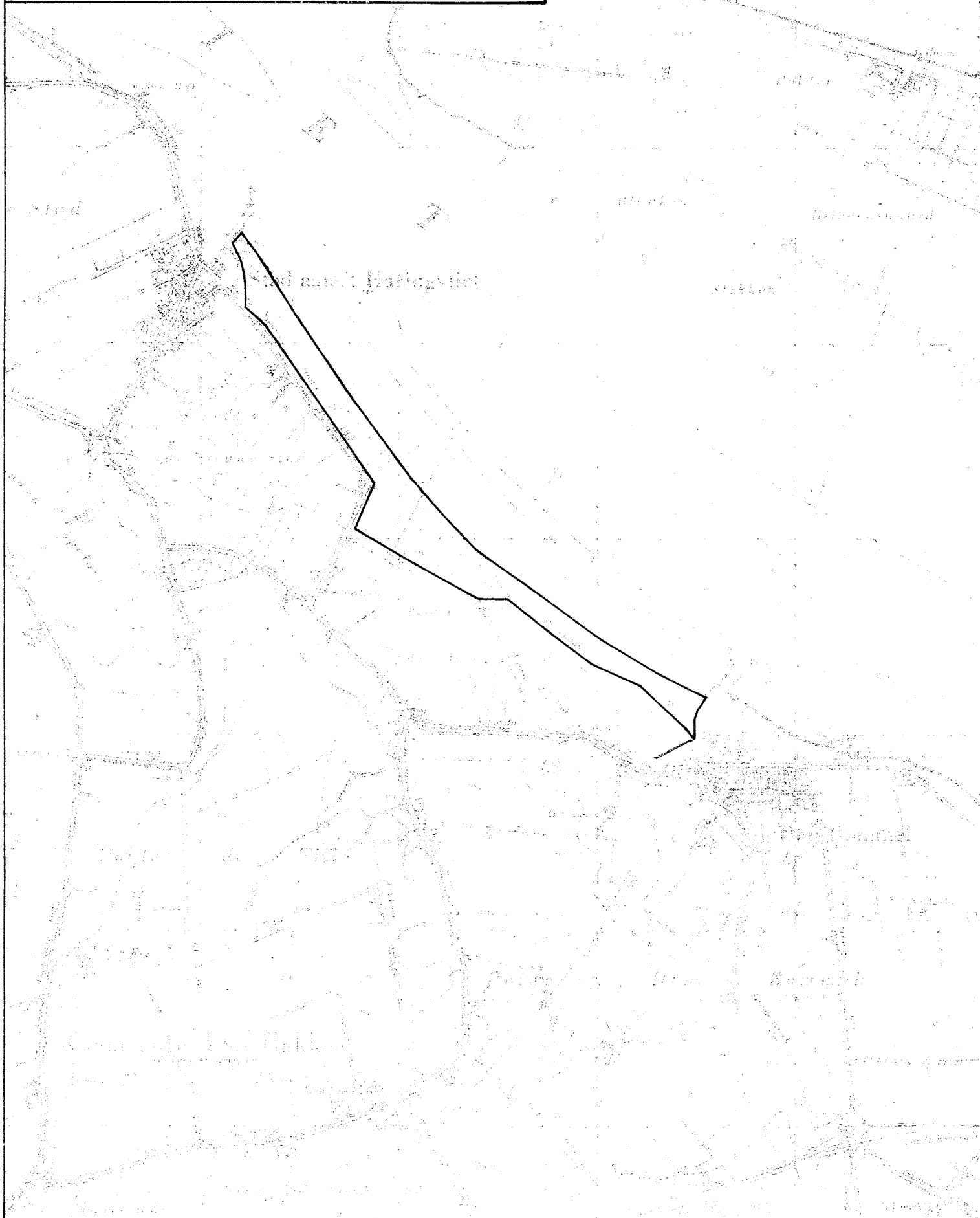
Teneinde enig denkbeeld te geven van handelingen of voortgezette handelingen die de in de beschikking genoemde wezenlijke kenmerken van het natuurmonument kunnen aantasten dan wel overigens schadelijk voor de natuurwetenschappelijke betekenis of ontsierend kunnen zijn, worden hieronder voorbeelden gegeven van handelingen of voortgezette handelingen ten aanzien waarvan het in ieder geval raadzaam is een vergunning aan te vragen, hetgeen krachtens artikel 13, lid 1, van de wet dient te geschieden bij aangetekende brief.

- Bouwen in de zin van artikel 1 van de Woningwet.
- Plaatsen of aanleggen van voor verblijf geschikte, al dan niet aan hun bestemming onttrokken voer- en vaartuigen, arken, caravans, living-vans en tenten.
- Ontgronden; aanleggen van waterlossingen, havens, plassen of vijvers; ophogen; egaliseren; ontginnen; ploegen; scheuren van grasland.
- Handelingen, welke wijziging van het sinds jaar en dag bestaande bodemgebruik beogen.
- Aanwenden van bestrijdingsmiddelen en van groei- en stoorstoffen en op onbekade gorzen van kunstmeststoffen.
- Handelingen, welke wijziging van de waterhuishouding of de waterstand beogen of ten gevolge hebben.
- Aanleggen of verharderen van wegen, paden of parkeergelegenheden; tot stand brengen van recreatieve voorzieningen zoals caravan- en kampeerterreinen, lig- en speelweiden, picknickplaatsen, dagcampings, watersportcentra, aanlegplaatsen enz.
- Planten van bomen of andere houtgewassen.
- Opslaan, storten, bergen of deponeren van al dan niet afgedankte of aan hun oorspronkelijk gebruik onttrokken voorwerpen, stoffen of producten.
- Aanleggen van kaden.
- Leggen of aanbrengen van ondergrondse of bovengrondse leidingen.

In geval van twijfel zal het dienstig zijn zich te wenden tot de natuurbeschermingsconsulent van het Staatsbosbeheer te 's-Gravenhage.

NATUURMONUMENT DE GRASGORZEN
TUSSEN STAD AAN 't HARINGVLIET
EN DEN BOMMEL

Schaal 1:25000

Kenmerk
NLB/N-36709

RIJSWIJK (ZH)

24 JULI 1979

DE STAATSSECRETARIS VAN CULTUUR, RECREATIE EN MAATSCHAPPELIJK WERK

Overwegende, dat het gedeelte van de "Kleiput in de Tiendgorzen", gelegen in de gemeente Goudswaard, dat wordt gevormd door de hierna kadastraal omschreven percelen, van algemeen belang is uit een oogpunt van natuurschoon en om zijn natuurwetenschappelijke betekenis en mitsdien een natuurmonument is in de zin van artikel 1, onder b, van de Natuurbeschermingswet (Stb. 1967, 572);

dat het natuurmonument deel uitmaakt van het buitendijkse gebied van het Haringvliet en het Hollandsch Diep;

dat dit gebied in landschappelijk en ecologisch opzicht één samenhangend geheel vormt;

dat in dit gebied onderscheid kan worden gemaakt in ondiepten (voormalige slikken en platen), riet- en grasgorzen en grienden;

dat dit gebied als watervogelgebied van internationale betekenis is;

dat in dit gebied tal van plantesoorten voorkomen, die kenmerkend zijn voor het brakke milieu en dat daar bovendien, ondanks de door de afsluiting veroorzaakte verzoeting, een aantal soorten zoutplanten wordt aangetroffen;

dat weliswaar door de afsluiting van het Haringvliet het milieu van het buitendijkse gebied verandert, maar dat dit niettemin bijzondere vegetatiekundige en ornithologische waarden zal behouden;

dat de optredende wijziging van het milieu en de daarmee samenhangende veranderingen in het planten- en dierenleven van bijzondere betekenis zijn voor het ecologisch onderzoek;

Dagregister		Bewaring	In bewaring genomen	De bewaarder,
deel	nr.			

met vervoigblad(en)
 zonder

Aantekeningen:

Kenmerk: NLB/N-36709

DE STAATSSECRETARIS VAN CULTUUR, RECREATIE EN MAATSCHAPPELIJK WERK

Overwegende, dat het gedeelte van de "Kleiput in de Tiendgorzen", gelegen in de gemeente Goudswaard, dat wordt gevormd door de hierna kadastraal omschreven percelen, van algemeen belang is uit een oogpunt van natuurschoon en om zijn natuurwetenschappelijke betekenis en mitsdien een natuurmonument is in de zin van artikel 1, onder b, van de Natuurbeschermingswet (Stb. 1967, 572);

dat het natuurmonument deel uitmaakt van het buitendijkse gebied van het Haringvliet en het Hollandsch Diep;

dat dit gebied in landschappelijk en ecologisch opzicht één samenhangend geheel vormt;

dat in dit gebied onderscheid kan worden gemaakt in ondiepten (voormalige slikken en platen), riet- en grasgorzen en grienden;

dat dit gebied als watervogelgebied van internationale betekenis is;

dat in dit gebied tal van plantesoorten voorkomen, die kenmerkend zijn voor het brakke milieu en dat daar bovendien, ondanks de door de afsluiting veroorzaakte verzoeting, een aantal soorten zoutplanten wordt aangetroffen;

dat weliswaar door de afsluiting van het Haringvliet het milieu van het buitendijkse gebied verandert, maar dat dit niettemin bijzondere vegetatiekundige en ornithologische waarden zal behouden;

dat de optredende wijziging van het milieu en de daarmee samenhangende veranderingen in het planten- en dierenleven van bijzondere betekenis zijn voor het ecologisch onderzoek;

dat op grond van de Natuurbeschermingswet al een aantal grasgorzen, rietgorzen en slikken is aangewezen als beschermd natuurmonument;

dat het onderhavige natuurmonument met name van belang is als pleisterplaats voor een groot aantal soorten water- en oevervogels;

Overwegende ten aanzien van de wezenlijke kenmerken van het onderhavige natuurmonument, dat hieronder niet alleen moeten worden verstaan de biologische waarden, maar ook de voor de avifauna noodzakelijke rust en de ligging binnen het weidse, visueel weinig verstoorde landschap langs dit deel van het Haringvliet;

Overwegende ten slotte, dat de bescherming van het natuurmonument niet reeds op andere wijze door of krachtens de wet is verzekerd;

Gelet op artikel 7 en artikel 9, zevende lid, van de Natuurbeschermingswet;

Gezien de beschikking van 27 juli 1978, nr. NLB/N-31482, houdende het besluit, dat de aanwijzing als beschermd natuurmonument in overweging is ten aanzien van de "Kleiput in de Tiendgorzen";

Gezien de omtrent de in overweging zijnde aanwijzing door Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland ingezonden en van hun beschouwingen verzamelde schrifturen, alsmede de te zelfder zake door de Natuurbeschermingsraad en de Rijksplanologische Commissie uitgebrachte adviezen;

Handelende in overeenstemming met de Minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening;

B E S L U I T :

Aangewezen wordt als beschermd natuurmonument het gedeelte van de "Kleiput in de Tiendgorzen", dat wordt gevormd door de percelen, kadastraal bekend gemeente Goudswaard, sectie C, nrs. 271, 416, 419, 423 ged., 524, 525, 526 ged. en 549, een en ander zoals aangegeven op de bij deze beschikking behorende kaart BN 43.

Van deze beschikking zal mededeling worden gedaan in de Staatscourant.

Rijswijk (ZH), 24 juli 1979

De Staatssecretaris van Cultuur,
Recreatie en Maatschappelijk Werk
G.C. Wallis de Vries,
namens deze,
de Directeur-Generaal voor
Natuurbehoud, Recreatie en Media,

w.g. J. Verhoeve
(Dr. J. Verhoeve)

Inleiding

Het gebied van het Haringvliet en het Hollandsch Diep ontleent zijn natuurwetenschappelijke betekenis vooral aan de buitendijkse terreinen. Deze terreinen kunnen worden onderscheiden in ondiepten (voormalige slikken en platen), grienden, riet- en grasgorzen. In de voorgaande jaren is reeds een belangrijk deel van het buitendijkse gebied van het Haringvliet onder de werking van de Natuurbeschermingswet gebracht. Omdat de "Kleiput in de Tiendgorzen" met de overige buitendijkse terreinen in het Haringvliet en het Hollandsch Diep in landschappelijk en ecologisch opzicht één geheel vormt, wordt dit gebied thans aangewezen als beschermd natuurmonument. Op grond van de feitelijke situatie (gebruik van de oostelijke helft als jachthaven) is besloten dat deel van aanwijzing uit te zonderen.

Natuurschoon en natuurwetenschappelijke betekenis

Uit een oogpunt van natuurschoon is het gebied van belang binnen het weidse, visueel weinig verstoorde landschap langs dit deel van het Haringvliet.

Jaarlijks pleisteren en overwinteren in het gebied van het Haringvliet en het Hollandsch Diep vele duizenden Brandganzen, Grauwe ganzen en Kolganzen, honderden Rietganzen, duizenden eenden, waaronder Wilde eenden, Wintertalingen, Smienten en Pijlstaarten en duizenden steltlopers, waaronder Scholeksters, Wulpen, Kievitten en Goudplevieren. De rietgorzen en ondiepten zijn voor een groot aantal vogelsoorten van belang als fourageer- en rustgebied, terwijl ze voor Wilde eenden en Wintertalingen als ruigebied en voor ganzen als slaapgebied van betekenis zijn. De rietgorzen zijn met name van belang als broedgebied voor een aantal soorten riet- en moerasvogels zoals Bruine kiekendief, Roerdomp, Waterral, Baardmannetje, Snor en Grote karekiet.

Het Deltagebied is voor watervogels van internationale betekenis en komt voor op de zogenaamde "MAR-list". De MAR-list dient als grondslag voor de verdere uitbouw van de overeenkomst inzake watergebieden van internationale betekenis, in het bijzonder als verblijfplaats voor watervogels, die in 1971 te Ramsar (Iran) tot stand is gekomen. De lijst is, onder auspiciën van de International Union for the Conservation of Nature and Natural Resources (IUCN), door het International Wildfowl Research Bureau samengesteld.

Het Deltagebied is in de lijst, op basis van zijn rijkdom aan vogelsoorten in de hoogste categorie geplaatst. Het gebied van het Haringvliet en het Hollandsch Diep beantwoordt aan de hoogste normen. Voor een groot aantal van de in het gebied aangetroffen vogelsoorten geldt namelijk, dat de grote aantallen waarin zij in het gebied voorkomen, aan deze normen voldoen, of deze in een aantal gevallen zelfs overtreffen.

De afsluiting van het Haringvliet heeft ingrijpende gevolgen gehad voor het milieu van de buitendijkse gronden. De eb- en vloedbeweging is in vergelijking met de situatie voor de afsluiting sterk afgenomen. Er resteert nog een gering dagelijks, door windkracht en rivierafvoer versterkt getij. Een andere belangrijke verandering in het milieu betreft de verzoeting van het water. De vroeger aanwezige overgang van zoet via brak naar zout is hierdoor nagenoeg verdwenen. Ten slotte heeft de afsluiting nog tot gevolg gehad, dat de biezen- en slikken in oppervlakte zijn afgenomen. Toch komt de oorspronkelijke situatie van het milieu, ondanks deze ingrijpende veranderingen nog steeds tot uitdrukking in het planten- en dierenleven. Zo komen er in het gebied nog typische soorten zoutplanten voor, zoals Zilte rus, Zeeaster en Kweldergras, terwijl ook voor het brakke milieu kenmerkende soorten als Knolvossestaart, Heemst en Selderij kunnen worden aangetroffen.

De wijziging van het milieu en de daarmee samenhangende wijzigingen in het planten- en dierenleven ten gevolge van de afsluiting zijn van bijzondere betekenis voor het ecologisch onderzoek.

De "Kleiput in de Tiendgorzen" bestaat uit een buitendijkse plas en een graslandstrook. De graslandstrook langs de dijk geeft een beeld van de estuariene

flora, die voor dit deel van het Haringvliet kenmerkend is. In het grasland domineert Rietzwenkgras en komt plaatselijk Echt lepelblad voor. De begroeiing van de lage aangeslibde oevers bestaat uit riet- en biezenvoetplanten met als dominerende plantesoorten Zeebies, Mattenbies en Ruwe bies. In ornithologisch opzicht is de plas belangrijk als pleisterplaats voor allerlei soorten water- en oevervogels. Vooral met ruw weer, maar ook onder rustiger omstandigheden pleisteren grote aantallen vogels op de plas, waaronder met name Smient, Wilde eend, Wintertaling, Kuifeend, Grote zaagbek, Pijlstaart, Grauwe gaas en Fuut. In het natuurmonument pleistert bovendien nog een aantal andere soorten zoals Goudplevier, Watersnip en Wulp. Als broedvogel zijn in het natuurmonument aangetroffen Pijlstaart, Wilde eend, Fuut, Waterhoen, Meerkoet, Patrijs, Tureluur, Rietzanger en Rietgors. Hierbij kan worden opgemerkt dat de Pijlstaart een zeer zeldzame broedvogel is.

Begrenzing

De begrenzing is gebaseerd op de natuurwetenschappelijke waarden van het natuurmonument. Aan de landzijde volgt de noordgrens de buitenteen van de dijk. In het westen grenst het natuurmonument aan de reeds als beschermd natuurmonument aangewezen "s Lands bekade gorzen". In het oosten loopt de grens vanaf de verbinding met het Haringvliet loodrecht op de buitenteen van de dijk. Aan de waterzijde is de grens zo gekozen, dat ook bij de laagste waterstand (0,7 -NAP) een smalle strook water binnen het natuurmonument valt. Daarbij is er van uitgegaan dat de strook onder dergelijke omstandigheden een waterdiepte van 0,2 meter heeft. Bij dit uitgangspunt komt de grens te liggen bij 0,9 -NAP. De waterstrook is voor ganzen van belang als slaapplek en voor zweemenden (Wilde eenden, Wintertalingen, Smienten, Pijlstaarten) en duikeenden (Kuifeenden en Tafeleenden) als rustgebied.

Beheer

Het beheer dient gericht te zijn op het in stand houden van de grasland- en oevervegetaties en het ondiepe water. Bovendien is het, met het oog op de functie van het gebied als pleisterplaats voor vogels, van belang een zo groot mogelijke rust in het gebied te handhaven.

Gebruik

Volgens de artikelen 12 en 13 van de Natuurbeschermingswet moet voor handelingen die de wezenlijke kenmerken van het beschermd natuurmonument aantasten, dan wel schadelijk voor de natuurwetenschappelijke betekenis of ontsierend zijn, vergunning worden gevraagd. Dit dient krachtens artikel 13, eerste lid, per aangetekende brief te gebeuren. Wellicht ten overvloede wordt erop gewezen, dat de in artikel 12 van de Natuurbeschermingswet bedoelde verbodsbepaling voor een ieder van kracht zijn.

Het is niet mogelijk op voorhand aan te geven wat wel en wat niet is toegestaan. In de eerste plaats hangt dit samen met de opbouw van het natuurmonument, in de tweede plaats kunnen handelingen in aard en intensiteit verschillen. Gezien het grote aantal verschillende mogelijkheden dat zich kan voordoen, zal van geval tot geval moeten worden vastgesteld of een vergunning al of niet is vereist. Omdat het voor de betrokkene(n) vaak moeilijk is om een en ander zelf te beoordelen, kan hierbij de hulp worden ingeroepen van de natuurbeschermingsconsulent van het Staatsbosbeheer. Hij zal dan uitsluitend kunnen geven over de vraag of het noodzakelijk is vergunning aan te vragen. Teneinde wat betreft het voorgaande de gedachten te bepalen, wordt hierna een aantal voorbeelden gegeven van handelingen, waarvoor een vergunning vereist kan zijn:

- Bouwen in de zin van artikel 1 van de Woningwet;
- plaatsen of aanleggen van voor verblijf geschikte - al dan niet aan hun bestemming onttrokken - voer- en vaartuigen, caravans en tenten;
- aanbrengen van oeverbeschoeiingen;
- leggen of aanbrengen van ondergrondse of bovengrondse leidingen, constructies, installaties of apparatuur;
- aanleggen of verharderen van wegen, banen of parkeergelegenheden en het aanbrengen van andere oppervlakteverharding van enige omvang;
- aanbrengen of inrichten van recreatieve voorzieningen zoals kampeerterrainen, lig- of speelweiden, picknickplaatsen, dagcampings, aanlegplaatsen enz.;
- ontgronden, bodem verlagen, aanleggen van waterlossingen, ophogen, egaliseren, ontginnen enz.;
- planten van bomen of struiken;
- scheuren van grasland;
- opslaan, storten, bergen of deponeren van al dan niet afgedankte of aan hun oorspronkelijk gebruik onttrokken voorwerpen, stoffen of producten;
- beoefenen van vormen van buitensport als motorsport e.d.;
- verrichten van handelingen die wijziging of intensivering van het bestaande bodemgebruik beogen of ten gevolge kunnen hebben;
- verrichten van handelingen die wijziging van de waterhuishouding of waterstand beogen of ten gevolge kunnen hebben;
- aanwenden van bestrijdingsmiddelen, groei- en stoorstoffen, kunstmeststoffen en organische meststoffen, zowel op het land als in het water.

Het is mogelijk meer duidelijkheid te krijgen over het toegestane gebruik, indien een beheersplan als bedoeld in artikel 14 van de wet wordt vastgesteld. Dit beheersplan komt tot stand op vrijwillige basis. Met dit beheersplan wordt allereerst beoogd, dat het voor het natuurmonument noodzakelijke beheer zal worden uitgevoerd.

Daarnaast brengt het beheersplan met zich, dat de eigenaar en gebruiker meteen al duidelijkheid verkrijgen over de handelingen die wenselijk zijn en de handelingen die zouden moeten worden nagelaten in het belang van het natuurmonument.

De betrokkenen kunnen een vergoeding krijgen voor de uit zulk een beheersplan voortvloeiende kosten die redelijkerwijs niet voor hun rekening behoren te komen.

Omdat het beheersplan het resultaat is van nauwgezet onderzoek en overleg, biedt dit de mogelijkheid daarin een groot aantal handelingen vast te leggen waarvoor dan - ingevolge artikel 12, derde lid, van de wet - geen vergunning is vereist. De natuurbeschermingsconsulent van het Staatsbosbeheer is gaarne bereid inlichtingen te verschaffen over de mogelijkheden van een beheersplan. Het kantoor van de consulent in de provincie Zuid-Holland is gevestigd Van Speijkstraat 13 te Den Haag, telefoon 070-924481.

DE STAATSSECRETARIS VAN CULTUUR, RECREATIE EN MAATSCHAPPELIJK WERK

Overwegende, dat de zogenoemde "Korendijksche Slikken" onder Goudswaard, voor zover gevormd door de hierna kadastraal omschreven percelen, van algemeen belang zijn om hun natuurwetenschappelijke betekenis en mitsdien een natuurmonument zijn in de zin van artikel 1, onder b, van de Natuurbeschermingswet (Stb. 1967, 572);

dat het onderhavige gebied een der buitendijkse terreinen in het Haringvliet-Hollands Diepgebied is;

dat deze terreinen kunnen worden onderscheiden in grotendeels voormalige slikken en platen, riet- en biezengorzen, grasgorzen en grienden, die in landschappelijk en natuurwetenschappelijk opzicht een geheel vormen;

dat op 1 november 1971 op grond van de Natuurbeschermingswet een aantal grasgorzen is aangewezen als beschermd natuurmonument;

dat de Korendijksche Slikken een fraai beeld geven van de levensgemeenschappen die in een voormalige estuarien milieu van enige uitgestrektheid met een zwak brak naar brak karakter voorkomen;

dat deze slikken tezamen en in onderling verband mede bepalend zijn voor de betekenis van het Haringvliet- Hollands Diepgebied als watervogelgebied van internationaal belang;

dat weliswaar door de afsluiting van het Haringvliet het milieu van de slikken tot op zekere hoogte verandert, maar dat de slikken niettemin bijzondere ornithologische en vegetatiekundige waarden zullen behouden;

dat overigens de optredende wijziging van het milieu en de daarmee samenhangende veranderingen in de levensgemeenschappen van bijzondere betekenis zijn voor ecologisch onderzoek;

dat het onderhavige natuurmonument een schakel vormt in een keten van uit ornithologisch oogpunt belangrijke ganzenpleisterplaatsen, die als zodanig met elkaar samenhangen;

dat de Korendijksche Slikken een belangrijk voedsel- en rustgebied vormen voor onder meer in het Haringvliet in grote aantallen pleisterende grauwe ganzen en tezamen met de Beninger Slikken het rijkste overwinteringsgebied van deze soort in zuidwest Nederland zijn;

dat het natuurmonument een broed- en pleistergebied voor moerasvogels is;

dat door de grote geïsoleerdheid van grote delen van het gebied en de daarmee samenhangende rust belangrijk wordt bijgedragen aan de ornithologische betekenis;

dat het mede door deze rust een belangrijk ruigebied is voor wilde eend en wintertaling;

dat het als rustgebied een belangrijk onderdeel uitmaakt van het ruigebied van grote aantallen aalscholvers in het Haringvliet- Hollands Diepgebied;

dat tal van in het brakke milieu thuishorende plantesoorten op de slikken een groeiplaats vinden en dat daarop bovendien nog steeds een aantal tot in het zoete milieu doordringende, in zuidwest Nederland schaars wordende zoutplanten voorkomt;

Overwegende ten aanzien van de wezenlijke kenmerken van het onderhavige natuurmonument, dat hieronder niet alleen moeten worden begrepen de genoemde biologische waarden, maar ook de in het algemeen de ten behoeve van de avifauna noodzakelijke rust en openheid van het landschap, de opbouw van het bodemprofiel en de geomorfologische structuur;

Overwegende ten slotte, dat de bescherming van dit natuurmonument niet reeds op andere wijze door of krachtens de wet is verzekerd;

Gelet op artikel 7 en artikel 9, zevende lid, van de Natuurbeschermingswet;

Gezien de beschikking van 25 maart 1977, nr. NLB/N-24938, houdende het besluit, dat de aanwijzing als beschermd natuurmonument in overweging is ten aanzien van de Korendijksche Slikken onder Goudswaard;

Gezien de omtrent de in overweging zijnde aanwijzing door Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland ingezonden en van hun beschouwingen vergezede brief, alsmede de te zelfder zake door de Natuurbeschermingsraad en de Rijksplanningologische Commissie uitgebrachte adviezen;

Handelende in overeenstemming met de Minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening;

B E S L U I T :

Aangewezen worden als beschermd natuurmonument de zogenoemde "Korendijksche Slikken" onder Goudswaard, voor zover geormd door de percelen, kadastraal bekend gemeente Goudswaard, sectie A, nrs. 124 t/m 127, 129 en 130; sectie C, nrs. 545 t/m 548 en 609 t/m 615; één ongenummerd perceel (Westpunt), groot ongeveer 100 ha, een en ander zoals aangegeven op de bij deze beschikking behorende kaart BN 26.

Van deze beschikking zal mededeling worden gedaan in de Staatscourant.

De Staatssecretaris van Cultuur, Recreatie
en Maatschappelijk Werk G.C Wallis de Vries,
namens deze,
de Directeur-Generaal voor Natuurbehoud,
Recreatie en Media,

Dr. J. Verhoeve.

Toelichting

De grote natuurwetenschappelijke betekenis van het Haringvliet- Hollands Diepgebied wordt vooral bepaald door de aanwezigheid van buitendijkse terreinen, die kunnen worden verdeeld in grotendeels voormalige slikken en platen, riet- en biezenhorzen, grashorzen en grienden. Aangezien de riet- en biezenhorzen evenals de grotendeels voormalige slikken en platen, thans ondiepten, in landschappelijk en natuurwetenschappelijk opzicht een samenhangende geheel vormen met de grashorzen, die reeds in 1971 als beschermd natuurmonument werden aangewezen, volgt thans een aanvulling op de reeds als beschermd natuurmonument aangewezen gronden, namelijk met de Korendijksche Slikken, een riet- en biezenhorzen in het Haringvliet aan de monding van het Spui.

Jaarlijks pleisteren en overwinteren in het Haringvliet- Hollands Diepgebied vele duizenden ganzen, waaronder brand ganzen, grauwe ganzen, riet ganzen en kol ganzen, voorts duizenden eenden waaronder wilde eenden, wintertalingen, smienten en pijlstaarten.

De riet- en biezenhorzen, slikken, platen en ondiepten hebben in het geheel van buitendijkse terreinen met name betekenis als fourageer- en rustgebied, als ruigebied voor wilde eend en wintertaling en voor de ganzen als slaapplaats. Voorts maken westpunt en ondiepten als rustgebied een belangrijk onderdeel uit van het ruigebied van de aalscholvers in het Haringvliet- Hollands Diepgebied. De riethorzen vormen vooral een broedgebied voor diverse zangvogels en moerasvogels, waaronder enige zeldzame (onder andere bruine kiekendief, baardmees, waterral en grote karekiet).

Voor de watervogels heeft het Haringvliet- Hollands Diepgebied internationale betekenis. Dit bekken maakt deel uit van de onder nummer 3 (Deltagebied) voorkomende gebieden van de zogenaamde "Mar-List" welke door het "International Waterfowl Research Bureau" is samengesteld onder auspiciën van onder andere de International Union for the Conservation of Nature and Natural Resources (I.U.C.N. Publications new series nr 5, 1965).

Het Deltagebied is op deze lijst in de hoogste categorie ingedeeld.

De Mar-List dient als grondslag voor de verdere uitbouw van de op 2 februari 1971 te Ramsar (Iran) tot stand gekomen Overeenkomst inzake watergebieden van internationale betekenis, in het bijzonder als verblijfplaats voor watervogels.

Voor de bekrachtiging van deze Overeenkomst is een ontwerp van Rijkswet bij de Staten-Generaal in behandeling.

De riet- en biezenhorzen, die worden doorsneden door kreken met bijbehorende oeverwallen en kommen, vormen door hun uitgestrektheid en ligging een optimaal rust- en broedgebied. De grotendeels voormalige slikken en platen, thans ondiepten, sluiten hierbij aan. Op de oeverwallen komt een, weliswaar verruigde, begroeiing voor, behorende tot het zeldzame heemstverbond (gekenmerkt door o.m. riet, moerasmelkdistel, rietzwenkgras, heemst), kenmerkend voor het brakke getijdegebied.

Door de afsluiting van het Haringvliet is de voormalige eb- en vloedbeweging sterk afgenomen, maar er is een kleine dagelijkse getijdenfluctuatie gebleven (schijngetij), terwijl ook schommelingen ten gevolge van windrichting en rivierafvoer doorlopend plaats vinden. Het milieu in de omgeving van de waterlijn blijft derhalve sterk dynamisch, waardoor plaatselijk een ijl begroeid slik is ontstaan, dat van grote betekenis is voor het waterwild.

De biezenhorzen en slikken, die ook voorheen een zeer belangrijk voedselgebied voor duizenden ganzen, eenden en steltlopers vormden, alsmede slaapplaatsen waren voor ganzen, zijn weliswaar ingekrompen, maar het grootste deel van de vroegere vogelsoorten blijft de gebieden in groten getale bezoeken, hoewel kwantitatief wel verschuivingen zijn opgetreden. De grauwe gans bijvoorbeeld komt tegenwoordig in grotere aantallen voor dan vóór 1960. De zuidwestpunt van de Korendijksche Slikken wordt meer en meer door aalscholvers als rustgebied gebruikt.

Nr. 6162
Directie Natuurbehoud en
Openluchtrecreatie
Hfd. Afd.
Afdeling

DE STAATSSECRETARIS VAN CULTUUR, RECREATIE
EN MAATSCHAPPELIJK WERK,

In overeenstemming met de Minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening,

Gezien de beschikking van 2 november 1970, nr. 2311, van de toenmalige Staatssecretaris van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk, houdende het besluit dat de aanwijzing als beschermd natuurmonument in overweging is van de in die beschikking kadastraal omschreven percelen, te zamen vormende "'s Lands bekade Gorzen";

Gezien de omtrent de in overweging zijnde aanwijzing door gedeputeerde staten van Zuid-Holland ingezonden en van hun beschouwingen vergezeldde schrifturen, alsmede de te zelfder zake door de Natuurbeschermingsraad en de Rijksplanologische Commissie uitgebrachte adviezen;

Overwegende, dat de hierna kadastraal omschreven percelen, welke te zamen vormen "'s Lands bekade Gorzen", van algemeen belang zijn om hun natuurwetenschappelijke betekenis en mitsdien een natuurmonument zijn in de zin van artikel 1, onder b, van de Natuurbeschermingswet (Stb. 1967, 572);

dat dit natuurmonument deel uitmaakt van de buitendijkse grasgorzen die gelegen zijn langs het Hollandsch Diep en het Haringvliet;

dat deze grasgorzen een fraai beeld geven van de levensgemeenschappen die in een estuarien milieu van enige uitgestrektheid met een zwak brak tot fluvia-tiel karakter voorkomen, welke situatie elders in ons land niet wordt aangetroffen;

dat deze grasgorzen vervolgens te zamen en in onderling verband bepalend zijn voor de betekenis van het Hollandsch Diep en het Haringvliet als waterwildgebied van internationaal belang;

dat weliswaar door de afsluiting van het Haringvliet het milieu van de grasgorzen tot op zekere hoogte zal veranderen, maar dat deze niettemin hun vegetatiekundige en ornithologische waarden in hoofdzaken zullen behouden;

dat overigens de te verwachten wijziging van het milieu en de daarmee samenhangende mogelijke veranderingen in de levensgemeenschappen van bijzondere betekenis zijn voor het ecologisch onderzoek;

dat tal van in het brakke milieu thuishorende plantesoorten op de grasgorzen een groeiplaats vinden en dat daarop bovendien een aantal tot in het zoete milieu doordringende, in Zuid-West-Nederland schaars wordende zoutplanten voorkomen;

dat de grasgorzen het belangrijkste voedselgebied vormen voor in het Hollandsch Diep-Haringvlietgebied in grote aantallen pleisterende brandganzen en dat zij tevens fouragegebied zijn ondermeer voor grote aantallen grauwe ganzen en smienten;

- dat -

dat de grasgorzen tevens een belangrijk broedgebied voor weidevogels vormen;

dat grasgorzen als de onderhavige zeldzaam zijn geworden;

In het bijzonder overwegende ten aanzien van het onderhavige natuurmonument, zijnde "'s Lands bekade Gorzen":

dat het onderhavige natuurmonument een schakel vormt in een keten van ook uit botanisch oogpunt belangrijke en interessante ganzenpleisterplaatsen, welke slechts te zamen optimaal kunnen fungeren;

dat de specifieke botanische betekenis van deze grasgorzen wordt bepaald door het voorkomen van door het brakke milieu gekenmerkte vormen van gemeenschappen van het zilverschoon- en het Engels grasverbond;

dat de specifieke ornithologische betekenis van deze grasgorzen wordt bepaald door de omstandigheid dat zij een voedselgebied vormen voor brandganzen en smienten;

dat deze gorzen een belangrijk broedgebied vormen voor minder algemene weidevogelsoorten;

Overwegende ten aanzien van de wezenlijke kenmerken van het onderhavige natuurmonument, dat hieronder niet alleen moeten worden begrepen de genoemde biologische waarden, maar ook de in het algemeen ten behoeve van de avifauna noodzakelijke rust en openheid van het landschap, de opbouw van het bodemprofiel, de geomorfologische structuur en het bestaande cultuurpatroon;

Overwegende ten slotte, dat de bescherming van dit natuurmonument niet reeds op andere wijze door of krachtens de wet is verzekerd;

Gelet op artikel 7 en artikel 9, zevende lid, van de Natuurbeschermingswet;

BESLUIT:

Aangewezen worden als beschermd natuurmonument de percelen, kadastraal bekend gemeente Goudswaard, sectie A, nrs. 39, 41 t/m 45, 105, 123, 128, 131 t/m 140 en sectie C, nrs. 540, 584 t/m 595, 597 t/m 608, een en ander zoals aangegeven op de bij deze beschikking behorende kaart en te zamen vormende "'s Lands bekade Gorzen".

Rijswijk, 1 november 1971

De Staatssecretaris voornoemd,
w.g. H.J.L. Vonhoff

(H.J.L. Vonhoff)

TOELICHTING

De grote natuurwetenschappelijke betekenis van het Haringvliet en het Hollandsch Diep wordt bepaald door de aanwezigheid van buitendijkse terreinen, die kunnen worden verdeeld in slikken en platen, riet- en biezenhorzen, grasgorzen en grienden. Voor bescherming ingevolge de Natuurbeschermingswet komen thans in de eerste plaats de grasgorzen in aanmerking.

De grasgorzen langs het Haringvliet en het Hollandsch Diep zijn buitendijkse terreinen, die zo hoog zijn opgeslibd dat zij slechts bij zeer hoge waterstand kunnen onderlopen. Het milieu van de grasgorzen heeft een zwak brak karakter, dat stroomopwaarts in toenemende mate door fluviaatiele invloeden wordt beheerst. De vegetatie van de grasgorzen in het Haringvliet- en Hollandsch Diepgebied geeft een fraai beeld van deze geleidelijke milieuovergangen. Tal van plantesoorten, die in een zwak brak milieu thuis horen, vinden in de grasgorzen hun groeiplaats, waaronder een aantal voor het Deltagebied zeer specifieke soorten. Deze zogenaamde estuarienplantesoorten worden zowel in Nederland als in Europa schaars. Bovendien komen in de grasgorzen ook een aantal zoutplanten voor die tot ver in het brakke milieu doordringen.

Voor het waterwild hebben het Haringvliet en het Hollandsch Diep internationale betekenis. Zij maken deel uit van de onder nummer 3 (Deltagebied) voorkomende gebieden van de zogenoemde "Wetlands List", welke door het "International Wildfowl Research Bureau" is samengesteld onder auspiciën van onder andere de "International Union for the Conservation of nature and Natural Resources" (IUCN Publications new series, Nr. 5, 1965). Het Deltagebied is op deze lijst in de hoogste categorie ingedeeld.

Jaarlijks pleisteren en overwinteren in het Haringvliet en het Hollandsch Diep duizenden ganzen, waaronder brandganzen, grauwe ganzen en kolganzen; voorts duizenden eenden, waaronder wilde eenden, wintertalingen en smienten. De platen, slikken en gorzen langs het Haringvliet en het Hollandsch Diep vormen een onderling samenhangend geheel van slaap-, rust- en fouragegebied voor het waterwild. De grasgorzen hebben in dit geheel met name betekenis als fouragegebied en pleisterplaats.

De grasgorzen zijn agrarisch in gebruik als wei- en hooiland. Het bestaande agrarische gebruik kan op dezelfde wijze als thans worden voortgezet. Maatregelen tot verhoging van de agrarische gebruikswaarde kunnen de natuurwetenschappelijke betekenis van deze gebieden evenwel aantasten, zodat van geval tot geval zal moeten worden nagegaan of zij toelaatbaar zijn.

Behalve door hetgeen reeds vermeld is betreffende de botanische betekenis van de grasgorzen in hun algemeenheid, wordt de specifieke botanische betekenis van 's Lands bekade Gorzen bepaald door het voorkomen van door het brakke milieu gekenmerkte vormen van gemeenschappen van het zilverschoon- en het Engels grasverbond. Voorts komt op één der kaden in de grasgorzen een massale begroeiing van vogelmelk voor.

De grasgorzen vormen een voedselgebied voor brandganzen en smienten. Bovendien zijn zij een belangrijk broedgebied voor minder algemene weidevogelsoorten als kemphaan, tureluur en gele kwikstaart alsmede voor de slobbeend.

Teneinde enig denkbeeld te geven van handelingen of voortgezette handelingen die de in de beschikking genoemde wezenlijke kenmerken van het natuurmonument kunnen aantasten dan wel overigens schadelijk voor de natuurwetenschappelijke betekenis of ontsierend kunnen zijn, worden hieronder voorbeelden gegeven van handelingen of voortgezette handelingen ten aanzien waarvan het in ieder geval raadzaam is een vergunning aan te vragen, hetgeen krachtens artikel 13, lid 1, van de wet dient te geschieden bij aangetekende brief.

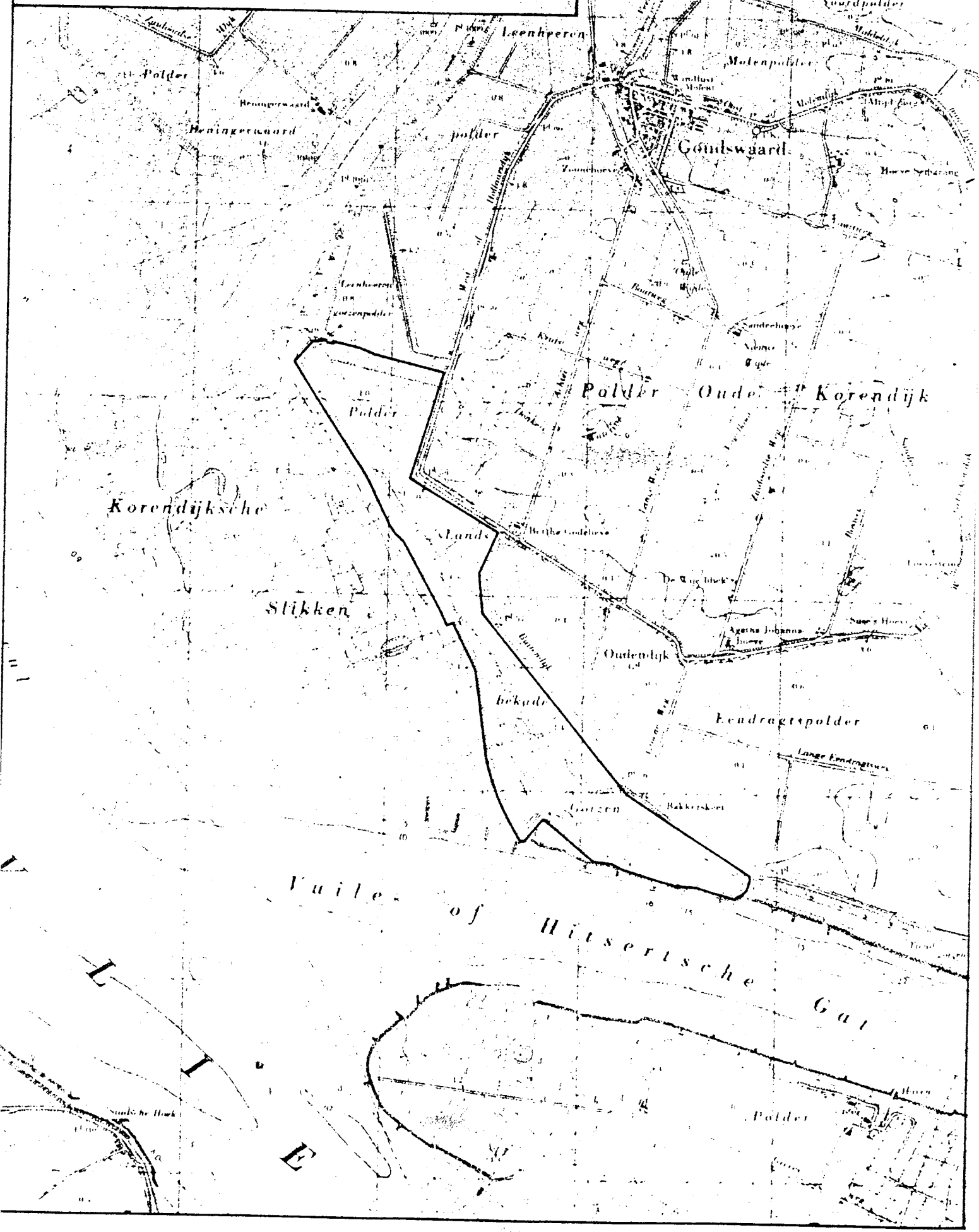
- Bouwen in de zin van artikel 1 van de Woningwet.
- Plaatsen of aanleggen van voor verblijf geschikte, al dan niet aan hun bestemming onttrokken voer- en vaartuigen, arken, caravans, livingvans en tenten.
- Ontgronden; aanleggen van waterlossingen, havens, plassen of vijvers; ophogen; egaliseren; ontginnen; ploegen; scheuren van grasland.
- Handelingen, welke wijziging van het sinds jaar en dag bestaande bodemgebruik beogen.
- Aanwenden van bestrijdingsmiddelen en van groei- en stoorstoffen en op onbekade gorzen van kunstmeststoffen.
- Handelingen, welke wijziging van de waterhuishouding of de waterstand beogen of ten gevolge hebben.
- Aanleggen of verharderen van wegen, paden of parkeergelegenheden; tot stand brengen van recreatieve voorzieningen zoals caravan- en kampeerterreinen, lig- en speelweiden, picknickplaatsen, dagcampings, watersportcentra, aanlegplaatsen enz.
- Planten van bomen of andere houtgewassen.
- Opslaan, storten, bergen of deponeren van al dan niet afgedankte of aan hun oorspronkelijk gebruik onttrokken voorwerpen, stoffen of produkten.
- Aanleggen van kaden.
- Leggen of aanbrengen van ondergrondse of bovengrondse leidingen.

In geval van twijfel zal het dienstig zijn zich te wenden tot de natuurbeschermingsconsulent van het Staatsbosbeheer te 's-Gravenhage.

NATUURMONUMENT DE GRASGORZEN
DE POLDER 's LANDSBEKADE GORZEN

Schaal 1:25000

20350
Polder de Gorzen

Kenmerk
NLB/N-36599

RIJSWIJK (ZH)
24 JULI 1979

14

DE STAATSSECRETARIS VAN CULTUUR, RECREATIE EN MAATSCHAPPELIJK WERK

- Overwegende, dat de "Leenheren Buitengorzen", gelegen in de gemeente Goudswaard gevormd door de hiernaakadastraal omschreven percelen, van algemeen belang zijn uit een oogpunt van natuurschoon en om hun natuurwetenschappelijke betekenis en mitsdien een natuurmonument zijn in de zin van artikel 1, onder b, van de Natuurbeschermingswet (Stb. 1967, 572);

dat het natuurmonument een der buitendijkse terreinen in het gebied van het Haringvliet en het Hollandsch Diep is;

dat deze terreinen in landschappelijk en ecologisch opzicht één samenhangend geheel vormen;

dat deze terreinen kunnen worden onderscheiden in ondiepten (voormalige slikken en platen), grienden, riet- en grasgorzen;

dat deze terreinen als watervogelgebied van internationale betekenis zijn;

dat op deze terreinen tal van plantesoorten voorkomen, die kenmerkend zijn voor het brakke milieu en dat daar bovendien, ondanks de door de afsluiting veroorzaakte verzoeting, een aantal soorten zoutplanten wordt aangetroffen;

dat weliswaar door de afsluiting van het Haringvliet het milieu van de buitendijkse terreinen verandert, maar dat deze niettemin bijzondere vegetatiekundige en ornithologische waarden zullen behouden;

- dat de optredende wijziging van het milieu en de daarmee samenhangende veranderingen in het planten- en dierenleven van bijzondere betekenis zijn voor het ecologisch onderzoek;

dat op grond van de Natuurbeschermingswet al een aantal grasgorzen, rietgorzen en slikken is aangewezen als beschermd natuurmonument;

dat het onderhavige natuurmonument zijn specifieke betekenis ontleent aan het voorkomen van een aantal soorten estuariene planten;

dat het natuurmonument vooral van belang is voor een aantal broed- en trekvogels;

dat het natuurmonument door zijn landschappelijk aanzien van algemeen belang is uit een oogpunt van natuurschoon;

Overwegende ten aanzien van de wezenlijke kenmerken van het onderhavige natuurmonument, dat hieronder niet alleen moeten worden begrepen de biologische waarden en het natuurschoon, maar ook de voor de avifauna noodzakelijke rust, de opbouw van het bodemprofiel en de geomorfologische structuur;

Overwegende ten slotte, dat de bescherming van dit natuurmonument niet reeds op andere wijze door of krachtens de wet is verzekerd;

Gelet op artikel 7 en artikel 9, zevende lid, van de Natuurbeschermingswet;

Gezien de beschikking van 28 juli 1978, nr. NLB/N-31483, houdende het besluit, dat de aanwijzing als beschermd natuurmonument in overweging is ten aanzien van de "Leenheren Buitengorzen";

Gezien de omtrent de in overweging zijnde aanwijzing door Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland ingezonden en van hun beschouwingen vergezeld brief, alsmede de te zelfder zake door de Natuurbeschermingsraad en de Rijksplanologische Commissie uitgebrachte adviezen;

Handelende in overeenstemming met de Minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening;

B E S L U I T :

Aangewezen worden als beschermd natuurmonument de "Leenheren Buitengorzen", voor zover gevormd door de percelen, kadastraal bekend gemeente Goudswaard, sectie A, nrs. 102 en 103, een en ander zoals aangegeven op de bij deze beschikking behorende kaart BN 42.

Van deze beschikking zal mededeling worden gedaan in de Staatscourant.

De Staatssecretaris van Cultuur, Recreatie
en Maatschappelijk Werk G.C. Wallis de Vries,
namens deze,
de Directeur-Generaal voor Natuurbehoud,
Recreatie en Media,

Dr. J. Verhoeve.

TOELICHTING

Het gebied van het Haringvliet en het Hollandsch Diep ontleent zijn natuurwetenschappelijke betekenis vooral aan de buitendijkse terreinen. Deze terreinen kunnen worden onderscheiden in ondiepten (voormalige slikken en platen), grienden, riet- en grasgorzen. In de voorgaande jaren is reeds een belangrijk deel van het buitendijkse gebied van het Haringvliet onder de werking van de Natuurbeschermingswet gebracht. Omdat de "Leenheren Buitengorzen" met de overige buitendijkse terreinen in het Haringvliet en het Hollandsch Diep in landschappelijk en ecologisch opzicht één geheel vormen, wordt dit gebied thans aangewezen als beschermd natuurmonument

Natuurwetenschappelijke betekenis

Jaarlijks pleisteren en overwinteren in het gebied van het Haringvliet en het Hollandsch Diep vele duizenden Brandganzen, Grauwe ganzen en Kolganzen, honderden Rietganzen, duizenden eenden, waaronder Wilde eenden, Wintertalingen, Smienten en Pijlstaarten en duizenden steltlopers, waaronder Scholeksters, Wulpen, Kievitten en Goudplevieren. De rietgorzen en ondiepten zijn voor een groot aantal vogelsoorten van belang als fourageer- en rustgebied, terwijl ze voor Wilde eenden en Wintertalingen als ruigebied en voor ganzen als slaapgebied van betekenis zijn. De rietgorzen zijn met name van belang als broedgebied voor een aantal soorten riet- en moerasvogels zoals Bruine kiekendief, Roerdomp, Waterral, Baardmannetje, Snor en Grote karekiet.

Het Deltagebied is voor watervogels van internationale betekenis en komt voor op de zogenaamde "MAR-list". Deze lijst dient als grondslag voor de verdere uitbouw van de overeenkomst inzake watergebieden van internationale betekenis, in het bijzonder als verblijfplaats voor watervogels, die in 1971 te Ramsar (Iran) tot stand is gekomen. De lijst is, onder auspiciën van de International Union for the Conservation of Nature and Natural Resources (IUCN), door het International Wildfowl Research Bureau samengesteld.

Het Deltagebied is in de lijst, op basis van zijn rijkdom aan vogelsoorten, in de hoogste categorie geplaatst. Het gebied van het Haringvliet en het Hollandsch Diep beantwoordt aan de hoogste normen. Voor een groot aantal van de in het gebied aangetroffen vogelsoorten geldt namelijk, dat de grote aantallen waarin zij in het gebied voorkomen, aan deze normen voldoen of deze in een aantal gevallen zelfs overtreffen. De afsluiting van het Haringvliet heeft ingrijpende gevolgen gehad voor het milieu van de buitendijkse terreinen. De eb- en vloedbeweging is in vergelijking met de situatie voor de afsluiting sterk afgenomen. Er resteert nog een gering dagelijks, door windkracht en rivierafvoer versterkt getij. Een andere belangrijke verandering van het milieu betreft de verzoeting van het water. De vroeger aanwezige overgang van zoet via brak naar zout is hierdoor nagenoeg verdwenen. Ten slotte heeft de afsluiting nog tot gevolg gehad, dat de biezengorzen en slikken in oppervlakte zijn afgenomen. Toch komt de oorspronkelijke situatie van het milieu, ondanks deze ingrijpende veranderingen, nog steeds tot uitdrukking in het planten- en dierenleven. Zo komen er in het gebied nog typische soorten zoutplanten voor, zoals Zilte rus, Zeeaster en Kweldergras, terwijl ook voor het brakke milieu kenmerkende soorten als Knolvossestaart, Heemst en Selderij kunnen worden aangetroffen. De wijziging van het milieu en de daarmee samenhangende wijzigingen in het planten- en dierenleven ten gevolge van de afsluiting zijn van bijzondere betekenis voor het ecologisch onderzoek.

De "Leenheren Buitengorzen" worden gevormd door voormalig rietgors, dat zich in de richting van een grasgors heeft ontwikkeld. Het gebied is vooral van belang voor broedvogels en doortrekkers.

Als broedvogels komen onder meer voor: Kwartelkoning, Baardmannetje, Berg-eend, Fuut, Roerdomp en Grauwe gors. Als trekvogels komen er tientallen Wilde eenden, Wintertalingen, Smienten, Pijlstaarten en Grauwe ganzen voor. De vegetatie bestaat voornamelijk uit Rietzwenkgras met daartussen allerlei estuariene plantesoorten zoals Echt lepelblad, Wilde selderij, Knolvossestaart en Behaarde boterbloem. Verder komen er planten uit het Zilver schoonverbond voor, waaronder Aardbeiklaver, Herfstleeuwentand, Fioringras, Kamgras en Zilver schoon.

Begrenzing

De begrenzing is gebaseerd op de natuurwetenschappelijke waarden van het natuurmonument. Aan de landzijde volgt de oostgrens de buitenteen van de dijk. In het zuiden grenst het natuurmonument aan de reeds eerder als beschermd natuurmonument aangewezen "Korendijksche Slikken".

Aan de waterzijde is de grens zo gekozen, dat ook bij de laagste waterstand (0,7 -NAP) een smalle strook water binnen het natuurmonument valt. Daarbij is er van uitgegaan dat de strook onder dergelijke omstandigheden een waterdiepte van 0,2 meter heeft. Bij dit uitgangspunt komt de grens te liggen bij 0,9 -NAP.

De waterstrook is voor ganzen van belang als slaappleaats en voor zwem-eenden (Wilde eenden, Wintertalingen, Smienten, Pijlstaarten) en duik-eenden (Kuifeenden, Tafeleenden) als rustgebied.

Beheer

Het beheer dient gericht te zijn op het in stand houden van het ruige karakter van het grasland. Dit kan worden bereikt met extensief beweiden en maaien. Het is wenselijk dat de intensiteit van het beweiden en het tijdstip van het maaien in een beheersplan worden geregeld. Een andere milieufactor die verstrekkende gevolgen heeft voor de natuurwetenschappelijke betekenis van het natuurmonument is de waterhuishouding. Het verdient dan ook de voorkeur deze eveneens in een beheersplan te regelen.

Gebruik

Volgens de artikelen 12 en 13 van de Natuurbeschermingswet moet voor handelingen die de wezenlijke kenmerken van het beschermd natuurmonument aantasten, dan wel schadelijk zijn voor de natuurwetenschappelijke betekenis of ontsierend, vergunning worden gevraagd. Dit dient krachtens artikel 13, eerste lid, per aangetekende brief te gebeuren. Wellicht ten overvloede wordt er op gewezen, dat de in artikel 12 van de Natuurbeschermingswet bedoelde verbodsbepalingen voor een ieder van kracht zijn.

Het is niet mogelijk op voorhand aan te geven wat wel en wat niet is toegestaan. In de eerste plaats hangt dit samen met de opbouw van het natuurmonument, in de tweede plaats kunnen handelingen in aard en intensiteit verschillen.

Gezien het grote aantal verschillende mogelijkheden dat zich kan voordoen, zal van geval tot geval moeten worden vastgesteld of een vergunning al of niet vereist is. Omdat het voor de betrokkenen vaak moeilijk is om een en ander zelf te beoordelen, kan hierbij de hulp worden ingeroepen van de natuurbeschermingsconsulent van het Staatsbosbeheer. Hij zal dan uitsluitel geven over de vraag of het noodzakelijk is vergunning aan te vragen.

Teneinde wat betreft het voorgaande de gedachten te bepalen, wordt hierna een aantal voorbeelden gegeven van handelingen, waarvoor een vergunning vereist kan zijn.

- Bouwen in de zin van artikel 1 van de Woningwet;
- plaatsen of aanleggen van voor verblijf geschikte - al dan niet aan hun bestemming onttrokken - voer- en vaartuigen, caravans en tenten;
- aanbrengen of aanleggen van oeverbeschoeiingen;
- leggen of aanbrengen van ondergrondse of bovengrondse leidingen, constructies, installaties of apparatuur;
- aanleggen of verharden van wegen, banen of parkeergelegenheden en het aanbrengen van andere oppervlakteverharding van enige omvang;
- aanbrengen of inrichten van recreatieve voorzieningen zoals caravan- of kampeerterrainen, lig- of speelweiden, picknickplaatsen, dagcampings, aanlegplaatsen enz.;
- ontgronden, bodem verlagen, aanleggen van waterlossingen, plassen of vijvers, ophogen, egaliseren, ontginnen enz.;
- planten van bomen of struiken;
- scheuren van grasland;
- opslaan, storten, bergen of deponeren van al dan niet afgedankte of aan hun oorspronkelijk gebruik onttrokken voorwerpen, stoffen of producten;
- beoefenen van vormen van buitensport, zoals motorsport e.d.;
- verrichten van handelingen die wijziging of intensivering van het bestaande bodemgebruik beogen of ten gevolge kunnen hebben;
- verrichten van handelingen die wijziging van de waterhuishouding of waterstand beogen of ten gevolge kunnen hebben;
- aanwenden van bestrijdingsmiddelen, groei- en stoorstoffen, kunstmeststoffen en organische meststoffen, zowel op het land als in het water.

Het is mogelijk meer duidelijkheid te krijgen over het toegestane gebruik indien een beheersplan als bedoeld in artikel 14 van de wet wordt vastgesteld. Dit beheersplan komt tot stand op vrijwillige basis. Met dit beheersplan wordt allereerst beoogd, dat het voor het natuurmonument noodzakelijke beheer zal worden uitgevoerd.

Daarnaast brengt het beheersplan met zich, dat de eigenaar en gebruiker meteen al duidelijkheid krijgen over de handelingen die wenselijk zijn en de handelingen die zouden moeten worden nagelaten in het belang van het natuurmonument.

De betrokkenen kunnen een vergoeding krijgen voor de uit zulk een beheersplan voortvloeiende kosten die redelijkerwijs niet voor hun rekening behoren te komen.

Omdat het beheersplan het resultaat is van nauwgezet onderzoek en overleg, biedt dit de mogelijkheid daarin een groot aantal handelingen vast te leggen waarvoor dan - ingevolge artikel 12, derde lid, van de wet - geen vergunning vereist is.

De natuurbeschermingsconsulent van het Staatsbosbeheer is gaarne bereid inlichtingen te verschaffen over de mogelijkheden van een beheersplan. Het kantoor van de consulent in de provincie Zuid-Holland is gevestigd Van Speijkstraat 13 te Den Haag, telefoon 070-924481.

Nr. 6165
Directie Natuurbehoud en
Openluchtrecreatie
Hfd. Afd.
Afdeling

DE STAATSSECRETARIS VAN CULTUUR, RECREATIE
EN MAATSCHAPPELIJK WERK,

In overeenstemming met de Minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening,

Gezien de beschikking van 2 november 1970, nr. 2314, van de toenmalige Staatssecretaris van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk, houdende het besluit dat de aanwijzing als beschermd natuurmonument in overweging is van de in die beschikking kadastraal omschreven percelen, te zamen vormende de zogenoemde "Oosterse Laagjes";

Gezien de omtrent de in overweging zijnde aanwijzing door gedeputeerde staten van Zuid-Holland ingezonden en van hun beschouwingen vergezeldde schrifturen, alsmede de te zelfder zake door de Natuurbeschermingsraad en de Rijksplanningologische Commissie uitgebrachte adviezen;

Overwegende, dat de hierna kadastraal omschreven percelen, welke te zamen vormen de zogenoemde "Oosterse Laagjes" van algemeen belang zijn om hun natuurwetenschappelijke betekenis en mitsdien een natuurmonument zijn in de zin van artikel 1, onder b, van de Natuurbeschermingswet (Stb. 1967, 572);

dat dit natuurmonument deel uitmaakt van de buitendijkse grasgorzen die gelegen zijn langs het Hollandsch Diep en het Haringvliet;

dat deze grasgorzen een fraai beeld geven van de levensgemeenschappen die in een estuarien milieu van enige uitgestrektheid met een zwak brak tot fluviatiel karakter voorkomen, welke situatie elders in ons land niet wordt aangetroffen;

dat deze grasgorzen vervolgens tezamen en in onderling verband bepalend zijn voor de betekenis van het Hollandsch Diep en het Haringvliet als waterwildgebied van internationaal belang;

dat weliswaar door de afsluiting van het Haringvliet het milieu van de grasgorzen tot op zekere hoogte zal veranderen, maar dat deze niettemin hun vegetatiekundige en ornithologische waarde in hoofdzaken zullen behouden;

dat overigens de te verwachten wijziging van het milieu en de daarmee samenhangende mogelijke veranderingen in de levensgemeenschappen van bijzondere betekenis zijn voor het ecologisch onderzoek;

dat tal van in het brakke milieu thuishorende plantesoorten op de grasgorzen een groeiplaats vinden en dat daarop bovendien een aantal tot in het zoete milieu doordringende, in Zuid-West Nederland schaars wordende zoutplanten voorkomen;

- dat -

- dat de grasgorzen het belangrijkste voedselgebied vormen voor in het Hollandsch Diep-Haringvliet in grote aantallen pleisterende brandganzen en dat zij tevens fouragegebied zijn onder meer voor grote aantallen grauwe ganzen en smienten;
- dat de grasgorzen tevens een belangrijk broedgebied voor weidevogels vormen;
- dat grasgorzen als de onderhavige zeldzaam zijn geworden;
- in het bijzonder overwegende ten aanzien van het onderhavige natuurmonument, zijnde de "Oosterse Laagjes":
- dat het onderhavige natuurmonument een schakel vormt in een keten van ook uit botanisch oogpunt belangrijke en interessante ganzenpleisterplaatsen, welke slechts te zamen optimaal kunnen fungeren;
- dat de "Oosterse Laagjes" doorsneden worden door sloten, waarin een soortenrijke begroeiing van waterplanten voorkomt;
- dat de specifieke ornithologische betekenis van deze grasgorzen wordt bepaald door de omstandigheid, dat zij een voedselgebied vormen voor honderden grauwe ganzen en smienten;
- dat deze gorzen bovendien een belangrijk broedgebied vormen voor minder algemene weidevogels alsmede voor eendachtigen;
- Overwegende ten aanzien van de wezenlijke kenmerken van het onderhavige natuurmonument, dat hieronder niet alleen moeten worden begrepen de genoemde biologische waarden, maar ook de in het algemeen ten behoeve van de avifauna noodzakelijke rust en openheid van het landschap, de opbouw van het bodemprofiel, de geomorfologische structuur en het bestaande cultuurpatroon;
- Overwegende ten slotte, dat de bescherming van dit natuurmonument niet reeds op andere wijze door of krachtens de wet is verzekerd;
- Gelet op artikel 7 en artikel 9, zevende lid, van de Natuurbeschermingswet;

BESLUIT:

Aangewezen worden als beschermd natuurmonument de percelen, kadastraal bekend gemeente Numansdorp, sectie C, nrs. 1378 t/m 1380 en gemeente Zuid-Beijerland, sectie D, nrs. 1071 ged. en 1100, een en ander zoals aangegeven op de bij deze beschikking behorende kaart en te zamen vormende de zogenoemde "Oosterse Laagjes".

/-- gebied

Rijswijk, 1 november 1971

De Staatssecretaris voornoemd,
w.g. H.J.L. Vonhoff.

(H.J.L. Vonhoff)

TOELICHTING

De grote natuurwetenschappelijke betekenis van het Haringvliet en het Hollandsch Diep wordt bepaald door de aanwezigheid van buitendijkse terreinen, die kunnen worden verdeeld in slikken en platen, riet- en biezenhorzen, grasgorzen en grienden. Voor bescherming ingevolge de Natuurbeschermingswet komen thans in de eerste plaats de grasgorzen in aanmerking.

De grasgorzen langs het Haringvliet en het Hollandsch Diep zijn buitendijkse terreinen, die zo hoog zijn opgeslibd dat zij slechts bij zeer hoge waterstand kunnen onderlopen.

Het milieu van de grasgorzen heeft een zwak brak karakter, dat stroomopwaarts in toenemende mate door fluviatiele invloeden wordt beheerst. De vegetatie van de grasgorzen in het Haringvliet- en Hollandsch Diepgebied geeft een fraai beeld van deze geleidelijke milieuovergangen. Tal van plantesoorten, die in een zwak brak milieu thuis horen, vinden in de grasgorzen hun groeiplaats, waaronder een aantal voor het Deltagebied zeer specifieke soorten. Deze zogenaamde estuariene plantesoorten worden zowel in Nederland als in Europa schaars. Bovendien komen in de grasgorzen ook een aantal zoutplanten voor, die tot ver in het brakke milieu doordringen.

Voor het waterwild hebben het Haringvliet en het Hollandsch Diep internationale betekenis. Zij maken deel uit van de onder nummer 3 (Deltagebied) voorkomende gebieden van de zogenoemde "Wetlands List", welke door het "International Wildfowl Research Bureau" is samengesteld onder auspiciën van onder andere de "International Union for the Conservation of Nature and Natural Resources" (IUCN Publications new series, nr. 5, 1965). Het Deltagebied is op deze lijst in de hoogste categorie ingedeeld.

Jaarlijks pleisteren en overwinteren in het Haringvliet en het Hollandsch Diep duizenden ganzen, waaronder brandganzen, grauwe ganzen en kolganzen; voorts duizenden eenden, waaronder wilde eenden, wintertalingen en smienten. De platen, slikken en gorzen langs het Haringvliet en het Hollandsch Diep vormen een onderling samenhangend geheel van slaap-, rust- en fouragegebieden voor het waterwild. De grasgorzen hebben in dit geheel met name betekenis als fouragegebied en pleisterplaats.

De grasgorzen zijn agrarisch in gebruik als wei- en hooiland.

Het bestaande agrarische gebruik kan op dezelfde wijze als thans worden voortgezet. Maatregelen tot verhoging van de agrarische gebruikswaarde kunnen de natuurwetenschappelijke betekenis van deze gebieden evenwel aantasten, zodat van geval tot geval zal moeten worden nagegaan of zij toelaatbaar zijn.

Ten aanzien van de Oosterse Laagjes kan worden gesteld dat, behalve door hetgeen reeds vermeld is betreffende de botanische betekenis van de grasgorzen in hun algemeenheid, de specifieke botanische betekenis van deze gorzen wordt bepaald door een soortenrijke begroeiing van waterplanten.

De gorzen vormen een voedselgebied voor honderden grauwe ganzen en smienten. Bovendien zijn zij een belangrijke broedgebied voor minder algemene weidevogels als de tureluur en voor eendachtigen als de slobeend en de zomertaling. De tureluur broedt in deze gorzen in een zeer dichte stand.

Teneinde enig denkbeeld te geven van handelingen of voortgezette handelingen die de in de beschikking genoemde wezenlijke kenmerken van het natuurmonument kunnen aantasten dan wel overigens schadelijk voor de natuurwetenschappelijke betekenis of ontsierend kunnen zijn, worden hieronder voorbeelden gegeven van handelingen of voortgezette handelingen ten aanzien waarvan het in ieder geval raadzaam is een vergunning aan te vragen, hetgeen krachtens artikel 13, lid 1, van de wet dient te geschieden bij aangetekende brief.

- Bouwen in de zin van artikel 1 van de Woningwet.
- Plaatsen of aanleggen van voor verblijf geschikte, al dan niet aan hun bestemming onttrokken voer- en vaartuigen, arken, caravans, livingvans en tenten.
- Ontgronden; aanleggen van waterlossingen, havens, plassen of vijvers; ophogen; egaliseren; ontginnen; ploegen; scheuren van grasland.
- Handelingen, welke wijziging van het sinds jaar en dag bestaande bodemgebruik beogen.
- Aanwenden van bestrijdingsmiddelen en van groei- en stoorstoffen en op onbekade goederen van kunstmeststoffen.
- Handelingen, welke wijziging van de waterhuishouding of de waterstand beogen of ten gevolge hebben.
- Aanleggen of verharderen van wegen, paden of parkeergelegenheden; tot stand brengen van recreatieve voorzieningen zoals caravan- en kampeerterrainen, lig- en speelweiden, picknickplaatsen, dagcampings, watersportcentra, aanlegplaatsen, enz.
- Planten van bomen of andere houtgewassen.
- Opslaan, storten, bergen of deponeren van al dan niet afgedankte of aan hun oorspronkelijk gebruik onttrokken voorwerpen, stoffen of produkten.
- Aanleggen van paden.
- Leggen of aanbrengen van ondergrondse of bovengrondse leidingen.

In geval van twijfel zal het dienstig zijn zich te wenden tot de natuurbeschermingsconsulent van het Staatsbosbeheer te 's-Gravenhage.

Nr. 6161
Natuurbehoud en
Directie Openluchtrecreatie
Hfd. Afd.
Afdeling

DE STAATSSECRETARIS VAN CULTUUR, RECREATIE
EN MAATSCHAPPELIJK WERK,

In overeenstemming met de Minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke
Ordening,

Gezien de beschikking van 2 november 1970, nr. 2310, van de toenmalige Staats-
secretaris van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk, houdende het be-
sluit dat de aanwijzing als beschermd natuurmonument in overweging is van het in
die beschikking kadastraal omschreven perceel, vormende het zogenoemde "Quack-
gors";

Gezien de omtrent de in overweging zijnde aanwijzing door gedeputeerde staten
van Zuid-Holland ingezonden en van hun beschouwingen vergezeldde schrifturen,
alsmede de te zelfder zake door de Natuurbeschermingsraad en de Rijksplanologische
Commissie uitgebrachte adviezen;

Overwegende, dat het hierna kadastraal omschreven perceel, hetwelk het westelijk
deel vormt van het zogenoemde "Quackgors", van algemeen belang is om zijn natuur-
wetenschappelijke betekenis en mitsdien een natuurmonument is in de zin van
artikel 1, onder b, van de Natuurbeschermingswet (Stb. 1967, 572);

dat dit natuurmonument deel uitmaakt van de buitendijkse grasgorzen die gelegen
zijn langs het Hollandsch Diep en het Haringvliet;

dat deze grasgorzen een fraai beeld geven van de levensgemeenschappen die in
een estuarien milieu van enige uitgestrektheid met een zwak brak tot fluvia-
tiek karakter voorkomen, welke situatie elders in ons land niet wordt aange-
troffen;

dat deze grasgorzen vervolgens te zamen en in onderling verband bepalend zijn
voor de betekenis van het Hollandsch Diep en het Haringvliet als waterwild-
gebied van internationaal belang;

dat weliswaar door de afsluiting van het Haringvliet het milieu van de gras-
gorzen tot op zekere hoogte zal veranderen, maar dat deze niettemin hun vege-
tatiekundige en ornithologische waarde in hoofdzaken zullen behouden;

dat overigens de te verwachten wijziging van het milieu en de daarmee samen-
hangende mogelijke veranderingen in de levensgemeenschappen van bijzondere
betekenis zijn voor het ecologisch onderzoek;

dat tal van in het brakke milieu thuishorende plantesoorten op de grasgorzen ee-
groeiplaats vinden en dat daarop bovendien een aantal tot in het zoete milieu
doordringende, in Zuid-West-Nederland schaars wordende zoutplanten voorkomen;

dat de grasgorzen het belangrijkste voedselgebied vormen voor in het Hollandsch
Diep-Haringvlietgebied in grote aantallen pleisterende brandganzen en dat zij
tevens fouragegebied zijn onder meer voor grote aantallen grauwe ganzen en
smienten;

- dat -

dat de grasgorzen tevens een belangrijk broedgebied voor weidevogels vormen;
dat grasgorzen als de onderhavige zeldzaam zijn geworden;

In het bijzonder overwegende ten aanzien van het onderhavige gebied, zijnde het westelijke deel van het "Quackgors":

dat het onderhavige natuurmonument een schakel vormt in een keten van ook uit botanisch oogpunt belangrijke en interessante ganzenpleisterplaatsen, welke slechts te zamen optimaal kunnen fungeren;

dat de specifieke botanische betekenis van dit natuurmonument wordt bepaald door het voorkomen van overgangssituaties tussen duinen en zilte graslanden met de daarvoor karakteristieke vegetatie;

dat er bovendien wegdistel en bilzekruid voorkomen, welke plantesoorten in Nederland zeldzaam zijn;

Overwegende ten aanzien van de wezenlijke kenmerken van het onderhavige natuurmonument, dat hieronder niet alleen moeten worden begrepen de genoemde biologische waarden, maar ook de in het algemeen ten behoeve van de avifauna noodzakelijke rust en openheid van het landschap, de opbouw van het bodemprofiel, de geomorfologische structuur en het bestaande cultuurpatroon

Overwegende ten slotte, dat de bescherming van dit natuurmonument niet reeds op andere wijze door of krachtens de wet is verzekerd;

Gelet op artikel 7 en artikel 9, zevende lid, van de Natuurbeschermingswet;

BESLUIT:

Aangewezen wordt als beschermd natuurmonument het perceel, kadastraal bekend gemeente Nieuw Helvoet, sectie C, nr. 2200 ged., zulks zoals aangegeven op de bij deze beschikking behorende kaart en vormende het westelijke deel van het zogenoemde "Quackgors".

Rijswijk, 1 november 1971

De Staatssecretaris voornoemd
w.g. H.J.L. Vonhoff

(H.J.L.Vonhoff)

TOELICHTING

De grote natuurwetenschappelijke betekenis van het Haringvliet en het Hollandsch Diep wordt bepaald door de aanwezigheid van buitendijkse terreinen, die kunnen worden verdeeld in slikken en platen, riet- en biezenhorzen, grasgorzen en grienden. Voor de bescherming ingevolge de Natuurbeschermingswet komen thans in de eerste plaats de grasgorzen in aanmerking.

De grasgorzen langs het Haringvliet en het Hollandsch Diep zijn buitendijkse terreinen, die zo hoog zijn opgeslibd dat zij slechts bij zeer hoge waterstand kunnen onderlopen. Het milieu van de grasgorzen heeft een zwak brak karakter, dat stroomopwaarts in toenemende mate door fluctuatieve invloeden wordt beheerst. De vegetatie van de grasgorzen in het Haringvliet- en Hollandsch Diepgebied geeft een fraai beeld van deze geleidelijke milieuovergangen. Tal van plantesoorten, die in een zwak brak milieu thuis horen, vinden in de grasgorzen hun groeiplaats, waaronder een aantal voor het Delta gebied zeer specifieke soorten. Deze z.g. estuariene plantesoorten worden zowel in Nederland als in Europa schaars. Bovendien komen in de grasgorzen ook een aantal zoutplanten voor die tot ver in het brakke milieu doordringen.

Voor het waterwild hebben het Haringvliet en het Hollandsch Diep internationale betekenis. Zij maken deel uit van de onder nummer 3 (Deltagebied) voorkomende gebieden van de zogenoemde "Wetlands List", welke door het "International Wildfowl Research Bureau" is samengesteld onder auspiciën van o.a. de "International Union for the Conservation of Nature and Natural Resources (IUCN Publications new series, Nr. 5, 1965). Het Deltagebied is op deze lijst in de hoogste categorie ingedeeld.

Jaarlijks pleisteren en overwinteren in het Haringvliet en het Hollandsch Diep duizende ganzen, waaronder brandganzen, grauwe ganzen en kolganzen; voorts duizenden eenden, waaronder wilde eenden, wintertalingen en smienten. De platen, slikken en gorzen langs het Haringvliet en het Hollandsch Diep vormen een onderling samenhangend geheel van slaap-, rust- en fouragegebieden voor het waterwild. De grasgorzen hebben in dit geheel met name betekenis als fouragegebied en pleisterplaats.

De grasgorzen zijn agrarisch in gebruik als wei- en hooiland. Het bestaande agrarische gebruik kan op dezelfde wijze als thans worden voortgezet. Maatregelen tot verhoging van de agrarische gebruikswaarde kunnen de natuurwetenschappelijke betekenis van deze gebieden evenwel aantasten, zodat van geval tot geval zal moeten worden nagegaan of zij toelaatbaar zijn.

Ten aanzien van het Quackgors kan worden gesteld dat, behalve door het reeds vermeld is betreffende de botanische betekenis van de grasgorzen in hun algemeenheid, dit gors specifiek gekenmerkt wordt door het voorkomen van overgangssituaties tussen duinen en zilte graslanden met daarvoor kenmerkend vegetaties.

Bovendien komen hier de in Nederland zeldzame plantesoorten als wegdistel en bilzekruid voor.

Op grond van de omtrent de in overweging zijnde aanwijzing uitgebrachte adviezen is afgezien van aanwijzing van het oostelijke deel van het Quackgors.

Teneinde enig denkbeeld te geven van handelingen of voortgezette handelingen die de in de beschikking genoemde wezenlijke kenmerken van het natuurmonument kunnen aantasten dan wel overigens schadelijk voor de natuurwetenschappelijke betekenis of ontsierend kunnen zijn, worden hieronder voorbeelden gegeven van handelingen of voortgezette handelingen ten aanzien waarvan het in ieder geval raadzaam is een vergunning aan te vragen, hetgeen krachtens artikel 13, lid 1, van de wet dient te geschieden bij aangekende brief.

- Bouwen in de zin van artikel 1 van de Woningwet.
- Plaatsen of aanleggen van voor verblijf geschikte, al dan niet aan hun bestemming onttrokken voer- en vaartuigen, arken, caravans, livingvans en tenten.
- Ontgronden; aanleggen van waterlossingen, havens, plassen of vijvers; ophogen; egaliseren; ontginnen; ploegen; scheuren van grasland.
- Handelingen, welke wijziging van het sinds jaar en dag bestaande bodemgebruik beogen.
- Aanwenden van bestrijdingsmiddelen en van groei- en stoorstoffen en op onbekade gorzen van kunstmeststoffen.
- Handelingen, welke wijziging van de waterhuishouding of de waterstand beogen of ten gevolge hebben.
- Aanleggen of verharderen van wegen, paden of parkeergelegenheden; tot stand brengen van recreatieve voorzieningen zoals caravan- en kampeerterrainen, lig- en speelweiden, picknickplaatsen, dagcampings, watersportcentra, aanlegplaatsen, enz.
- Planten van bomen of andere houtgewassen.
- Opslaan, storten, bergen of deponeren van al dan niet afgedankte of aan hun oorspronkelijk gebruik onttrokken voorwerpen, stoffen of producten.
- Aanleggen van kaden.
- Leggen of aanbrengen van ondergrondse of bovengrondse leidingen.

In geval van twijfel zal het dienstig zijn zich te wenden tot de natuurbeschermingsconsulent van het Staatsbosbeheer te 's-Gravenhage.

Directie Natuur- en
Landschapsbescherming

DE STAATSSECRETARIS VAN CULTUUR, RECREATIE EN MAATSCHAPPELIJK WERK

Overwegende, dat de "Rietgorzen en grasgorzen (tweede gedeelte) van het Quackgors", gelegen in de gemeente Hellevoetsluis, van algemeen belang zijn om hun natuurwetenschappelijke betekenis en mitsdien een natuurmonument zijn in de zin van artikel 1, onder b, van de Natuurbeschermingswet (Stb. 1967, 572);

dat het natuurmonument één der buitendijkse terreinen is in het gebied van het Haringvliet en Hollandsch Diep;

dat deze terreinen in landschappelijk en ecologisch opzicht één samenhangend geheel vormen;

dat deze terreinen kunnen worden onderscheiden in ondiepten (voormalige slikken en platen), grienden, riet- en grasgorzen;

dat deze terreinen als watervogelgebied van internationale betekenis zijn;

dat op deze terreinen tal van plantesoorten voorkomen, die kenmerkend zijn voor het brakke milieu en dat daar bovendien, ondanks de door afsluiting veroorzaakte verzoeting, een aantal soorten zoutplanten wordt aangetroffen;

dat weliswaar door de afsluiting van het Haringvliet het milieu van de buitendijkse terreinen verandert, maar dat deze niettemin bijzondere vegetatiekundige en ornithologische waarden zullen kunnen behouden;

dat de optredende wijziging van het milieu en de daarmee samenhangende veranderingen in het planten- en dierenleven van bijzondere betekenis zijn voor ecologisch onderzoek;

dat het natuurmonument wordt gekenmerkt door een verscheidenheid in grondsoorten en hoogte;

dat de vegetatie van het natuurmonument in samenhang hiermee eveneens een grote verscheidenheid vertoont;

dat de gorzen van het natuurmonument van betekenis zijn als broed- en fourageergebied van een aantal soorten vogels;

dat het gedeelte van het natuurmonument, gevormd door het hierna kadastraal omschreven perceel, met het reeds eerder aangewezen gedeelte, in ecologisch en landschappelijk opzicht één geheel vormt;

dat het natuurmonument bestaat uit riet- en grasgorzen;

Overwegende ten aanzien van de wezenlijke kenmerken van het onderhavige natuurmonument, dat hieronder niet alleen moeten worden begrepen de biologische waarden, maar ook de voor de avifauna noodzakelijke rust, de opbouw van het bodemprofiel en de geomorfologische structuur;

Overwegende tenslotte, dat de bescherming van dit natuurmonument niet reeds op andere wijze door of krachtens de wet is verzekerd;

Gelet op artikel 7 en artikel 9, zevende lid, van de Natuurbeschermingswet;

Gezien de beschikking van 12 januari 1981, nr. NLB/N-34343, houdende het besluit, dat de aanwijzing als beschermd natuurmonument in overweging is ten aanzien van de "Rietgorzen en grasgorzen (tweede gedeelte) van het Quackgors";

Gezien de omtrent de in overweging zijnde aanwijzing door Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland ingezonden en van hun beschouwingen vergezeldde schrifturen, alsmede de te zelfder zake door de Natuurbeschermingsraad en de Rijksplanologische Commissie uitgebrachte adviezen;

Handelende in overeenstemming met de Staatssecretaris van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening;

B E S L U I T :

Aangewezen worden als beschermd natuurmonument de "Rietgorzen en grasgorzen (tweede gedeelte) van het Quackgors" voor zover gevormd door het perceel, kadastraal bekend gemeente Hellevoetsluis, sectie A, nr. 1802, een en ander zoals aangegeven op de bij deze beschikking behorende kaart BN40/SN42.

Van deze beschikking zal mededeling worden gedaan in de Nederlandse Staatscourant.

De Staatssecretaris voornoemd,
namens deze,
het Hoofd van de Directie
Natuur- en Landschapsbescherming,

f.a. F.C.M. van Rijckevorsel
Jhr. Mr. F.C.M. van Rijckevorsel

TOELICHTING

Het gebied van het Haringvliet en het Hollandsch Diep ontleent zijn natuurwetenschappelijke betekenis vooral aan de buitendijkse terreinen. Deze terreinen kunnen worden onderscheiden in ondiepten (voormalige slikken en platen), grienden, riet- en grasgorzen. In de voorgaande jaren is reeds een belangrijk deel van het buitendijkse gebied van het Haringvliet onder de werking van de Natuurbeschermingswet geplaatst. Omdat dit gebied met de overige buitendijkse terreinen in het Haringvliet en Hollandsch Diep in landschappelijk en ecologisch opzicht één geheel vormt, wordt op de resterende terreinen eveneens de Natuurbeschermingswet toegepast. Deze beschikking betreft de "Rietgorzen en grasgorzen (tweede gedeelte) van het Quackgors".

Natuurwetenschappelijke betekenis

Jaarlijks pleisteren en overwinteren in het gebied van het Haringvliet en het Hollandsch Diep vele duizenden Brandganzen, Grauwe ganzen en Kolganzen, honderden Rietganzen, duizenden eenden, waaronder Wilde eenden, Wintertalingen, Smienten en Pijlstaarten en duizenden Steltlopers, waaronder Scholteksters, Wulpen, Kieviten en Goudplevieren. De rietgorzen en ondiepten zijn voor een groot aantal vogelsoorten van belang als fourageer- en rustgebied, terwijl ze voor Wilde eenden en Wintertalingen als ruigebied en voor ganzen als slaapgebied van betekenis zijn. De rietgorzen zijn met name van belang als broedgebied voor een aantal soorten riet- en moerasvogels, zoals Bruine kiekendief, Roerdomp, Waterral, Baardmannetje, Snor en Grote karekiet. Het Deltagebied en daarmee ook het Haringvliet en het Hollandsch Diep, is als pleisterplaats voor watervogels van internationale betekenis en komt als zodanig voor op de zogenaamde "MAR-list" in categorie A (hoogste categorie), onder nummer 3. Het gebied van het Haringvliet en het Hollandsch Diep, waarvan de "Rietgorzen en grasgorzen (tweede gedeelte) van het Quackgors" deel uitmaken, is bovendien van grote internationale betekenis doordat een aantal vogelsoorten hier in zo groten getale voorkomt, dat aan hoge internationale waarderingsnormen wordt voldaan en deze normen in sommige gevallen zelfs verscheidene malen worden overtroffen.

De afsluiting van het Haringvliet heeft ingrijpende gevolgen voor het milieu van de buitendijkse terreinen. De eb- en vloedbeweging is in vergelijking met de situatie voor de afsluiting sterk afgenomen. Er resteert nog een gering dagelijks, door windkracht en rivierafvoer versterkt, getij. Een andere belangrijke verandering van het milieu betreft de verzoeting van het water. De vroeger aanwezige overgang van zoet via brak naar zout is hierdoor nagenoeg verdwenen. De afsluiting heeft verder nog tot gevolg gehad, dat de biezengorzen en slikken in oppervlakte zijn afgenomen. Toch komt de oorspronkelijke situatie van het milieu, ondanks deze ingrijpende veranderingen, nog steeds tot uitdrukking in het planten- en dierenleven. Zo komen er in het gebied nog typische soorten zoutplanten voor, zoals Zilte rus, Zeeaster en Kweldergras, terwijl ook voor het brakke milieu kenmerkende soorten, zoals Knolvossestaart, Heemst en Selderij worden aangetroffen. Tenslotte kan erop gewezen worden dat de wijziging van het milieu en de daarmee samenhangende wijzigingen in het planten- en dierenleven ten gevolge van de afsluiting van bijzondere betekenis voor het ecologisch onderzoek zijn. Het Quackgors wordt gekenmerkt door een grote mate van verscheidenheid, die met name het resultaat is van de overgangen tussen zand en klei en de verschillen in hoogteligging. Oorspronkelijk bestond het Quackgors voor het grootste deel uit zandige slikvelden. Na het wegvallen van de eb- en vloedwerking zijn de begroeiingskansen voor een deel van deze slikken toegenomen. Langs de werkdijk heeft duinvorming plaatsgevonden. Op de lage, schelprijke duintjes komt een pioniervegetatie voor met onder andere: Blauwe zeedistel, Zeepostelein, Helm, Zandhaver, Biestarwegras, Akkermelkdistel, Zeegroene ganzevoet, Spiesbladmelde en Zeeraket. Langs de landzijde van het slik zijn zeebiesvelden aanwezig. Plaatselijk komt daar ook Ruwe bies en Engels slijkgras massaal voor. Achter de zeebiesvelden komen, landinwaarts, rietvelden.

Deze gaan vervolgens over in graslanden. Eerst komt laaggelegen grasland met plantesoorten als Zeebies, Ruwe bies, Riet, Lepelblad, Strandzoutgras, Strandkweekgras en Zulte. Daarna komt een iets hoger gelegen zône, waarin Fioringras en Zilt vlotgras domineren. In het grasland langs de oude zeedijk domineren Veldgerst, Engels raaigras en Veldbeemdgras. Andere hier aangetroffen plantesoorten zijn: Behaarde boterbloem, Aardbeiklaver, Witte Klaver, Zilver schoon en Kattedoorn. De slikken zijn van belang als pleisterplaats voor vogels, vooral Scholekster, Grutto, Tureluur, Stormmeeuw, Watersnip, Zilverplevier en een aantal eendesoor ten. In de winter komen er honderden Grauwe ganzen. Het onderhavige gedeelte van het Quackgors bestaat uit riet- en grasgorzen. Met deze aanwijzing is een aaneengesloten, inlandschappelijk en ecologisch opzicht samenhangend gebied onder de werking van de Natuurbeschermingswet gebracht.

Begrenzing

De begrenzing is gebaseerd op de natuurwetenschappelijke waarden van het natuurmonument. Aan de landzijde ligt de grens langs de buitenteen van de dijk. Aan de waterzijde wordt de grens gevormd door het als staatsnatuurmonument aangewezen gedeelte van het Quackgors.

Gebruik

Volgens artikel 12 van de Natuurbeschermingswet moet voor handelingen die de wezenlijke kenmerken van het beschermd natuurmonument aantasten, dan wel schadelijk voor de natuurwetenschappelijke betekenis of ontsierend zijn, vergunning worden aangevraagd. Dit dient krachtens artikel 13, eerste lid, per aangetekende brief te gebeuren. Wellicht ten overvloede wordt erop gewezen, dat de in artikel 12 van de Natuurbeschermingswet bedoelde verbodsbepalingen voor een ieder van kracht zijn.

Het is niet mogelijk op voorhand aan te geven wat wel en wat niet is toegestaan. In de eerste plaats hangt dit samen met de gevarieerde opbouw van het natuurmonument, in de tweede plaats kunnen handelingen in aard en intensiteit verschillen. Gezien het grote aantal verschillende mogelijkheden dat zich kan voordoen, zal van geval tot geval moeten worden vastgesteld of een vergunning al of niet vereist is. Omdat het voor de betrokkenen vaak moeilijk is om een en ander zelf te beoordelen, kan hierbij de hulp worden ingeroepen van de natuurbeschermingsconsulent van het Staatsbosbeheer. Hij zal dan uitsluitend kunnen geven over de vraag of het noodzakelijk is vergunning aan te vragen.

Teneinde wat betreft het voorgaande de gedachte te bepalen, wordt hierna een aantal voorbeelden gegeven van handelingen, waarvoor een vergunning vereist kan zijn.

- Bouwen in de zin van artikel 1 van de Woningwet;
- plaatsen of aanleggen van voor verblijf geschikte - al dan niet aan hun bestemming onttrokken - voer- en vaartuigen, caravans en tenten;
- aanbrengen of aanleggen van oeverbeschoeiingen;
- leggen of aanbrengen van ondergrondse of bovengrondse leidingen;
- aanleggen of verharderen van wegen, banen of parkeergelegenheden en het aanbrengen van andere oppervlakteverhardingen van enige omvang;
- aanbrengen of inrichten van recreatieve voorzieningen zoals kampeerterreinen, lig- of speelweiden, picknickplaatsen, aanlegplaatsen enz.;
- ontgronden, bodem verlagen, aanleggen van waterlossingen, plassen of vijvers, ophogen, egaliseren, ontginnen enz.;
- planten van bomen of struiken;
- scheuren van grasland;
- opslaan, storten, bergen of deponeren van al dan niet afgedankte of aan hun oorspronkelijk gebruik onttrokken voorwerpen, stoffen of produkten;
- beoefenen van vormen van buitensport (motorsport, modelvliegtuig-sport e.d.);

- verrichten van handelingen die wijziging of intensivering van het bestaande bodemgebruik beogen of ten gevolge kunnen hebben;
- verrichten van handelingen die wijziging van de waterhuishouding of waterstand beogen of ten gevolge kunnen hebben;
- aanwenden van bestrijdingsmiddelen, groei- en stoorstoffen, kunstmeststoffen en organische meststoffen, zowel op het land als in het water.

De ten zuiden van de Zuiddijk lopende weg valt binnen het beschermd natuurmonument. Voor de reconstructie van deze weg tot fietspad is aan Burgemeester en Wethouders van Hellevoetsluis een vergunning op grond van artikel 12 van de Natuurbeschermingswet verleend.

Beheersplan

De wet geeft in artikel 14 de mogelijkheid met de eigenaar en gebruiker een beheersplan op te stellen. Dit beheersplan komt tot stand op vrijwillige basis. Met het beheersplan wordt allereerst beoogd, dat het voor het natuurmonument gewenste beheer zal worden uitgevoerd. Daarnaast brengt het beheersplan met zich, dat de eigenaar en gebruiker meteen al duidelijkheid verkrijgen over de handelingen als bovenbedoeld en handelingen die zouden moeten worden nagelaten in verband met het behoud van de kwaliteiten van het natuurmonument.

Doordat het beheersplan in overleg en in overeenstemming met de eigenaar en gebruiker wordt opgesteld, is ingevolge het derde lid van artikel 12 van de wet voor in het beheersplan neergelegde handelingen géén vergunning vereist. Op grond van de wet kunnen de betrokkenen een vergoeding krijgen voor de uit het beheersplan voortvloeiende kosten, die redelijkerwijs niet voor hun rekening behoren te komen.

De natuurbeschermingsconsulent van het Staatsbosbeheer is gaarne bereid inlichtingen te verschaffen over de mogelijkheden van een beheersplan. Het kantoor van de consulent in de provincie Zuid-Holland is gevestigd te 's-Gravenhage, Van Speykstraat 13. Het telefoonnummer is: 070 - 924481.

Waterstaatkundig beheer

Ten aanzien van de onderlinge afstemming van het natuurwetenschappelijk/landschappelijk beheer en het waterstaatkundig beheer zullen tussen de consulent Natuurbehoud van het Staatsbosbeheer en de Hoofdingenieur-Directeur van de Rijkswaterstaat afspraken worden gemaakt.

Kenmerk
NLB/N-41862

RIJSWIJK (ZH)
10 december 1980

DE STAATSSECRETARIS VAN CULTUUR, RECREATIE EN MAATSCHAPPELIJK WERK

- Gehoord de Natuurbeschermingsraad, Burgemeester en wethouders van Hellevoetsluis en Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland;

Handelende in overeenstemming met de Staatssecretaris van Financiën en de Minister van Verkeer en Waterstaat;

Gelet op artikel 21, eerste lid, van de Natuurbeschermingswet (Stb. 1967, 572);

B E S L U I T :

Het op bijbehorende kaart BN40/SN42 aangegeven gebied de "Rietgorzen en grasgorzen (tweede gedeelte) van het Quackgors", dat eigendom is van de Staat, wordt aangewezen als staatsnatuurmonument.

Van deze beschikking zal mededeling worden gedaan in de Staatscourant.

De Staatssecretaris van Cultuur, Recreatie
en Maatschappelijk Werk G.C. Wallis de Vries,
namens deze,
de Directeur-Generaal voor Natuurbehoud,
Recreatie en Media,

Dr. J. Verhoeve.

TOELICHTING

Inleiding

Het gebied van het Haringvliet en het Hollandsch Diep, waarvan de "Rietgorzen en grasgorzen (tweede gedeelte) van het Quackgors" deel uitmaken, ontleent zijn natuurwetenschappelijke betekenis vooral aan de buitendijkse terreinen. Deze terreinen kunnen worden onderscheiden in ondiepten (voormalige slikken en platen), grienden, riet- en grasgorzen. In de voorgaande jaren is reeds een belangrijk deel van het buitendijkse gebied in het Haringvliet onder de werking van de Natuurbeschermingswet gebracht. Omdat dit gebied met de overige buitendijkse terreinen in het Haringvliet en het Hollandsch Diep in landschappelijk en ecologisch opzicht één geheel vormt, wordt op de resterende terreinen eveneens de Natuurbeschermingswet toegepast.

Deze beschikking betreft de "Rietgorzen en grasgorzen (tweede gedeelte) van het Quackgors" in de gemeente Hellevoetsluis. Het eerste gedeelte van de grasgorzen van het Quackgors werd in 1971 aangewezen als beschermd natuurmonument.

Natuurwetenschappelijke betekenis

Jaarlijks pleisteren en overwinteren in het gebied van het Haringvliet en het Hollandsch Diep vele duizenden Brandganzen, Grauwe ganzen en Kolganzen, honderden Rietganzen, duizenden eenden, waaronder Wilde eenden, Wintertalingen, Smienten en Pijlstaarten en duizenden steltlopers, waaronder Scholeksters, Wulpen, Kieviten en Goudplevieren. De rietgorzen en ondiepten zijn voor een groot aantal vogelsoorten van belang als foerageer- en rustgebied, terwijl ze voor Wilde eenden en Wintertalingen als ruigebied en voor ganzen als slaapgebied van betekenis zijn. De rietgorzen zijn met name van belang als broedgebied voor een aantal soorten riet- en moerasvogels zoals Bruine kiekendief, Roerdomp, Waterral, Baardmannetje, Snor en Grote karekiet.

Het Deltagebied, en daarmee ook het gebied van het Haringvliet en het Hollandsch Diep, is als pleisterplaats voor watervogels van een zodanige internationale betekenis dat het voorkomt op de zogenaamde "MAR-list" in categorie A (hoogste categorie) onder nummer 3.

De afsluiting van het Haringvliet heeft ingrijpende gevolgen gehad voor het milieu van de buitendijkse terreinen. Ondanks de opgetreden wijzigingen is evenwel nog steeds een aantal aan brakke omstandigheden gebonden plantesoorten aanwezig.

Voorts kan erop worden gewezen, dat de door de afsluiting veroorzaakte wijziging van het milieu van bijzondere betekenis is voor het ecologisch onderzoek.

Het Quackgors wordt gekenmerkt door een grote mate van verscheidenheid, die met name het resultaat is van de overgangen tussen zand en klei en de verschillen in hoogteligging. Oorspronkelijk bestond het Quackgors voor het grootste deel uit zandige slikvelden. Na het wegvallen van de eb- en vloedwerking zijn de begroeiingskansen voor een deel van deze slikken toegenomen. Langs de werkdijk heeft duinvorming plaats gevonden. Op de lage, schelprijke duintjes komt een pioniervegetatie voor met onder andere Blauwe zeedistel, Zeepostelein, Helm, Zandhaver, Biestarwegras, Akkermelkdistel, Zeegroene ganzevoet, Spiesbladmelde en Zeeraket. Langs de landzijde van het slik zijn zeebiesvelden aanwezig. Plaatselijk komen daar ook Ruwe bies en Engels slijkgras massaal voor. Achter de zeebiesvelden liggen - landinwaarts - rietvelden. Deze gaan vervolgens over in graslanden. Eerst komt het laaggelegen grasland met plantesoorten als Zeebies, Ruwe bies, Riet, Lepelblad, Strandzoutgras, Strandkweekgras en Zult. Daarna komt een iets hoger gelegen zone waarin Fioringras en Zilt vlotgras domineren. In het grasland langs de oude zeedijk domineren Veldgerst, Engels raaigras en Veldbeemdgras. Andere hier aangetroffen plantesoorten zijn Behaarde boterbloem, Aardbeiklaver, Witte klaver, Zilver schoon en Kattedoorn. De slikken zijn van belang als pleisterplaats voor vogels,

vooral Scholekster, Grutto, Tureluur, Stormmeeuw, Watersnip, Zilverplevier en een aantal eendesorten. In de winter komen er honderden Grauwe ganzen.

Begrenzing

Aan de landzijde grenst het natuurmonument aan het gedeelte van het Quackgors, dat in 1971 is aangewezen als beschermd natuurmonument. Aan de waterzijde is de grens zo gekozen, dat ook bij de laagste waterstand (0,6 -NAP) een smalle strook water binnen het natuurmonument valt. Daarbij is ervan uitgegaan, dat deze strook onder dergelijke omstandigheden een waterdiepte heeft van 0,2 meter. Bij dit uitgangspunt komt de grens te liggen bij 0,8 -NAP.

Beheer

Ten aanzien van het waterstaatkundig beheer zullen te zijner tijd afspraken worden gemaakt tussen Rijkswaterstaat en de natuurbeschermingsconsulent. Te denken valt aan een convenant.

Kenmerk
Sector Gebiedsbescherming
en Soortenbehoud
Nr. NLB/GS/GA-49679

RIJSWIJK (ZH)
23 december 1981

DE STAATSSECRETARIS VAN CULTUUR, RECREATIE EN MAATSCHAPPELIJK WERK

Overwegende, dat de "Rietgorzen en grasgorzen van de Westerse Laagjes", gelegen in de gemeente Zuid-Beijerland, gevormd door de hierna kadastraal omschreven percelen, van algemeen belang zijn om hun natuurschoon en hun natuurwetenschappelijke betekenis en mitsdien een natuurmonument zijn in de zin van artikel 1, onder b, van de Natuurbeschermingswet (Stb. 1967, 572);

dat het natuurmonument een der buitendijkse terreinen in het gebied van het Haringvliet en Hollandsch Diep is;

dat deze terreinen in landschappelijk en ecologisch opzicht één samenhangend geheel vormen;

dat deze terreinen kunnen worden onderscheiden in ondiepten (voormalige slikken en platen), grienden, riet- en grasgorzen;

dat deze terreinen als watervogelgebied van internationale betekenis zijn;

dat op deze terreinen tal van plantesoorten voorkomen, die kenmerkend zijn voor het brakke milieu en dat daar bovendien, ondanks de door afsluiting veroorzaakte verzoeting, een aantal soorten zoutplanten wordt aangetroffen;

dat weliswaar door de afsluiting van het Haringvliet het milieu van de buitendijkse terreinen verandert, maar dat deze niettemin bijzondere vegetatiekundige en ornithologische waarden zullen kunnen behouden;

• dat de optredende wijziging van het milieu en de daarmee samenhangende veranderingen in het planten- en dierenleven van bijzondere betekenis zijn voor het ecologisch onderzoek;

dat met de onderhavige aanwijzing van het natuurmonument de Westerse Laagjes in hun geheel onder de werking van de Natuurbeschermingswet zullen zijn gebracht;

dat de gorzen van de Westerse Laagjes met name van betekenis zijn als rust- en fourageergebied van een aantal soorten vogels;

dat de rietgorzen bovendien van betekenis zijn voor de op het water rustende vogels;

Overwegende ten aanzien van de wezenlijke kenmerken van het onderhavige natuurmonument, dat hieronder niet alleen moeten worden begrepen, de biologische waarden, maar ook de voor de avifauna noodzakelijke rust, de opbouw van het bodemprofiel, de geomorfologische structuur en het natuurschoon, zoals dit tot uiting komt in de weidsheid en relatieve ongereptheid van het landschap.

Overwegende ten slotte, dat de bescherming van dit natuurmonument niet reeds op andere wijze door of krachtens de wet is verzekerd;

Gelet op artikel 7 en artikel 9, zevende lid, van de Natuurbeschermingswet;

Gezien de beschikking van 24 december 1980, nr. NLB/N-34288, houdende het besluit, dat de aanwijzing als beschermd natuurmonument in overweging is ten aanzien van de "Rietgorzen en grasgorzen van de Westerse Laagjes;

Gezien de omtrent de in overweging zijnde aanwijzing door gedeputeerde staten van Zuid-Holland ingezonden en van hun beschouwingen vergezeld schrifturen, alsmede de te zelfder zake door de Natuurbeschermingsraad en de Rijksplanologische Commissie uitgebrachte adviezen;

Handelende in overeenstemming met de Minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening;

B E S L U I T :

Aangewezen worden als beschermd natuurmonument de "Rietgorzen en grasgorzen van de Westerse Laagjes", voor zover gevormd door de percelen, kadastraal bekend gemeente Zuid-Beijerland, sectie G, nrs. 2 (ged.), 34 (ged.) en 43 (ged.), sectie H, nrs. 211, 212, 213, 214, 270, 271 en 272, een en ander zoals weergegeven op de bij deze beschikking behorende kaart BN44.

Van deze aanwijzing zal mededeling worden gedaan in de Nederlandse Staatscourant.

De Staatssecretaris voornoemd,
namens deze,
het Hoofd van de Hoofddirectie
Natuurbehoud en Openlucht-
recreatie,

Ir. F.C. Prillewitz

TOELICHTING

Inleiding

Het gebied van het Haringvliet en het Hollandsch Diep, waarvan de "Rietgorzen en grasgorzen van de Westerse Laagjes" deel uitmaken, ontleent zijn natuurwetenschappelijke betekenis vooral aan de buitendijkse terreinen. Deze terreinen kunnen worden onderscheiden in ondiepten (voormalige slikken en platen), grienden, gras- en rietgorzen. In de voorgaande jaren is reeds een belangrijk deel van het buitendijkse gebied van het Haringvliet onder de werking van de Natuurbeschermingswet gebracht. Omdat het onderhavige gebied, evenals de overige buitendijkse terreinen in het Haringvliet en Hollandsch Diep, waarmee het in landschappelijk en ecologisch opzicht één geheel vormt, bescherming behoeft, wordt thans de Natuurbeschermingswet toegepast op dit terrein.

Natuurschoon en natuurwetenschappelijke betekenis

Uit een oogpunt van natuurschoon is het gebied van belang als onderdeel van het weidse, visueel weinig verstoorde landschap langs dit deel van het Haringvliet.

Het Deltagebied, waarvan het gebied van het Haringvliet en het Hollandsch Diep deel uitmaakt, is als pleisterplaats voor watervogels van zodanige internationale betekenis, dat het voorkomt op de zogenaamde "MAR-list", opgesteld onder auspiciën van de International Union for the Conservation of Nature and Natural Resources (IUCN), in categorie A (hoogste categorie), onder nummer 3.

Jaarlijks pleisteren en overwinteren in het gebied van het Haringvliet en het Hollandsch Diep vele duizenden Brandganzen, Grauwe ganzen en Kolganzen, honderden Rietganzen, duizenden eenden, waaronder Wilde eenden, Wintertalingen, Smienten en Pijlstaarten en duizenden steltlopers, waaronder Scholeksters, Wulpen, Kieviten en Goudplevieren. De rietgorzen en ondiepten zijn voor een groot aantal vogelsoorten van belang als fourageer- en rustgebied, terwijl ze voor Wilde eenden en Wintertalingen als ruigebied en voor ganzen als slaapgebied van betekenis zijn.

Het gaat hier veelal om belangrijke delen van totale populaties. De rietgorzen zijn met name van belang als broedgebied voor een aantal soorten moeras- en watervogels als de Bruine kiekendief, Roerdomp, Waterral, Baardmannotje, Snor en Grote karekiet.

De afsluiting van het Haringvliet heeft ingrijpende gevolgen gehad voor het milieu van de buitendijkse terreinen. De eb- en vloedbeweging is in vergelijking met de situatie voor de afsluiting sterk afgenomen.

Er resteert nog een gering dagelijks, door windkracht en rivierafvoer veroorzaakt, getij. Een andere belangrijke verandering van het milieu betreft de verzoeting van het water. De vroeger aanwezige overgang van zoet via brak naar zout is hierdoor nagenoeg verdwenen. De afsluiting heeft verder nog tot gevolg gehad, dat de biezen- en slikken in oppervlakte zijn afgenomen. Toch komt de oorspronkelijke situatie van het milieu, ondanks deze ingrijpende veranderingen nog steeds tot uitdrukking in het planten- en dierenleven. Zo komen er in het gebied nog zoutplanten voor, zoals Zilte rus, Zeeaster en Kweldergras, terwijl ook voor het brakke milieu kenmerkende soorten, zoals Knolvossestaart, Heemst en Selderij kunnen worden aangetroffen.

Ten slotte kan erop gewezen worden, dat de wijziging van het milieu en de daarmee samenhangende wijzigingen in het planten- en dierenleven ten gevolge van de afsluiting van bijzondere betekenis voor het ecologische onderzoek zijn.

Het natuurmonument vormt samen met de reeds in 1971 als beschermd natuurmonument aangewezen grasgorzen van de Westerse Laagjes één in ecologisch en landschappelijk opzicht samenhangend geheel.

Met de onderhavige aanwijzing is een aaneengesloten gebied onder de werking van de Natuurbeschermingswet gebracht. Ondanks het feit, dat van de percelen H 211 tot en met 214 het oorspronkelijke bodemprofiel in 1953 door opspuiting verloren is gegaan, is de aanwijzing van de riet- en grasgorzen van de Westerse Laagjes voor de afronding van het natuurmonument van groot belang. Honderden Kuif- en Tafeleenden en Smienten gebruiken het ondiepe water namelijk als rustgebied. Door de aanwezigheid van de rietstrook worden deze vogels vanaf de landzijde vrijwel niet verstoord. De grasgorzen zijn van betekenis als broed- en fourageergebied voor een aantal soorten vogels.

Beheer

Het gewenste beheer is gericht op het instandhouden van de huidige begroeiing en het waarborgen van de rust.

Ten aanzien van de onderlinge afstemming van het natuurwetenschappelijk/landschappelijk beheer en het waterstaatkundig beheer zullen tussen de consulent Natuurbehoud van het Staatsbosbeheer en de Hoofdingenieur-Directeur van de Rijkswaterstaat afspraken worden gemaakt.

Begrenzing

De begrenzing is gebaseerd op de natuurwetenschappelijke waarden van het natuurmonument. Aan de landzijde grenst het natuurmonument gedeeltelijk aan het reeds als beschermd natuurmonument aangewezen gebied van de Westerse Laagjes. Het andere deel grenst aan de buitenteen van de dijk. Aan de waterzijde wordt de bazaltglooiing als grens gevolgd.

Gebruik

Volgens artikel 12 van de Natuurbeschermingswet moet voor handelingen die de wezenlijke kenmerken van het beschermd natuurmonument aantasten, dan wel schadelijk voor de natuurwetenschappelijke betekenis of ontsierend zijn, vergunning worden aangevraagd. Dit dient krachtens artikel 13, eerste lid, per aangetekende brief te gebeuren.

Wellicht ten overvloede wordt erop gewezen, dat de in artikel 12 van de Natuurbeschermingswet bedoelde verbodsbepalingen voor een ieder van kracht zijn.

Het is niet mogelijk op voorhand aan te geven wat wel en wat niet is toegestaan. In de eerste plaats hangt dit samen met de gevarieerde opbouw van het natuurmonument, in de tweede plaats kunnen handelingen in aard en intensiteit verschillen. Gezien het grote aantal verschillende mogelijkheden dat zich kan voordoen, zal van geval tot geval moeten worden vastgesteld of een vergunning al of niet vereist is. Omdat het voor de betrokkenen vaak moeilijk is om één en ander zelf te beoordelen, kan hierbij de hulp worden ingeroepen van de natuurbeschermingsconsulent van het Staatsbosbeheer. Hij zal dan uitsluitend kunnen geven over de vraag of het noodzakelijk is vergunning aan te vragen.

Teneinde wat betreft het voorgaande de gedachte te bepalen, wordt hierna een aantal voorbeelden gegeven van handelingen, waarvoor een vergunning vereist kan zijn.

- bouwen in de zin van artikel 1 van de Woningwet;
- plaatsen of aanleggen van voor verblijf geschikte - al dan niet aan hun bestemming onttrokken - voer- en vaartuigen, caravans en tenten;
- aanbrengen of aanleggen van oeverbeschoeiingen;
- leggen of aanbrengen van ondergrondse of bovengrondse leidingen;

- aanbrengen of inrichten van recreatieve voorzieningen zoals kampeerterreinen, lig- of speelweiden, picknickplaatsen, aanlegplaatsen enz;
- ontgronden, bodem verlagen, aanleggen van waterlossingen, plassen of vijvers, ophogen, egaliseren, ontginningen enz.;
- planten van bomen of struiken;
- scheuren van grasland;
- opslaan, storten, bergen of deponeren van al dan niet aan hun oorspronkelijk gebruik onttrokken voorwerpen, stoffen of producten;
- verrichten van handelingen die wijziging of intensivering van het bestaande bodemgebruik beogen of ten gevolge kunnen hebben;
- verrichten van handelingen die wijziging van de waterhuishouding of waterstand beogen of ten gevolge kunnen hebben;
- aanwenden van bestrijdingsmiddelen, groei- en stoorstoffen, kunstmeststoffen en organische meststoffen, zowel op het land als in het water.

Beheersplan

De wet geeft in artikel 14 de mogelijkheid met de eigenaar en gebruiker een beheersplan op te stellen. Dit beheersplan komt tot stand op vrijwillige basis. Met het beheersplan wordt allereerst beoogd, dat het voor het natuurmonument gewenste beheer zal worden uitgevoerd. Daarnaast brengt het beheersplan met zich, dat de eigenaar en gebruiker meteen al duidelijkheid verkrijgen over handelingen als bovenbedoeld en handelingen die zouden moeten worden nagelaten in verband met het behoud van de kwaliteit van het natuurmonument.

Doordat het beheersplan in overleg en in overeenstemming met de eigenaar en gebruiker wordt opgesteld, is ingevolge het derde lid van artikel 12 van de wet voor in het beheersplan neergelegde handelingen géén vergunning vereist.

Op grond van de wet kunnen de betrokkenen een vergoeding krijgen voor de uit het beheersplan voortvloeiende kosten, die redelijkerwijs niet voor hun rekening behoren te komen.

De natuurbeschermingsconsulent van het Staatsbosbeheer is gaarne bereid inlichtingen te verschaffen onder andere over de mogelijkheden van een beheersplan. Het kantoor van de consulent in de provincie Zuid-Holland is gevestigd te 's-Gravenhage, Van Speijkstraat 13.
Het telefoonnummer: 070-924481

Kenmerk
Directie Natuur- en
Landschapsbescherming i.o.,
nr. NLB/BB/GA-48271

RIJSWIJK (ZH)
17 september 1981

DE STAATSSECRETARIS VAN CULTUUR, RECREATIE EN MAATSCHAPPELIJK WERK

Overwegende, dat de "Rietgorzen van de Oostersche laagjes", gelegen in de gemeenten Zuid-Beijerland en Numansdorp, gevormd door de hierna kadastraal omschreven percelen, van algemeen belang zijn om hun natuurschoon en hun natuurwetenschappelijke betekenis en mitsdien een natuurmonument zijn in de zin van artikel 1, onder b, van de Natuurbeschermingswet (Stb. 1967, 572);

dat het natuurmonument een der buitendijkse terreinen in het gebied van het Haringvliet en het Hollandsch Diep is;

dat deze terreinen in landschappelijk en ecologisch opzicht één samenhangend geheel vormen;

dat deze terreinen kunnen worden onderscheiden in ondiepten (voormalige slikken en platen), rietgorzen, grasgorzen en grienden;

dat deze terreinen als watervogelgebied van internationale betekenis zijn;

dat op deze terreinen tal van plantesoorten voorkomen, die kenmerkend zijn voor het brakke milieu en dat daar bovendien, ondanks de door afsluiting veroorzaakte verzoeting, een aantal soorten zoutplanten wordt aangetroffen;

dat weliswaar door de afsluiting van het Haringvliet het milieu van de buitendijkse terreinen verandert, maar dat deze niettemin van bijzondere betekenis zullen blijven uit vegetatiekundig en ornithologisch oogpunt;

dat de optredende wijziging van het milieu en de daarmee samenhangende veranderingen in het planten- en dierenleven van bijzondere betekenis zijn voor ecologisch onderzoek;

dat het natuurmonument bestaat uit rietgorzen;

dat de Rietgorzen van de Oostersche laagjes, tezamen met de reeds als beschermd natuurmonument aangewezen Oostersche laagjes, in landschappelijk en ecologisch opzicht één geheel vormen;

dat met de voorgenomen aanwijzing van het onderhavige natuurmonument de Oostersche laagjes in hun geheel onder de werking van de Natuurbeschermingswet zullen zijn gebracht;

Overwegende ten aanzien van de wezenlijke kenmerken van het onderhavige natuurmonument, dat hieronder niet alleen moeten worden begrepen de biologische waarden, maar ook de voor de avifauna noodzakelijke rust, de opbouw van het bodemprofiel, de geomorfologische structuur en het natuurschoon, zoals dit tot uiting komt in de weidsheid en relatieve ongereptheid van het landschap;

Overwegende tenslotte, dat de bescherming van dit natuurmonument niet reeds op andere wijze door of krachtens de wet is verzekerd;

Gelet op artikel 7 en artikel 9, zevende lid, van de Natuurbeschermingswet;

Gezien de beschikking van 18 september 1980, nr. NLB/N-34289, houdende het besluit, dat de aanwijzing als beschermd natuurmonument in overweging is ten aanzien van de "Rietgorzen van de Oostersche laagjes";

Gezien de omtrent de in overweging zijnde aanwijzing door Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland ingezonden en van hun beschouwingen vergezeldde brief, alsmede de te zelfder zake door de Natuurbeschermingsraad en de Rijksplanologische Commissie uitgebrachte adviezen;

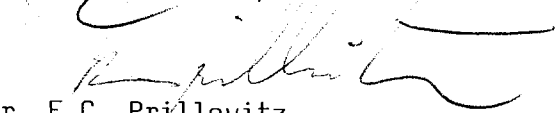
Handelende in overeenstemming met de Minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening;

B E S L U I T :

Aangewezen worden als beschermd natuurmonument de "Rietgorzen van de Oostersche laagjes", voor zover gevormd door de percelen, kadastraal bekend gemeente Zuid-Beijerland, sectie D, nr. 1071 (ged.) en gemeente Numansdorp, sectie D, nr. 28 (ged.), een en ander zoals aangegeven op de bij deze beschikking behorende kaart BN 45.

Van deze beschikking zal mededeling worden gedaan in de Staatscourant.

De Staatssecretaris van Cultuur,
Recreatie en Maatschappelijk Werk,
namens deze,
het Hoofd van de Hoofddirectie
Natuurbehoud en Openluchtrecreatie i.o.

Ir. F.C. Prillewitz

TOELICHTING

Het gebied van het Haringvliet en het Hollandsch Diep, waarvan de "Rietgorzen van de Oostersche laagjes" deel uitmaken, ontleent zijn natuurwetenschappelijke betekenis vooral aan de buitendijkse terreinen. Deze terreinen kunnen worden onderscheiden in ondiepten (voormalige slikken en platen), rietgorzen, grasgorzen en grienden.

In de voorgaande jaren is reeds een belangrijk deel van het buitendijkse gebied van het Haringvliet onder de werking van de Natuurbeschermingswet gebracht. Omdat het onderhavige gebied, bestaande uit rietgorzen, evenals de overige buitendijkse terreinen in het Haringvliet en het Hollandsch Diep, waarmee het in landschappelijk en ecologisch opzicht één geheel vormt, bescherming behoeft, wordt thans hierop de Natuurbeschermingswet toegepast. De oppervlakte bedraagt ca. 5 ha.

Natuurschoon en natuurwetenschappelijke betekenis

Uit een oogpunt van natuurschoon is het gebied van belang binnen het weidse, visueel weinig verstoorde landschap langs dit deel van het Haringvliet.

Het Deltagebied, waarvan het gebied van het Haringvliet en het Hollandsch Diep deel uitmaakt, is als pleisterplaats voor watervogels van zodanige betekenis, dat het voorkomt op de zogenaamde "MAR-lijst", opgesteld onder auspiciën van de International Union for the Conservation of Nature and Natural Resources (IUCN), in categorie A (hoogste categorie), onder nummer 3.

Jaarlijk pleisteren en overwinteren in het gebied van het Haringvliet en het Hollandsch Diep vele duizenden Brandganzen, Grauwe ganzen en Kolganzen, honderden Rietganzen, duizenden eenden, waaronder Wilde eenden, Wintertalingen, Smienten en Pijlstaarten en duizenden steltlopers, waaronder Scholeksters, Wulpen, Kieviten en Goudplevieren.

De rietgorzen en ondiepten zijn voor een groot aantal vogelsoorten van belang als fourageer- en rustgebied, terwijl ze voor Wilde eenden en Wintertalingen als rui- gebied en voor ganzen als slaapgebied van betekenis zijn.

Het gaat hierom belangrijke delen van totale populaties.

De rietgorzen zijn met name van belang als broedgebied voor een aantal soorten moeras- en rietvogels als Bruine kiekendief, Roerdomp, Waterral, Baardmannetje, Snor en Grote karekiet.

De afsluiting van het Haringvliet heeft ingrijpende gevolgen gehad voor het milieu van de buitendijkse terreinen.

De eb- en vloedwerking is in vergelijking met de situatie voor de afsluiting sterk afgenomen.

Er resteert nog een gering dagelijks, door windkracht en rivierafvoer veroorzaakt, getij. Een andere belangrijke verandering van het milieu betreft de verzoeting van het water. De vroeger aanwezige overgang van zoet via brak naar zout is hierdoor nagenoeg verdwenen.

De afsluiting heeft verder nog tot gevolg gehad, dat de biezen- en slikken in oppervlakte zijn afgenomen.

Toch komt de oorspronkelijk situatie van het milieu, ondanks deze ingrijpende veranderingen nog steeds tot uitdrukking in het planten- en dierenleven. Zo komen er in het gebied nog zoutplanten voor, zoals Zilte rus, Zeeaster en Kweldergras, terwijl ook voor het brakke milieu kenmerkende soorten zoals Knolvossestaart, Heemst en Selderij kunnen worden aangetroffen.

Ten slotte kan erop gewezen worden, dat de wijziging van het milieu en de daarmee samenhangende wijzigingen in het planten- en dierenleven ten gevolge van de afsluiting van bijzondere betekenis zijn voor het ecologische onderzoek.

Het natuurmonument vormt samen met de reeds in 1971 aangewezen grasgorzen van de Oostersche laagjes een in ecologisch en landschappelijk opzicht samenhangend geheel. Voor de afronding van het natuurmonument is het rietgors van groot belang.

Honderden Kuif- en Tafeleenden en Smienten gebruiken het ondiepe water namelijk als rustgebied. Door de aanwezigheid van de rietstrook worden ze vanaf de landzijde vrijwel niet verstoord. Hun botanische betekenis ontleen de rietgorzen aan het voorkomen van moerasplanten.

Beheer

Thans vindt op het gebied geen beheer plaats. Het gewenste beheer is gericht op het in stand houden van de huidige begroeiingsstructuur.

Begrenzing

De begrenzing is gebaseerd op de natuurwetenschappelijke waarden van het natuurmonument. Aan de landzijde grenst het natuurmonument aan het reeds eerder als beschermd natuurmonument aangewezen gedeelte van de Oostersche laagjes. Aan de waterzijde wordt de bazaltglooiing als grens aangehouden. Deze valt dus buiten het natuurmonument.

Gebruik

Volgens artikel 12 van de Natuurbeschermingswet moet voor handelingen die de wezenlijke kenmerken van het beschermd natuurmonument aantasten, dan wel schadelijk voor de natuurwetenschappelijke betekenis of ontsierend zijn, vergunning worden aangevraagd.

Dit dient krachtens artikel 13, eerste lid, per aangetekende brief te gebeuren. Wellicht ten overvloede wordt erop gewezen, dat de in artikel 12 van de Natuurbeschermingswet bedoelde verbodsbepalingen voor een ieder van kracht zijn. Het is niet mogelijk op voorhand aan te geven wat wel en wat niet is toegestaan. In de eerste plaats hangt dit samen met de gevarieerde opbouw van het natuurmonument, in de tweede plaats kunnen handelingen in aard en intensiteit verschillen. Gezien het grote aantal verschillende mogelijkheden dat zich kan voordoen, zal van geval tot geval moeten worden vastgesteld of een vergunning al dan niet vereist is. Omdat het voor de betrokkenen vaak moeilijk is om een en ander zelf te beoordelen, kan hierbij de hulp worden ingeroepen van de natuurbeschermingsconsulent van het Staatsbosbeheer. Hij zal dan uitsluitsel kunnen geven over de vraag of het noodzakelijk is vergunning aan te vragen.

Teneinde wat betreft het voorgaande de gedachten te bepalen, wordt hierna een aantal voorbeelden gegeven van handelingen, waarvoor een vergunning vereist kan zijn:

- Bouwen in de zin van artikel 1 van de Woningwet;
- plaatsen of aanleggen van voor verblijf geschikte - al dan niet aan hun bestemming onttrokken - vaartuigen;
- aanbrengen of aanleggen van oeverbeschoeiingen;
- leggen of aanbrengen van ondergrondse of bovengrondse leidingen;
- aanleggen of verharderen van wegen, banen of parkeergelegenheden en het aanbrengen van andere oppervlakteverhardingen van enige omvang;
- aanbrengen of inrichten van recreatieve voorzieningen zoals picknickplaatsen, aanlegplaatsen, enz.;
- ontgronden, bodem verlagen, aanleggen van waterlossingen, ophogen, egaliseren, ontginnen enz.;
- planten van bomen of struiken;
- scheuren van grasland;
- opslaan, storten, bergen of deponeren van al dan niet afgedankte of aan hun oorspronkelijk gebruik onttrokken voorwerpen, stoffen of producten;
- verrichten van handelingen die wijziging of intensivering van het bestaande bodemgebruik beogen of ten gevolge kunnen hebben;
- verrichten van handelingen die wijziging van de waterhuishouding of waterstand beogen of ten gevolge kunnen hebben;
- aanwenden van bestrijdingsmiddelen, groei- en stoorstoffen, kunstmeststoffen, en organische meststoffen, zowel op het land als in het water.

Beheersplan

De wet geeft in artikel 14 de mogelijkheid met de eigenaar en gebruiker een beheersplan op te stellen.

Dit beheersplan komt tot stand op vrijwillige basis. Met het beheersplan wordt allereerst beoogd, dat het voor het natuurmonument gewenste beheer zal worden uitgevoerd.

Daarnaast brengt het beheersplan met zich, dat de eigenaar en gebruiker meteen al duidelijkheid verkrijgen over de handelingen als bovenbedoeld en handelingen die zouden moeten worden nagelaten in verband met het behoud van de kwaliteiten van het natuurmonument.

Doordat het beheersplan in overleg en in overeenstemming met de eigenaar en gebruiker wordt opgesteld, is ingevolge het derde lid van artikel 12 van de wet voor in het beheersplan neergelgde handelingen géén vergunning vereist.

Op grond van de wet kunnen betrokkenen een vergoeding krijgen voor de uit het beheersplan voortvloeiende kosten, die redelijkerwijs niet voor hun rekening behoren te komen.

De natuurbeschermingsconsulent van het Staatsbosbeheer is gaarne bereid inlichtingen te verschaffen, o.a. over de mogelijkheden van een beheersplan.

Het kantoor van de consulent in de provincie Zuid-Holland is gevestigd te 's-Gravenhage, Van Speijkstraat 13, telefoon 070 - 924481.

Kenmerk
Hoofdafdeling Natuur-
en Landschapsbescherming
nr. 41860

RIJSWIJK (ZH)
22 SEP. 1980

DE STAATSSECRETARIS VAN CULTUUR, RECREATIE EN MAATSCHAPPELIJK WERK

Gehoord de Natuurbeschermingsraad, Burgemeester en Wethouders van Oostflakkee en Middelharnis en Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland;

Handelende in overeenstemming met de Staatssecretaris van Financiën en de Minister van Verkeer en Waterstaat;

Gelet op artikel 21, eerste lid, van de Natuurbeschermingswet (Stb. 1976, 572);

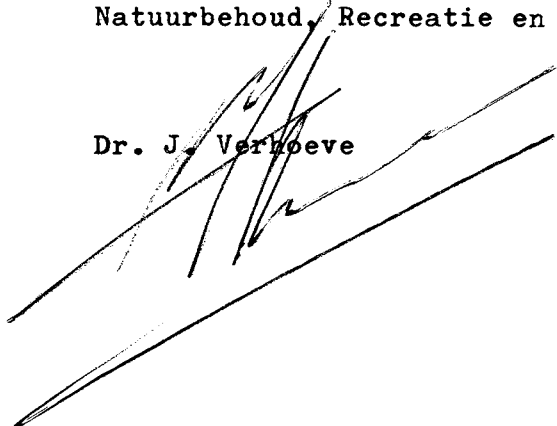
B E S L U I T :

Het op bijbehorende kaart SN 45 aangegeven gebied, hierna te noemen "Rietgorzen tussen Stad aan 't Haringvliet en Den Bommel", dat eigendom is van de Staat, wordt aangewezen als staatsnatuurmonument.

Van deze beschikking zal mededeling worden gedaan in de Staatscourant.

De Staatssecretaris van Cultuur,
Recreatie en Maatschappelijk Werk
G.C. Wallis de Vries,
namens deze,
de Directeur-Generaal voor
Natuurbehoud, Recreatie en Media,

Dr. J. Verhoeve

Toelichting

Inleiding

Het gebied aan het Haringvliet en het Hollandsch Diep, waarvan de "Rietgorzen tussen Stad aan 't Haringvliet en Den Bommel" deel uitmaken, ontleent zijn natuurwetenschappelijke betekenis vooral aan de buitendijkse terreinen.

Deze terreinen kunnen worden onderscheiden in ondiepten (voormalige slikken en platen), grienden, riet- en grasgorzen.

In de voorgaande jaren is reeds een belangrijk deel van het buitendijkse gebied van het Haringvliet onder de werking van de Natuurbeschermingswet gebracht.

Omdat dit gebied met de overige buitendijkse terreinen in het Haringvliet en het Hollandsch Diep in landschappelijk en ecologisch opzicht één geheel vormt, wordt thans op de resterende terreinen eveneens de Natuurbeschermingswet toegepast.

Natuurwetenschappelijke betekenis

Jaarlijks pleisteren en overwinteren in het gebied van het Haringvliet en het Hollandsch Diep vele duizenden Brandganzen, Grauwe ganzen en Kolganzen, honderden Rietganzen, duizenden eenden, waaronder Wilde eenden, Wintertalingen, Smienten en Pijlstaarten en duizenden steltlopers, waaronder Scholeksters, Wulpen, Kieviten en Goudplevieren.

De biezen- en rietgorzen en ondiepten zijn voor een groot aantal vogelsoorten van belang als fourageer- en rustgebied, terwijl ze voor Wilde eenden en Wintertalingen als ruigebied en voor ganzen als slaapgebied van betekenis zijn.

Het gaat hier veelal om belangrijke delen van totale populaties.

De rietgorzen zijn met name van belang als broedgebied voor een aantal soorten riet- en moerasvogels, zoals Bruine kiekendief, Roerdomp, Waterral, Baardmannetje, Snor en Grote karekiet.

Het Deltagebied, waarvan het gebied van het Haringvliet en het Hollandsch Diep deel uitmaakt, is als pleisterplaats voor watervogels van een zodanige internationale betekenis dat het voorkomt op de zogenaamde "MAR-list" in categorie A (hoogste categorie) onder nummer 3.

De afsluiting van het Haringvliet heeft ingrijpende gevolgen voor het milieu van de buitendijkse terreinen gehad.

De oorspronkelijke situatie van het milieu komt echter nog steeds tot uitdrukking in het planten- en dierenleven.

Tenslotte kan erop worden gewezen, dat de door de afsluiting veroorzaakte wijziging van het milieu van bijzondere betekenis voor het ecologisch onderzoek is.

Voor de afronding van het natuurmonument zijn de rietgorzen tezamen met de aangrenzende ondiepten van groot belang.

De strook fungeert als rustgebied voor een aantal soorten watervogels zoals Wilde eend, Wintertaling, Smient, Bergeend, Grauwe gans, Rietgans en Wulp.

Bovendien waarborgt de begroeiing de rust voor de vogels die zich langs de oever in het water bevinden.

Ten aanzien van het beheer zullen te zijner tijd afspraken worden gemaakt tussen Rijkswaterstaat en de natuurbeschermingsconsulent.

Te denken valt aan een convenant.

Kenmerk
Hoofdafdeling Natuur-
en Landschapsbescherming
nr. 41939

RIJSWIJK (ZH)
22 SEP. 1980

DE STAATSSECRETARIS VAN CULTUUR, RECREATIE EN MAATSCHAPPELIJK WERK

Gehoord de Natuurbeschermingsraad, Burgemeesters en Wethouders van Dirksland en Goedereede en Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland;

Handelende in overeenstemming met de Staatssecretaris van Financiën en de Minister van Verkeer en Waterstaat;

Gelet op artikel 21, eerste lid, van de Natuurbeschermingswet (Stb. 1967, 572);

B E S L U I T :

Het op bijbehorende kaart SN47 aangegeven gebied de Scheelhoek c.a., dat eigendom is van de Staat, wordt aangewezen als staatsnatuurmonument.

Van deze beschikking zal mededeling worden gedaan in de Staatscourant.

De Staatssecretaris van Cultuur,
Recreatie en Maatschappelijk Werk
G.C. Wallis de Vries,
namens deze,
de Directeur-Generaal voor
Natuurbehoud, Recreatie en Media,

Dr. J. Verhoeve

TOELICHTING

Inleiding

Het gebied van het Haringvliet en het Hollandsch Diep ontleent zijn natuurwetenschappelijke betekenis vooral aan de buitendijkse terreinen. Deze terreinen kunnen worden onderscheiden in ondiepten (voormalige slikken en platen), grienden, riet- en grasgorzen.

In 1971 is het merendeel van de grasgorzen in het Haringvliet onder de werking van de Natuurbeschermingswet gebracht.

Hoewel een belangrijk deel van de Scheelhoek - het gebied waarop deze beschikking van toepassing is - door de onlangs aangelegde dijk strikt genomen geen deel meer uitmaakt van de buitendijkse terreinen van het Haringvliet, is de ecologische samenhang met deze gebieden niet verbroken.

Derhalve is besloten de Scheelhoek in het kader van de aanwijzing van de buitendijkse terreinen van het Haringvliet als Natuurmonument aan te wijzen.

Natuurwetenschappelijke betekenis

Jaarlijks pleisteren en overwinteren in het gebied van het Haringvliet en het Hollandsch Diep vele duizenden Brandganzen, Grauwe ganzen en Kolganzen, honderden Rietganzen, duizenden eenden, waaronder Wilde eenden, Wintertalingen, Smienten en Pijlstaarten en duizenden steltlopers, waaronder Scholeksters, Wulpen, Kieviten en Goudplevieren. De rietgorzen en ondiepten zijn voor een groot aantal vogelsoorten van belang als fourageer- en rustgebied, terwijl ze voor Wilde eenden en Wintertalingen als ruigebied en voor ganzen als slaapgebied van betekenis zijn.

De rietgorzen zijn met name van belang als broedgebied voor een aantal soorten riet- en moerasvogels, zoals Bruine kiekendief, Roerdomp, Waterral, Baardmannetje, Snor en Grote Karekiet.

Het Deltagebied, en daarmee ook het Haringvliet en het Hollandsch Diep, is als pleisterplaats voor watervogels van internationale betekenis en komt als zodanig voor op de zogenaamde "MAR-list" in categorie A (hoogste categorie) onder nummer 3.

Het gebied van het Haringvliet en het Hollandsch Diep, waarvan de Scheelhoek c.a. deel uitmaakt, is bovendien van grote internationale betekenis doordat een aantal vogelsoorten hier in zo groten getale voorkomt, dat aan hoge internationale waarderingsnormen wordt voldaan en deze normen in sommige gevallen zelfs verscheidene malen worden overtroffen.

De afsluiting van het Haringvliet heeft ingrijpende gevolgen gehad voor het milieu van de buitendijkse terreinen.

Ondanks de opgetreden wijzigingen is evenwel nog steeds een aantal aan brakke omstandigheden gebonden plantesoorten aanwezig.

Ten slotte kan erop worden gewezen, dat de door de afsluiting veroorzaakte wijziging van het milieu van bijzondere betekenis is voor het ecologische onderzoek.

De Scheelhoek c.a. is vooral van betekenis als broedgebied voor een aantal soorten riet- en moerasvogels zoals Bruine kiekendief, Grauwe ganzen, Waterral, Baardmees en Snor.

De oeversloten langs het Haringvliet en het Zuiderdiep zijn van groot belang als pleisterplaats voor watervogels.

Er fourageren, vooral langs het Zuiderdiep, duizenden Brandganzen, Smienten en honderden Wintertalingen, Wilde eenden, Pijlstaarten, Kleine zwanen, Grauwe ganzen en Bergeenden.

Het dijklichaam, zoals aangegeven op bijgaande kaart, is buiten de aanwijzing gehouden.

Beheer

Ten aanzien van het beheer zullen te zijner tijd afspraken worden gemaakt tussen Rijkswaterstaat en de natuurbeschermingsconsulent.
Te denken valt aan een convenant.

Kenmerk
NLB/N. 41938

RIJSWIJK (ZH)

DE STAATSSECRETARIS VAN CULTUUR, RECREATIE EN MAATSCHAPPELIJK WERK

Gehoord de Natuurbeschermingsraad, Burgemeester en Wethouders van Middelharnis, Dirksland, Oudenhorn en Hellevoetsluis en Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland;

Handelende in overeenstemming met de Staatssecretaris van Financiën en de Minister van Verkeer en Waterstaat;

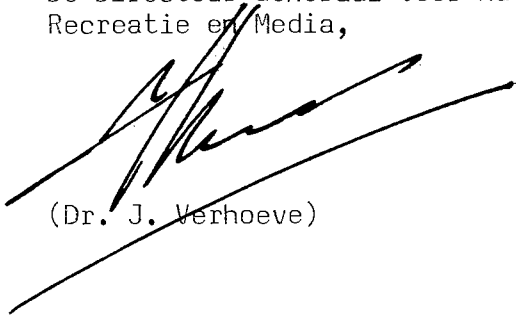
Gelet op artikel 21, eerste lid, van de Natuurbeschermingswet (Stb. 1967, 572);

B E S L U I T :

Het op bijbehorende kaart SN 46 aangegeven gebied, bekend onder de naam "Slijkplaat", dat eigendom is van de Staat, wordt aangewezen als staatsnatuurmonument.

Van deze beschikking zal mededeling worden gedaan in de Staatscourant.

De Staatssecretaris van Cultuur,
Recreatie en Maatschappelijk Werk
G.C. Wallis de Vries
namens deze
De Directeur-Generaal voor Natuurbehoud,
Recreatie en Media,

(Dr. J. Verhoeve)

Toelichting

Inleiding

Het gebied van het Haringvliet en het Hollandsch Diep ontleent zijn natuurwetenschappelijke betekenis vooral aan de buitendijkse terreinen. Deze terreinen kunnen worden onderscheiden in ondiepten (voormalige slikken en platen), grienden, riet- en grasgorzen.

In 1971 is het merendeel van de grasgorzen van het Haringvliet onder de werking van de Natuurbeschermingswet gebracht. Omdat deze gorzen met de overige buitendijkse terreinen in het Haringvliet en het Hollandsch Diep in landschappelijk en ecologisch opzicht één geheel vormen, wordt thans een aanvang gemaakt met de aanwijzing als staats-natuurmonument van de resterende terreinen. Deze beschikking betreft de "Slijkplaat", in de gemeenten Middelharnis, Dirksland Oudenoorn en Hellevoetsluis.

Natuurwetenschappelijke betekenis

Jaarlijks pleisteren en overwinteren in het gebied van het Haringvliet en het Hollandsch Diep vele duizenden Brandganzen, Grauwe ganzen en Kolganzen, honderden Rietganzen, duizenden eenden, waaronder Wilde eenden, Wintertalingen, Smienten en Pijlstaarten en duizenden steltlopers, waaronder Scholeksters, Wulpen, Kieviten en Goudplevieren. De rietgorzen en ondiepten zijn voor een groot aantal vogelsoorten van belang als fourageer- en rustgebied, terwijl ze voor Wilde eenden en Wintertalingen als ruigebied en voor ganzen als slaapgebied van betekenis zijn. De rietgorzen zijn met name van belang als broedgebied voor een aantal soorten riet- en moerasvogels, zoals Bruine Kiekendief, Roerdomp, Waterral, Baardmannetje, Snor en Grote Karekiet. Het Deltagebied, en daarmee ook het Haringvliet en het Hollandsch Diep, is als pleisterplaats voor watervogels van internationale betekenis en komt als zodanig voor op de zogenaamde "MAR-list" in categorie A (hoogste categorie) onder nummer 3.

Het gebied van het Haringvliet en het Hollandsch Diep, waarvan de "Slijkplaat" deel uitmaakt, is bovendien van grote internationale betekenis doordat een aantal vogelsoorten hier in zo groten getale voorkomt, dat aan hoge internationale waarderingsnormen wordt voldaan en deze normen in sommige gevallen zelfs verscheidene malen worden overtroffen.

De afsluiting van het Haringvliet heeft ingrijpende gevolgen gehad voor het milieu van de buitendijkse terreinen. Ondanks de opgetreden wijzigingen is evenwel nog steeds een aantal aan brakke omstandigheden gebonden plantesoorten aanwezig.

Ten slotte kan erop worden gewezen, dat de door de afsluiting veroorzaakte wijziging van het milieu van bijzondere betekenis is voor het ecologisch onderzoek.

De "Slijkplaat" wordt gevormd door een uitgestrekte zandplaat en ondiepten.

Het natuurmonument is vooral van betekenis als rustplaats voor grote aantallen watervogels, waaronder Bergeend, Wintertaling, Brandgans, Grauwe gans, Wulp, Kluut, Bonte strandloper en Aalscholver. Voor de Kluut en de Strandplevier is het natuurmonument een belangrijk broedgebied.

Bij het vaststellen van de begrenzing is de lijn van -0,8 m/-0,9 m aangehouden.

Beheer

Ten aanzien van het beheer zullen te zijner tijd afspraken worden gemaakt tussen Rijkswaterstaat en de natuurbeschermingsconsulent. Te denken valt aan een convenant.

Kenmerk
Hoofdafdeling Natuur-
en Landschapsbescherming
Nr. NLB/N-43602

RIJSWIJK (ZH)
31 december 1980

DE STAATSSECRETARIS VAN CULTUUR, RECREATIE EN MAATSCHAPPELIJK WERK

Gehoord de Natuurbeschermingsraad, Burgemeesters en Wethouders van Oostflakkee, van Numansdorp, van Zuid-Beijerland en van Willemstad en Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland en Noord-Brabant;

Handelende in overeenstemming met de Staatssecretaris van Financiën en de Minister van Verkeer en Waterstaat;

Gelet op artikel 21, eerste lid, van de Natuurbeschermingswet (Stb. 1967, 572);

B E S L U I T :

Het op bijbehorende kaart SN 44 aangegeven gebied, hierna te noemen de "Ventjagersplaat ten noorden van de Hellegatsdam" wordt aangewezen als staatsnatuurmonument.

Van deze beschikking zal mededeling worden gedaan in de Staatscourant.

De Staatssecretaris van Cultuur,
Recreatie en Maatschappelijk Werk
G.C. Wallis de Vries,
namens deze,
de Directeur-Generaal voor
Natuurbehoud, Recreatie en Media,

Dr. J. Verhoeve

TOELICHTING

Het gebied van het Haringvliet en het Hollandsch Diep, waarvan de "Ventjagersplaat ten noorden van de Hellegatsdam" deel uitmaakt, ontleent zijn natuurwetenschappelijke betekenis vooral aan de buitendijkse terreinen.

Deze terreinen kunnen worden onderscheiden in ondiepten (voormalige slikken en platen), grienden, riet- en grasgorzen.

In de voorgaande jaren is reeds een belangrijk deel van het buitendijkse gebied van het Haringvliet onder de werking van de Natuurbeschermingswet gebracht.

Omdat het onderhavige gebied met de overige buitendijkse terreinen in het Haringvliet en het Hollandsch Diep in landschappelijk en ecologisch opzicht één geheel vormt, wordt op de resterende terreinen eveneens de Natuurbeschermingswet toegepast.

Natuurwetenschappelijke betekenis

Het Deltagebied, waarvan het gebied van het Haringvliet en het Hollandsch Diep deel uitmaakt, is als pleisterplaats voor watervogels van zodanige internationale betekenis, dat het voorkomt op de zogenaamde "MAR-LIST", opgesteld onder auspiciën van de International Union for the Conservation of Nature and Natural Resources (IUCN), in categorie A onder nr. 3.

Jaarlijks pleisteren en overwinteren in het gebied van het Haringvliet en het Hollandsch Diep vele duizenden Brandganzen, Grauwe ganzen en Kolganzen, honderden Rietganzen, duizenden eenden, waaronder Wilde eenden, Wintertalingen, Smienten en Pijlstaarten en duizenden steltlopers, waaronder Scholeksters, Wulpen, Kieviten en Goudplevieren.

De rietgorzen en ondiepten zijn voor een groot aantal vogelsoorten van belang als fourageer- en rustgebied, terwijl ze voor Wilde eenden en Wintertalingen als ruigebied en voor ganzen als slaapgebied van betekenis zijn.

Het gaat hier veelal om belangrijke delen van totale populaties.

De rietgorzen zijn met name van belang als broedgebied voor een aantal soorten riet- en moerasvogels, zoals Bruine kiekendief, Roerdomp, Waterral, Baardmannotje, Snor en Grote karekiet.

De afsluiting van het Haringvliet heeft ingrijpende gevolgen gehad voor het milieu van de buitendijkse terreinen.

Ondanks de opgetreden wijzigingen is evenwel nog steeds een aantal aan brakke omstandigheden gebonden plantesoorten aanwezig.

Voorts kan er op gewezen worden, dat de door de afsluiting veroorzaakte wijziging van het milieu van bijzondere betekenis is voor het ecologisch onderzoek.

De "Ventjagersplaat ten noorden van de Hellegatsdam" is een uitgestrekt gebied met zandplaten en ondiepten.

Het gehele gebied, inclusief het Ventjagersgaatje, is zeer belangrijk als rust- en fourageergebied voor grote aantallen zwemeenden, waaronder Wilde eenden, Smienten, Krakeenden, Wintertalingen en Pijlstaarten en verder voor Bergeenden en verscheidene soorten steltlopers zoals Wulpen, Tureluurs, Bonte strandlopers, Kluten, Rosse grutto's, Scholeksters en Zilverplevieren.

Tevens is het een belangrijke slaapplaats voor honderden Brandganzen, Kolganzen en Rietganzen.

In de maanden juli en augustus ruit op de Ventjagersplaat een groot aantal

soorten eenden, waaronder duizenden Bergeenden.
Het gebied is van grote betekenis als rustgebied voor Aalscholvers.
Het gaat hier om grote concentraties (aantallen van meer dan 1000 zijn vastgesteld).

Begrenzing

Aan de waterzijde volgt de grens vrijwel geheel de 0.9-NAP-lijn.
Aan de landzijde is als zuid- en oostgrens de Hellegatsdam aangehouden, terwijl het natuurmonument in het zuidwesten grenst aan de als beschermd natuurmonument aangewezen "Gorzen tussen den Bommel en de Hellegatsdam". Het ligt in het voornemen om ten aanzien van de vaargeul door het Ventjagersgaatje artikel 17 van de Natuurbeschermingswet toe te passen. Ten aanzien van het beheer zullen te zijner tijd afspraken worden gemaakt tussen Rijkswaterstaat en de Natuurbeschermingsconsulent. Te denken valt aan een convenant.

MINISTERIE VAN CULTUUR,
RECREATIE EN
MAATSCHAPPELIJK WERK

Nr. 6163
Directie Natuurbehoud en
Openluchtrecreatie
Hfd. Afd.
Afdeling

DE STAATSSECRETARIS VAN CULTUUR, RECREATIE
EN MAATSCHAPPELIJK WERK,

In overeenstemming met de Minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening,

Gezien de beschikking van 2 november 1970, nr. 2312, van de toenmalige Staatssecretaris van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk, houdende het besluit dat de aanwijzing als beschermd natuurmonument in overweging is van de in die beschikking kadastraal omschreven percelen, te zamen vormende de zogenoemde "Westerse Laagjes";

Gezien de omtrent de in overweging zijnde aanwijzing door gedeputeerde staten van Zuid-Holland ingezonden en van hun beschouwingen vergezeldde schrifturen, alsmede de te zelfder zake door de Natuurbeschermingsraad en de Rijksplanologische Commissie uitgebrachte adviezen;

Overwegende, dat de hierna kadastraal omschreven percelen, welke te zamen vormen de zogenoemde "Westerse Laagjes", van algemeen belang zijn om hun natuurwetenschappelijke betekenis en mitsdien een natuurmonument zijn in de zin van artikel 1, onder b, van de Natuurbeschermingswet (Stb. 1967, 572);

dat dit natuurmonument deel uitmaakt van de buitendijkse grasgorzen die gelegen zijn langs het Hollandsch Diep en het Haringvliet;

dat deze grasgorzen een fraai beeld geven van de levensgemeenschappen die in een estuarien milieu van enige uitgestrektheid met een zwak brak tot fluvia-tiel karakter voorkomen, welke situatie elders in ons land niet wordt aangetroffen;

dat deze grasgorzen vervolgens te zamen en in onderling verband bepalend zijn voor de betekenis van het Hollandsch Diep en het Haringvliet als waterwildgebied van internationaal belang;

dat weliswaar door de afsluiting van het Haringvliet het milieu van de grasgorzen tot op zekere hoogte zal veranderen, maar dat deze niettemin hun vegetatiekundige en ornithologische waarde in hoofdzaken zullen behouden;

dat overigens de te verwachten wijziging van het milieu en de daarmee samenhangende mogelijke veranderingen in de levensgemeenschappen van bijzondere betekenis zijn voor het ecologisch onderzoek;

dat tal van in het brakke milieu thuishorende plantesoorten op de grasgorzen een groeiplaats vinden en dat daarop bovendien een aantal tot in het zoete milieu doordringende, in Zuid-West-Nederland schaars wordende zoutplanten voorkomen;

- dat -

dat de grasgorzen het belangrijkste voedselgebied vormen voor in het Hollandsch Diep-Haringvlietgebied in grote aantallen pleisterende brandganzen en dat zij tevens fouragegebied zijn onder meer voor grote aantallen grauwe ganzen en smienten;

dat de grasgorzen tevens een belangrijk broedgebied voor weidevogels vormen;

dat grasgorzen als de onderhavige zeldzaam zijn geworden;

In het bijzonder overwegende ten aanzien van het onderhavige natuurmonument, zijnde de "Westerse Laagjes":

dat het onderhavige natuurmonument een schakel vormt in een keten van ook uit botanisch oogpunt belangrijke en interessante ganzenpleisterplaatsen, welke slechts te zamen optimaal kunnen fungeren;

dat de specifieke ornithologische betekenis van deze grasgorzen wordt bepaald door de omstandigheid dat zij een pleisterplaats vormen voor honderden brandganzen, grauwe ganzen en smienten;

Overwegende ten aanzien van de wezenlijke kenmerken van het onderhavige natuurmonument, dat hieronder niet alleen moeten worden begrepen de genoemde biologische waarden, maar ook de in het algemeen ten behoeve van de avifauna noodzakelijke rust en openheid van het landschap, de opbouw van het bodemprofiel, de geomorfologische structuur en het bestaande cultuurpatroon;

Overwegende ten slotte, dat de bescherming van dit natuurmonument niet reeds op andere wijze door of krachtens de wet is verzekerd;

Gelet op artikel 7 en artikel 9, zevende lid, van de Natuurbeschermingswet;

BESLUIT:

Aangewezen worden als beschermd natuurmonument de percelen, kadastraal bekend gemeente Zuid-Beijerland, sectie D, nrs. 1114 ged., 1115, 1120 ged. en 1121 ged., een en ander zoals aangegeven op de bij deze beschikking behorende kaart en te zamen vormende de zogenoemde "Westerse Laagjes".

Rijswijk, 1 november 1971

De Staatssecretaris voornoemd,
w.g. H.J.L. Vonhoff

(H.J.L. Vonhoff).

Handwritten note: 1114, 1115, 1120, 1121

TOELICHTING

De grote natuurwetenschappelijke betekenis van het Haringvliet en het Hollandsch Diep wordt bepaald door de aanwezigheid van buitendijkse terreinen, die kunnen worden verdeeld in slikken en platen, riet- en biezenhorzen en grienden. Voor bescherming ingevolge de Natuurbeschermingswet komen thans in de eerste plaats de grasgorzen in aanmerking.

De grasgorzen langs het Haringvliet en het Hollandsch Diep zijn buitendijkse terreinen, die zo hoog zijn opgeslibd dat zij slechts bij zeer hoge waterstand kunnen onderlopen. Het milieu van de grasgorzen heeft een zwak brak karakter, dat stroomopwaarts in toenemende mate door fluviaatiele invloeden wordt beheerst. De vegetatie van de grasgorzen in het Haringvliet- en Hollandsch Diepgebied geeft een fraai beeld van deze geleidelijke milieuovergangen. Tal van plantesoorten, die in een zwak brak milieu thuis horen, vinden in de grasgorzen hun groeiplaats, waaronder een aantal voor het Deltagebied zeer specifieke soorten. Deze zogenaamde estuariene plantesoorten worden zowel in Nederland als in Europa schaars. Bovendien komen in de grasgorzen ook een aantal zoutplanten voor die tot ver in het brakke milieu doordringen.

Voor het waterwild hebben het Haringvliet en het Hollandsch Diep internationale betekenis. Zij maken deel uit van de onder nummer 3 (Deltagebied) voorkomende gebieden van de zogenoemde "Wetlands List", welke door het "International Wildfowl Research Bureau" is samengesteld onder auspiciën van onder andere de "International Union for the Conservation of Nature and Natural Resources" (IUCN Publications new series, nr. 5, 1965). Het Deltagebied is op deze lijst in de hoogste categorie ingedeeld.

Jaarlijks pleisteren en overwinteren in het Haringvliet en het Hollandsch Diep duizenden ganzen, waaronder brandganzen, grauwe ganzen en kolganzen; voorts duizenden eenden, waaronder wilde eenden, wintertalingen en smienten. De platen, slikken en gorzen langs het Haringvliet en het Hollandsch Diep vormen een onderling samenhangend geheel van slaap-, rust- en fouragegebieden voor het waterwild. De grasgorzen hebben in dit geheel met name betekenis als fouragegebied en pleisterplaats.

De grasgorzen zijn agrarisch in gebruik als wei- en hooiland. Het bestaande agrarisch gebruik kan op dezelfde wijze als thans worden voortgezet. Maatregelen tot verhoging van de agrarische gebruikswaarde kunnen de natuurwetenschappelijke betekenis van deze gebieden evenwel aantasten, zodat van geval tot geval zal moeten worden nagegaan of zij toelaatbaar zijn.

De grasgorzen van de Westerse Laagjes vormen met name een pleisterplaats voor honderden brandganzen, grauwe ganzen en smienten.

Teneinde enig denkbeeld te geven van handelingen of voortgezette handelingen die de in de beschikking genoemde wezenlijke kenmerken van het natuurmonument kunnen aantasten dan wel overigens schadelijk voor de natuurwetenschappelijke betekenis of ontsierend kunnen zijn, worden hieronder voorbeelden gegeven van handelingen of voortgezette handelingen ten aanzien waarvan het in ieder geval raadzaam is een vergunning aan te vragen, hetgeen krachtens artikel 13, lid 1, van de wet dient te geschieden bij aangetekende brief.

- Bouwen in de zin van artikel 1 van de Woningwet.
- Plaatsen of aanleggen van voor verblijf geschikte, al dan niet aan hun bestemming onttrokken voer- en vaartuigen, arken, caravans, livingvans en tenten.
- Ontgronden; aanleggen van waterlossingen, havens, plassen of vijvers; ophogen; egaliseren; ontginnen; ploegen; scheuren van grasland.
- Handelingen, welke wijziging van het sinds jaar en dag bestaande bodemgebruik beogen.
- Aanwenden van bestrijdingsmiddelen en van groei- en stoorstoffen en op onbekende gorzen van kunstmeststoffen.

- Handelingen, welke wijziging van de waterhuishouding of de waterstand beogen of ten gevolge hebben.
- Aanleggen of verharden van wegen, paden of parkeergelegenheden; tot stand brengen van recreatieve voorzieningen zoals caravan- en kampeerterreinen, lig- en speelweiden, picknickplaatsen, dagcampings, watersportcentra, aanlegplaatsen enz.
- Planten van bomen of andere houtgewassen.
- Opslaan, storten, bergen of deponeren van al dan niet afgedankte of aan hun oorspronkelijk gebruik onttrokken voorwerpen, stoffen of produkten.
- Aanleggen van kaden.
- Leggen of aanbrengen van ondergrondse of bovengrondse leidingen.

In geval van twijfel zal het dienstig zijn zich te wenden tot de natuurbeschermingsconsulent van het Staatsbosbeheer te 's-Gravenhage.

Nr. 6167
Natuurbehoud en
Directie Openluchtrecreatie
Hfd. Afd.
Afdeling

DE STAATSSECRETARIS VAN CULTUUR, RECREATIE
EN MAATSCHAPPELIJK WERK,

In overeenstemming met de Minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening,
Gezien de beschikking van 2 november 1970, nr. 2316, van de toenmalige Staatssecretaris van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk, houdende het besluit dat de aanwijzing als beschermd natuurmonument in overweging is van de in die beschikking kadastraal omschreven percelen, deel uitmakende van de zogenoemde "Westplaat buitengronden" en "Meneersche Plaat";

Gezien de omtrent de in overweging zijnde aanwijzing door gedeputeerde staten van Zuid-Holland ingezonden en van hun beschouwingen vergezeldde schrifturen, alsmede de te zelfder zake door de Natuurbeschermingsraad en de Rijksplanologisch Commissie uitgebrachte adviezen;

Overwegende, dat de hierna kadastraal omschreven percelen, welke deel uitmaken van de zogenoemde "Westplaat buitengronden" en "Meneersche Plaat", van algemeen belang zijn om hun natuurwetenschappelijke betekenis en mitsdien een natuurmonument zijn in de zin van artikel 1, onder b, van de Natuurbeschermingswet (Stb. 1967, 572);

dat dit natuurmonument deel uitmaakt van de buitendijkse grasgorzen, die gelegen zijn langs het Hollandsch Diep en het Haringvliet;

dat deze grasgorzen een fraai beeld geven van de levensgemeenschappen die in een estuarien milieu van enige uitgestrektheid met een zwak brak tot fluviatiel karakter voorkomen, welke situatie elders in ons land niet wordt aangetroffen;

dat deze grasgorzen vervolgens te zamen en in onderling verband bepalend zijn voor de betekenis van het Hollandsch Diep en het Haringvliet als waterwildgebied van internationaal belang;

dat weliswaar door de afsluiting van het Haringvliet het milieu van de grasgorzen tot op zekere hoogte zal veranderen, maar dat deze niettemin hun vegetatiekundige en ornithologische waarde in hoofdzaken zullen behouden;

dat overigens de te verwachten wijziging van het milieu en de daarmee samenhangende mogelijke veranderingen in de levensgemeenschappen van bijzondere betekenis zijn voor het ecologisch onderzoek;

dat tal van in het brakke milieu thuishorende plantesoorten op de grasgorzen een groeiplaats vinden en dat daarop bovendien een aantal tot in het zoete milieu doordringende, in Zuid-West-Nederland schaars wordende zoutplaten voorkomen;

dat de grasgorzen het belangrijkste voedselgebied vormen voor in het Hollandsch Diep-Haringvlietgebied in grote aantallen pleisterende brandganzen en dat zij tevens fouragegebied zijn onder meer voor grote aantallen grauwe ganzen en smienten;

dat de grasgorzen tevens een belangrijk broedgebied voor weidevogels vormen;

dat grasgorzen als de onderhavige zeldzaam zijn geworden;

In het bijzonder overwegende ten aanzien van het onderhavige natuurmonument, zijnde de "Westplaat buitengronden" en de "Meneersche Plaat":

dat het onderhavige natuurmonument een schakel vormt in een keten van ook uit botanisch oogpunt belangrijke en interessante ganzenpleisterplaatsen, welke slechts te zamen optimaal kunnen fungeren;

dat de specifieke botanische betekenis van de grasgorzen van de "Westplaat buitengronden" en de "Meneersche Plaat" wordt bepaald door het voorkomen van door het brakke milieu gekenmerkte vormen van gemeenschappen van het zilverschoonverbond;

dat de specifieke ornithologische betekenis van deze grasgorzen wordt bepaald door de omstandigheid dat zij een pleisterplaats vormen voor duizenden brandganzen en grauwe ganzen en honderden smienten;

dat deze gorzen voorts een broedgebied vormen voor minder algemene wiede-
vogels;

Overwegende ten aanzien van de wezenlijke kenmerken van het onderhavige natuurmonument, dat hieronder niet alleen moeten worden begrepen de genoemde biologische waarden, maar ook de in het algemeen ten behoeve van de avifauna noodzakelijke rust en openheid van het landschap, de opbouw van het bodemprofiel, de geomorfologische structuur en het bestaande cultuurpatroon;

Overwegende ten slotte, dat de bescherming van dit natuurmonument niet reeds op andere wijze door of krachtens de wet is verzekerd;

dat de specifieke botanische betekenis van dit natuurmonument wordt bepaald door het voorkomen van overgangssituaties tussen duinen en zilte graslanden met de daarvoor karakteristieke vegetatie;

Gelet op artikel 7 en artikel 9 zevende lid, van de Natuurbeschermingswet;

Besluit:

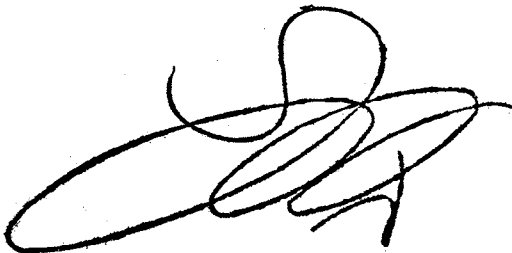
Aangewezen worden als beschermd natuurmonument de percelen, kadastraal bekend gemeente Sommelsdijk, sectie A, nrs. 438, 455, 456, 461, 462 ged., 466 ged. en 612 ged., een en ander zoals aangegeven op de bij deze beschikking behorende kaart en deel uitmakende van de zogenoemde "Westplaat buitengronden" en "Meneersche Plaat".

Voor kopie conform
De Secretaris-Generaal van het
Ministerie van Cultuur, Recreatie en
Maatschappelijk Werk

Rijswijk, 1 november 1971

De Staatssecretaris voornoemd,
w.g. H.J.L. Vonhoff

(H.J.L. Vonhoff).

TOELICHTING

De grote natuurwetenschappelijke betekenis van het Haringvliet en het Hollandsch Diep wordt bepaald door de aanwezigheid van buitendijkse terreinen, die kunnen worden verdeeld in slikken en platen, riet- en biezenhorzen, grasgorzen en grienden. Voor bescherming ingevolge de Natuurbeschermingswet komen thans in de eerste plaats de grasgorzen in aanmerking.

De grasgorzen langs het Haringvliet en het Hollandsch Diep zijn buitendijkse terreinen, die zo hoog zijn opgeslibd dat zij slechts bij zeer hoge waterstand kunnen onderlopen. Het milieu van de grasgorzen heeft een zwak brak karakter, dat stroomopwaarts in toenemende mate door fluviaatiele invloeden wordt beheerst. De vegetatie van de grasgorzen in het Haringvliet- en Hollandsch Diepgebied geeft een fraai beeld van deze geleidelijke milieuovergangen. Tal van plantesoorten, die in een zwak brak milieu thuis horen, vinden in de grasgorzen hun groeiplaats, waaronder een aantal voor het Deltagebied zeer specifieke soorten. Deze zogenaamde estuariene plantesoorten worden zowel in Nederland als in Europa schaars. Bovendien komen in de grasgorzen ook een aantal zoutplanten voor die tot ver in het brakke milieu doordringen.

Voor het waterwild hebben het Haringvliet en het Hollandsch Diep internationale betekenis. Zij maken deel uit van de onder nummer 3 (Deltagebied) voorkomende gebieden van de zogenoemde "Wetlands List", welke door het "International Wildfowl Research Bureau" is samengesteld onder auspiciën van onder andere de "International Union for the Conservation of Nature and Natural Resources" (IUCN Publications new series, Nr. 5, 1965). Het Deltagebied is op deze lijst in de hoogste categorie ingedeeld.

Jaarlijks pleisteren en overwinteren in het Haringvliet en het Hollandsch Diep duizenden ganzen, waaronder brandganzen, grauwe ganzen en kolganzen; voorts duizenden eenden, waaronder wilde eenden, wintertalingen en smienten. De platen, slikken en gorzen langs het Haringvliet en het Hollandsch Diep vormen een onderling samenhangend geheel van slaap-, rust- en fouragegebieden voor het waterwild. De grasgorzen hebben in dit geheel met name betekenis als fouragegebied en pleisterplaats.

De grasgorzen zijn agrarisch in gebruik als wei- en hooiland. Het bestaande agrarische gebruik kan op dezelfde wijze als thans worden voortgezet. Maatregelen tot verhoging van de agrarische gebruikswaarde kunnen de natuurwetenschappelijke betekenis van deze gebieden evenwel aantasten, zodat van geval tot geval zal moeten worden nagegaan of zij toelaatbaar zijn.

De grasgorzen van de Westplaat buitengronden en de Meneersche plaat zijn deels bekaad, deels onbekaad. Behalve door hetgeen reeds vermeld is betreffende de botanische betekenis van de grasgorzen in hun algemeenheid, wordt de specifieke botanische betekenis van deze grasgorzen bepaald door het voorkomen van door het brakke milieu gekenmerkte vormen van gemeenschappen van het zilverschoonverbond.

De Westplaat buitengronden en de Meneersche Plaat zijn een belangrijke pleisterplaats voor grote aantallen brandganzen, grauwe ganzen, smienten en andere watervogels. Voorts is dit gebied een broedgebied van weidevogels waaronder kempaan en tureluur, alsmede van kluut en van bergeend.

Op grond van de omtrent de in overweging zijnde aanwijzing uitgebrachte adviezen is afgezien van aanwijzing van het westelijke deel van de Westplaat buitengronden.

Teneinde enig denkbeeld te geven van handelingen of voortgezette handelingen die

de in de beschikking genoemde wezenlijke kenmerken van het natuurmonument kunnen aantasten dan wel overigens schadelijk voor de natuurwetenschappelijke betekenis of ontsierend kunnen zijn, worden hieronder voorbeelden gegeven van handelingen of voortgezette handelingen ten aanzien waarvan het ieder geval raadzaam is een vergunning aan te vragen, hetgeen krachtens artikel 13, lid 1, van de wet dient te geschieden bij aangetekende brief.

- Bouwen in de zin van artikel 1 van de Woningwet.
- Plaatsen of aanleggen van voor verblijf geschikte, al dan niet aan hun bestemming onttrokken voer- en vaartuigen, arken, caravans, livingvans en tenten.
- Ontgronden; aanleggen van waterlossingen, havens, plassen of vijvers; ophogen; egaliseren; ontginnen; ploegen; scheuren van grasland.
- Handelingen, welke wijziging van het sinds jaar en dag bestaande bodemgebruik beogen.
- Aanwenden van bestrijdingsmiddelen en van groei- en stoorstoffen en op onbekade gorzen van kunstmeststoffen.
- Handelingen, welke wijziging van de waterhuishouding of de waterstand beogen of ten gevolge hebben.
- Aanleggen of verharderen van wegen, paden of parkeergelegenheden; tot stand brengen van recreatieve voorzieningen zoals caravan- en kampeerterreinen, lig- en speelweiden, picknickplaatsen, dagcampings, watersportcentra, aanlegplaatsen enz.
- Planten van bomen of andere houtgewassen.
- Opslaan, storten, bergen of deponeren van al dan niet afgedankte of aan hun oorspronkelijk gebruik onttrokken voorwerpen, stoffen of produkten.
- Aanleggen van kaden.
- Leggen of aanbrengen van ondergrondse of bovengrondse leidingen.

In geval van twijfel zal het dienstig zijn zich te wenden tot de natuurbescherming consulent van het Staatsbosbeheer te 's-Gravenhage.